

**MECMÛ'A-İ HİKÂYE ADLI ESERDE
DİNÎ-AHLÂKİ UNSURLAR**

Sümeyye TURAN

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
Prof.Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ**

Erzurum - 2021

T.C.
ERZURUMTEKNİKÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLERENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MECMÛ'A-İ HİKÂYE ADLI ESERDE DİNÎ-AHLÂKİ UNSURLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sümeyye TURAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

ERZURUM-2021

ONAY

Sümeyye TURAN tarafından hazırlanan “**Mecmua-i Hikâye Adlı Eserlerde Dinî-Ahlaki Unsurlar**” incelenmesi adlı bu çalışma 19.02.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı Prof. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU
Atatürk Üniversitesi

Danışman Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ
Erzurum Teknik Üniversitesi

Jüri Üyesi Prof. Dr. Murat KACIROĞLU
Erzurum Teknik Üniversitesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım. 19.02.2021

Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu ve tezimin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum.

19/02/2021

Sümeyye TURAN

Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR.....	VI
ÖN SÖZ.....	VII
GİRİŞ.....	1
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI	5
2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	6
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	7
I. BÖLÜM: MECMÛ'A-İ HİKÂYE'NİN NÜSHA TAVSİFİ, ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	9
1.1. NÜSHA TAVSİFİ	9
1.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	11
1.3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	12
1.4. HİKÂYE ÖZETLERİ	13
II. BÖLÜM: MECMÛ'A-İ HİKÂYE'DE GEÇEN DİNÎ VE AHLÂKÎ UNSURLAR..	19
2.1. DİNÎ UNSURLAR	19
2.1.1. İTİKAT	19
2.1.1.1. ALLAH.....	19
2.1.1.2. MELEK.....	23
2.1.1.3. KUTSAL KİTAPLAR	24
2.1.1.4. PEYGAMBERLER.....	28
2.1.1.5. AHİRET	34
2.1.2. İBÂDET	38
2.1.2.1. KELİME-İ TEVHİD VE KELİME-İ ŞEHÂDET.....	38
2.1.2.2. NAMAZ.....	40
2.1.2.3. KURBAN.....	41
2.1.2.4. TEVBE	42
2.1.2.5. AHLÂK	43
2.1.3. HADİS VE AYETLER.....	44
2.1.3.1. HADİS	44
2.1.3.2. AYET.....	45
2.1.4. MU'CİZE	46

2.2. DİNİ ŞAHSİYETLER.....	49
2.2.1 BİLÂL-İ HABEŞÎ.....	49
2.2.2. EBÜ'd-DAHDAH.....	49
2.2.3. HZ. ALİ.....	51
2.2.4. HZ. EBU BEKİR.....	53
2.2.5. HZ. FATİMA.....	55
2.2.6. HZ. HASAN ve HZ. HÜSEYİN	58
2.2.7. HZ. OSMAN.....	60
2.2.8. HZ. ÖMER	61
2.2.9. İBRAHİM b. EDHEM.....	62
III. BÖLÜM: LATİNİZE EDİLMİŞ HİKÂYE METİNLERİ.....	65
SONUÇ.....	141
KAYNAKÇA	144
TIPKIBASIM	147
ÖZ GEÇMİŞ.....	220

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

“ MECMÛ’A-İ HİKÂYE ” ADLI ESERDE DİNÎ-AHLÂKİ UNSURLAR

Sümeyye TURAN

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

Jüri: Prof.Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

Prof.Dr. Murat KACIROĞLU

Prof.Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

Kültürü oluşturan öğelerin geleceğe aktarımında hikâye etme geleneğinin rolü oldukça büyüktür. Özellikle hikâye türünden ürünler ihtiva eden mecmû’alar, kültür hazinemize katkı sağlayan nitelikli eserlerdir. Bu sayede birçok kültür malzemesi nesilden nesile aktarılmış, unutulmaması sağlanmıştır ve canlılığını korumuştur. Bir olayın etkili ve akıcı anlatımında hikâyeler-kıssalar her zaman okuyucunun dikkatini çekmiş, okuyucuyu heyecanlandırmış, anlatılmak istenilen konunun akılda kalıcı olmasını sağlamıştır. Dinî-tasavvufî öğelerin öğretilmesinde, aktarılmasında, yayılmasında da hiç şüphesiz hikâye etme geleneğinden yararlanılmıştır.

Çalışmamızda İslam tarihinde büyük öneme sahip kişilerin ibretlik hikâyelerinin, mucizelerin anlatıldığı ve okuyucuya ders vermek amacıyla yazılan “ Mecmû’a-i Hikâye “ adlı eser, latinize edildikten sonra dinî-ahlâkî-tasavvufî unsurlar çerçevesinde incelenmiş ve eserin tıpkıbasımı ile birlikte dikkatlere sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hikâye, Kültür, Din, Ahlâk.

ABSTRACT

MASTER THESIS

RELIGIOUS MATTERS IN THE ART OF “MECMÛ’A-İ HİKÂYE”

Sümeyye TURAN

Advisor: Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

Jüri: Assoc. Prof.Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

Assoc. Prof.Dr. Murat KACIRPĞLU

Assoc. Prof.Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

The role of the tradition of story telling has a great role in the transfer of the elements that make up the culture to the future. Especially the magazines that contain story-type products are qualified works that contribute to our cultural treasure. In this way, many cultural materials were passed down from generation to generation, they were not forgotten and preserved their vitality. Stories-stories in an effective and fluent narrative of an event have always of the reader, excited the reader, and made the subject to be remembered. The tradition of telling has undoubtedly been used in teaching, transferring and spreading religious-mystical elements.

The work titled “Mecmû’a-i Hikâye”, which was written to teach the reader about the exemplary stories and miracles of people who have great importance in the history of Islam, was examined within the framework of religious-moral-mystical elements after latinized and presented to attention with the literal edition of the work.

Keywords: Story, Culture, Religion, Morality.

KISALTMALAR

age.: adı geçen eser

as.: Aleyhisselâm

Ank.: Ankara

b.: bin, ibn

C.: Cilt

c.c.: Celle Celâlühu

ev.: Çeviren

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

Hız.: Hazret

İst.: İstanbul

No.: Numara

r.a.: Rahmetullâhi Aleyh

s.: Sayfa

s.a.v.: Sallallâhu Aleyhi Vesellem

vb.: Ve benzeri

Yay.: Yayını, Yayınları, Yayıncılık, Yayınevi

yy.: Yüzyıl

ÖN SÖZ

Edebiyatın temel malzemesi olan dil, kültürün gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Geçmişten günümüze pek çok kültür malzemesi dil ve edebiyat sayesinde canlılığını koruyarak taşınmıştır. Bu bağlamda hikâye mecmû'aları ve pendnâme türündeki eserler de kültür aktarımında önemli bir yere sahip olmuştur.

Üzerinde çalışma yaptığımız eserde müstensih, hikâyeleri kaleme alarak hem onların canlılığını diri tutmuş hem de her okuyuşta okuyucunun yazarı anmasını ve ona dua etmesini isteyerek kendine de bu canlılığı kazandırmak istemiştir.

Dinî-ahlâkî ve tasavvufî özellikler barındıran “Mecmû'a-i Hikâye” adlı eser İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı No: K.1604 kayıt numaralı bir yazma eserdir. Eser üzerinde incelememiz 3 ana başlık ve 32 ara başlıktan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, pendnâme türü, araştırmamızın konusu, kapsamı, amacı, önemi ve yöntemi hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Sonrasında eserin nüsha, muhteva ve şekil özellikleri ile ilgili bilgiler verilerek 1. bölüm oluşturulmuştur.

Çalışmamızın 2. bölümünde halk edebiyatı anlatılarında dinî-ahlâkî öğelerin varlığı ortaya konmuştur. 3. bölümde ise eserde geçen hikâyelerin latinize edilmiş metinlerine yer verilmiştir. Sonuç kısmı ve eserin tıpkıbasımı ile çalışmamız tamamlanmıştır.

Çalışmamızda İbrâhîm Edhem, Hikâyet-i Ebu'l Mahceni Rahmetullâh-ı Aleyhi, Hikâyet-i Ebu'l- Dahdah, Hikâyet-i Hazreti 'Osmân, Hikâyet-i Münâfıklar, Hikâyet-i Câbir Ensâri, Hikâyet-i Ahlâku'l-Nebiyyi 'Aleyhi's-selâm, Hikâyet-i Şam Elinde Bir Yahûdî adlı toplamda 8 hikâye mevcuttur. Bu hikâyeler 14a-23b ve 26a-55a numaralı sayfalar arasında yer almaktadır. Hikâyelerden Hikâyet-i Ebu'l Mahceni Rahmetullâh-ı Aleyhi adlı hikâyenin hem manzum hem mensur şekline yer verilmiş, diğer hikâyeler ise manzum şekilde kaleme alınmıştır. Ayrıca Hikâyet-i Münâfıklar adlı hikâye içerisinde başlıksız farklı bir hikâye bulunmaktadır. Hikâyeleri latinize ettikten sonra üzerlerinde dinî tasavvufî öğelerin araştırması yapılmıştır. Eserde silinmiş ya da okunamayan yerler için ‘...’ işareti, tahmini okuma için ise (?) işareti kullanılmıştır.

Mecmû'aların edebiyat tarihindeki yeri oldukça önem arz etmektedir. Yeni bilgilerin varlığından haberdar olma, yazarın yaşadığı döneme ait bilgilere ulaşma, halk arasında benimsenmiş anlatıların nasıl değişikliğe uğradığına tanıklık etme gibi özellikleri vardır. Ayrıca

pendnâme türünde yazılmış olan eserlerin iyi olanı gösterme, doğru olana özendirme ve bu yolda yol gösterme gibi önemli birer kaynak oldukları gün gibi açıktır.

Bu çalışmada yol göstericim olan, her defasında hoşgörü ve sabırla destek veren danışman hocam Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ'ye, çalışma sürecinde desteklerini bir an olsun eksik etmeyen aileme ve manevi desteklerini her daim hissettiren arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum-2020

Sümeyye TURAN

GİRİŞ

Nasihatnâmeler/pendnâmeler dinî-ahâkî ve tasavvufî öğütler içeren birer öğüt kitabıdır. İslam dininin bir nasihat dini olması da edebiyatımızda bu türün gelişmesinde önemli bir dayanak olmuştur. Akıl verme, yol gösterme, doğruya yönlendirme, güzel tavsiyede bulunma, insanın zararlı olan şeylerden uzak durması için ona uyarılarda bulunma, İslam dininin pratik hayata aktarılması, görgü kurallarının anlatılması maksadıyla söylenen erdemli ve güzel sözler anlamına gelen nasihat kavramıyla ilgili Ku'an-ı Kerîm'de geçen bazı ayetler şöyledir: "Size rabbimin vahyettiklerini duyuruyorum ve ben size iyi niyetle öğüt veren güvenilir biriyim." ¹ "Sâlih o zaman onlardan yüz çevirdi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Andolsun ki ben size rabbimin vahyettiklerini tebliğ ettim ve size öğüt verdim; fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz." ² İslâmiyet'in kabulü ile birlikte bu türden eserlerin yazımına da ağırlık verilmiştir. İnsanlara yol göstermek, İslâm ahlâkını nesilden nesile aktarmak amacıyla oluşturulan bu öğüt kitapları oluştururken atasözlerinden, vecizelerden, geleneklerden, âyet ve hadislerden faydalanılır ve çarpıcı hikâyeler de anlatılarak okuyucunun kendine pay çıkarması, ders alması sağlanır.

Edebiyatımızdaki önemli türlerden olan pendnameler, diğer türlerde olduğu gibi yazıldıkları dönemin ihtiyaçlarını, sorunlarını ele almaktadır. Konu açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan bu öğüt kitapları dinî-tasavvufî, ahlâkî ve sosyal alanlarda birer yol gösterici olmuş ve iyi olan davranışı özendirip kötü olan davranışlardan sakınmak gerektiğini öğütlemiştir.

Fars edebiyatında Feridüddin Attar Pendname adlı eseriyle bu türün ilk örneğini vermiştir. Ahlâklı iyi bir insan olmayı öğütleyen bu kitap, Osmanlı medreselerinde ahlâk eğitimi için okutulmuş temel eserlerden birisidir ve şairleri de etkilemiştir. Ferîdüddîn Attâr, özellikle hikâye anlatmada ya da varolan halk hikâyelerini nazma dökmeye üstat sayılır. Bu hikâyelerin hepsinin ortak yönü ise taşıdıkları tasavvufî ruh ve samimî dildir. Gölpınarlı'ya göre de 'hikâyelerini halktan toplayan, bilgisini halka duyurmaya, inancını halka yaymaya çalışan Attâr, kendisine has bir edâya, bir üslûba sahip olmakla beraber halk diliyle ve halkla konuşmuştur.'³

Türk hikmetinin en eski örneklerine Oğuz Destanı'nda, Orhun Kitabaları'nda ve Oğuz Destanı'nın Türk ozanları tarafından söylenip toplanmış kalıntıları olan Dede Korkud

¹ A'râf, 68.

² A'râf, 79.

³ Yusuf Ziya Sümbüllü, **Türk-İslam Kültüründe Nasihatnâme İçerikli Eserlere Genel Bakış**, TİDSAD, Sayı:2, 2015.

Kitabında görüyoruz. Öğüt verme geleneği İslam öncesi Türk toplumunda ve yazılı ürünlerinde yaygın olmakla beraber, Türklerin İslamiyeti kabulüyle İslam medeniyeti içerisine girmelerinin ardından dinin temel esasları, ahlâk kuralları ve bu medeniyetin kültürel öğelerinin de aktarılmaya ve yayılmaya başladığı ‘ümmeî çağı’ olarak adlandırdığımız devir itibariyle en zengin dönemini yaşamıştır.⁴

Anadolu’daki ilk nasihatnâme örnekleri XIII. yüzyılda görülmeye başlar. Yûnus Emre’nin Risâletü’n-nushiyye’si ile Ahmed Fakih’in Çarhnâme’si bunlardandır. XIV. yüzyılda ilk nasihatnâme Hoca Mesud’un, Sa’dî-i Şîrâzî’nin Bostân adlı eserinden seçip nazmen tercüme ettiği Ferhengnâme-i Sa’dî’dir. XV. yüzyıla ait bilinen ilk nasihatnâme Hurûfî şairi Refîî’nin 1451 beyitlik Beşâretnâme’sidir. Sinan Paşa’nın Maârifnâme (Ahlâknâme) isimli mensur nasihatnâmesi bu dönemde çok itibar görmüştür. Dede Ömer Rûşenî’nin terciibend şeklindeki nasihatnâmesi, Germiyanlı Yetîmî’nin doksan dokuz beyitlik İbretnâme’si ile Şeyh Eşref’in çocuk terbiyesine ilişkin Nasihatnâme’si de bu yüzyıla ait örneklerdendir. XVI. yüzyılda Derviş Şemseddin’in Yavuz Sultan Selim’e sunduğu Dehmurg adlı mesnevi önemli bir nasihatnâme olup eserde anlatım kuşlar arasında geçen fabller şeklinde sürer. Şah İsmâil’in Nasihatnâme’si, Karamanlı Şeyh Cemâlî’nin mensur Nesâyihu’s-sûfiyye fi’l-mevâizi’ d-dîniyye’si ve İbrâhim Gülşenî’nin 196 beyitlik mesnevi şeklindeki nasihatnâmesi de bu yüzyılın ilk çeyreğindeki nasihat kitaplarındandır. Geyveli Güvâhî’nin 2133 beyitlik Pendnâme’si, Muhyî’nin Pendnâme-i Şâhî olarak da bilinen Manzûme-i Tıbb’ı, Zaîfî Pîr Mehmed’in Bâğ-ı Behişt adlı Bostân tercümesiyle 1714 beyitlik Bostân-ı Nesâyih adlı Pendnâme-i Attâr tercümesi, Bihiştî Ramazan Efendi’nin Heşt Bihişt’i ve Cemâlî’nin Risâle-i Durûb-ı Emsâl’i, Şemseddîn-i Sivâsî’nin ‘Mir’âtü’l-Ahlâk ve Mirkâtü’l-Eşvâk’ı ile ‘Gülşen-Âbâd’ı ve ‘Nasihatnâme’si XVI. yüzyılın önemli nasihatnâmeleri arasında sayılır. XVII. yüzyılda nasihat kitaplarında dinî, ahlâkî, tasavvufî konular yanında özellikle devlet ve yönetim sorunlarının ağırlık kazandığı görülür. Sâfî Mustafa Efendi’nin Gülşen-i Pend’i, Veysî’nin Hâbnâme’si, Koçi Bey’in Risâle’si bu dönemdeki bazı nasihatnamelerdendir. XVIII. yüzyılda nasihatnâme türünün Türk edebiyatındaki en meşhur örneğini Nâbî Hayriyye adlı eseriyle verir ve örnek insan modelini ortaya koymaya çalışır. Seyyid Mehmed Emrullah Emîrî’nin Nasihatnâme-i Emîrî’si, Sünbülzâde Vehbî’nin Lutfiyye’si bu yüzyıldaki

⁴ Yusuf Ziya Sümbüllü, **Türk-İslam Kültüründe Nasihatnâme İçerikli Eserlere Genel Bakış**, TİDSAD, Sayı:2, 2015.

nasihatnâmelerden bazılarıdır. XIX. yüzyılda Erzurumlu Mehmed Şerîfî'nin Pend-i Gülistân-ı Şerîf'i bu yüzyılın kitap hacmindeki tek nasihatnâmesidir.⁵

Geçmişten günümüze tüm toplumlarda ahlâkî içerikli eserlerin ciddi bir yoğunluk kazanmış olması, ahlâk kavramı üzerine yüklenen görev ile doğrudan alakalıdır. İnsanların doğru olana sevkî, davranış olarak mükemmeleştirilmesi, iyi veya kötü arasında yapacağı tercihte yönlendirilmesi, bu türden eserlerin adeta iskeletini oluşturur.⁶

Üzerinde inceleme yaptığımız eser de pendname türden kaleme alınmış bir eserdir. Din büyüklerinin menkıbevî hayatları üzerinden okuyucuya doğru yolu göstermek, iyi olana özendirmek için kaleme alınmıştır. Sanki okuyucu karşısındaymış gibi samimi bir üslupla kaleme alınan eser din ve ahlâk üzerinde yol gösterici olmaktadır.

Eser üzerinde araştırmalarımızı yaptığımızda söz konusu eser hakkında iki çalışmaya ulaştık. Bunlardan ilki Makbule KÖZLEME' nin "Muhammed Kâmilî Efendi'nin Mecmûa-i Kasâid ve Hikâyat Adlı Eseri Üzerine"⁷ adlı bir makelesidir. Çalışmanın giriş kısmında mecmû'aların öneminden bahsedilmiş ve mecmû'aların tasnifi hakkında bilgi verilmiştir. Mustafa Kâmilî hakkında bilgi vermiş ve İstanbul velilerinden olduğunu belirtmiştir. Daha sonra eserin şekil ve muhteva özellikleri anlatılmıştır. İçerisindeki hikâyelerin özetlerine de yer verilmiştir. İçeriği ve derleniş biçiminden dolayı bu çalışmayı farklı bir kefeye koymak gerektiğini belirtmiş ve mecmû'alar arasında seçme hikâyat mecmû'ası olarak adlandırmıştır. İkinci çalışma ise Tülay IŞIK TÜRKER'e ait "İBB Atatürk Kitaplığı Mecmû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât (inceleme-metin)"⁸ adlı bir yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada ise mesnevi türü üzerinde durulmuştur. İlk bölümde mesnevi türü hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise yazar konusu üzerinde durulmuştur ve yazıldığı dönemi de göz önüne alarak fazlaca dil bilgisi hataları olduğu tespit edilmiş. Bu yüzden eserin sonunda adı geçen Muhammed Kâmilî' nin eserin yazarı olamayacağını düşündükleri belirtilmiştir. Üçüncü bölümde, Mecmû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât Mesnevisi'nin incelenmesi yapılmıştır. Bu bölümde ilk olarak eserde geçen manzumeler hakkında bilgi verilmiştir. Sonrasında Metnin Dış Yapısı başlığı altında nazım biçimi, vezin, kafiye/redif konuları işlenmiştir. Her manzumenin hangi

⁵ İskender Pala, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.32, Diyanet Vakfı Yay., İst., 2006, s. 410.

⁶ Yusuf Ziya Sümbüllü, **Türk-İslam Kültüründe Nasihatnâme İçerikli Eserlere Genel Bakış**, TİDSAD, Sayı:2, 2015.

⁷ Makbule Közleme, **Muhammed Kâmilî Efendi'nin Mecmûa-i Kasa'id ve Hikayât Adlı Eseri Üzerine**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S.10, 2017.

⁸ Tülay Işık Türker, **"İBB Atatürk Kitaplığı Mecmû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât İnceleme-Metin"** Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ağustos, 2019.

vezin ile yazıldığı belirtilmiştir ve yapılan hatalar üzerinde durulmuştur. Ayrıntılı bir dil incelemesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde nüsha tanıtılmış ve genellikle mesnevî nazım şeklinin kullanıldığı, ayrıca bir tane koşma ve üç tane de semai tarzında kafiyelenmiş, heceyle yazılmış dörtlüklerin bulunduğu belirtilmiştir. Söz konusu eser transkrip edilerek okunmuştur. Beşinci ve son bölüm olan sonuç kısmında eserin klasik mesnevi tertibine göre düzenlenmediği tespitinde bulunulmuştur. Biz ise eseri latinize etmeye başladıktan sonra içerik olarak dinî-tasavvufî bir muhtevaya sahip olduğunu tespit ettiğimiz eserde yer alan hikâyelerin üzerinde durduk. Pendnâme türünde oluşturulan bu mecmû'ayı incelemeye geçmeden önce pendnâme türü hakkında genel bir verdik. Eserde yer alan hikâyeleri dinî- ahlâkî açıdan ele aldık ve incelemesini yaptık. Din öğretimi, ahlâk öğretimi üzerinde hikâye etme geleneğinin ve kültür taşıyıcı rol üstlenen mecmû'aların önemini belirttik. Eserde geçen itikadî kavramlar, ayet ve hadisler, ibadetler, dinî şahsiyetler hakkında genel bilgiler verildi ve eserde nasıl yer aldıkları üzerinde durduk.

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

Çalışmamızın konusu, tek nüshası tespit edilen İstanbul Belediyesi-Atatürk Kitaplığı No: K.1604 kayıt numaralı toplam 73 varaktan oluşan “Mecmû’a-i Hikâye” adlı eserin 14a-23b ve 26a-55a aralığında yer alan metinlerin latinize edilmesi ve ilgili bölümün dinî ahlâkî motifler açısından incelenmesidir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Mecmû'alar yazıldıkları dönemin özelliklerini yansıtmada konusunda önemli birer kaynaktır. Bu kaynakların latinize edilmesi de kültür taşıyıcı rol bakımından bu eserlerin önemini artırmaktadır ki çalışmamızın öncelikli amacı Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan bu eserin içerdiği kültürel içerik de göz önüne alınmak suretiyle latinize edilmesidir. Mecmû'alar, özellikle hikâye türünden ürünler ihtiva etmekle kültür hazinemize katkı sağlayan nitelikli eserlerdir. Bu eserlerin latinize edilmesi ve kültür öğeleri açısından incelenmesi çalışmamızın önemi olarak ortaya konulabilir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İncelediğimiz “Mecmû’a-i Hikâye” adlı eserin tek nüshası olduğunu tespit ettikten sonra eserin öncelikle latinize edilmesi aşamasına geçilmiştir. Metnin latinize edilmesinin ardından eser, dinî-ahlâkî-tasavvufî motifler açısından incelenmiştir.

I. BÖLÜM: MECMÛ'A-I HİKÂYE'NİN NÜSHA TAVSİFİ, ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1.1. NÜSHA TAVSİFİ

“Mecmû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât” adlı yazma eser, İstanbul Büyükşehir Belediyesi-Atatürk Kitaplığı'nda K.1604 kayıt numarası ile karşımıza çıkmaktadır. Tek bir nüshası tespit edilebilen eserin yazarı ile ilgili olarak temmet kısmında yer alan “ Sevvedeü'l fakirü'l hakir Muhammed Kâmilî sene 1201” kaydı ile karşılaşmaktayız. Bu kayıttan hareketle eserin miladi 1787 yılında yazıldığı anlaşılmaktadır ki ilgili tarih ve adı geçen şahıs üzerinden yapmış olduğumuz araştırmalarda Muhammed Kamîlî isminin ilgili eserin yazarı olduğuna dair kesin verilere ulaşamadığımız için ⁹adı geçen şahsın eserin yazarı değil ancak müstensihî olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁰

Bulunduğu Yer: İstanbul-Türkiye

Ölçü: 20x29 cm

Varak: 73

Satır: 15

Yazı Türü: Nesih-Nestalık

Müstensih: Muhammed Kâmilî

Tarih: H. 1201 (M. 1787)

Dili: Eski Anadolu Türkçesi

⁹ Yapmış olduğumuz araştırmalarda TDV İslâm Ansiklopedisi'nde el-Melikü'l-Kâmil, Muhammed adlı bir maddeye rastladık. Söz konusu şahsiyetin her ne kadar edebiyatla ilgilenmiş, ilim irfan sahibi, ilim ehlini koruyan bir kişi olduğunu öğrenecek de daha çok idareci yönü üzerinde durulmuştur. Ancak incelediğimiz eserin ona ait olduğunu belirten bir bilgiye rastlayamadık. Ayrıntılı bilgi için bakınız: M.Serdar Bekar, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yay., C.29, Ank. 2004 s. 68-70.

¹⁰ “Mecmû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât” adlı eser üzerinde çalışma yapan Makbule Közleme'ye ait “Muhammed Kâmilî Efendi'nin Mecmûa-i Kasâ'id ve Hikâyât Adlı Eseri Üzerine” adlı makale çalışmasında yazar, Muhammed Kâmilî'den Sultan Abdülhamid Han döneminde yaşamış, İstanbul velilerinden Halveti tarikatine mensup, sözü ve sohbeti dinlenir bir şahıs olmakla bahsetmiştir ki ilgili çalışmada adı geçen şahsın müellif mi müstensih mi olduğu bilgisi açıkça yer almamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Makbule Közleme “ Muhammed Kâmilî Efendi'nin Mecmûa-i Kasâ'id ve Hikâyât Adlı Eseri Üzerine”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi, C.4, S.10, 2017. Tülay Işık Türker “ İBB Atatürk Kitaplığı Mecmû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât İnceleme-Metin” adını taşıyan yüksek lisans çalışmasının “Yazarın Hayatı ve Şahsiyeti” başlıklı bölümünde eserdeki yazım yanlışlığı fazlalığı, gramer hatalarının yoğunluğu, çift yazımlar ve hareketli yazım özellikleri metnin daha önceki bir dönemde tertip edildiğini bu anlamda temmet kısmında adı geçen Muhammed Kâmilî'nin ancak eserin müstensihî olabileceğini belirterek eserin yazarı konusunda bir bilgiye yer vermemiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Tülay Işık Türker “ İBB Atatürk Kitaplığı Mecmû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât İnceleme-Metin” Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ağustos, 2019.

Eserin Başı:

FASIL

Çün sefer kıldı cihandan Mustafâ
Dünyadan hîç kimse ummasun vefâ

Her ne denlü çok yaşarsa bir kişi
‘Âkıbet ölmekdür anın işi

Her kim öle ‘âkıl u devletlü er
Vâ’iz ü nâsıh ana ölüm yeter

Bilürüz ölürüz biz ‘âkıbet
Çürüyüp toprak oluruz ‘âkıbet

Eserin Sonu:

Günâhlu kullarına rahmet kılandan
Umaram fazlı ben de ondan

Kapusıdur sığınacak penâhum
Velî hakdur suçum oldur İlâh’um

İlâhi rahmetinden olmayam mahrûm
Hatâmuzı bağışla İlâhım

Temmetü’l-kitab bi avnillâhi’l-meliki’l-müte’âl
Sevedehü’l-fakirü’l-hakîr Muhammed Kâmilî 1201.

1.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Üzerinde çalıştığımız eser, nesih (harekeli) ve nestalik (harekesiz) yazı formatında yazılmıştır. Siyah mürekkep ile yazılan eser, kırmızı mürekkep ile çerçeve içine alınmıştır. Birbirinden bağımsız hikâyeler ve kasideler barındıran eserde başlıklar, yer yer kırmızı mürekkeple yazılmış ve ayırt edici olması için iki kırmızı çizgi arasında yazılmıştır. Yazar önemli gördüğü ve üzerinde durmak istediği yerleri de kırmızı mürekkep kullanarak belirgin hale getirmiştir.

Her sayfanın sol alt köşesinde bir sonraki sayfaya geçişi sağlayan çobanlar kullanılmıştır. Mesnevi nazım biçimiyle yazılan eser fasıl ve münacat ile başlamış, hikâyelerle devam etmiş ve bazı hikâyelerden sonra kaside eklemeleri yapılmıştır. Eser 14 mesnevi ve 2 kaside barındırmaktadır. 1 tane koşma ve 3 tane de semai tarzında kafiyeleşmiş, heceyle yazılmış dörtlükler bulunmaktadır. Eserde sırasıyla Fasıl, Münâcaat, İbrâhîm ‘Aleyhi’s-selâm İsmâ’îl ‘Aleyhi’s-selâmı Kurban Eylediği, İbrâhîm Edhem, İlâhî der Zemm-i Dünyâ, Hikâyet-i Ebu’l-Mahcen rahmetullâhi ‘aleyh, Hikâyet-i Ebû Dahdah, Hikâyet-i Hazret-i ‘Osmân, Hikâyet-i Münâfıklar, Hikâyet-i Câbir-i Ensârî, Hikâyetü Ahlâku’n-Nebiyî ‘Aleyhi’s-selâm, Hikâyet-i Şâm Elinde Bir Yahûdî, Mevlûd-i Şerif Kasîdesi, Hikâye-yi Ebu’l-Mahcen Münâfıklar ile, başlıksız bir manzume, fiBeyâni Kasîde-yi Nasîhat, Şerât-i İslâm Beyân İder, Münâcât-ı Hazret-i Rûmî kuddise sırrahu başlıkları yer almaktadır. Hikâyet-i Ebu’l Mahceni Rahmetullâh-ı Aleyhi adlı hikâye haricinde eser manzum olarak oluşturulmuştur. Söz konusu hikâyenin de manzum şekline de yer verilmiştir.

20x29 cm ölçülerine sahip olan eser, toplamda 73 varaktır. Varakların satır sayısı 15 satırdır. İçerisindeki sekiz hikâyeyi incelemiş olduğumuz eserde hikâyeler, 14a-23b ve 26a-55a numaralı sayfalar arasında yer almaktadır. İbrâhîm Edhem, Hikâyet-i Ebu’l- Dahdah, Hikâyet-i Câbir Ensârî adlı hikâyeler “Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilün” kalıbı ile yazılmıştır. Hikâyet-i Hazreti ‘Osmân, Hikâyet-i Münâfıklar, Hikâyet-i Ahlâku’l-Nebiyî ‘Aleyhi’s-selâm, Hikâyet-i Şam Elinde Bir Yahûdî adlı hikâyeler ise “Mefâ’ilün/ Mefâ’ilün/ Fe’ülün” kalıbı ile yazılmıştır.

Eserin ilk ve son sayfalarında Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları kaydı ve mührü yer almaktadır. Eserin sonunda yazar ismini Muhammed Kâmilî olarak belirtmiştir.

1.3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Eserimiz birbirinden bağımsız dinî-ahlâkî içerikli hikâyelerin birleşiminden oluşmaktadır. Bu hikâyeler okuyucuya yol göstermek, iyiyi kötüden ayırmak, ibret alınması gereken yerleri göstermek, Hz. Peygamberin mucizelerinden haberdar etmek için etkileyici bir üslupla kaleme alınmıştır. Dinî şahsiyetlerin menkıbevi yaşamları üzerinden ahlâk ve din öğretimi etkin kılınmıştır. Sanki karşısında biri varmış gibi konuşma üslubu kullanılmış ve anlatım diri tutulmuştur.

Eserin sonunda kitabın sahibinin Muhammet Kâmilî isminde biri olduğunu öğreniyoruz. Yazar bu eseri oluştururken hem okuyana hem de yazana fayda sağlamasını amaçlamıştır. Bu hususta bolca dua etmiş, yakarıшта bulunmuştur.

Dinî-ahlâkî konuda incelediğimiz Mecnû'a-i Hikâye adlı eserimizde geçen hikâyelerin özetlerini ayrı bir başlık olarak ele almak istiyoruz.

1.4. HİKÂYE ÖZETLERİ

İBRAHİM EDHEM

Horasan’da zengin bir sultan olan İbrahim Edhem, bir gün rüyasında dam üzerinde deve arayan bir adam görür. İbrahim Edhem dam üzerinde deve aranmayacağını söyler. Ama deveci, bu hale şaşırması gerektiğini, asıl taht üzerinde, mal mülk içinde Tanrı bulunmayacağını söyleyip ortadan kaybolur. İbrahim Edhem bu rüyanın etkisinde günlerce kalır, yemeden içmeden kesilir. Sonraki günlerde bir kervancı, sultan tahtı olup olmadığını umursamadan korkusuzca İbrahim Edhem’in karşına çıkar ve konaklama için burada kalmaya ihtiyaçları olduğunu söyler. Ama İbrahim Edhem oranın bir kervân saray olmadığını, bunun mümkün olmayacağını söyler. Bunun üzerine genç, bu saraya sahip olan herkesin göçüp gittiğini, ona da kalmayacağını, dünya için ahireti yakmaması gerektiğini söyleyip ortadan kaybolur. İbrahim Edhem bu olaylar üzerine düşünceli günler, uykusuz geceler geçirir.

Bir gün av tertip edilir. Av sırasında İbrahim Edhem askerlerinden ayrı düşer. Gafletten uyanması gerektiğine dair kulağına sürekli bir ses gelir. Sonra karşısına bir geyik çıkar ve onu yaralar. Geyik, Hak telanın izniyle dile gelir ve yaratılış amacının bu olmadığını hatırlatan hikmetli sözler söyler. Bunun üzerine İbrahim Edhem atından düşer. Kendine geldiğinde kimseler yoktur. Bir çobana rastlar ve değerli neyi varsa ona verip çobanla kıyafetlerini değiştirir. Kimseye söylememesini tembihler ve bundan sonra kendini Hak yoluna verir ve dünyadan elini eteğini çeker.

Aradan yıllar geçer, İbrahim Edhem’in oğlu büyür. Bir gün birisi çıkagelir. Babasının Mekke’de yaşadığını, odun sattığını ve dervişlere kethüda olduğunu söyler. Bunun üzerine hazırlıklar yapılır. Annesi her ne kadar gitmesini istemese de o, babasını bulmak için yola düşer. Mekke’ye vardıklarında çarşıda babasını sorar. Oduna gittiğini söylerler. Genç adam babası gelene kadar bekler. İbrahim Edhem odundan gelir, odunları satar ve parayla ekmek alıp meclistekilere dağıtır. Olanları izledikten sonra oğlan kendini babasına tanıtır ve artık saraya gelmesini söyler. Bunun üzerine İbrahim Edhem hüzünlenir. Kullukta ancak küçük bir yol kat ettiğini, şimdi gönlüne dünyevî bir şeyin girmesini istemediğini dile getirir. Ya kendi canını alması ya da oğlunun canını alması için Allah’a dua eder. Dua üzerine oğlu orada can verir ve İbrahim Edhem oğlu için ağıt yakar.

HİKÂYET-İ EBU'L-MAHCENİ RAHMETULLAH-İ 'ALEYHİ

Bir gün San'ân melikine gelip Hz. Muhammet'i anlatırlar ve o da anlatılanlar karşısında mest olur. Hz. Muhammet'i görmeyi çok ister. Bir gün rüyasında Hz. Muhammet'i görür ve iman eder. Rüyasında yirmi bir günlük ömrü kaldığını da öğrenir. Bunun üzerine Hz. Peygamber için iki sandık hazine hazırlar ve bir de deve alır. Oğlu Ebu'l- Hacere'yi yanına çağırır, vaktinin az kaldığını bu hediyeleri Hz. Peygambere ulaştırmasını, onu dünya gözüyle görüp ona iman etmesini vasiyet eder.

Babası ölünce vasiyete uyar ve tek başına Medine'ye doğru yola çıkar. Gece deve üzerinde uyuyakalır ve mucizevi bir şekilde sabah uyanınca Medine şehrine gelir. Yolda on münâfiğa rastlar ve münâfiklar Hz. Peygamber hakkında ileri geri konuşurlar. Münâfiklar bu söylediklerini Hz. Peygambere söyler düşüncesiyle oğlanın gözlerini oyarlar ve devesini de alıp oğlanı mescide getirirler. Münâfikların başı, Ebu'l-Hacer'in kendine misafir olarak geldiğini ama hem devesini çaldığını hem de oğlunu öldürdüğünü anlatır. Bunun üzerine mahkeme kurulur, diğer dokuz kişi de anlatılanlara şahidlik ederler. Ebu'l-Hacer'in elleri ve ayaklarının kesilmesine ve sonrasında yakılması gerektiğine hüküm verilir. Kalabalığı gören Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, olayı öğrenip oğlanın yanına giderler. Oğlanı gören Hz. Hasan düşüp bayılır. Bayılmasının sebebi oğlanın Hz. Hüseyin'e çok benzemesidir. Bunun üzerine soluğu Hz. Muhammed'in yanında alırlar. Ondan duydukları “ Her kim Hüseyin'ime benzeye ondan zarar gelmez.” sözünü hatırlatırlar ve olanları anlatırlar. Oğlanın bağışlanıp taze can bulmasını istediklerini dedelerine söylerler.

Mahkeme tekrar kurulur. Münâfikların oğlanı bağışlaması için sırayla Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz Osman ve Hz. Ali münâfiklara hayır denilemeyecek vaatlerde bulunurlar ama münâfiklar kabul etmezler. Son olarak Hz. Muhammet şefaathçi olacağını söyler ama münâfiklar yine de kabul etmezler. Bunun üzerine meclisteki herkes titrer ve Cebrail gelir. Deveyi getirmeleri gerektiğini söyler. Deve Allah'ın izni ile olan biteni anlatır. Bunun üzerine Cebrail, bu yaşananların Allah'ın hikmeti olduğunu, şimdi kendi 'ömürlerinden kim kaç yıl dilerse oğlana o kadar can bağışlayacağını buyurduğunu söyler. Herkes ömründen birkaç yıl bağışlarken Hz. Ali ne kadar ömrü kaldığını bilmediğini, bunun için bir şey diyemeyeceğini söyler. Müsaade olursa iki rekât namaz kılıp ruhunu teslim ettikten sonra kalan ömrünü bağışlamak istediğini söyler. Bu söz Allah(c.c)'ın hoşuna gider ve Cebrail tekrar gelir. Herkesin ömrünün kendine olmasını, Hz. Muhammed'in oğlan için dua etmesini ve Allah'ın bu duayı kabul edeceğini bildirir. Hz. Muhammet buyurulanı yapar. Oğlan cana gelir ve kelime-i şehâdet getirir. Münâfiklar cezalandırılır. Ebu'l-Hacer bu vakitten sonra din için çalışır ve gazi olur.

HİKÂYET-İ EBÛ DAHDAH

Mescitten erken ayrılan Ebu'l- Dahdah Hz. Peygamberin dikkatini çeker. Hz. Muhammet sebebini sorar. Ebu'l- Dahdah de komşusunun bahçesinde bir hurma ağacı olduğunu ve dallarının kendi bahçesine geçtiğini söyler. Düşen hurmaları oğulları görüp de yemesinler diye mescitten erkenden ayrılıp dökülen hurmaları komşusunun bahçesine geri attığını anlatır. Anlatılanlardan sonra Hz. Muhammet Dahdah'ın komşusuna hurmayı satın alması için bir adam gönderir. Adam gidip cennette on hurma ağacı karşılığında bu ağacı satın almak istediğini söyler ama münâfık olan komşu bunu kabul etmez. O sırada Hz. Ebu Bekir on hurma ağacı teklif eder ve münâfık Medine içindeki bu görkemli hurma ağaçlarına karşılık ağacı satar. Hz. Peygamber de alınan bu ağacı Ebu'l Dahdah'a bağışlar ve dua eder. Duası kabul olunur ve hurma ağacı Ebu'l- Dahdah'ın bahçesine geçer.

HİKÂYET-İ HAZRETİ 'OSMAN

Hız. Osman bir gün ashabı ve Hz. Muhammet'i yemeğe davet eder. Efendimizin de her bir adımına bir can azat eder. Hz. Osman'ın davetinden sonra Hz. Ali evine gider ve durumu Hz. Fatma'ya anlatır. Hz. Ali de peygamberi davet etmek istemektedir ama evde ikram edecek bir şey pek yoktur. Hz. Fatma davet etmesini, elbet rızıklarının verileceğini söyler.

Misafirler gelince Hz. Fatma Allah'a yalvarır ve dua eder. Duası kabul olunur ve tencere yemek ile dolar, herkesin karnı doyar. Peygamberimiz bu yemeklerin cennet yiyeceği olduğunu ashaba bildirir. Hz. Fatma tekrar dua eder ve günahkâr kulların affını ister. Bunun üzerine Cebrail, Hz. Peygambere kızının yakarışını bildirir ve Cenâb-ı Hakk'ın onun evine gelirken attığı her adımın on katı kadar kul bağışladığını bildirir. Olanların hepsi Hz. Muhammet'in hürmetine olmuştur.

HİKÂYET-İ MÜNÂFIKLAR

Münâfıklar Hz. Peygamberi zehirlemek için bir kuzu pişirip içine zehir koymayı planlarlar ve Hz. Peygamberi davet ederler. Hz. Muhammet davete icabet eder ve tam kuzudan yiyecekken Hak tealâ kuzuya dil verir. Kuzu onu yememesi gerektiğini, zehirli olduğunu söyler. Bunu duyan münâfıklar utanırlar ama peygamberin kuzuyu yemesi için bir sürü vaatle bulunurlar. Hz. Peygamber 'bismillah' diyerek kuzudan yer. Allah'ın izniyle zehirlenmez.

Bunu gören münâfıkların hepsi aileleri ile birlikte Müslüman olurlar. Mescitler yapıp Hakk’a dost olurlar.

Bir gün Hz. Peygamber yaralı bir geyik görür ve onun sesini işitir. Geyik, Hz. peygambere Arap bir avcının onu vurduğunu, bu yüzden çocuklarına yiyecek götüremediğini, ona şefaet etmesini söyler. O sırada uyuyan avcı uyanır ve Hz. Peygamber’e üç gündür yalnızca bu avı yakalayabildiğini, onu salamayacağını söyler. Geyik yavrularını emzirip geri geleceğine dair söz verir, yemin eder. Onu salmalarını ister. Onlar da müsaade ederler. Yavrularını emzirip hemen geri gelir. Niçin geldiğini anlatınca avcı, geyiğin sözlerinden etkilenir. Hz. Peygamberden tövbe eyler ve geyiği serbest bırakır.

HİKÂYET-İ CÂBİR ENSÂRİ

Hz. Peygamber ile ashap bir gün hendek kazma işiyle meşgul olurlar. Cabir Ensâri eve giderek karısına Hz. Muhammet’in üç gündür aç olduğunu, karnına taş bağladığını anlatır. Evde yiyecek bir şey olup olmadığını sorar. Karısı biraz arpa, bir de koyunlarının olduğunu söyler. Koyunu keserler, arpayla da ekmek yaparlar. Hazırlık tamam olunca Cabir, Hz. Muhammet’i ve ashabı yemeğe davet eder.

Cabir’in oğulları, yemeğin yetmeyeceğini düşünürler. Büyük kardeş, küçük kardeşine “seni kurban edelim. Böylece resûllallah ve ashap evimizden tok ayrılınsınlar.” deyince küçük kardeş abisinin teklifini kabul eder. Kardeşini boğazlayıp pişmesi için tandıra koyacağı sırada büyük kardeş de dengesini kaybedip tandıra düşer ve birlikte yanarlar. Onları o halde gören annenin o an aklı başından gider ama resûllallah misafirdir diye sabredip bekler.

Yemekler yenir, herkes doymuştur ama yemekler hiç eksilmemiştir. Cebrail (a.s.), Hz. Muhammet’e Cabir’in oğullarını da çağırmasını gerektiğini söyler. Cabir olanlardan habersiz karısının yanına gidince acı haberi öğrenir. Resûllallahın yanına gidince dayanamayıp olanları anlatır. Hz. Muhammet oğlanları getirmesini ister. Oğlanların hali Hz. Peygamberi çok üzer. Bunun üzerine yaratana münacat kılar ve oğlanların taze can bulması için dua eder. Duası kabul olur. Oğlanlar yeniden can bulur.

HİKÂYET-İ AHLÂKU’L-NEBBİYYİ ALEYHİSSELÂM

Bu bölümde Hz. Muhammet (s.a.v)’ in ahlâkı örnekler verilerek anlatılmıştır. Hz. Muhammet bir savaşta yaralanır. Yanındakiler, düşmanların helâk olması için Allah’a dua

etmesini söylerler. Ama Hz. Muhammet, rahmet için geldiğini söyleyip onların da hidayete ermesi için Allah'a dua eder.

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin bir gün deveye binen birisini görürler ve heveslenirler. Hemen dedelerinin yanına gelirler. Dedeleri onların mahzûn olmasını istemez ve onları mutlu etmek için sırtına alıp dolaştırır. Hz. Peygamber 'af ' dedikçe Hak Te'âla da ümmetini bağışladığını Cebrail vasıtası ile Hz. Peygambere bildirir.

HİKÂYET-İ ŞÂM ELİNDE BİR YAHUDİ

Bir Yahudi Tevrat okurken Hz. Muhammet (s.a.v) için yazılmış bir na'ata denk gelir. Yazılanlardan çok etkilenir, hayran olur. Üç gün üst üste yazılan naatlara rastlayınca merak eder ve Hz. Muhammet kimdir diye soruşturmaya başlar. Yahudi etrafındakilere onu görmek istediğini söyler. Medine'ye doğru yola çıkar. Medine'ye varınca Selman ile karşılaşır. Hz. Muhammet'i ne kadar görmek istediğini anlatır. Selman, Yahudi'yi mescide götürür.

Hz. Ali (r.a) kim olduğunu sorunca Hz. Muhammet aşkıyla yanıp tutuştuğunu ve onu ne kadar çok görmek istediğini anlatır. Hz. Ali, sultan-ı enbiyanın üç gün önce vefat ettiğini söyler. Bunu duyan Yahudi çok hüzünlenir. Vasfını görmeyi çok istediğini söyleyince Hz. Ali de başlar anlatmaya. Yahudi bir eşyasının olup olmadığını sorunca Hz. Muhammet'in mübarek hırkasını getirirler. Herkes hüzünlenip ağlar.

Yahudi, Hz. Muhammet'in kabrini görmek istediğini söyleyince kabre götürürler. Gözyaşı döküp iman eder. Eğer imanını kabul ettiyse resûlün aşkına canını alması için yaratana münacat kılar ve orada can verir.

II. BÖLÜM: MECMÛ'A-İ HİKÂYE'DE GEÇEN DİNİ VE AHLÂKİ UNSURLAR

2.1. DİNİ UNSURLAR

2.1.1. İTİKAT

2.1.1.1. ALLAH

Dinî-tasavvufî bir nitelik taşıyan “Mecmû'a-i Hikâye” adlı eserde bir ve var olan yaratıcıyı ifade etmek için Allah lafzı birçok yerde farklı şekillerde kullanılmıştır ki bu kullanımlar şunlardır: Allah, Hak, İlâh, Mevlâ, Rabb, Sübhân, Tanrı.

Allah lafzının metindeki kullanımlarına geçmeden evvel bu kavram üzerinde durmakta fayda var. Kelimenin herhangi bir kökten türemiş olmayıp sözlük mânası taşımadığı ve gerçek mâbudun özel adını teşkil ettiği yahut sözlükte bir anlamı olsa bile gerçek mâbuda ad olunca bu anlamı kaybettiği genellikle benimsenmektedir. İslâm bilginleri bu kelimenin tarifini, aynı anlama gelen bazı kelime farklılıklarıyla şu şekilde yapmışlardır: “Allah, varlığı zorunlu olan ve bütün övgülere lâayık bulunan zâtın adıdır.”¹¹ Allah lafzının Kur'an-ı Kerim'deki karşılıkları ise şu şekildedir:

“Allah birdir ve O'ndan başka tanrı yoktur. Eşi, ortağı ve benzeri yoktur.”¹²

“Göklerin ve yerin hükümrânlığı O'nundur.”¹³

“Allah, kadim ve ezelidir.”¹⁴

“O, Allah'tır, tektir. Allah sameddir. Doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur.”¹⁵

Söz konusu metinde Allah lafzı tek başına 15 yerde geçmektedir. Bu kullanımlardan bir kısmını metinlerden hareketle aşağıya alıntılalım. Örneğin ilk metnimiz olan İbrahim Ethem bölümünde kıssayı anlatmaya başlarken şöyle bir kullanımla karşılaşırız: “Allah adıyla söze girelim”¹⁶

“Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi” adlı hikâyemizde de şu şekliyle geçmektedir:

¹¹ Bekir Topaloğlu, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.2, Diyanet Vakfı Yayınları, İst., 1986, s.471.

¹² Yusuf Suresi, 64,92

¹³ Enbiyâ Sûresi, 83

¹⁴ Müminin Suresi, 109

¹⁵ İhlas Sûresi 1,2,3,4.

¹⁶“Mecmû'a-i Hikâye” , İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı No: K.1604, 73. Varak.

“Yâ Muhammed hazreti Kur’an haber virüp Allâh buyurmadı mı menzellezî yeşfe’u ‘indehü illâ bi iznihi çün Hak hazretinden izin almaya sen bize şefâ’at idemezsin öyle olsa o oğlanı şimden sonra bağışlamazız diyince Allâhu ekber kebîrân ashâb arasında bir feryâd bir figân kopdı.”¹⁷

a) Hak:

Hak kelimesi “gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve lâıyk olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak” anlamlarında masdar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup Allah’a nisbet edildiğinde “bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve ulûhiyeti fiilen tahakkuk eden” mânasına gelir. Ebü’l-Kâsım ez-Zeccâî, esmâ-i hüsnâyı dil açısından incelediği eserinde kelimenin kapsamlı muhtevastından hareketle hak için şöyle demektedir: “Allah’ın zâtı hak olduğu gibi O’ndan gelen ve O’na rücû eden her şey de haktır; ayrıca emrettiği ve yasakladığı hususlar uyarınca hareket etmek de kullar için haktır yani gereklidir” (*İştikâku esmâ’illâh*, s. 178).¹⁸

Eserimizde Hak lafzına 52 yerde rastlamaktayız. Bu kullanımlardan bazılarını aşağıya alıntulamak istiyoruz.

“Bu dahı hazreti Resûlullâh mu’cizâtı bereketüdü diyüp Hakk’a şükürler eyledi.”¹⁹

“Sabâh oldu bu kazayı gördüm nâleş itmeyüp Cenâb-ı Hak’dan gelen kazâyâ sabr itdim ve kimseye bildürmeyüp her tarafa gizlü adamlar gönderüp ol oğlanı gönderüp ol oğlanı dutup mâlım elime girüp ancak oğlumun kanı kaldı didi.”²⁰

“Cedd-i a’lâmımız resûlullâhı mu’cizâtından Hakk celle ve ‘alâ ‘inâyetiyle ve eli ayağı sağ ola didiler.”²¹

“Hitâb itdi ağuya Hak Te’âlâ

Ki bir kılın yakma didi Mevlâ

İderem bir ‘azâb sana yarın

‘Azâbı unıdurlar Hak ‘azâbın”²²

¹⁷ Age., 73.Varak.

¹⁸ Bekir Topaloğlu, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.15, Diyanet Vakfı Yayınları İst., 1997, s.152.

¹⁹ Age., 73.Varak.

²⁰ Age., 73.Varak.

²¹ Age., 73.Varak.

²² Age., 73.Varak.

“Dinle imdi Hak Te’âlâ kudretin
Nice şâd eyler Resûl’in hazretin”²³

b) İlâh:

İlâh kelimesinin sözlükte “tapınmak, kulluk etmek” anlamına gelen ulûhet (ilâhet, ulûhiyyet), “hayret etmek, gönülden bağlanıp sığınmak” mânalarındaki veleh (eleh) veya “gizli olup duyu idrakinin üstünde bulunmak” anlamındaki leyh kökünden türemiş olabileceği kabul edilir. Buna göre ilâh “tapınılan, yüceliği karşısında hayrete düşülen, gönülden bağlanılıp sığınılan, duyularla idrak edilemeyen varlık” demektir. Genellikle gerçek mâbudun sadece Allah olduğunu göstermek üzere “lâ ilâhe illâ hû, lâ ilâhe illallâh” şeklinde nefiyden sonra ispata geçen kelime-i tevhid formülü kullanılır.²⁴

Eserimizde İlâh ifadesi 5 yerde geçmektedir. Aşağıda bu kullanımlardan bazılarını aşağıya alıntılama istiyoruz.

“ Kamu hâlık sensin yüce Allâh
Dahı bu kabrin isti yâ ilâhi”²⁵

“ İzn-i Hak ile deve lisâna gelüp bülbül âvâz ile itdi kim eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abdühû ve Resûlühü diyüp essalâtü ve’s-selâmü ‘aleyke yâ Resûlullâh itdi.”²⁶

c) Mevlâ:

Mevâlî. 1. Sahip, mâlik, efendi, veliyy-i nimet. 2. Âzâdlı, âzâd olmuş köle. (bu iki mana ile lisânımızda nâdir kullanılır). 3. Hakk (celle ve âlâ) hazretleri: Mevlâ hakkı için ²⁷anlamlarına gelmektedir. Eserimizde yaratıcı anlamında 1 yerde geçmektedir.

“ Hitâb itdi ağuya Hak Te’âlâ
Ki bir kılın yakma didi Mevlâ “²⁸

d) Rabb:

Rabb terimi Arapça bir ifade olup ; “erbâb” anlamına gelen, “Kâinatın sahip ve mâliki olan Cenab’ı Hakk ²⁹anlamına gelmektedir.

²³ Age., 73.Varak.

²⁴ Yusuf Şevki Yavuz, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.22, Diyanet Vakfı Yay., İst., 2000, s. 64.

²⁵ “Age., 73.Varak.”

²⁶ “Age., 73.Varak.”

²⁷ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türki*, Kültür Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011, s.1104.

²⁸ Age., 73.Varak.

²⁹ Sami, age., s.515.

Eserimizde Rabb ifadesi 5 yerde geçmektedir. Aşağıda bu kullanımlardan birine yer vermek istiyoruz.

“Sen bilürsin hâlimüz yâ Rabbenâ
Diyüp anı ağladı yana yana “³⁰

e) Sübhân:

Sübhân, “Her nevi avarızdan ve evsâf-ı beşeriyeden beri ve münezzehten olan Hakk celle ve alâ hazretleri. (Bu mana ile yalnız çok kullanmayıp, yâ-i nisbetle isti’mal olunur: lutf-ı sübhâni gibi.) Hakk celle ve âlâ hazretlerini her nevi avarızdan ve evsaf-ı beşeriyeden tebriye ve tenzih ederim: sübhane’llah -lafza-i celâl ile beraber hayret ve taaccüp makamında ve zikr ü tesbihte kullanılır. –“sübhanehû ve teâlâ” tabiri dahi gerek sübhane’llah makamında ve gerek cenab-ı Hallâk’a sıfat olarak isti’mal olunur: Hakk sübhanehû ve teâlâ hazretleri.”³¹ anlamına gelmektedir.

Mecmû’a-i Hikâye adlı eserimizde Sübhân lafzı 4 yerde geçmektedir:

“Hazret-i Peygamber ‘aleyhi’s-selâm buyurdılar ki evvel Hak sübhânehü ve Te’âlâ’nın birliğine ve benim hak peygamberliğime ikrâr idüp îmân getüresin didi.”³²

“Didük ey bizim cânımıza cân
Du’â kılsan icâbet kıla Sübhân”³³

f) Tanrı:

Yaratıcı, yüce güç anlamını ihtiva eden “Tanrı” ifadesi *İbrahim Edhem* hikâyesinde 4 yerde, *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi* hikâyesinde 2 yerde, *Hikâyet-i Ahlâku’l-Nebbiyyi ‘Aleyhi’s-selâm* adlı hikâyede ise 2 kere olmak üzere toplamda 8 yerde geçmektedir. Metinlerden hareketle bu kullanımlardan bazılarını aşağıya alıntılıyoruz.

“Bu altun taht üzere Tanrı mı olur
Tanrı isteyen burda mı bulur”³⁴

³⁰ Age., 73.Varak.

³¹ Sami, age., s.548.

³² Age., 73.Varak.

³³ Age., 73.Varak.

³⁴ Age., 73.Varak.

“Yâ nebiyallâh Tanrı Te’âlâ sana selâm kılup buyurdı ki cümle ashâbı yanına alup ...”³⁵

“Ki Hâdî sensin ey Settâr Tanrı
Hidâyet vir ana Gaffâr Tanrı”³⁶

2.1.1.2. MELEK

Mecmû’a-i Hikâye adlı eserde melek kavramı genel hatlarıyla nurdan yaratılmış, yerde ve gökte vazifeleri bulunan, ibadetle meşgul olan varlıklar olarak karşımıza çıkar. Dört büyük melekten biri olan Cebrail ‘aleyhi’s-selâm hikâyelerde doğrudan yer almaktadır. Melek; erkeklik ve dişilikleri olmayan, yemeyen, içmeyen, evlenmeyen, doğmayan ve doğurmayan, Allah’ın izniyle çeşitli şekillere girebilen, gözle görülmeyen, Allah’ın emirlerine tam olarak itaat eden, nurdan yaratılmış varlık, elçi.³⁷

Eserimizde melek kavramı bir mucizenin anlatıldığı *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi* adlı hikâyede dört yerde geçmektedir. Yaşanan hadiseler karşısında tanık göstermede ve tüm varlıkların hüznüyle dolup ağlaştığı anlatılırken melek kavramına nasıl değinilmiş aşağıya alıntılanmak istiyoruz.

“Cümle melekler ve zemîn ve âsumân ve ashâbım tanık olsunlar kıyâmet günü sizleri Cenâb-ı Hakk’dan şefâ’at itmeyince ümmetimden hiç kimseye şefâ’at itmeyen tek hemân bundan bu oğlanı bana ‘izzet ve hürmet bağışlan didi.”³⁸

“Göklerde melekler ağlayup feryâd-ı figân idüp yedi kat gökleri geçdi ‘arş-ı ‘azîm titredi.”³⁹

a) Cebrâil

Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen dört büyük melekten biri.⁴⁰ “Hz. Peygamber’e vahiy getiren, Kur’an-ı Kerim’i öğreten ve değişik konularda hükümler bildiren, Resûl-i Ekrem’e, hatta bazen ashaba insan şeklinde görünen bir melek olarak sık sık anılır. Cebrâil, Kur’an-ı Kerim’de Cibrîl, Rûhulkudüs, Rûhulemîn, Rûh, ve Resul şeklinde beş değişik isimle ifade edilir. İlgili ayetlerde belirtildiğine göre Cebrâil karşı

³⁵ Age., 73.Varak.

³⁶ Age., 73.Varak.

³⁷ **Dinî Terimler Sözlüğü**, Milli Eğitim Bakanlığı Yay.,Ankara, s.229.

³⁸ Age., 73.Varak.

³⁹ Age., 73.Varak.

⁴⁰ **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara,2011, s.448

konulamayan müthiş bir güce, üstün bir akla ve kesin bilgilere sahiptir; “arşın sahibi” nezdinde çok itibarlıdır ve meleklerin kendisine mutlaka itaat ettiği şerefli bir elçidir.”⁴¹ Kur’an-ı Kerim’de “ İman edenlere sebat kazandırsın, müslümanlara rehber ve müjde olsun diye rabbın tarafından bir gerçek olmak üzere Kur’an’ı Rûhulkudüs’ün indirdiğini söyle.”⁴² ayeti yer almaktadır. Ayrıca Cebrail tasavvuf terminolojisinde, akıl ve akl-ı Muhammedi’yi ifade eder.⁴³

Cebraîl ismi Mecmû’a-i Hikâye adlı eserde *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi* adlı hikâyede 7, *Hikâyet-i Hazreti Osman* adlı hikâyede 1, *Hikâyet-i Câbir Ensâri* hikâyede 3 kere olmak üzere toplamda 12 yerde Allah ile peygamber arasında iletişim sağlayan bir görevli olarak karşımıza çıkar.

“Nâgâh Cebrâ’îl emr-i Hak ile gelip itdi. Yâ nebiyallâh Tanrı Te’âlâ sana selâm kılup buyurdi ki cümle ashâbı yanına alup ve ‘imâme sarınup minber önünde ağup benim dergâh-ı ‘izzetime senâdan sonra ol oğlanın bindüğü deveyi ve ol kimseleri minber önünde ashâb huzûrına götürüp deveyi çökerde ve ‘imâmenin bir ucun devenin başı üzerine urup ahvâl ne oldıysa su’âl eyle kemâl-i kudretim ile ol deveyi söyledüp nutuk virem cümle ahvâl ne olduğın beyân ide diyüp haber virdi.”⁴⁴

“Çü kâsd itdi diye dahı ‘af şâh
İrişdi Cebrâ’îl didi ki Allâh

Selâm eyle habîbime benim der
Benimdür ol benimdür ol benim”⁴⁵

2.1.1.3. KUTSAL KİTAPLAR

Kitap kavramı sözlükte ciltli ve ciltsiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yapraklarının bütünü⁴⁶ olarak tanımlanır. Ayrıca kutsal kitap anlamı da vardır. Muhteva bakımından dinî içerikli bir eser incelediğimizden dolayı daha çok kutsal kitap anlamı üzerinde duracağız. İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri için hazırlanmış *Dinî Terimler Sözlüğü*nde kitap maddesi şu şekilde açıklanmıştır:

⁴¹ Yusuf Şevki Yavuz ve Zeki Ünsal, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.7, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s.201-202.

⁴² Nahl, 102.

⁴³ Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, s.45.

⁴⁴ Age., 73.Varak.

⁴⁵ Age., 73.Varak.

⁴⁶ **Türkçe Sözlük**, s.1450.

1. Karar verme, hükmetme. “Allah tarafından önceden verilmiş bir hüküm olmasaydı aldığınız fidyeden dolayı size mutlaka bir azap dokunurdu.” (Kur’an-ı Kerim 8/68)

2. Yazma, mektup, belge. “(Belkıs) danışmanlarına dedi ki ‘Ey ileri gelenler! Bana çok değerli bir kitap gönderildi. O Süleyman’dandır. Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla başlamaktadır.’” (Kur’an-ı Kerim 27/29-30)

3. Dinî hükümlerin kendisinden çıkartıldığı İslam dininin temel iki kaynağından birincisi, Kur’an-ı Kerim. “Allah’ın öğrettiği şekilde hüküm vermen için hakikatin açıklayıcısı olarak biz sana Kitabı indirdik.” (Kur’an-ı Kerim 4/105)

4. İnsanların dünyada yapmış oldukları iyiliklerin ve kötülüklerin kaydedilip sevaplarının ve günahlarının durumuna göre kendilerine ahiret gününde verilecek olan amel defteri. “Kitap ortaya konulmuştur. Suçluların onun içindekilerden korkarak: ‘Vah bize! Bu kitaba da ne oluyor? Ne küçük ne de büyük hiçbir şeyi bırakmamış, (dünyada yaptığımız) her şeyi sayıp dökmüş’ dediklerini görürsün.” (Kur’an-ı Kerim 18/49)

5. Tevrat, İncil, Zebur gibi ilahî kitaplar. “Biz İbrahim’e İshak’ı ve (torunu) Yakup’u armağan ettik. Onun soyuna da peygamberlik ve kitap verdik...” (Kur’an-ı Kerim 29/27)

6. Allah katındaki bilgi, her şeyin kendisinde kayıtlı olduğu levhimahfuz. “Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık.” (Kur’an-ı Kerim 7/38)

7. Ecel. “Yok ettiğimiz her kasabanın (bizim katımızda) bilinen bir kitabı vardır.” (Kur’an-ı Kerim 15/4)⁴⁷

Allah c.c. Kur’ân-ı Kerîm’de dört büyük kitaptan şöyle bahsetmektedir: “Deyin ki: “Biz Allah’a, bize indirilene (Kur’an’a), İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve Yakuboğullarına indirilene, Musâ ve İsâ’ya verilen (Tevrat ve İncil) ile bütün diğer peygamberlere Rab’lerinden verilene iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz ve biz ona teslim olmuş kişileriz.”⁴⁸

Mecmû’a-i Hikâye adlı eserimizde dört büyük kitaptan olan Tevrat ve Kur’ân-ı Kerîm’inden bahsedilmektedir.

a) Tevrat

Dört büyük kitabın ilki olan Tevrat, Hz. Musa’ya indirilmiştir. Yahudi geleneğinde Tevrat “öğreti, doktrin, kılavuz, teori, hüküm, kanun, din” gibi anlamlar taşımaktadır. Bu

⁴⁷ **Dinî Terimler Sözlüğü**, Milli Eğitim Bakanlığı Yay.,Ankara, s.215.

⁴⁸ Bakara, 136.

kelime, Hz. Mûsâ'ya verilen kitabın ismi olarak kullanıldığı gibi Tanah (Ahd-i Atfık), Mişna, Talmud ve rabbilere (yahudi din âlimi) ait bütün eserler için de kullanılmaktadır. Yahudi geleneğine göre bu külliyyat Hz. Mûsâ'ya Sînâ'da vahyedilmiş ve öğretilmiştir (Berakot, 5a; Beba Metzia, 59b; Megillah, IV/1). Ancak tevrat kelimesi kutsal kitap söz konusu olduğunda Ahd-i Atfık'in ilk beş kitabını ifade etmektedir.⁴⁹ Kur'an-ı Kerîm'de Tevrat adı birçok kere geçmekte olup o ayetlerden birini aşağıya alıntılarız:

Kendilerini Allah'a vermiş olan peygamberlerin ve Allah'ın kitabını korumaları kendilerinden istendiği için rablerine teslim olmuş zâhidlerin, bilginlerin Yahudiler arasında kendisiyle hükmettikleri, içinde hidayet ve aydınlık bulunan Tevrat'ı elbette biz indirdik. Hepsi onun (hak olduğunun) şahitleri idi. O halde insanlardan korkmayın, benden korkun da ayetlerimi az bir bedel karşılığında satmayın. Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir.⁵⁰

Mecmû'a-i Hikâye adlı eserimizin son hikâyesi olan *Hikâyet Şâm Elinde Bir Yahûdî*'de Tevrat kelimesine 5 yerde rastlamaktayız. Bir Yahudi'nin Tevrat okurken Hz. Peygamberin özelliklerini okuyarak onu arayışını konu edinen hikâyemizde Tevrat kelimesi şöyle yer almaktadır:

“Kaçan kim cum'a irtesi olurdu
Okurdu Tevrât'ın ele alurdu”⁵¹

“Didi kim Mûsa Tevrât hakkîçün
Beni men' itmek anı göreyim çün”⁵²

“Çün doğdum Tevrât okumayaydım ben
Çün okıdum vasfın anın”⁵³

b) Kur'an-ı Kerîm

Sözlükte İslam dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e gönderilen Tanrı buyruklarını içeren, Müslümanlığın temel kitabı, Kur'an-ı Kerim, Kelam-ı Kadim, Mushaf, Mushaf-ı Şerif⁵⁴

⁴⁹ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, s.40-45.

⁵⁰ Mâide, 44.

⁵¹ Age., 73.Varak.

⁵² Age., 73.Varak.

⁵³ Age., 73.Varak.

⁵⁴ Türkçe Sözlük, s.1528.

olarak tanımlanır. Kur'an-ı Kerim, 114 sure, yaklaşık 6666 ayet ve 30 cüzden oluşmaktadır. Kur'an-ı Kerim, 610 ile 632 yılları arasında Mekke ve Medine'de indirilmiştir. Başta Allah'a iman olmak üzere insanlık âlemine kıyametin kopacağı güne kadar her konuda ışık tutacak olan ve hiçbir harfi değişmemiş ilahî bir kitaptır. El-Furkan, el-Hâdi, el-Kitap, eş-Şifa, el-Müheymin, ez-Zikir gibi içeriğine uygun birden fazla isimleri vardır. Kur'an-ı Kerim, Hz. Ebubekir tarafından kitap hâline getirilmiş, Hz. Osman tarafından da çoğaltılıp İslam âleminin değişik yerlerine gönderilerek meydana gelebilecek yanlışlıkların önüne geçilmiştir. O günden beri milyonlarca insan ezberlemiş, Müslümanlar Kur'an-ı Kerim'in orijinal dilini namazlarda okumuş, böylece bu ilahî kitap, unutulmaktan ve değiştirilmekten korunmuştur.⁵⁵

“Sana kitabı indiren O'dur. Onun (Kur'an) bir kısım ayetleri muhkemdir ki bunlar kitabın esasıdır; diğerleri ise müteşâbihdir. Kalplerinde eğrilik bulunanlar, fitne çıkarmak ve onu (kişisel arzularına göre) te'vil etmek için ondaki müteşâbihlerin peşine düşerler. Halbuki onun te'vilini ancak Allah bilir; bir de ilimde yüksek pâyeye erişenler. Derler ki: Ona inandık, hepsi rabbimiz katındandır. (Bu inceliği) yalnız aklıselim sahipleri düşünüp anlar.”⁵⁶

Furkân Suresi 4-6. Ayetlerde Kur'an ile ilgili şu ifadeler geçmektedir: İnkâr edenler, "Bu Kur'an, onun uydurduğu, birilerinin de bu konuda kendisine yardım ettiği bir düzmecedendir ibarettir" dediler; böylece onlar açık bir haksızlık ve iftirada bulunmuş oldular. Yine dediler ki: "Bunlar, onun başkalarına yazdırdığı, sabah akşam kendisine okunan eskilerin masallarıdır!" De ki: "Onu, göklerin ve yerin sırlarını bilen Allah indirdi. Doğrusu O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.”⁵⁷

İsrâ suresinde şöyle anlatılmaktadır: Biz Kur'an'dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o müminler için bir şifa, bir rahmettir; zalimlerin ise sadece ziyanını arttırır.⁵⁸ De ki: “Yemin ederim, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak için ins ve cin bir araya gelip birbirine destek olsa dahi onun benzerini ortaya koyamazlar.”⁵⁹

Fussilet suresinde ise şu ifadelere yer verilir: Bu Kur'an, rahman ve rahîm olan Allah'ın katından indirilmiştir; Bilmek isteyenler için ayetleri apaçık hale getirilmiş Arapça okunan bir kitaptır⁶⁰. Bu uyarıcı kitap kendilerine geldiğinde onu inkâr edenler (cezalarını görecekler). O,

⁵⁵ **Dinî Terimler Sözlüğü**, s.210.

⁵⁶ Âl-i İmrân, 7.

⁵⁷ Furkân, 4-6.

⁵⁸ İsrâ, 82.

⁵⁹ İsrâ, 88.

⁶⁰ Fussilet, 2-3.

gerçekten çok değerli bir kitaptır. Asılsız bir şey ona ne önünden ne arkasından yaklaşabilir. O, hikmet sahibi, övgüye lâyık olan Allah katından indirilmiştir.⁶¹

Mecmû'a-i Hikâye 'de Kur'an lafzı *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyemizde başvurulacak, delil gösterilecek kaynak olarak bir kere geçmektedir.

“Polad demirden ziyâde katılanmış mel'ûnlar te'vîle başladılar ve itdiler. Yâ Muhammed Hazreti Kur'an haber virüp Allâh buyurmadı mı menzellezî yeşfe'u 'indehü illâ bi iznihi çün Hak hazretinden izin almaya sen bize şefâ'at idemezsin öyle olsa o oğlanı şimden sonra bağışlamazız diyince Allâhu ekber kebîrân ashâb arasında bir feryâd bir figân kopdı kim zemîn ve asmân harekete gelüp 'arş-ı 'azîm titredi.”⁶²

2.1.1.4 PEYGAMBERLER

Yaratılmışların en şerefli olan insan, onu yaratan yaratıcısına nasıl ibadet edeceğini, emir ve yasakların neler olduğunu, iyi ve kötü amellerin karşılığını ve daha birçok merak edilen, aklın sınırlarını zorlayan konuları birer yol gösterici olarak görevlendirilen peygamberlerden öğrenir.

Peygamber kavramı sözlükte insanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağırان kimse, yalvaç, yalavaç, elçi⁶³ olarak tanımlanır. Peygamber, Farsça bir kelime olup haber götüren demektir. Dindeki manası ise, Allah'ın insanlara doğru yolu göstermek üzere görevlendirdiği seçkin insanlardır. Peygamber, Allah'ın kendisine vahyettiğini insanlara duyurur, Allah ile kulları arasında elçilik yapar.⁶⁴

“Peygamberler, aklın bilmekten ve idrak etmekten aciz kaldığı şeyleri getirebilir. Çünkü akılların vereceği hükümler üç kısma ayrılmıştır; vâcip, mümteni' ve câiz. Akıl vacip ve mümteni' hakkında kolayca hüküm verebilirse de câiz hakkında duraklar ne menfi ne de müspet bir hükme varamaz. Câiz sahasına giren şeylerden hiçbirini ne farz ne de haram kılabilir. Şu kadar var ki bir şeye iyi netice terettüp ederse ona ilgi gösterir, kötü bir netice bağlanmışsa ondan yüz çevirir. Peygamber Allah Teâlâ'dan (aldığı vahiyle) fiillerin neticelerini açıklayınca, insan akli saâdetine vesile olan şeye vâkif olup yönelir, felaketine vesile olan şeyden de haberdar olarak ondan kaçınır. Aslında akıl tarafından idraki mümkün olan bir şeyi bile dinin açıklaması câizdir. Bunun gayesi kişiye kolaylık sağlamaktır. Çünkü bu nevi şeyleri

⁶¹ Fussilet, 41-42.

⁶² Age., 73.Varak.

⁶³ **Türkçe Sözlük**, s.1919.

⁶⁴ Lütfi Şentürk ve Seyfettin Yazıcı, **İslâm İlmihali**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 9. Baskı, Ank., 2003, s.46.

idrak edebilmek için devamlı tefekküre, aralıksız müşahedeye ve eksiksiz araştırmaya ihtiyaç vardır. Öyle ki insan bununla uğraşacak olursa önemli işlerinin çoğu yüz üstü kalır. Binâenaleyh Allah Teâlâ'nın peygamber vasıtasıyla bu nevi işleri beyan etmesi O'nun lütuf ve rahmetinin eseridir. Nitekim Yüce Allah '*biz seni, ey Habibim, âlemlere rahmet olasin diye gönderdik*'⁶⁵ buyurmaktadır."⁶⁶

İmanın şartlarından olan peygamberlere iman ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de şu ayetlere rastlamaktayız: "Ey iman edenler! Allah'a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr eden kimse iyice sapıtmıştır."⁶⁷ "Allah ve peygamberlerini inkâr edenler ve Allah ile peygamberlerini birbirinden ayırmak isteyip bir kısmına iman ederiz, ama bir kısmına inanmayız diyenler ve bunlar arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu? İşte gerçekten kâfirler bunlardır ve biz kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır. Allah'a ve peygamberlerine iman edip onlardan hiçbirini diğerlerinden ayırmayanlara gelince; işte Allah bir gün onlara mükâfatlarını verecektir. Allah çok bağışlayıcıdır ve sonsuz rahmet sahibidir."⁶⁸

İlk insandan bu yana sayısını bilmediğimiz pek çok uyarıcı gönderilmiştir ve kendilerine peygamber gönderilmeyen bir topluluk da yoktur. Kur'an-ı Kerim'de bu konu hakkında şu ayetler yer almaktadır: "Sen ancak bir uyarıcısın. Doğrusu biz seni hak ile desteklenmiş bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki içlerinden bir uyarıcı gelip geçmemiş olsun."⁶⁹ İlk peygamber Âdem (A.S.), son peygamber de Muhammed (S.A.)'dir. Bu iki peygamber arasında sayısını bilmediğimiz pek çok peygamber gelip gitmiştir. Bazılarına göre 124 bin, bazılarına göre de 224 bin peygamber gönderilmiştir.⁷⁰

Mecmû'a-i Hikâye adlı eserimizde Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen beş büyük peygamber karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; Hz. Âdem, Hz. İbrahim, Hz. Nuh, Hz. Musa, Hz. Muhammed(s.a.v)'tir.

a) Hz. Âdem (as.)

İnsanlığın ilk atası, ilk insan, ilk peygamber ve Allah'ın seçkin kuludur (*safiyullâh*). Yaklaşık olarak MÖ 10.000 yıllarında yaşamıştır. Allah Teâla onun cesedini topraktan yaratmış

⁶⁵ Enbiyâ, 21/107.

⁶⁶ Nüreddin es-Sâbûnî, **Mâturîdiyye Akaidi**, (Tercüme Eden:Bekir Topaloğlu), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s.110.

⁶⁷ Nisâ, 136.

⁶⁸ Nisâ, 150-152.

⁶⁹ Fâtır, 23-24.

⁷⁰ Prof. Dr. Talât Koçyiğit, **Hadîs-i Şerif Külliyyâtı**(1. Cilt), İst., 1983, s.337.

ve ona eş olsun diye Hz. Havva validemizi yaratmıştır. Onu beden ve ruh açısından mükemmel bir şekilde yarattıktan sonra, her şeyin ismini öğretmiş, melekler de ona secde etmişlerdir.⁷¹

“Ve Âdem’e bütün isimleri öğretti. Sonra bunları meleklerle gösterip “Sözünüzde doğru iseniz şunların isimlerini bana söyleyin” dedi. “Seni tenzih ederiz! Bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. En kâmil ilim ve hikmet sahibi şüphesiz sensin” cevabını verdiler. “Ey Âdem! Bunların isimlerini onlara bildir” dedi. Onlara bunların isimlerini bildirince de “Size ben göklerin ve yerin gizlisini kesinlikle bilirim; yine sizin açıkladığınızı da gizlediğinizi de bilirim, demedim mi!” buyurdu.”⁷²

Eserimizde Hz. Âdem’in ismine *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullah-i ‘aleyhi* adlı hikâyede 2 yerde, *Hikâyet-i Câbir Ensâri* adlı hikâyede 3 yerde olmak üzere toplamda 5 yerde rastlamaktayız.

Hz. Ali âb-ı kevseri sunacağı kişileri anlattığı bölümde Hz. Âdem’in adı şöyle geçer: “Ol dahı hazreti Âdem safiyye ol dahı İbrâhîm Halîl’e ol dahı Nûh necciye suna birisi içmeye tâ server-i enbiyâ ‘aleyhimussalâtu ve’s-selâm hazretleri içmeyince andan sonra ümmete sunam.”⁷³

Hikâyet-i Câbir Ensâri adlı hikâyede dua edilirken Allah’ın her şeyi yoktan var ettiğine şu ifadelerle dikkat çekilir:

“Ey ‘ademden ‘âlemi var eyleyen
‘Âlem içre âdemi izhâr eyleyen”⁷⁴

b) Hz. İbrahim (as.)

Nuh'un (as.) oğullarından Sâ'm'ın oğludur. Ulû'l-azm peygamberlerin ikincisidir. Sevgili Peygamberimiz'in (sas.) büyük dedesidir, Mezopotamya'daki Ur kentindedir. Doğum yerinin bugünkü Urfa kenti olduğu da söylenir. MÖ 1800 yılı ve sonrasında yaşadığı tahmin edilmektedir. İslam'da olduğu gibi diğer semavi dinlerde de büyük bir itibara sahiptir. İlk eşi Sâre, ikinci eşi Hacer, her ikisinin ölümünden sonra da Kenanilerden Kutûra ile evlenmiş, ilk iki eşinden birer, son eşinden de altı çocuğu dünyaya gelmiştir. Lakabı Allah dostu (Halîlullâh) olup, Bâbil kralı Nemrut ile giriştiği mücadeleler Kur'an-ı Kerim'de geniş bir şekilde anlatılmıştır. Bâbil halkına peygamberlikle görevlendirilmiştir. Bu sırada, tevhit, ibadet, ahlâk

⁷¹ **İslam’a Giriş Temel Esaslar**, DİB Yayınları, Ankara, 2008, s.28.

⁷² Bakara, 31-33.

⁷³ Age., 73. Varak.

⁷⁴ Age., 73. Varak.

gibi konulardaki tebliğini halktan başlamak üzere en üst noktalara kadar taşımıştır. Bunun üzerine kendisini, kavmin kral tanrısı ilan etmiş bulunan Nemrut ile mücadelelere girişmiştir.⁷⁵

Eserimizde *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyede Hz. İbrahim lafzı *Halîlullâh* lakabıyla birlikte bir yerde karşımıza çıkmaktadır:

“Ol dahı hazreti Âdem safiyye ol dahı İbrâhîm Halîl'e ol dahı Nûh necciye suna birisi içmeye tâ server-i enbiyâ 'aleyhimussalâtu ve's-selâm hazretleri içmeyince andan sonra ümmete sunam.”⁷⁶

c) Hz. Nuh (as.)

Hz. Nûh, Kur'an-ı Kerîm'de ve hadislerde diğer peygamberlere oranla geniş bir şekilde tanıtılan ve “ülû'l-azm” olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden biridir. Kur'an'da yirmi sekiz surede hakkında bilgi verilmiş ve kırk üç yerde ismen zikredilmiştir. Kur'an'ın yetmiş birinci suresi onun adını taşır ve baştan sona onun tevhit mücadelesini anlatır.

Hz. Nuh'a ayrıca İslâm ve bilhassa Şii geleneğinde “Neciyyullah” (Allah'ın kurtardığı kişi) sıfatı verilmiştir. Nuh'un ve kavminin tufan hadisesinden kurtarılmasına atıf yapan bu sıfat, Allah'ın inâyetiyle Firavun'un zulmünden kurtarılan Hz. Mûsâ için de kullanılmaktadır. (Sa'lebî, s. 166).⁷⁷

Eserimizde Hz. Nuh ismine *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyede bir kere rastlamaktayız:

“Ol dahı hazreti Âdem safiyye ol dahı İbrâhîm Halîl'e ol dahı Nûh necciye suna birisi içmeye tâ server-i enbiyâ 'aleyhimussalâtu ve's-selâm hazretleri içmeyince andan sonra ümmete sunam.”⁷⁸

d) Hz. Musa (as.)

Hem Yahudilik ve Hıristiyanlığa hem de İslâm'a göre büyük bir peygamber ve İsrâiloğulları'nı Firavun'un zulmünden kurtarıp hürriyete kavuşturan bir liderdir.⁷⁹ Kayınpederi

⁷⁵ **İslam'a Giriş Temel Esaslar**, DİB Yayınları, Ankara, 2008.

⁷⁶ Age., 73.Varak.

⁷⁷ Ömer Faruk Harman, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C.33, İst., 2007, s. 227.

⁷⁸ Age., 73.Varak.

⁷⁹ Ömer Faruk Harman, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C.31, İst., 2006 s. 207.

Şuayb'dan(as.) hemen sonra peygamber olarak görevlendirilmiştir. Kendisine dört büyük kitaptan birisi olan Tevrat verilmiştir. Ulü'l-azm peygamberlerdendir.⁸⁰

Kelimeullah ve Kelimetullah olarak anılan Hz. Musa, Kur'an-ı Kerîm' de adı çokça zikredilen peygamberlerdendir.

“Mûsâ yetişip olgunlaşınca, ona hikmet ve ilim verdik. İşte güzel davrananları biz böyle ödüllendiririz.”⁸¹

Eserimizde *Hikâyet Şam Elinde Bir Yahûdî* adlı hikâyede bir yerde Hz. Musa ismine rastlamaktayız:

“Didi kim Mûsa Tivrât hakkîçün
Beni men' itmek anı göreyim çün”⁸²

e) Hz. Muhammed Mustafa (sa.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed (sa.), 571 yılı Nisan'ın 20'sine rastlayan Rebiu' l-evvel ayının 12. pazartesi gecesi tan yeri ağarırken Mekke'de dünyaya geldi. Peygamberimizin babasının adı Abdullah, annesinin adı Amine'dir. Hem baba, hem de anne tarafından temiz şerefli bir aileye mensuptur. Soyu Hz. İbrahim'e dayanır.⁸³

Hz. Peygamber kendine has beş adının bulunduğunu, bunların Muhammed, Ahmed, Mâhî, Hâşir ve Âkîb olduğunu, bu isimlerin daha önce kullanılmadığını söylemiştir (Buhârî, “Menâkıb”, 17, “Tefsîr”, 61/1; Müslim, “Fezâ'il”, 124, 125, 126). Muhammed, Resûl-i Ekrem'in en çok bilinen adı olup “övgüye değer bütün güzellikleri ve iyilikleri kendinde toplayan kişi” anlamına gelmektedir.⁸⁴

Kutadgu Bilig'de Hz. Peygamber'in methinin yer aldığı bölümde yazar, Hz. Peygamberin özelliklerini sıralar. O mısralardan birkaçını aşağıya alıntılıyoruz:

“Esirgeyen rabbim halkın en seçkini ve insanların en iyisi olan sevgili Peygamberi gönderdi.

O bütün rehberlerin önünde baş idi; sonra da bütün resullerin hatemi oldu.

⁸⁰ **İslam'a Giriş Temel Esaslar**, DİB Yayınları, Ankara, 2008.

⁸¹ Kasas, 14.

⁸² Age., 73. Varak.

⁸³ **İslâm İlmihali**, s. 507.

⁸⁴ M. Yaşat Kandemir, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C.30, İst., 2005, s.423.

O sana Tanrı tarafından gönderilen davetçi idi; sen bu sayede doğru yola girdin, ey yiğit.”⁸⁵

Kur'an-ı Kerim'de şu ayet geçmektedir: “Ey peygamber! Seni tanık, müjdecî, uyarıcı, izniyle Allah'a çağırıcı ve etrafını aydınlatan bir ışık olarak gönderdik.”⁸⁶

Peygamberimizin pek çok özelliği vardır ancak yalnızca kendinde olan özellikleri şöyle açıklamıştır:

“Bana beş şey (yani beş vasıf ve özellik) verildi ki, benden önce (Peygamberlerden) hiçbir kimseye onlar verilmemiştir (sadece bana mahsusturlar ve bu vasıf ve özellikler şöyledir):

1-Bir aylık (yayan) yol mesâfesi uzaklıktan düşmanın kalbine korku salmakla yardım olundum.

2-Yeryüzü bana mescit kılındı; ümmetimden kime namaz vakti nerede erişirse, namazını orada kılabilir (yani günlük beş vakit namazı geçmiş ümmetler gibi illa ki mabedde, mesela illa ki camide kılması gerekmez).

3-Ve yine yeryüzü bana temizleyici kılındı (yani temiz toprak veya toprak cinsinden temiz bir şeyle abdest ve gusül yerine icabında teyemmüm edebiliriz).

4-Bir de, ganimetler bana (ve benim ümmetime) helal kılındı; benden önce ise hiçbir peygambere ve ümmete helal kılınmamıştı.

5-Ve bir de, benden önceki peygamberler sadece kendi kavimlerine (peygamberlik yapmak üzere) gönderilmişken, ben bütün insanlara gönderildim.”⁸⁷

“Rasûlullah (s.a.)' a kırk yaşında iken Kur'an indirilmeye başlandı. On üç sene (Mekke'de) kaldı; sonra(Medine'ye) hicretle emrolundu. Ve Medine'ye hicret etti. Medine'de on sene kaldı. Sonra (altmış üç yaşında) vefat etti.”⁸⁸

Mecmû'a-i Hikâye adlı eserimizde Hz. Muhammed'in (s.a.v)'in lafzı 31 yerde geçmektedir.

⁸⁵ Yusuf Has Hacıp, **Kutadgu Bilig**, Çeviri: Reşid Rahmeti Arat, Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara, 1974.

⁸⁶ Ahzâb, 45-46.

⁸⁷ Sahîh-i Buhârî Muhtasar-i Sarîh Tercemesi, Teyemmüm bâbı, hds. No: 223

⁸⁸ Buhârî, **Kitâbu'l- Menâkıb IV**, 238.

İbrahim Edhem adlı hikâyede giriş kısmında her işin başında Allah'ı anmak ve peygamberine selam etmek geleneğine vurgu yaparak Hz. Peygamber'in ismi şöyle geçmektedir.

“Allâh adıyla söze girelim
Hem Muhammed'e salavât virelim”⁸⁹

Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi adlı hikâyemizde 19 yerde geçmektedir. Bu hikâyede yalnızca Muhammed kullanımına değil aynı zamanda Muhammed Mustafa lafzına da rastlıyoruz:

“Anlar itdiler bu Medîne şehridür ve şehrin şehriyârı âhir zaman peygamberi Muhammedü'l- Mustafâ sallallâhu 'alehivesellem hazretleridür didiler.”⁹⁰

“Yâ Muhammed cânımızu kimseden ötüri götürmeziz cenâbınıza Hak Te'âlâ'nın kelâm-ı şerîfi ile i'lâ buyurdınız ki velâ tektümüşşehâde biz tanıklık viririz ki bu kişi bu oğlanın hakkında ne derse cümlesi gerçektir ve hakdır.”⁹¹

Hikâyet Şâm Elinde Bir Yahûdî adlı hikâyede Muhammed ismiyle birlikte Ahmed isminin de kullanımını görüyoruz:

“Çıkayım sorayım kimdür Muhammed
Bu halde kime dinilmişdür Ahmed

Bana kimdür Muhammed ad virin
Ya kimdür bana Ahmed ad virin”⁹²

2.1.1.5. AHİRET

Ahret kavramı lügatte, evvel kelimesinin zıt anlamlısı olan “son” manasına gelmektedir.⁹³ Kur'an-ı Kerim'de ahret kavramını karşılamak için **el-yevmü'l-âhir** (son gün), **ed-dârü'l-âhire**, **dârü'l-âhire** (son ikamet mahalli), **en-neş'etü'l-âhire** (ikinci yaratılış, son hilkat) kavramları da kullanılmıştır.

⁸⁹ Age., 73. Varak.

⁹⁰ Age., 73. Varak.

⁹¹ Age., 73. Varak.

⁹² Age., 73. Varak.

⁹³İsfehânî Râğıb, **Mâfredâtü Elfâzil Kur'ân**, thk. S. Adnan Davudî, Beyrut 1412/1992.s.68.

Kur'an'da, sonun başlangıcı olan ahiret kavramının ebedî hayat olduğuna dair şu ayet geçmektedir:

“Ey kavmim! Bu dünya hayatı bir sürelik yararlanmadan ibarettir; ahirete gelince, ebedîlik yurdu işte orasıdır. Kim bir kötülük yapmışsa sadece o kötülüğünün miktarınca ceza görecektir; kim de -erkek olsun kadın olsun- inanmış bir kişi olarak dünya ve ahirete yararlı iş yapmışsa işte böyleleri de cennete girecekler, orada kendilerine hesapsız nimetler verilecektir.”⁹⁴ Duha suresinde “Muhakkak ki, ahiret senin için dünyadan daha hayırlıdır”⁹⁵ buyrulmaktadır.

Mecmû'a-i Hikâye adlı eserimizde ahiret kavramına *İbrahim Edhem* hikâyesinde 3, *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyede 3 defa olmak üzere toplamda 6 defa yer verilmiştir. Metindeki kullanımlardan birkaçını aşağıya alıntılıyoruz:

“Bâkî şu fâniye sanmayasın
Dünyâ için âhireti yıkmayasın”⁹⁶

“Andan Hazret-i Resûl 'aleyhi's-selâm hitâb idüp yâ Se'îd şimden sonra bu fânî 'âlemde yigirmi bir gün 'ömrün olup Nûr-i Rahmân'a gark olup âhirete nakil idersin didi.”⁹⁷

“Nûr-i didelerim benim 'âlemde ve himmet ve sa'yim oldur ki âhiretde bir za'îf karınca hak da'vâ taleb itmeye didi.”⁹⁸

a) Kıyamet:

Sözlükte, evrende bulunan her şeyin yok olmasıyla, ölen tüm insanların yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zaman⁹⁹ olarak tanımlanır. Dinî bir tabir olarak kıyamet; içinde yaşadığımız dünyanın ve onun bünyesinde yer aldığı kâinatın parçalanıp dağılması, daha sonra insanların hesap vermek için üzere Allâh-u Teâlâ'nın huzur-u izzetinde, mahiyetini bilemediğimiz bir biçimde kıyam etmesidir.”¹⁰⁰

Kur'an-ı Kerim'de kıyamet ile ilgili çarpıcı ayetlerden bazıları şöyle: “Güneş dürülüp karardığında, yıldızlar dökülüp söndüğünde; dağlar sökülüp yürütüldüğünde; doğuracak develer başı boş bırakıldığında; yabani hayvanlar toplanıp bir araya getirildiğinde; denizler kaynatıldığında; insanlar (amelleriyle) eşleştirilip (buna göre) şekillendirildiğinde; diri diri

⁹⁴ Mü'min, 39-40.

⁹⁵ Duha, 4.

⁹⁶ Age., 73.Varak.

⁹⁷ Age., 73.Varak.

⁹⁸ Age., 73.Varak.

⁹⁹ **Dinî Terimler Sözlüğü**, s.205.

¹⁰⁰ Öngüt, Kalplerin Anahtarı İnsan-Dünya ve Ahiret, s.201.

gömülen kıza hangi suçundan dolayı öldürüldüğü sorulduğunda; defterler ortaya serildiğinde; gökyüzü sıyrılıp açıldığında; cehennem ateşi harlatıldığında; cennet yaklaştırıldığında; kişi neler yaptığını öğrenmiş olacaktır.”¹⁰¹

Eserimizde kıyamet kavramı 3 yerde karşımıza çıkmaktadır:

“Resûlullâh benim hakkımda haber virüp beşâret buyurmuşdur ki Hak Te’âlâ yarın kıyâmet gününde âb-ı kevser sâkiliğın ‘Alî’ye ihsân ider.”¹⁰²

“Cümle melekler ve zemîn ve âsumân ve ashâbım tanık olsunlar kıyâmet günü sizleri Cenâb-ı Hakk’dan şefâ’at itmeyince ümmetimden hiç kimseye şefâ’at itmeyen tek hemân bundan bu oğlanı bana ‘izzet ve hürmet bağışlan didi.”¹⁰³

b) Cennet:

Lügatte, çeşitli ağaçları ve bu ağaçların meydana getirdikleri gölgelikleriyle insana huzur ve sükun veren bahçe manasına gelen Cennet, dini ıstılahta, Allah u Teâlâ’nın mümin ve sâlih kulları için mükâfat olarak hazırladığı, akla hayale gelmedik sayısız nimetleri bulunan bir ahiret yurtdur ki buraya giren müminler sonsuza kadar hiçbir üzüntü ve sıkıntıyla karşılaşmadan onun nimetlerinden istifade edeceklerdir.¹⁰⁴

Kur’an-ı Kerim’de cennet ve cennet nimetlerini anlatan pek çok ayet vardır:

“Ey kullarım, ayetlerimize iman edenler ve emirlerimize boyun eğenler! O gün size korku yoktur, üzüntü de çekmeyeceksiniz. Siz ve eşleriniz, muhteşem bir şekilde karşılanıp ağırılanmak üzere cennete girin. Orada altın tepsiler ve bardaklar cennetliklerin çevrelerinde dolaştırılacaktır. Orada canların istediği, gözlerin zevk aldığı her şey vardır ve siz orada sonsuza kadar kalıcısınız. İşte bu, yapıp ettiklerinizle girmeyi hak ettiğiniz cennettir. Orada sizin için çeşitli meyveler vardır, onlardan âfiyetle yersiniz.”¹⁰⁵

Eserimizde cennet kavramından bahsederken cennet nimetleri ve cennet komşuluğu üzerinde durulmuştur. *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi* adlı hikâyede 4, *Hikâyet-i temmet Ebu’l-dehdeh* adlı hikâyede 4 defa olmak üzere toplam 8 defa yer verilmektedir. Bu kullanımları aşağıya alıntılar yapıyoruz:

“Resûl-i ekrem hazretinden işiddim ki her peygamberin cennetde bir komşusu vardır.”¹⁰⁶

¹⁰¹ Tekvîr, 1-14.

¹⁰² Age., 73.Varak.

¹⁰³ Age., 73.Varak.

¹⁰⁴ **Hadîs-i Şerif Külliyyâtı**(1. Cilt), s. 472.

¹⁰⁵ Zuhruf, 68-73.

¹⁰⁶ Age., 73.Varak.

“Pes imdi cemâ’at tanık olsunlar cennette konşuluğa Hak’dan sizleri isteyem didi.”¹⁰⁷

“Pes ol çölmekde cennet ni’metinden
Yaratdı Hak Te’âlâ rahmetinden”¹⁰⁸

“ Ki bu cennet ta’âmıdır didi şâh
Virdi bize yemek için Allâh”¹⁰⁹

c) Cehennem:

Türkçe Sözlükte dinî inanışa göre dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu¹¹⁰ olarak tanımlanır. Kamus-ı Türkî’de ahirette günahkârların azap gördükleri yer, tamu, dûzah¹¹¹ şeklinde tanımlanır.

Kur’an-ı Kerim’de, emir ve yasaklara uymayanların cezalandırılacağına ve cehennem ehlini nelerin beklediğine dair ayetler yer almaktadır. “Bizim ayetlerimizi asılsız sayanlar, büyükenip onlardan yüz çevirenler var ya, işte onlara göğün kapıları açılmayacak ve onlar, deve iğne deliğinden geçinceye kadar cennete giremeyeceklerdir! Suçluları işte böyle cezalandırırız! Onlar için cehennem ateşinden döşekler, üstlerine de örtüler vardır. İşte zalimleri böyle cezalandırırız!”¹¹²

Eserimizde cehennem kavramına *Hikâyet Şâm Elinde Bir Yahûdî* adlı hikâyede bir kere yer verilmektedir ve o da şu şekildedir:

“Ki ya’ni âdemilik geyesidür
Cehennemlerde katran geyesidür

Pes Allâh saklasun bu hâlden ey cân
Getürdi cübbe pes anda sultân”¹¹³

¹⁰⁷ Age., 73.Varak.

¹⁰⁸ Age., 73.Varak.

¹⁰⁹ Age., 73.Varak.

¹¹⁰ **Türkçe Sözlük**, s. 449.

¹¹¹ Sami, age., s.385.

¹¹² A'râf, 40-41.

¹¹³ Age., 73.Varak

2.1.2. İBÂDET

“İbadet”, genel anlamı ile kulluk demektir. Kulluk, Yaraticı Kudret’in varlığını bilip O’na inanma, O’nun istediği gibi bir hayat yaşama ve O’na itaat etme bilinç ve iradesinin eyleme dönüştürülmesi ile gerçekleşir.¹¹⁴ Yaradılışımızın gayesi Allah’ı tanımak ve O’na ibadet etmektir. Kur’an-ı Kerim’de “Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım”¹¹⁵, “Ey insanlar sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin. Bu sayede korunmanız umulur”¹¹⁶

İbadetler, bedenî, mali, hem mali ve hem de bedenî olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Bedenî ibadetler namaz kılmak, oruç tutmak gibi bedenle yapılan ibadetlerdir. Mal ile yapılan ibadetler zekât, fitır sadakası vermek ve kurban kesmektir. Hac ise hem beden hem mal ile yapılan ibadetlerdendir.

Hz. Peygamber “İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.”¹¹⁷ buyurmuştur. Biz de eserimize konu olan ibadetleri eserimizden hareketle açıklamak istiyoruz.

2.1.2.1. KELİME-İ TEVHİD VE KELİME-İ ŞEHÂDET

Dinî Terimler sözlüğünde tevhid maddesi şöyle açıklanır:

1. Birleme, bir şeyin bir olduğuna karar verme, tek kılma.
2. “Allah’tan başka ilah yoktur, Muhammed onun resulüdür.” anlamına gelen “**La ilâhe illallâh, Muhammedün resulullâh.**” cümlesine kalp ile inanıp dil ile söyleme.

3. Allah’ı zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah için yapma.¹¹⁸

“İslâm inanç sisteminin özünde ‘Allah’ın birliği’ ilkesi vardır. Şehâdet kelimesi veya İslâm inancının sözlü ifadesi şunu ortaya koyar: “Allah’tan başka tapınılacak tanrı yoktur.” Kelime anlamı birleme, tekleştirme demek olan tevhid, tek yüce otorite olarak Allah’ı kabullenme demektir. Allah tektir, mutlak, yüce, yaratıcı, hiçbir şeye benzemez, her şeyin

¹¹⁴ Doç. Dr. İsmail KARAGÖZ ve Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ, *Namaz İlmihali*, DİB Yayınları, Ank., 2011, s. 18.

¹¹⁵ Zâriyât, 56.

¹¹⁶ Bakara Sûresi, 21.

¹¹⁷ Buhârî, İmân, 2, el-Kütübü’s-Sitte (Mevsûatu’l-Hadîs eş-Şerîf içinde), Dâru’s-Selâm, S. Arabistan 2000.

¹¹⁸ *Dinî Terimler Sözlüğü*, s.365.

sahibi ve yaratıcısıdır. Tevhid inancı ve anlayışı, hakikat, dünya, zaman, mekân, insanlık tarihi ve kader gibi her şeyi kuşatan genel bir bakıştır.”¹¹⁹

Resulullah (s.a.s.), “Lâ ilâhe illallâh” diyen kimsenin canının ve malının dokunulmaz olduğunu, savaşta düşman saflarında yer alsa dahi “Lâ ilâhe illâllâh” diyerek İslam’a girdiğini söyleyen kimsenin öldürülemeyeceğini bildirmiştir¹²⁰.

“Kim kalbiyle tasdik ederek Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şehâdet ederse, Allah ona cehennemi haram kılar.”¹²¹

Hikâyet Şâm Elinde Bir Yahûdî adlı hikâyemizde kelime-i tevhidin kullanımına şöyle yer verilmiştir:

“Yazılmışdı eti kan arasında
Ki tevhîdi böyle hâl arasında

Yazılmışdı ilâheillallâh anda
Muhammed resûlullâh anda”¹²²

Kelime-i şehâdet, İslâm dininin beş temel esasından birincisi olup “tanıklık etme ifadesi” demektir. Dinî bir terim olarak, “Allah’tan başka ilâh bulunmadığına ve Hz. Muhammed’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna gönülden inanır, sözle de ifade ederim” anlamına gelen “**Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abdühû ve resûlüh**” cümlesinin yerine kullanılır. Kelime-i şehâdet, “Allah’tan başka ilâh yoktur” anlamına gelen kelime-i tevhidin başına “eşhedü” fiilinin eklenmesiyle meydana gelmiş olup muhteva itibarıyla aralarında bir fark yoktur. Ancak kelime-i şehâdet özellikle tanıklığı (inancı ve bunu ifadeyi) vurguladığı için İslâm’a mensubiyeti belirtir.¹²³

Kelime-i şehâdet, eserimizde *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi* adlı hikâyede 3 yerde zikredilmektedir. Devenin Allah’ın izni ile dile gelip olanları anlatmaya başlamadan önce kelime-i şehâdet getirdiğini ve Ebu’l Hacer’in babası ve kendisinin Müslüman olmasını şu ifadelerle görüyoruz:

¹¹⁹ Hayati Hökelekli, **İslama Giriş ve Gençliğin İslam Bilgisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul,2007, s.214.

¹²⁰ Buhârî, Megâzî, 12.

¹²¹ Buhârî, İlim, 49; Et’ime, 15; Salât, 46.

¹²² Age., 73.Varak.

¹²³ İlyas Çelebi, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Ank.,2019, s.36.

“Hazret-i Peygamber ‘aleyhi’s-selâm buyurdılar ki evvel Hak sübhânehü ve Te’âlâ’nın birliğine ve benim hak peygamberliğime ikrâr idüp îmân getüresin didi. Melik hemân derhâl parmak kaldurup cân-ı gönülde kelime-i şehâdeti okuyup îmân getürüp Müslümân oldu.”¹²⁴

“İzn-i Hak ile deve lisâna gelüp bülbül âvâz ile itdi kim eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abdühü ve resûlühü diyüp essalâtü ve’s-selâmü ‘aleyke yâ Resûlullâh itdi.”¹²⁵

“Ebu’l-Hacer gözlerin açup Resûl-i ekrem hazretlerin yanında gördi mübârek ayaklarına düşüp hoş âvâz ile didi kim eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abdühü ve resûlühü didi.”¹²⁶

2.1.2.2. NAMAZ

Dilimize Farsçadan giren ve ‘eğilmek’ anlamına gelen “namaz”, Kur’ân ve Sünnette “salât” kelimesi ile ifade edilmiştir. Sözlükte dua etmek anlamına gelen “Salât”; dinî bir terim olarak, Allah’ın emrettiği, Peygamberimizin öğretip uyguladığı şekilde kalp, dil ve bedenle yapılan bir ibadettir.¹²⁷

Allah’ın verdiği nimetlere şükrün bir gereği olarak onun rızasını kazanmak, manevi yönden Allah’la iletişim kurup ruhen yücelmek ve Kur’an-ı Kerim’in teşvik ettiği güzel ahlâkla donanmak için her Müslümanın yerine getirmesi emredilen ibadet. Namaz Allah’ın gönderdiği bütün dinlerde vardır. Kur’an-ı Kerim Hz. Nuh’un, Hz. İbrahim’in, Hz. İsmail’in, Hz. Şuayp’ın, Hz. Musa’nın, Hz. Zekeriya’nın, Hz. İsa’nın namazlarından bahseder. Bütün peygamberlerin ümmetlerinin yerine getirmiş olduğu bu ibadet, Hz. Muhammet’in peygamberliğinin başlangıcından itibaren Müslümanlara da farz kılınmıştır. İslam bilginleri, insan ile Allah arasındaki iletişimi gerçekleştiren en önemli ibadetin namaz olduğunu belirtmişlerdir.¹²⁸

Namaz ibadetine eserimizde 5 yerde rastlamaktayız. Eserden hareketle bu kullanımlardan bazılarını aşağıya alıntılama istiyoruz:

¹²⁴ Age., 73.Varak.

¹²⁵ Age., 73.Varak.

¹²⁶ Age., 73.Varak.

¹²⁷ Doç. Dr. İsmail KARAGÖZ ve Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ, **Namaz İlmihali**, DİB Yayınları, Ank., 2011, s.25.

¹²⁸ **Dinî Terimler Sözlüğü**, s.273.

“ ‘Ömrümden ne kadar vireyim murâdım oldur ki izin buyurursanız iki rek’at namâz kılup vasiyyet idem andan sonra teslîm-i rûh idüp bakiyye-yi ‘ömrümin cümlesini bağışlayam...’¹²⁹

“Kılmayup yatsu namâzın niceler
Yatur uyur subha dek anlar meger”¹³⁰

“Eğer ‘özür olurıdı makbûl
Varurdı namâza da’vet itseler ol”¹³¹

2.1.2.3. KURBAN

Arapçada gerek maddî gerekse mânevî her türlü yakınlığı ve yakın olmayı kuşatacak bir anlam yelpazesine sahip olan **kurban** kelimesi dinî terminolojide kendisiyle Allah’a yaklaşılacak şeyi, özel olarak da Allah’a yakınlık sağlamak, yani ibadet (kurbet) amacıyla belli vakitte belirli cinsten hayvanları kesmeyi ve bu amaçla kesilen hayvanı ifade eder.¹³²

Kişi kurban kesmekle Allah’ın emrine boyun eğmiş ve kulluk bilincini koruduğunu canlı bir biçimde ortaya koymuş olur. Kurban Allah’a verdiği nimetlerden dolayı şükür anlamı da taşır. Müminler her kurban kesiminde, Hz. İbrâhim ile oğlu İsmâil’in Cenâb-ı Hakk’ın buyruğuna mutlak itaat konusunda verdikleri, Kur’an’da da özetle aktarılan (es-Sâffât 37/102-107) başarılı sınavın hâtırasını tazelemiş ve kendilerinin de benzeri bir itaate hazır olduklarını simgesel davranışla göstermiş olmaktadır.¹³³

Eserimizde *Hikâyet-i Câbir Ensâri* adlı hikâyede *kurban etmek* ve *kurban olmak* deyimlerine rastlıyoruz. Bu hikâyede Cabir’in evine resûllullah ile gelen misafirlere evdeki yiyeceğin yetmeyeceğini düşünen iki kardeşin kendilerini feda etmeleri ve akabinde gerçekleşen mucize anlatılır. Kurban kelimesinin geçtiği yerleri aşağıya alıntılıyoruz:

“Gel seni demde kurbân ideyim
Pişirüp etini piryân ideyim

Aş yetişmeyen yere seni ey cân
Vireyim yesinler olup şâzumân”¹³⁴

¹²⁹ Age., 73.Varak.

¹³⁰ Age., 73.Varak.

¹³¹ Age., 73.Varak.

¹³² Ahmet Güç, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.26, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, s.433.

¹³³ Ali Bardakoğlu, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.26, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, s.436.

¹³⁴ Age., 73.Varak.

“Ol habîbün aşkına kurban oldılar
Düşüben tennûre piryân oldılar”¹³⁵

2.1.2.4. TEVBE

Tevbe; “Günah ve kabâhatten rucû’ ile Cenâb-ı Hakk’a teveccüh etmek, işlenmiş bir günâh ve kabahatten nâdim olup bir daha yapmamaya ahd etme.”¹³⁶

Tevbe suresi adını, Allah’ın kullarının tövbesini kabul edeceğini bildirdiği 104. ayetten almıştır. “Bilmiyorlar mı ki, kullarının tövbesini kabul eden Allah’tır, sadakaları kabul eden de O’dur. Şüphesiz Allah tövbe kapısını alabildiğine açık tutmaktadır, rahmetiyle her şeyi kuşatmaktadır.”¹³⁷

Tövbe kavramı af kavramıyla da yakın anlam ilişkisine de sahiptir ki eserimizde af kavramı *Hikâyet-i Ahlâku’l-Nebbiyi ‘Aleyhi’s-selâm* adlı hikâyede af dileyip affın kabulünün anlatıldığı yerde 10 defa kullanılmıştır. 1 yerde de Allah’ın af dileyenleri affeden, suçluları bağışlayan, mağfireti çok olan anlamına gelen **Gaffâr** isminin “Hidâyet vir ana Gaffâr Tanrı”¹³⁸ şeklinde zikredildiğini görüyoruz.

“İki yanına bakıp ‘af diridi
Görürdük ‘af ‘af deyüp yürirdi

Didi ey kuzularım imdi anlan
Ki ben dahı diyeyim siz de dinlen

Diyip ‘af sağına kıldı nazar ol
Solına dahı ‘af diyip döner ol

Çü kasd itdi diye dahı ‘af şâh
İrişdi Cebrâ’il didi ki Allâh”¹³⁹

“Sağına ‘af dedügiçün anın
Bağışladım yarısın ümmetinin

¹³⁵ Age., 73.Varak.

¹³⁶ Sami, age., s.352.

¹³⁷ Tevbe, 104.

¹³⁸ Age., 73.Varak.

¹³⁹ Age., 73.Varak.

Solına ‘af dedüğüçün anın
Bağışladım cümlesin ümmetinin

Der ise bir dahı ‘af ol dili şâh
İdem kâfir dahı oddan âzâd”¹⁴⁰

2.1.2.5. AHLÂK

Ahlâk, insanın fitratındaki erdemsizliklerden (reziletlerden) kurtulması, iyilik ve erdemlerle kemale erdirilmesi ve böylelikle insanlar arasındaki ilişkilerin barış içinde sürmesi için ilahi inayet ve deneyimlere dayalı olarak oluşturulmuş insanların ve vicdanların çoğunluğunun değerini kabul ettiği düşünsel ve duyuşsal huylar, davranışlar, eylemler ve bunların gerçekleşmesine yönelik normlar ve ilkelerdir.¹⁴¹

İslâm ahlâkının asıl kaynağı Kur’an ve onun ışığında oluşun sünnettir. Nitekim Hz. Âişe bir soru münasebetiyle Hz. Peygamber’in ahlâkının Kur’an ahlâkı olduğunu belirtmiştir (Müslim, “Müsâfirîn”, 139). Bu sebeple İslâm ahlâk düşüncesi Kur’an ve Sünnet’le başlar. Bu iki kaynak dinî ve dünyevî hayatın genel çerçevesini çizmiş, amelî kurallarını belirlemiş, böylece daha sonra fıkıhçı ve hadisçiler, kelamcılar, mutasavvıflar, hatta filozoflar tarafından geliştirilecek olan ahlâk anlayışlarının temelini oluşturmuştur.¹⁴²

Kur’an’da Hz. Peygamberin ahlâkıyla ilgili Kalem suresinde “Sen elbette üstün bir ahlâka sahipsın.”¹⁴³ ayeti geçmektedir. İncelemiş olduğumuz eserde *Hikâyet-i Ahlâku’l-Nebbiyyi ‘Aleyhi’s-selâm* adlı hikâyemiz Hz. Muhammed’in ahlâkı üzerine yazılmıştır. Hz. Peygamberin tevazu sahibi oluşu, düşünmeden söz söylememesi, kahkaha ile gülmemesi, çocuklarla iyi anlaşması, merhametli oluşu ve daha birçok özelliğine bu bölümde değinilmiştir. Biz de konuyla ilgili birkaç bölümü aşağıya alıntılıyoruz.

“Ki ulu gülse iderdi tebessüm
Garîb görse iderdi terrahhüm”¹⁴⁴

¹⁴⁰ Age., 73.Varak.

¹⁴¹ Cafer Sadık Yaran, **İslam Ahlâk Felsefesine Giriş**, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul 2011, s. 13.

¹⁴² Mustafa Çağrıncı, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.2, Diyanet Vakfı Yayınları, İst., 1989, s.1.

¹⁴³ Kalem, 4.

¹⁴⁴ Age., 73.Varak.

“Dahı nefsi arzûsına uymadı hîç
Yüzünü kimseden ayırmazdı hîç”¹⁴⁵

“Doyunca arpa etmeğın yemezdi
Yalan olan sözi hîç dimezdi”¹⁴⁶

“Cömerdidi gayet de ol cân
Yüzın görse sevinürdi dil cân”¹⁴⁷

2.1.3. HADİS VE AYETLER

2.1.3.1. HADİS

Hadis, Kur'an-ı Kerim'deki açıklanması gereken yerleri açıklama, emir ve yasakları insanlara bildirme, Kur'an-ı Kerim'de hükmü olmayan konularda hüküm koyma, bireysel ve toplumsal hayatın tüm alanlarında kişileri ahlâken geliştirme amacıyla Hz. Muhammed'in söylemiş olduğu sözler. Hadis bilginlerine göre “sünnet” terimiyle eş anlamlı olan “hadis”, sünnete oranla daha genel bir anlama sahiptir. Çünkü sünnet, Hz. Peygamber'in sadece fiilleri, hadis ise hem sözleri hem de fiilleri anlamında kullanılır¹⁴⁸.

Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullah-i 'aleyhi adlı hikâyemizde Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin dedelerinden duydukları bir sözü şu cümlelerle ifade eder:

“Bu oğlanı seni sandım ‘aklım gitmiş bilmem n’olmuşam ben hîd cedd-i a’lemden işitmişim her kim benim Hüseyinime benzeye andan hata gelmez.”¹⁴⁹

“Yâ ceddâ mübârek lisân-ı hikmet nisârınızdan buyurdınız ki her kim benim Hüseyinime benzer andan hata gelmez. Resûl itdi belî öyledir. Ol sözi ben şimdi dahı diyerem didi.”¹⁵⁰

Yine aynı hikâyede “*Sen olmasaydın ben âlemleri yaratmazdım*” hadis-i şerifi de geçmektedir:

¹⁴⁵ Age., 73.Varak.

¹⁴⁶ Age., 73.Varak.

¹⁴⁷ Age., 73.Varak.

¹⁴⁸ **Dinî Terimler Sözlüğü**, s.113.

¹⁴⁹ Age., 73.Varak.

¹⁵⁰ Age., 73.Varak.

“Sultân-ı enbiyâ didi kim Allâhü celle şânühü ve ammenevâlühü kemâl-i kudret ve mahzen-i hikmetden şân-ı ‘izzet nişânım hakkında ‘azamet-i celâl heybeti ile **levlâke levlâke limâ halagtü’l-eflâke** deyü buyurdu. Yani yâ Muhammed Ekrem seni yaratmasam felekleri yaratmazdım.”¹⁵¹

2.1.3.2. AYET

Kâmûs-i Türkî’de ayet maddesi “1. Alâmet, nişan, eser. 2. Kur’an-ı Kerîm’de beher surenin mürekkep bulunduğu cümer-i şerîfenin beheri ki muttasılı’l-mana olup, mâ-kabl ve mâba’dından tefriki mümkündür: ayet-i kerime, âyât-ı Kur’âniye.”¹⁵² şeklindedir.

Surelerin içinde yer alan, başından ve sonundan özel işaretlerle ayrılan bir veya birkaç cümleden oluşan ilahî söz. Birçok cümleden oluşan uzun ayetler olduğu gibi harf ve kelimelerden oluşan kısa ayetler de vardır.¹⁵³

“Elif-lâm-râ. Bu, hikmet sahibi ve her şeyden haberdar olan Allah tarafından ayetleri sağlam kılınmış sonra da şu şekilde açıklanmış bir kitaptır.”¹⁵⁴

Eserimizde *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi* adlı hikâyede Bakara suresinin 255. Ayetinin bir kısmına yer verilmiştir. Ayetin meali şöyledir: “Allah, O’ndan başka tanrı yoktur; diridir, her şeyin varlığı O’na bağlı ve dayalıdır. Ne uykusu gelir ne de uyur. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O’nundur. O’nun izni olmadıkça katında hiçbir kimse şefa’at edemez. Onların önlerinde ve arkalarında olanları O bilir. O’nun ilminden hiçbir şeyi -dilediği müstesna- kimse bilgisi içine sığdıramaz. O’nun kürsüsü gökleri ve yeri içine almıştır. Onları korumak kendisine zor gelmez. O yücedir, mutlak büyüktür.”¹⁵⁵ Eserimizde ise şöyle yer almaktadır: “Yâ Muhammed hazreti Kur’an haber virüp Allâh buyurmadı mı **menzellezî yeşfe’u ‘indehü illâ bi iznihi** çün Hak hazretinden izin almaya sen bize şefâ’at idemezsin öyle olsa o oğlanı şimden sonra bağışlamazız.”

Aynı hikâyede Bakara suresinin 283. ayetinde geçen “*şahitliğinizi saklamayın*” kelamına vurgu yapılır. Ayetin tam mealini ve eserde geçen bölümü aşağıya alıntılıyoruz.

“Şayet yolculuk halinde olur ve yazacak birini bulamazsanız, teslim alınmış rehinler (yeterlidir). Birbirinize güveniyorsanız, kendisine güvenilen borçlu emaneti yerine getirsin ve

¹⁵¹ Age., 73.Varak.

¹⁵² Sami, age., s.56.

¹⁵³ **Dinî Terimler Sözlüğü**, s.27.

¹⁵⁴ Hüd, 1.

¹⁵⁵ Bakara, 255.

rabbi olan Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyiniz. Kim onu gizlerse şüphesiz onun kalbi günâhkârdır. Allah yaptıklarınızı eksiksiz bilmektedir.”¹⁵⁶

“Yâ Muhammed cânımızı kimseden ötürü götürmeziz cenâbınıza Hak Te'âlâ'nın kelâm-ı şerîfi ile i'lâ buyurdunuz ki **velâ tektümüşşehâde** biz tanıklık viririz ki bu kişi bu oğlanın hakkında ne derse cümlesi gerçektir ve hakdır.”¹⁵⁷

2.1.4. MU'ÇİZE

Mucize kavramı sözlükte, peygamberlerin kendilerine inanmayan insanlara peygamberliklerini ispat etmek amacıyla Allah'ın iznine bağlı olarak gösterdikleri olağanüstü olaylar, haller, tansık ¹⁵⁸olarak tanımlanır.

En'âm suresinde mucize kavramıyla ilgili şu ayetlere rastlamaktayız:

“ “Ona rabbinden bir mucize indirilseydi ya!” dediler. De ki: Şüphesiz Allah mucize indirmeye kâdirdir. Fakat onların çoğu bilmezler.”¹⁵⁹

“Kendilerine bir mucize gelirse ona mutlaka inanacaklarına dair Allah adına kuvvetle yemin ettiler. De ki: "Mucizeler ancak Allah'a aittir." Ama mucize geldiğinde de inanmayacaklarının farkında mısınız?”¹⁶⁰

Resûlullâh'ın az yemekle birçok insanı doyurması, az suyu çoğaltması, elindeki taşların Allah'ı zikretmesi, bazı hayvanların onunla konuşması, çağırdığı ağacın yanına gelmesi olayları da hadis ve siyer kaynaklarında nakledilen hissî mucizelerindendir.¹⁶¹

Eserimizde mucize kelimesiyle birlikte kelimenin çoğulu olan mu'cizât kavramı da kullanılmaktadır. Bu kavramlara eserde 14 yerde rastlamaktayız. Esere konu olan mucizeleri eserden alıntılarla aktarmak istiyoruz.

Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi adlı hikâyede birçok mucizeye tanıklık ediyoruz. Ebu'l-Hacer'in, babasının emanetini Hz. Peygambere ulaştırmak için yola çıktığında deve üzerinde uyuya kalması ve sabah olunca Medine şehrine gelmiş olması, Ebu'l-Hacer'in başına gelenleri devenin dile gelip anlatması ve Ebu'l-Hacer'in taze cân bulması söz konusu mucizelerdendir.

¹⁵⁶ Bakara, 283.

¹⁵⁷ Age., 73. Varak.

¹⁵⁸ **Türkçe Sözlük**, s.1701.

¹⁵⁹ En'âm, 37.

¹⁶⁰ En'âm, 109.

¹⁶¹ Halil İbrahim Bulut, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.30, İstanbul, 2005, s.252.

“Yalınızlık gördüğü yok ziyâde gamdan uykusu geldi. Deveden endi. Ey mübârek ben yalınızlık görmedim isterim ki hemân bu gice beni Hazret-i Resûlullâh’ın eşiğine irgüresin didi ve kendüsi deve üzerinde sandıklar arasında yatup uyudu. Resûl ‘Aleyhi’s-selâm şevkile ol deve şöyle yürüdi kim ol gice sabah olunca Medîne şehrine yakın geldi şehri ‘ayân oldu. Deve durup bir kez silkindi zîrâ üzerinde uyuduğun bilürdi Ebu’l-Haceri uyanup şehri gördi. Bu dahi Hazret-i Resûlullâh’ın mu’cizâtı bereketidür diyüp Hakk’a şükürler eyledi.”¹⁶²

“Resûlullâh mübârek ridâsıyla deveyi örtüp ayağı üzere du’â eyledi tâ kim deve söyleye ve sizi beyân eyleye. İzn-i Hak ile deve lisâna gelüp bülbül âvâz ile itdi kim eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abdühû ve resûlühü diyüp essalâtü ve’s-selâmü ‘aleyke yâ Resûlullâh itdi.”¹⁶³

“Secde-yi şükür idüp fermân-ı Hakkı yerine getirüp münacât eyledi. Kabûle karîn olup Ebu’l-Hacer’e nâgâh aksırmak ve ayak üzere kalkmak ihsân oldu.”¹⁶⁴

Hikâyet-i Ebû Dahdah adlı hikâyede Hz. Peygamberin duası ile hurma ağacının yer değiştirmesi konu edilir. Hikâyenin ilk ve son beyitlerini aşağıya alıntılıyoruz.

“Tut kulagun diyeyim bir mu’cize
Bu ki bir gevherdür virem size”¹⁶⁵

“Mu’cizedür ol resûlden bildiler
Aşkî şevk ile yürekler deldiler”¹⁶⁶

Hikâyet-i Hazreti ‘Osmân adlı hikâyede, Hz. Fatma’nın evine Hz. Muhammet(s.a.v.) ve ashab misafir olur ama ikram edecek bir şey yoktur. Bunun üzerine Hz. Fatma dua eder ve ikram edilmek üzere tencere yemekle dolar ve herkesin karnı doyar. Hikâyeden bazı bölümleri aşağıya alıntılıyoruz.

“Bilürsin hâlimi hod ben garîbin
Ki vir ni’met yisin yâ rabbi habîbin”¹⁶⁷

¹⁶² Age., 73.Varak.

¹⁶³ Age., 73.Varak.

¹⁶⁴ Age., 73.Varak.

¹⁶⁵ Age., 73.Varak.

¹⁶⁶ Age., 73.Varak.

¹⁶⁷ Age., 73.Varak.

“Pes ol çölmekde cennet ni’metinden
Yaratdı Hak Te’âlâ rahmetinden”¹⁶⁸

“Ki bu cennet ta’âmıdır didi şâh
Virdi bize yemek için Allâh”¹⁶⁹

Hikâyet-i Münâfıklar adlı hikâyede Hz. Peygamberi öldürmek için münâfıkların kuzuya zehir katması ama kuzunun dile gelip zehirli olduğunu söylemesi ve kuzuyu yemesine rağmen Hz. Peygamberin zehirlenmemesi hadisesi anlatılır.

“Çün bismillâhi didi ben sundı ol şâh
O pişmiş kuzıya dil virdi Allâh

Yime benden didi yâ Mustafâ sen
Karışmışam kuzıya zehirle ben”¹⁷⁰

“Görürler mu’cizâtın ol Habîb’in
O dertli cânlara olan tabîbün”¹⁷¹

Hikâyet-i Câbir Ensâri adlı hikâyede tandıra düşüp yanan iki kardeşin Hz. Peygamberin duası ile taze can bulması ve az bir yemekle çok kişinin doyması mucizelerine rastlıyoruz.

“Bir koyundan doydı cümle halk
Mu’cizâtına Resûl’in bahşi yok”¹⁷²

“Dilerim senden bana ihsân ola
Bu iki ma’sûma yine cân ola

Ol nida altında ol ma’sûmlara
Hak Te’âlâ virdi cânın anlara”¹⁷³

¹⁶⁸ Age., 73.Varak.

¹⁶⁹ Age., 73.Varak.

¹⁷⁰ Age., 73.Varak.

¹⁷¹ Age., 73.Varak.

¹⁷² Age., 73.Varak.

¹⁷³ Age., 73.Varak.

2.2. DİNÎ ŞAHSİYETLER

2.2.1 BİLÂL-İ HABEŞÎ

Bilâl-i Habeşî, Habeş asıllı bir köledir. Arabistan'da dünyaya gelmiştir. Köle bir ailenin çocuğu olması Bilâl'in de köle olmasını gerekli kılmıştı. Müslümanlığı tercih etmesi sebebiyle efendisi Ümeyye b. Halef'in uyguladığı ağır işkencelerden Hz. Ebûbekir'in onu satın alıp azat etmesiyle kurtulmuştur.¹⁷⁴

İslâm tarihinde ezanın ilk okuyucusu olan Bilâl, her daim Hz. Peygamber'in yakınında yer aldı ve Hz. Peygamber'in bütün seferlerine katıldı. Medine'de ve Medine'nin dışına sefere çıkıldığında müezzinlik görevinde bulundu. Mekke'nin fethedildiği gün Allah Rasûlü'nün isteği ile Kâbe'nin üzerine çıkararak Mescîd-i Haram'ın ilk ezanını da o okudu. Böylece Mekke'nin tevhide teslim olduğunu ilan etmek de Bilâl'e nasip oldu.¹⁷⁵

Eserimizde *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyede Bilâl-i Habeşî'nin ismi 10 kere zikredilmektedir.

“Hazreti Bilâl-i Habeşî ezân okuya biz namâza varayuz.”¹⁷⁶

“Resûl Bilâl'e emr idüp buyurdı kim cümle ashâbı ve ol on kişi mescide getüre Bilâl meydâna varup ashâb-ı kirâmı mescide da'vet eyledi. Ol on münâfığı buldı kapularına varup çağırdı. Çün kim Bilâl'i bildiler. Hâne sâhibi taşra geldi. Meğer bu mel'ûnlar şarâb içerlerdi meclise kaldırdılar ve cümle Bilâl'e istikbâl idüp fermân nedir didiler. Bilâl itdi. Resûlullâh sizleri ister buyurun didi.”¹⁷⁷

2.2.2. EBÜ'D-DAHDAH

Adının Ebü'd-Dahdâha b. Dahdâha olduğu da söylenmektedir. Ensarın himayesinde yaşamasına rağmen onlar tarafından da iyice tanınmayan Ebü'd-Dahdâh hakkında fazla bilgi yoktur. Abdullah b. Mes'ûd'un anlattığına göre, “Verdiğinin kat kat fazlasını kendisine ödemesi için Allah'a güzel bir borç vermek isteyen kimse yok mu?” (el-Bakara 2/245) mealindeki ayet nâzil olunca Ebü'd-Dahdâh Hz. Peygamber'in yanına giderek, “Yâ Resûlellah! Allah bizden borç mu istiyor?” diye sordu. Evet, cevabını alınca Hz. Peygamber'in elini tuttu ve sevabını sadece Allah'tan bekleyerek içindeki 600 hurma ağacı ile birlikte bahçesini Allah'a borç olarak verdiğini bildirdi. Ardından da bahçesine giderek orada bulunan ailesine bahçeyi

¹⁷⁴ Buhârî, *Fezâ'ilü Aşhâbi'n-Nebî*, 23.

¹⁷⁵ Recep Ertuğay, “Günümüz İmam-Müezzin İlişkinde Örnekliği Açısından Hz. Peygamber İle Müezzini Bilâl-i Habeşî Arasındaki İletişim”, *Diyanet İlmî Dergi* cilt:56 (2020), s. 232.

¹⁷⁶ Age., 73.Varak.

¹⁷⁷ Age., 73.Varak.

Allah'a borç olarak verdiğini söyledi ve bahçeden çıkmalarını istedi. Bu hadise üzerine Hz. Peygamber, "Ebü'd-Dahdâh için cennette nice hurma ağaçları saçak atıyor" dedi. Ebü'd-Dahdâh'ın bu hurma bahçesini, Hz. Peygamber'in kendisinden borç istemesi üzerine veya daha başka sebeplerle Allah yoluna adadığı da rivayet edilmektedir (Şevkânî, s. 422-423).¹⁷⁸

Eserimizde *Hikâyet-i Ebû Dahdah* adlı bir hikâyede Dahdah ismi 7 kere zikredilmektedir. Bu hikâyede Ebû Dahdah komşusunun hurmaları kendi bahçesine döküldüğü için çocukları o hurmalardan yemesin diye mescitten erken ayrılır. Hurmaları alıp komşusunun bahçesine geri atar. Bu meseleyi Hz. Muhammet öğrenince hurma ağacı satın alınır ve hurma ağacının yer değiştirmesi mucizesi anlatılır. Hikâyeden birkaç parçayı aşağıya alıntılanak istiyoruz.

"Didi Dahdah ana 'özüüm var benim
Yoluna olsun fidâ cân u tenim

Pes resûl vir didi 'özüünden haber
Seni tesbîh du'âdan ne yıkar

Didi konşumda benim ya Mustafâ
Bir münâfık vardur işi cefâ

Var evinde iki hurma ağacı
Yurduma geçmiş budakları ucı

Hurmasından her kaçan yeller ese
Düşürür benden yana hep neyise

Anı oğlancıklarım görmesîn
Atarım yurdına anları hemîn"¹⁷⁹

"El getürdi pes resûl itdi du'â hem
Bir işaret ağaçdan yana

¹⁷⁸ Raşit Küçük, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.10, İst., 1994, s.309.

¹⁷⁹ Age., 73.Varak.

Ol gice hurmâ ağaçları hemân
Çekdi yerden göklerine nâgihân

Hak Te'âlâ didi anlara hemîn
Varun ol Dahdah evine siz yakın

Uçdı anlar yerlerinden ol zamân
Vardı Dahdah evine kondı hemân

Kudret-i hakkiyle anlar bitdiler
Her ne ise emr-i hak itdiler”¹⁸⁰

2.2.3. HZ. ALİ

Kaynaklara göre tam olarak adı, Ali b. Ebû Tâlib el-Kureyşî el-Hâşimî'dir. Hz. Muhammed'in amcasının oğlu ve damadı olup dördüncü halifedir. Babası Ebû Talib, annesi Kureyş'ten Fatıma binti Esed, dedesi Abdülmuttalib; lakâbı Haydar; unvanı ise Emirü'l-Mü'minin'dir. “Tanrı'nın Arslanı” unvanıyla da anılır (Fığlalı, 1989, 371- 374). Dünya tarihine; yiğitliği, dürüstlüğü, halifeliği ve bilim adamlığı ile ismini yazdırmıştır.¹⁸¹

Ali b. Ebû Tâlib ortaya yakın kısa boylu, koyu esmer tenli, iri siyah gözlü olup sakalı sık ve genişti; yüzü güzeldi, gülümserken dişleri görünürdü. Kendisine Hz. Peygamber tarafından verilen “Ebû Türâb” lakabından başka “el-Murtazâ” ve “Esedullâhi'l-gâlib” gibi lakapları da vardır. Çocukluğunda puta tapmadığı için daha sonraları “Kerremallâhu vecheh” dua cümlesiyle anılmıştır. Onun, İslâm'ın yayılış tarihinde ve müslümanlar arasındaki ilim, takvâ, ihlâs, samimiyet, fedakârlık, şefkat, kahramanlık ve şecaat gibi yüksek ahlâkî ve insanî vasıflar bakımından müstesna bir mevkie sahip bulunduğunu, Kur'an ve Sünnet'i en iyi bilenlerden biri olduğunu hemen hemen bütün Sünnî ve Şîî kaynaklar ittifakla belirtirler. O aynı zamanda tasavvuf dünyası için de vazgeçilmez bir isim olması sebebiyle İslâm tasavvuf edebiyatında, özellikle Türk kültüründe ayrı bir anlam ve önemle ele alınmıştır.¹⁸²

¹⁸⁰ Age., 73.Varak.

¹⁸¹Prof. Dr. Necati DEMİR, *Türk Düşünce Dünyasında Hazret-i Ali*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi (2011), s.87.

¹⁸² Ethem Ruhi Fığlalı, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.2, İst., 1989, s.374.

Mecmû'a-i Hikâye adlı eserde Hz. Ali'nin ismi *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyede 9, *Hikâyet-i Hazreti 'Osmân* adlı hikâyede 7, *Hikâyet Şâm Elinde Bir Yahûdî* adlı hikâyede 8 defa olmak üzere toplam 24 yerde zikredilmektedir.

Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi'de Hz. Ali'nin bilinmeyen özellikleri anlatılırken şu cümlelere yer verilir:

“Nevbet hazreti ‘Alî’ye geldi. Ayak üzerine kalkup bunlara selâm virdi. Selâmı aldılar. Beni bilür misiniz? Bilürüz. Resûlullâh damâdısın. Âb-ı tâlibsın didiler. Bu zâhirimdir bâtınımı bilür misiz didi. Bilmezüz didiler. Resûlullâh benim hakkımda haber virüp beşâret buyurmuşdur ki Hak Te’âlâ yarın kıyâmet gününde âb-ı kevser sâkiliğın ‘Alî’ye ihsân ider.”¹⁸³

Hikâyet-i Hazreti 'Osmân adlı hikâyede Hz. Ali, eşi Hz. Fatma'ya Resûlullâh'ı yemeğe davet etmek istediğini söyler. Biz de bu bölümü aşağıya alıntılıyoruz.

“Çün halk dağıldı bitdi anda da'vet
‘Alî geldi melûl evine halvet

Çün gördi Fâtıma ‘Alî’yi mahzûn
Didi n’oldı sana ey yüzi gülgûn

Didi ey Fâtıma bir gün ki ‘Osmân
Resûl’i evine okudı ey cân

Ki her bir adımına kim ey yüzi gül
Âzâd eyledi ‘Osmân anda bir kul

Didi bizüm dahı dünyamız olsa
Resûl’i da'vet itsek biz de gelse

Nitekim itdi bugün anda ‘Osmân
Ki eyle söz aylâ söz biz dahı ey cân”¹⁸⁴

¹⁸³ Age., 73.Varak.

¹⁸⁴ Age., 73.Varak.

2.2.4. HZ. EBU BEKİR

“Annesi Ümmü'l-Hayr Selmâ bint Sahr, Mekke döneminde Hz. Peygamber'in Erkam b. Ebü'l-Erkam'ın evinde bulunduğu sırada İslâmiyet'i kabul etti. Babası Ebû Kuhâfe, Mekke fethinden (8/630) hemen sonra oğlu Ebû Bekir'in aracılığıyla Müslüman oldu. Anne ve babasının mensup olduğu Teym kabilesinin soyu Mürre b. Kâ'b'da Hz. Peygamber'in nesebiyle birleşir.

Cahiliye döneminde Abdü'l-Kâ'be olan adının Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber tarafından Abdullah olarak değiştirildiği rivayet edilir. Servetini Allah yolunda harcayıp eski elbiseler giydiği için “Zü'l-hilâl”, çok şefkatli ve merhametli olduğu için “Evvâh” lakaplarıyla da anılmıştır. Ancak onun en meşhur lakabı Sıddîk'tır. “Çok samimi, çok sadık” anlamına gelen bu lakap kendisine, mi'rac olayı başta olmak üzere gaybla ilgili haberleri hiç tereddütsüz kabul ettiği için bizzat Resûl-i Ekrem tarafından verilmiş ve İslâm literatüründe bununla şöhret bulmuştur. Hz. Peygamber'in vefatından sonra onun devlet yönetimi görevini üstlendiği için de “halîfetü resûlillâh” unvanıyla anılmıştır.”¹⁸⁵

“Nakşebendiye silsilesinin konu edindiği Hadâikü'l-verdiyye isimli eserinde Abdülmecid Hânî (ö.1318/1900) Hz. Ebû Bekir'i ümmetin öncüsü ve ilklere imza atan İslâm büyüğü olarak nitelemektedir. O erkekler arasında ilk Müslüman olan kişi, Müslümanlar arasında ilk defa malının tamamını Allah yolunda harcayan insan, Allah'ın Resûlüne gelen maddî zararı Müslümanlar arasında ilk defa karşılayan kişidir. İslâm tarihinde ilk halifedir. Kur'an-ı Kerim'in yazıldığı sayfalardan ve ezberleyen hâfızlardan dinleyerek ilk defa kitap hâline getiren, İslâm'da ilk kez hazineyi/beytûlmali kuran kişidir. Aşere-i mübeşşere sayılırken ismi ilk sırada zikredilen, Peygamber Efendimizle birlikte hicret eden, bu yüzden de kendisine Kur'an-ı Kerim'de ,ikinin ikincisi' denilen isimdir.”¹⁸⁶

Eserimizde Hz. Ebu Bekir'in ismi 14 kere zikredilmektedir. *Hikâyet-i temmet Ebu'l-dehdeh* adlı hikâyemizde 3 kere ismi geçmektedir. Bu hikâyeden hareketle de Ebu Bekir'in malı ile hizmette bulunmaktan asla geri durmadığını görmekteyiz. Bir münâfığın hurma ağacı satın alınmak istenmiştir. Münâfık ilk yapılan teklifi kabul etmeyince Hz. Ebu Bekir 10 hurma ağacı teklif eder ve münâfık da bu teklifi kabul eder. Bununla ilgili bölümü aşağıya alıntılıyoruz.

“Ol münâfık itmedi sözün kabûl

Didi ana ol Ebû Bekir usûl

¹⁸⁵ Mustafa Fayda, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.10, İst., 1994, s.101.

¹⁸⁶ Kadir Özköse, **Hazreti Ebu Bekir**, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Matbaası, Sivas, 2019, s.242.

Ey münâfık didi sat anı bana
On hurmâ ağacı virem sana

Ol Medîne içre anlardan ‘ayân
Gökçek ağaç yokdur bu dem hemân

İşidicek bu sözi şâd oldı ol
Gün Ebû Bekr’in sözün itdi kabûl”¹⁸⁷

Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi adlı hikâyede ise Hz. Ebû Bekir’in ismi 11 kere zikredilir. Bu hikâyede Hz. Muhammet’in Hz. Ebû Bekir’e **sıddık** sıfatıyla hitap ettiğini, ona danıştığını şu ifadelerle görüyoruz:

“Resûl çün oğlanın yüzine nazar kıldı. Hazreti Ebû Bekir’e itdi. Yâ **sıddık** bu sözlere bu işler gerçek ise ‘acebdür?’”¹⁸⁸

Münâfıklara Ebû Bekir’in kim olduğu sorulduğu zaman münâfıklar, Ebû Bekir’in Ben-i Temyin kabilesinden olduğunu ve Hz. Peygamberin mağara arkadaşı olduğunu söylerler. Hz. Ebû Bekir bunun bilinen özelliği olduğunu söyler ve hakkında bilinmeyenleri anlatmaya başlar. Konuyla ilgili bölümü aşağıya alıntılar istiyoruz.

“Andan sonra Ebû Bekir itdi. Beni bilir misiniz? Belî biliriz. Ben-i Temyin Kabilesi’nin ulusısın ve resûlullâh’ın yâr-i gârı sıddıksın didiler. Hazreti Sıddık itdi. Zâhirim budur bâtınım bilür misiniz didiler bilmezüz Ebû Bekir itdi. Bâtınım budur bir gün Resûlullâh’ı Cebrâ’il ‘aleyhi’s-selâm su’âl idüp buyururlar yerler ve gökler yoğ iken ne var idi? Didi. Cebrâ’il itdi. Vahdet meydânı var idi ve ol meydânın ortasında nûrdan bir direk var idi. Başında iki gögercin oturmuş idi. Biri yâ Muhammed senin rûhun ve biri Ebû Bekir’in rûh idi dîcek Hazreti Resûl buyurdu. Ol zamanda bizlere Cenâb-ı rabbi ‘izzet hitâb emri geldi. Uçun her kangınız geçerse âhir zamân peygamberliğini ve şefa’at hil’atını ana giderem didi ve bu mahalde resûl itdi. Tengri Te’âlâ’nın hakkî çün benim rûhum ile Ebû Bekir’in rûhu ol ‘azamet meydânında pervâz idüp şöyle ucdılar. Şehâdet parmak ile orta parmak bir yere gelse nice orta parmak şehâdet

¹⁸⁷ Age., 73.Varak.

¹⁸⁸ Age., 73.Varak.

parmağı geçerse benim rûhum ancak ol mikdar ilerü gitdi yohsa beraber idi. Resûllâh bunu beyân kıldı.”¹⁸⁹

2.2.5. HZ. FATİMA

Fâtımatü'l-kübra, binti ebiha künyeleri ile de anılan Hz. Fatıma beyaz ve parlak tenli oluşu nedeniyle Fatımatü'z-zehra; namuslu, faziletli kadın anlamıyla Betül lakaplarıyla da anılmıştır. Hatun-ı kıyamet de vasıflarındandır. Hicretten on üç yıl önce Mekke'de doğmuştur. Annesi Hatice'dir. 15 yaşında Ali ile evlenmiş, peygamber soyu onun çocuklarıyla devam etmiştir. Hasan, Hüseyin, Muhsin, Ümmi Gülsüm, Zeynep adlarında beş çocuk annesidir. Fatıma akıllı, zekâsı, güzelliği, zühdü, takvası, güzel ahlâklı oluşu gibi pek çok olumlu özelliğiyle peygamberin özel sevgi ve ilgisini kazanmıştır. Fatıma birçok hadisin ravisidir. Hadise göre Meryem'den sonra gelen bütün kadınlardan üstündür. Akıllı, zekâ ve dirayeti, din ve takvaya düşkünlüğü, yetim ve yoksullara karşı merhameti hakkında pek çok anlatıma vardır. Her şeyi ile babası ve eşine layık görülmüştür. Tefsirciler onun hakkında birkaç ayet nazil olduğunu kabul ederler. Peygamberin ölümünden sonra hiç gülmediği onun hakkında anlatılan rivayetlerdendir. Babasına karşı beslediği sevgisi ve bağlılığı nedeniyle onun ölümünden altı ay sonra 24-29 yaşlarında öldüğüne inanılır (632).¹⁹⁰

Ümmü Seleme (r.a.)'nın bize bildirdiğine göre Mekke'nin fethi günü Rasûlullâh (s.a.v.), Fatıma'yı çağırdı ve onunla gizlice konuştu, bunun üzerine Fatıma ağladı, sonra bazı şeyler söyledi ki güldü. Ümmü Seleme diyor ki: **“Rasûlullâh (s.a.v.), vefat edince gülmesinin ve ağlamasının sebebini sormuştum şöyle cevapladı: Rasûlullâh (s.a.v.), öleceğini bildirdi, ağladım. Sonradan Meryem'den sonra Cennet hanımlarının efendisi olduğumu haber verdi ki güldüm.”**¹⁹¹

Türk folklorunda Hz. Fâtıma kültürünün önemli bir yeri vardır. Anadolu'da kadınlar Fatma (Fadime) Ana dedikleri Hz. Fâtıma'yı uğur ve bereketin timsali saymışlardır. Anadolu'nun birçok yöresinde ocak duvarları sıvanır veya boyanırken is ile el işareti basılır. Uğur ve bereket getirsin diye basılan bu el “Fatma Ana eli”dir.¹⁹²

¹⁸⁹ Age., 73.Varak.

¹⁹⁰ Metin Akkuş, “Fatıma”. **Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü**, C. 2., Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara, 2003, s. 439-440.

¹⁹¹ Tirmizî, Menakıb (3873)

¹⁹² Mustafa İsmet Uzun, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.12, İst., 1995, s.224.

Eserimizde Hz. Fatıma'nın ismi 13 kere zikredilmektedir. *Hikâyet-i Hazreti 'Osmân* adlı hikâyede Hz. Fatıma, evlerinde ikram edilecek yemekleri olmamasına rağmen Hz. Ali'ye Hz. Peygamberi ve ashabı yemeğe davet etmesini söyler. Misafirler gelince Hz. Fatıma dua eder, yalvarır. Duası kabul olan Hz. Fatıma'nın çömleri cennet yemekleri ile dolar. Gelen misafirler doyar.

“Didi kim Fâtıma ana ey yüzi ak

Habîbdür ana ikrâm ider Hak

Ta'âm dahı vire Allâh yeye ol

Bilürsin kim habîbullâhdur ol

‘Alî pes şâz olup geldi Resûl’e

Ki da’vet itmeğe ol bâ üsûle”¹⁹³

“Kamu ahbâb bile geldiler anda

Oturdılar kamu Fâtıma evinde

Durup Fâtıma girdi halvetine

Münâcât itdi ol Hak hazretine

Fâtıma didi Hüda’ya kavasiten

Ki geldi evine senin habîbin

Za’ifem ikrâm eyleyem ben

Pes ikrâm eyleyen sensin kirisen(?)

¹⁹³ Age., 73.Varak.

Bilürsin hâlimi hod ben garîbin
Ki vir ni'met yisin yâ rabbi habîbin

Pes ol çölmekde cennet ni'metinden
Yaratdı Hak Te'âlâ rahmetinden

Getürdi Fâtıma ortaya ta'âm
Yedi doydı kamu ashâb tamâmı"¹⁹⁴

Hz. Fatıma, Hz. Peygamber evlerine misafir olduğu için günahkâr kulların bağışlanmasını ister, bunun için de Allah'a yalvarır ve duası kabul edilince Cebrail(a.s) Hz. Peygambere gelerek kızının Allah'a yalvardığını ve her adımına yüz günahkâr bağışlandığını bildirir.

“Hemân dem Cebrâ'il geldi Resûl'e
Didi bildün mi hâl n'oldı Resûl'e

Kızın Fâtıma eyledi münâcât
Varup halvetde itdi 'ârz-ı ricât

Diledi ol günahkâr ümmetinden
Beşâret etmeğe geldim sana ben

Ki sen Fâtıma evine varınca
Kaç ayak basdınısa her birince

Ki her bir adımını yüzerden
Âzâd eyledi bilgil ümmetinden"¹⁹⁵

¹⁹⁴ Age., 73.Varak.

¹⁹⁵ Age., 73.Varak.

2.2.6. HZ. HASAN ve HZ. HÜSEYİN

Hz. Ali ve Hz. Fatma'nın büyük oğlu Hz. Hasan, 3. yılın Şâban ayında (Ocak-Şubat 625) veya Ramazan ayının 15'inde (1 Mart) Medine'de doğdu. Babası ona Harb adını koymayı düşünmüşse de Hz. Peygamber, Câhiliye döneminde bilinmeyen Hasan adını ve Ebû Muhammet künyesini vermiş ve kulağına bizzat ezan okumuştur; doğumunun yedinci gününde de akıka kurbanı kestiği ve Hz. Fâtıma'dan saçının ağırlığınca fakirlere gümüş dağıtmasını istediği bilinmektedir. Kaynaklarda, Resûlullâh'a çok benzediği için Hz. Ebû Bekir'in onu, "Ey nebîye benzeyen, Ali'ye benzemeyen" diye sevdiği ve Hz. Ali'nin de buna tebessüm ettiği belirtilir.¹⁹⁶

Hz. Hüseyin, 5 Şâban 4 yılında (10 Ocak 626) Medine'de doğdu. "Şehîd" lakabıyla meşhurdur. Göğsünden aşağısının dedesine çok benzediği rivayet edilir. Doğduğu zaman Hz. Peygamber, ağabeyi Hasan'a yaptığı gibi o güne kadar Araplarca pek bilinmeyen adını kulağına bizzat ezan okuyarak koydu ve doğumunun yedinci gününde akıka kurbanı kestirip Hz. Fâtıma'dan saçının ağırlığınca fakirlere gümüş dağıtmasını istedi.¹⁹⁷

Kaynaklar, Resûl-i Ekrem'in "cennetin efendileri" dediği ve haklarında, "Allah'ım, ben onları seviyorum, sen de sev!" diye dua ettiği iki torununu çok sevdiğini, isteklerini tereddütsüz yerine getirdiğini, onlarla oyun oynadığını, sırtına bindirip gezdirdiğini, hatta secdede iken sırtına bindiklerinde ininceye kadar kalkmadığını belirtir ve onlara olan düşkünlüğünü gösteren birçok rivayet naklederler.¹⁹⁸

Eserimizde Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin isimlerinin 10 kere zikredildiğini görüyoruz. *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyede karşılaştıkları olay karşısında Hz. Muhammet'ten duydukları bilgi doğrultusunda derhal dedelerine başvururlar ve isteklerini bildirirler. İlgili yeri aşağıya alıntılama istiyoruz.

"İmâm-ı Hasan başını kaldırıp yüzünü gördü. Âh idüp düşdü. 'Aklı gitdi. İmâm-ı Hüseyini bu görüp karındaşının başını kaldırıp dizi üzerine aldı ve su serpdü. 'Aklı başına geldi. Karındaşım sen sağ imişsin bu oğlanı seni sandım 'aklım gitmiş bilmem n'olmuşam ben hûd cedd-i a'lemden işitmişim her kim benim Hüseyinime benzeye andan hata gelmez. İmdi bu oğlanda hata vardır diyüp 'âmelerin ellerine alup siyâh geysülerin gül yüzlerine dağıdup feryâd

¹⁹⁶ Ethem Ruhi Fığlalı, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.16, İst., 1997, s.282.

¹⁹⁷ Ethem Ruhi Fığlalı, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.18, İst., 1998, s.518.

¹⁹⁸ Ethem Ruhi Fığlalı, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.16, İst., 1997, s.283.

idüp yâ ceddâhü yâ habîbullâh deyüp mescide girdiler. Vaktâ kim Resûlullâh bunların bu hâlini gördi. Hemen mübârek gözleri yaş ile doldı. Ey göz nûrları kimden güç ve zulüm gördünüz?

İmâm Hasan ve İmâm Hüseyin murâdımız şu ki ol oğlanı ateşe yandırmayup ve ol on kişinin ellerinden kurtarup Hak sübhânehü ve te'âlânın ulu dergâhına niyâz ve recâ idüp yâ ceddî ol oğlan teze hayat bulup eli ve ayağı sağ ola ve bize karındaş ola yarı yoldaş ola didiler.”¹⁹⁹

Hiz. Muhammet'in özelliklerinin anlatıldığı *Hikâyet-i Ahlâku'l-Nebbiyyi 'Aleyhi's-selâm* adlı hikâyede Hiz. Muhammet'in torunlarının üzülmüne dayanamayıp onları nasıl mutlu ettiğine dair bölüm yer almaktadır. Biz de bu bölümü aşağıya alıntılıyoruz.

“Segirdüp ikisi geldi Resûl'e
Didiler ey dede ol bâ-usûle

Ebu Cehil oğlunu gördük bugün biz
Deveye binüben yürür tiz tiz

Melûl olup didiler yok devemiz
N'idelim binmeye vardur safâmız

İşiddi pes bunların sözünü ol şâh
Bunlardan yine döndi yüzün şâh

Didi ey kuzucuklarım bugün siz
Görüp anı niçün mahzûn olursız

Ben olayın gelin sizin deveniz
Binin arkama var ise safânız

Alıp ikisin iki cekniniye ol şâh
Götürüben yürürdi biraz alâ”²⁰⁰

¹⁹⁹ Age., 73.Varak.

²⁰⁰ Age., 73.Varak.

2.2.7. HZ. OSMAN

Hulefâ-yi Râşidîn'in üçüncüsü olan Hz. Osman, Fil Vak'ası'ndan altı yıl sonra Tâif'te doğdu. Kureyş'in en zengin tüccarlarından olan babası Affan Cahiliye devrinde öldü. Annesi Ervâ bint Küreyz, Resûlullâh'ın halası Ümmü Hakîm Beyzâ bint Abdülmuttalib'in kızıdır. Mensup olduğu Emevî (Ümeyye) kabilesinin soyu Abdümenâf b. Kusay'da Hz. Peygamber'in nesebiyle birleşir. Resûl-i Ekrem'den altı yaş küçüktür. Gençliğinde babasının yanında ticaretle uğraşan Osman, İslâm öncesinde Mekke'nin önemli tüccarları arasına girdi. İslâmî davetin ilk safhasında Hz. Ebû Bekir'in delâletiyle Resûlullâh'ın yanına giderek Müslüman oldu ve ilk on Müslüman arasında yer aldı. Eşraftan olması dolayısıyla İslâm'ı kabul edişi Kureyş içinde yankı yaptı. Amcası Hakem b. Ebü'l-Âs onu bağlayıp dininden dönene kadar bağlarını çözmeyeceğini söyleyince şiddetle karşı koydu. Kararlılığını görüp bağlarını çözmek zorunda kalan amcasından sonra annesi de çok uğraştı, ancak onu dininden döndüremedi.²⁰¹

Hz. Osman, Hz. Muhammet'in iki kızıyla evli olduğu için zü'n-nûreyn(iki nur sahibi) olarak anılmış ve iffetiyle de dikkat çekmiştir. Halifelik yaptığı dönemde çıkan fitneler yüzünden evi yağmalanarak şehit edilmiştir.

Eserimizde Hz. Osman ismi 11 kere zikredilmektedir. *Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi* adlı hikâyede hakkında verilen bilgileri aşağıya alıntılama istiyoruz.

“ ‘Osmân geldi ayak üzerine kalkup bunlara selâm virdi selâm aldılar. Beni bilür misin? Bilürüz Benî-Ümeyye Kabîlesi'nin meliki zâdesinin ve Resûlü Ekrem'in damadısın didiler. Bu zâhirimdir lâkin bâtınım bilir misiniz didi bilmezüz didiler. ‘Osmân itdi. Resûl-i ekrem hazretinden işiddim ki her peygamberin cennetde bir komşusu vardur. Benim komşum ‘Osmân’dır deyü haber virdi.’²⁰²

Hikâyet-i Hazreti ‘Osmân adlı hikâyede Hz. Osman'ın Hz. Muhammet'i evine davet etmesi ve eve giderken attığı her adım için bir kişi azat ettiği anlatılır.

“Girip yola ol sultân giderdi
Yürürken ne kadar adım atardı

²⁰¹ İsmail Yiğit, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.33, ,İst., 2007, s.438.

²⁰² Age., 73.Varak.

Yeyince pes sayardı anı ‘Osmân
Ne saymakdur didi ana sultân

Didi her bir kadem basdukca şâh
İderdim bir kul âzâdı yüzi mâh

Görün kadrin nice bilürdi ‘Osmân
Her adımına âzâd itdi bir cân”²⁰³

2.2.8. HZ. ÖMER

Hulefâ-yi Râşidîn’in ikincisi Hz. Ömer, Fil Vak‘ası’ndan on üç yıl kadar sonra, diğer bir rivayete göre ise Büyük (Dördüncü) Ficâr savaşından dört yıl kadar önce Mekke’de doğdu (Halife b. Hayyât, I, 151). Baba tarafından soyu Câhiliye döneminde Kureyş kabilesinin sefâret işlerine bakan Adî b. Kâ‘b kabilesine ulaşır ve Kâ‘b b. Lüey’de Hz. Peygamber’in nesebiyle birleşir.²⁰⁴

Tirmizî’nin 3686 ve 3688 numaralı hadis-i şeriflerde Hz. Ömer ile ilgili şu bilgiler yer alır:

Ukbe b. Âmir (r.a.)’den rivayete göre, şöyle demiştir: Rasûlullâh (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Benden sonra Peygamber gelecek olsaydı, o Ömer b. Hattâb olurdu.”**

Enes (r.a.)’den rivayete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İsra gecesi Cennete girdim, birde ne göreyim. Altından yapılmış bir köşk. Bu köşk kimindir? diye sordum. Bir delikanlının dediler. O delikanlının kendim olduğumu sandım. Kim o? Diye sordum. Dediler ki: Ömer b. Hattâb.”**²⁰⁵

Eserimizde Hz. Ömer’in ismi *Hikâyet-i Ebu’l-Mahceni Rahmetullâh-i ‘aleyhi* adlı hikâyede 8 kere zikredilmektedir. Hz. Ömer’in münâfıklara kendini tanıttığı bölümü aşağıya alıntılar istiyoruz.

“Bilürüz cümle Kabâ’il-i ‘Arab’ın re’isi ‘Ömer ibni Hattâb’sın ol itdi. Bu zâhirimdir bâtınımı bilür misin didi. Bilmezüz didiler. ‘Ömer radiyallâhu anhu itdi kim ben Resûlullâh’dan işiddim ki bizzât hazreti rabbi’l-âlemîn celle şânühû ve ‘amme nevâlühû benüm üzerime selâm

²⁰³ Age., 73.Varak.

²⁰⁴ Mustafa Fayda, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.34, İst., 2004, s. 44.

²⁰⁵ Tirmizî, Menakıb

kılmış ve Resûlullâh benim hakkımda buyurdu kim eğer benden sonra peygamber gelse ‘Ömer gelür idi.’²⁰⁶

2.2.9. İBRAHİM b. EDHEM

Horasan’ın Belh şehrinde dünyaya geldi. Anne ve babasının hac için Mekke’de bulunduğu sırada orada doğduğunu söyleyenler de vardır. Ailesi Arap kabilelerinden Benî İcl’e veya Temîm’e mensuptur. Hakkında kaynakların verdiği bilgiler çelişkilidir. Genç yaşta zühd yoluna girmeye karar verinceye kadar Horasan’da yaşadığı anlaşılmaktadır. Memleketinden ayrılmadan önce birçok hizmetçisi bulunan zengin ve itibarlı bir ailenin çocuğu olduğuna dair kayıtlar, Belh hükümdarı veya hükümdarın oğlu ya da torunu olduğu şeklindeki rivayetlerden daha doğru görünmektedir. Sahip bulunduğu bütün dünya nimetlerinden vazgeçip zühd yolunu seçmesi sebebiyle destanlaştırılan hayatına dair bilgiler arasında önemli farklılıklar görüldüğü gibi tarihî kimliğiyle menkıbelerde anlatılan şahsiyeti arasında da ciddi uyumsuzluklar gözlenmektedir.²⁰⁷

İbrahim Edhem’in çeşitli kerametler gösterdiğine inanılması hayatını ve kişiliğini efsaneleştirmiş, bu efsaneler tasavvufi kitaplarda dile getirilerek bir dinî heyecan kaynağı oluşturmuştur. İbrahim Edhem’in bilhassa Allah sevgisinin mal ve evlât sevgisinden üstün olduğunu göstermesi, Hızır’la arkadaşlık yaptığına inanılması, yaşadığı dönemde başta Ebû Hanîfe olmak üzere birçok kişiyle yakın dostluk kurması, kendi el emeği ve alın teriyle geçimini sağlaması, menkıbesinin halk arasında yaygınlık kazanmasına sebep olmuştur.²⁰⁸

İbrahim Edhem’in menkıbevi hayatı Türk edebiyatında birçok esere konu olmuştur. Malı mülkü, tacı tahtı Allah rızası için terk ederek zühd yoluna girişinin anlatıldığı menkıbeler dilden dile aktarılmış ve günümüze kadar ulaşmıştır. Bu eserden birisi de incelemiş olduğumuz Mecmû’a-i Hikâye’dir.

Eserimizde bir hikâye yalnızca İbrahim Edhem’in efsanevî yaşamını konu edinmektedir. Gördüğü rüyada devecinin söyledikleri, bir sultan karşısına korkusuzca dikilen genç adamın söyledikleri, kulağına gelen sesler, avladığı geyiğin dile gelip söyledikleri İbrahim Edhem’in Hakk’ı bulmasında yaşamış olduğu önemli olaylardır. Gaflet uykusundan uyanan İbrahim Edhem yaşanan olaylardan sonra kendini Hak yoluna verir ve dünya ile çok meşgul olmaz. Yıllar sonra oğlu, İbrahim’in Edhem’in nerede olduğunu öğrenir ve annesi gitmemesini

²⁰⁶ Age., 73.Varak.

²⁰⁷ Reşat Öngören, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.21, İstanbul, 2000, s.293.

²⁰⁸ Nurettin Albayrak, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.21, İstanbul, 2000, s.295.

ister ama söz dinlemez ve gidip babasını bulur evine dönmesini ister. Ama İbrahim Edhem içindeki Allah sevgisinin azalacağı düşüncesiyle ya oğlunun ya da kendi canını alması için Allah'a dua eder. Oğlu can verir. İbrahim Edhem'in oğlu ile karşılaşınca Allah'a ettiği duayı aşağıya alıntılanmak istiyoruz.

“Didi kim ey ‘âlemleri var eyleyen
Adımı ‘âlemde izhâr eyleyen

Şol zaman düş eyledin hikmetlere
Vâkıf itdin beni hem ‘ibretlere

Mâlî mülki bırakturdun hep bana
Tahtı koyup tabu kıldım ben sana

On sekiz yıl emrine girmiş iken
Kulluğa bir ân boyun virmiş iken

Gönlim hikmetleri duymuş iken
Hak yolına biraz uymuş iken

Pâdişâhlık terk eden kişi iken
Yine bugün bir kişi saldın bize

Komayup beni götürür ol eve
Emeğimi idi ser bâd-ı hevâ

Dilerim ki sen de ey bâr-ı hüdü
Kılma musallat anı bugün bize

Yâ benim cânım al sa’at hemân
Yâ onun diyince düşdi pehlivân”²⁰⁹

²⁰⁹ Age., 73.Varak.

III. BÖLÜM: LATİNİZE EDİLMİŞ HİKÂYE METİNLERİ

14a

İBRAHİM EDHEM

Yine geldi gönlüme söz dahi
Söyleyem dinlerisen ey ahî

Allâh adıyla söze girelim
Hem Muhammed'e salavât virelim

Bir hikâyet kılalım hoş muhtasar
Leyki gâyet mu'teberdir mu'teber

Horasân'da var idi bir pâdişâh
Hükmi şarka garba geçirdi ey şâh

Adına derlerdi İbrâhîm Edhem
Malı mülki hadden ziyâde idi hem

Horasân'da ol melik sultânıdı
Gâyet ile fâzıl ehl-i dâanıdı

Ey dem anun neyleyüp nitdügini
Horasân'dan Mekke'ye gıtdügini

İşid imdi Hakk ne 'ibret eyledi
Âhir ol sultânlığı terk eyledi

14b

Taht üzere bir gice yatmış idi
Harîr atlas döşeğe yatmış idi

Ol haliyle yatarken düş görür
Düşü içre sanki sakif debredür

Dâmun üzerinde bir kişi gezer
Çün takır takır nesne arar

İbrâhîm çağırđı kimsin ey kişi
Giceleyin eylesin bu işi

Kişi imdi ben senün devecüğünem
Deve yâvı kıldım anı isterem

İbrâhîm Edhem bu sözi söyledi
Ey câhil şaşgun mısın yohsa delü

Hîç dam üzerinde deve mi ola
Pâdişâh tahtına deve çıka mı

İn sıra işi kelbi bâşı
Sana şimdi virir mün bir deve

Alup anı gidersin ive ive
Harîr atlas içre dâ'im yanasın

Bu altun taht üzere Tanrı mı olur
Tanrı isteyen burda mı bulur

Tanrı bulunmazın böyle lîk ile
Dâ'imâ nefis arzusu virmek ile

Delü şaşgın bildür bilmez misin
Kendü özüne bir nazar kılmaz mısın

Hâ benim bunda deve istedüğüm
Hâ senin Tanrı'ya kulum didüğün

Şimdi seni deve diyü bindirem
Tâcı tahtı başuna dar iderem

Deveci dinlesin gör 'ibreti
Gâ'ib oldu söyleyib bu hikmeti

15a

İbrâhîm Edhem uyandı uykudan
Mecnûn öle yazdı öldüm gaygudan

İRte oldu asla yüzi gülmedi
Kaldı hayretde yinesîn bilmedi

Üç güne degin ta'âm yimedi
Bu düşü hîç kimseye dimedi

Melûl olduğunu anın bildiler
Kavmi kabîlesi cümle geldiler

Didiler ey şâhımız n' oldu size
Bu melûlliginden haber virin bize

Pâdişâh hîç anlara söylemedi
Ol hâli kimseye şerh eylemedi

Kapucıyla sâf tutup turmuşdı
Taht üzere kendü oturmuşdı

İşid imdi âhî hâl n'oldı meger
Karşudan kopdı bin bir heybetlü er

Bile bile geldi Edhem'e ol er
Korkusu yok kimseden kılmaz hazer

Kabucılar ne kişidür bilmedi
Hiçbirisi nutka kâdir olmadı

Doğrılıp geydi hemân dem sarâya
Kimse mâni' olmadı ol ere

İçerü girdi şaha virdi selâm
Söyleyiserdür ki bir 'ibret kelâm

İbrâhîm Edhem didi kim yâ recül
Ne sebep bu gelmenün hacîl hacîl

Hâlini 'arz eyle biz de bilelüm
Hem işün ne ise anı görelüm

Didi kim pâdişâh ım dinle kelâm
Yolına fidâ olsun fidâ atam anam

15b

Hem mübârek olsun iş bu tahtınız
Açık olsun uğrınız tahtınız

Kervânımız vardur gelse gerek
Bu sarâya bu gice konsa gerek

Ben gelmişem konakcı olmağa
Yatacak yerleri hâzır kılmağa

İşbu taht üstünde karar iderüz
Tanla durup erte yine giderüz

İbrâhîm aydur ey hayâsız kişi
Delü misin idesin böyle işi

Pâdişâh tahtına kervân kona mı
Hem îcâz itsün gelin ayna mı

Bu sarây benüm ki kimse yatmaya
Tanla turup erte yine gitmeye

Ey kişi benden âzâd vir cânuna
Yokla bir âhî sarâyı kervânuna

Ol ki didi delüsin sen âhî
Bu sarây benimdir dirsın dahı

Senden öndin bu sarây kimün idi
Pâdişâh didin atamun idi

Ol kişi didi dahı ol kimün
Didi anamdım mukaddem dedemün

Didi dedenden mukaddem ki ey şâh
Fülân oğlu fülânın der pâdişâh

Ol ki birkaç ‘akraba sordı hemân
İbrâhîm Edhem anı kıldı beyân

Bu kez itdi kancaru gitdi onlar
Bu sarâyı sana hibe itdiler

Pâdişâh itdi onlar kim geldiler
Hep ecel câmin içüben öldiler

16a

İtdi kanı şol demde söyledüğün
Kervân degil bu sarây didüğün

Bu benimdür dimişdür ey âhî
Bu sarâydan göçermin dahî

Bu ki kervân sarâyıdur bilesin
Durmayup âhiret yarağın kılasın

Çünkü evvel gelenler geçdiler
Bir bir ardınca konup göçdiler

Fânîdür gönlünü virme sen buna
Hep gelen gitdi nevbet geldi sana

Bâkî şu fâniye sanmayasın
Dünyâ için âhireti yıkmayasın

Fâniden hiç kimse bulmadı vefâ
Sen de göçersin bize kılma cefâ

‘Ârif ol kim kişi geldi nereden
Böyle deyüp gâ’ib oldı aradan

Ol ki bir kervâncı değıl nâsidi
Şol nebî kim Hazreti İlyâs idi

O sebep oldı ki gelip gitmeye
İbrâhîm Edhem’i irşâd itmeye

Söyledi ana nice ‘ibret kelâm
Nâbedîd oldı aradan ve’s-selâm

Anı görüp İbrâhîm’in tâkati
Yine oldı derdi üzer katı

Şol gice kim görmiş idi kassı
Deveciden almışdı hassı

Uş anın gussasını çeker iken
Ne hayâldür işbu ahvâl der iken

Hizrun derdi o dert öze acı
Artuk oldı ol şâha yüzden dahı

16b

Pâdişâhın hîç mecâli kalmadı
Kaldı hayretde kendisin bilmedi

Nutkı dutuldı söylemez dili
İrmez oldu dahı nesneye eli

Sen bilürsin hâlimüz yâ Rabbenâ
Diyübanı ağladı yana yana

Uykusuz gündüzi uladı düne
Bu hâliyle irdi devranlı güne

İrtesi gün aytdı şol hâdimlere
At egerlen binelim dir onlara

Varup dağda şikâr eyleyelim
Cümle ‘asker binüp anda varalum

Bu hâlimüz neye irer görelüm
Pâdişâh ın emrini hep bildiler

Atı donı hazır kıldılar
Hep tevâbi’ düşdi şâhın yanına

Ordular ol Horasân pâdişâhına
Ulanup gitdi yüce dağ üstüne

Dinle hâli n' oldı andan Edhem'in
Yoğ idi hem aklı başında anun

Çerisinden ayırdı düşdi pâdişâh
Nereye girdüğünü bilmez o şâh

Tutdı bir dağ üstüne hâ gedâ
İrdi Edhem kulağına bir nidâ

Meşgûl oldı gitdi kendi hâline
Ol nidâ koymadı kulağına

Az birazdan yine işiddi sözün
Ol âvâze tutmadı özin

Yine nidâ ana itdiler hoş
İbrâhîm Edhem urmadı gûş

17a

Sun âvâze didiler kim entebîh
Yine kible didiler entebîh

Ya'ni uyanmazdın uyan didi
İbrâhîm iş bu âvâzı dinledi

Yine dert üzere dert oldı katı
Kalmadı sabrı tükendi tâkati

Yine kutlu baş toluğdı gözlere
Aytdı üç oldu bu hikmet bizlere

Pâdişâh iş bunu böyle diyicek
Çıka geldi nâgihân bir geyicek

Ol geyiğe meşgûl oldu pâdişâh
At bıraktı anın ardınca pâdişâh

At sürüp kodı kûh üstüne
Sükûyile atı yıkmak kasdına

At önince ol geyik oldu hakîr
Kaça kaça oldu ‘âciz ol hakîr

Câncuğazı acıdı gör neyledi
Hakk fasîh dil virdi geyik söyledi

Ya’ni bununçün halk itti Hakk seni
Emir olunduğı senünçün ey pâdişâh

Pes benim için halk itti Hakk seni
Sana n’eyledim ki korsın beni

Bir yiyecek bulmadın mı kaldın aç
Benim etime oldın ihtiyâç

Gök tutdı yüzün geyik hemân
Didi bu şâhın elinden el-amân

Tacı tahtı koyup bindi atına
Tama’ eyledi bir lokma etime

Uş mecâlim kalmadı niydem eyvâh
İşbu zâlimden beni kurtar ilâh

17b

İşidüp Edhem anı oldu kadîd
Aradan oldu ol gice nâbedîd

Düşdi atdan pâdişâh gör 'ibreti
Neye bî hoş oldu gör hikmeti

At ön yolın tutup geldi eve
Vardı tahtın önine îve îve

Gördiler ol atın geldüğünü
Bilmediler pâdişâhın n'olduğunu

Kavmi kabilesi cümle geldiler
Kulları çağırıldılar baş açdılar

Bize olan bir kimseye olmadı
Atı geldi ol şâhumız gelmedi

Yine girü söze geledüm
Pâdişâhın ne oldu hâli bilelim

Ol geyik sözün işitmiş idi
At üzerinde yere düşmüş idi

Yatdı anda bak feleğin işine
Bir zaman 'aklı gelmedi başına

Kalkdı yerinde atını bulmadı
Fahr geydügin hem bilmedi

Bir kezin göğsün gerip eyledi âh
Bir yabana doğru itdi 'azm-i râh

Ol nasûh tevbesin dilde kılâm
Ana keşf oldı melûkât ‘âlim

Şol kadar ağladı kim çıkdı onı
Gözi yaşı ısladı esvâbını

Gitdiği yolda varımış bir çobân
Kendi kulıydı meger o çobân

Öninde(?) bir kepenek oldı çobân
Bir gice takyâ başında ey cân

18a

Seherlerde dem be dem güder koyun
Pâdişâhın emrine virmiş boyun

Pâdişâh didi ana kim ey kul
Bir sözüm var söyleyem kıl kabul

Şol kürkim kumaş vireyim ben sana
Ol kepeneği bağışla sen bana

Kuğu sarığı sana vireyim
Ol keçeden takyânı ben giyem

Sana virem cümlesin esvâbımın
Geyeceklerin kim cümlesinün

Tiz ol imdi bu işe işleyim
Senün ile donmısun(?) değışelim

Çoban aydur ben senin karavaşın
Yitürürüm dâ’ima becid işin

Pâdişâhım ben sana ne diyeyim
Senin esvâbını nice giyeyüm

Ben bîçâre kulum kim ey şâh
Bin bir 'âlem üzere olan pâdişâh

Bu koyunlar cümle senin zehî er(?)
Esvâbımı geymeğe kıluram hazer

Pâdişâh aydur sözüm eyle yâd
Seni şimden girü eyledim âzâd

Bu koyunun cümlesin sağışladım
Kamusını hep sana bağışladım

Şol libâs kaftânları giyesin
Beni hiçbir kimseye dimeyesin

Soyunup çözdü şâha donları
Ehl-i gök kıldı teferrüc anları

Bakdılar ol pâdişâhın işine
Giceden takyâyı geydi başına

18b

Pâdişâhın atlsın geydi çobân
Kepeneği virdi şâh bil ey cân

Ol işi için ikisi ayuşlıdır(?)
Birbiriyle libâs değışdiler

Görün İbrâhîm Edhem anda neyledi
Fânîyi bâkîye tebdîl eyledi

Dünyânın cebel donun çıkardı ol
Âhiret hil'ati kıldı kabul

Dur İbrâhîm didi kim ey çoban
Kimseye dimeyesin beni ey cân

Çoban ile sözi hatm oldı tamâm
Doğrulup bir yola gitdi hemân

Yine geelüm sözün mâkabline
İbrâhîm'ün handân ehline

Gitdi vakit bir oğlu varıdı
İki aylık anasına yârıdı

Hizmet iderdî ana anası
Dir idi hem ananın bir dânesi

İbrâhîm Edhem içün ağlar idi
Anun ile gönlün eğler idi

Oğlına meşgûl idi dâ'im hemân
İrdi birkaç yaşına bu cüvân

Yiğit oldı anasının bahtına
Çıkdı oturdı babasının tahtına

Dâ'ima dirdi ana dinle sözi
Tanrı ata sözi halk itdi bizi

Ellerün atasını görmez misin
Kanda gitdüğini bilmez misin

Tacı tahtı ussuz itmiş n'iderim
Ben yetimi öksüz itmiş n'iderim

19a

Anası aydur yiğitler merdümü
Yine tâzeledin derdimi

Anı gördim bir gün bindi atına
Cümlesin cem' itdi cümle katına

Çıkdı ol üstüne doğru ava
Ol vakitten berü gelmedi eve

Sonra atı geldi kendi gelmedi
Kanda gitdügin 'âlem bilmedi

Ol vakitten berü yasın kılarım
Ne bilürsen ben de aynı bilürem

Dinle atasın sözün hemân
Atası için ağladı pehlivân

İşid imdi yiğit anda neyledi
Nice yıl hükmi hükûmet eyledi

On sekiz yaşına girdi pehlivân
Misli yoğidi cihânda ol zamân

İllâ bu İbrâhîm neyleyeli
On sekiz yıl oldı gâ'ib olalı

On sekiz yıldan sözi dinle âhî
Çıkageldi oğlına bir müşdehî

İtdi bir haberli sözim var ey âhî
Bana da hil'at virirsin ey sahî

Yüz sürüp devletine gelmişem
Mekke şehrinde atanı görmüşem

Arkasıyla dağda odun çeker
İletüp Mekke bâzârında satar

Mâlî mülki terk idüp çeker ezâ
Anda dervişlere olmuş kethüdâ

Ol yiğit işidüp iş bu sözi
Kanlı yaşla doldı mübârek gözi

19b

Ol kişiye merdim ile merd söyledi
Lütf idüp ana hil'ât eyledi

Döndi çerisine itdi gelinüz
Atı donı cümle hâzır kılınız

Mekke şehrine varuban irelim
Dertli atamın yüzini görelim

Cümlesi çün emr-i şâhı didiler
Tiz duruban yol yarağın gördiler

Develere urdılar yük vâfire
Bağladı anda bir ulu gâfile

Cümle 'asker bilesince durdılar
Anda tâcir sıfâtına girdiler

Pâdişâha çıkdılar ey cân
Ol gice bindi ata nev-civân

Yiğidi gören gözinden sakını
Değme sultânda yoğ idi takımı

Annına geydi harîr atlas kumaş
Anı gören olurdu akli fâş

Rûhları gül misâli hem hilâl kaşı
Cümlesine oldu bezirgân başı

Oğlunun ardına düşdi anası
Didi ananın bir dânesi

Tâzeledün yine bağrım başını
Yine akuddın gözümün yaşını

Sen gidince ben fakîr bendesin
Bu garîbi kanda koyup gidersin

Hasreti anın için ağlar iken
Senün ile gönlümi eğler iken

Sen de bugün dertde kodın beni
Ana yavi kıldı ol bir dâneyi

20a

Bu kez iki derde için ağlayıben
Kimin ile gönlün eğleyeyin

Gördi ananın zârını pelüvân
İndi andan yöninden kaçdı hemân

Anacığım Mekke'ye ben varayım
Atamun hâlini ben göreyim

Varuban getüreyim merdini
Gönlünüzden götüreyim derdini

Ağlama sen ben tizcek gelürem
Atam alup yine girü gelürem

Anası oğul n'idem seni didi
Korkarım dertde koyasın beni

Yüreğimde bir acı var bilürem
Korkarım yüzine hasret kaluram

Ana oğul sarmaşdılar
Nevha kılup ikisi ağlaşdılar

Çekdi gafle develerin hemân
Mekke'ye yönelüp oldılar revân

Yalnız koyup da gitdi anayı
Anası gönderdi ol bir dâneyi

İtdi var ey babamı görem diyen
Elcegezlerim koynımda koyan

Gitdi bezirgân başı hac kasdına
Hac değil meğer 'âşık Hakk dostına

Gice gündüz yürüyüben gitdiler
Kâ'be'ye günlerde bir gün yitdiler

Yiğit anda katlanup yol kahrına
İrişin girdi Mekke şehrine

Dalabınan geldi Mekke dârına
Varup indi Mekke'nin bâzârına

20b

Mekke ehli gördiler bu 'askeri
'Acaba kaldı hemân her biri

Gördi yiğit bir bölük dervîşleri
Dinle imdi anda olan işleri

Didi sizün içinüzde midür
Horasân'dan bir kişi var midür

Adı İbrâhîm Edhem idi
Horasân'da ol kişi sultân idi

Haber aldık size olmuş kethüdâ
Anun için muşducu geldi bize

Çünkü dervîşler işiddi bu işi
Didiler vardur bizimle bir kişi

Şimdi ip aldı ve balta beline
Odına gitdi şu sahra eline

Dâ'ima ol oduna dağa varur
Şol depeden aşuban şimdi gelür

Yiğit anlardan bu sözi işiddi
Yaş ile doldı gözi

Ol haremnden ağlayu taşra çıkar
Geleceği depeye doğru bakar

Çünkü gözledi depeyi pehlivân
Ol depeden bir kişi aşdı hemân

Sırtına yüklemiş odın bir nice
Gelür ak sakallu bir koca

Kolına takmış odunun ipini
Beline sokmuş baltanın sapını

Ol mübârek beli bükilmiş dahî
Karnı sırtına yapışmış ey âhî

Gül yanaklar solmuş dür ile
Srarup gül yanak dönmiş gazale

21a

Eskiden anlında hem yalın ayak
Ol şahâne kaddi kâmet iki kat

Yatsu abdestiyle on sekiz sene
Uyumayup sabahı kılmağ ile

Uyku derden öküz(?) gülü cemâl
Olmışdı gül yanaklar der misâl

Nice yıl doynca ta'âm yemedi
Uyku için hiç yire baş komadı

Ol yiğit gördi atâsı hâlini
Bir zaman öpmedi varup elini

İtdi yıksın arkasından odunu
Varup andan sonra görse hâlini

Ol odun sırtında Edhem gelmedi uş
Mekke pârında kıldı uş

Çağırup bu helâl odunu
Helâl akçeye alan var mı bunu

Biri geldi bâzâr itdi bütün
Akçenün dördin virdi aldı kamusun

Edhem odun akçesin ey cân
Virdi dört akçelik hemân

Etmeği getürdi ol miskinlere
Nısfî kıldı tasadduk anlara

Dahı nısfın gitdi aldı ey cân
Gitdi şol dervîşlere hemân

Anlara ol yiğit sormışdı
Yiğit anlardan haber almış idi

Geldi anlara Edhem neccâdeye
Geçüp oturdu ulu seccadeye

Edhem'ün ol idi ma'bethânesi
Dinle imdi neyleye bir dânesi

21b

İşid imdi yiğit anda neyledi
Gezdi ardınca anı seyr eyledi

Atanun hâlini gördi ey cân
Bir yana başladı anda pehlivân

Tâcı tahtı Horasân'da malı mülki koyup anda
On sekiz yıl gelip bunda odın çeken babacuğum

Hakk'un 'ibretine bakup anamı hasrete yakup
Kolcağazına ip dakıp odın çeken babacuğum

Beni iki aylık koyup kalkup ava gidem
Diyüp dervîş donın giyüp firâk

Odun çeken babacuğum
Anamın hasretine bak senin için ider

Gelüp bunda yalın ayak
Odun çeken babacuğum

Çıkup Mekke'nin eline 'asâsını almış eline
Sokup baltanı beline odun çeken babacuğum

Hakkın 'ibretini görüp kalkup
Anda yola girüp Hak emrine boyun

Virüp çeken babacuğum
Malı mülkü terkin idüp beni

Öksüz yetim koy Hak emrine
Mutî' olup odın çeken babacuğum

Söyledi bu sözi çünkü pehlivân
Atasına yönelüp gitdi hemân

İtdi varayın elini öpeyim
Ata Hakk'ın yerine getüreyim

İletem anı anamın bahtına
Çıkarayım gine kendi tahtına

Böyle diyüp atasına saldı hoş
Atasınun gözi ana doldı düş

22a

Gördi Edhem karşusunda bir yiğit
Çıkageldi karşusındaki işit

Bir söz geldi Edhem'in gönline
Görmemiş öyle yiğit hiç 'ömrine

Kendi oğlu olduğın bildi hemân
Göğe tutdı yüzün ol dem hemân

Didi kim ey 'âlemleri var eyleyen
Adımı 'âlemde izhâr eyleyen

Şol zaman düş eyledin hikmetlere
Vâkıf itdin beni hem 'ibretlere

Mâlî mülki bırakturdun hep bana
Tahtı koyup tabu kıldım ben sana

On sekiz yıl emrine girmiş iken
Kulluğa bir ân boyun virmiş iken

Gönlim hikmetleri duymuş iken
Hak yolına biraz uymuş iken

Pâdişâhlık terk eden kişi iken
Yine bugün bir kişi saldın bize

Komayup beni götürür ol eve
Emeğimi idi ser bâd-ı hevâ

Dilerim ki sen de ey bâr-ı hüdâ
Kılma musallat anı bugün bize

Ata oğlu bir yere dir misin
Emeciğim çün yile virmesün

Yâ benim cânım al sa'at hemân
Yâ onun diyince düşdi pehlivân

Öyle çıkdı Edhem ağzında du'â
Yegidip yakup cânın aldı Hüdâ

Düşdi andan bak felek işine
Olmışdı ol dervîşler başına

22b

Cümle bazâra örgün hep geldiler
Onu Tâtar kurdı tutdı sandılar

Gördiler kim cânını virmiş Hakk'a
Anı gören kaldılar hep hayrete

Didiler kim zihî nâzenin yiğit
Gurbet elde anasuz ölen yiğit

Ey 'aceb yok mu ki bunun anası
Nice duya iş bu derde anası

Acıdılar ona nice yüz kişi
İbrâhîm Edhem gördi bu işi

Bakdınız mı anda olan işlere
Dahı ne geldi o dertli başlara

İbrâhîm Edhem didi kim varayım
Girü durun biricüğüm göreyim

Halkı aralayuban geldi ey cân
Oturup oğlanı kucakladı hemân

Başçağuzun aldı dizine ana
Bir nazar kıl eyledü ki firکہâte

Baba arzulayup gelen bu hâlîme
Mutî' olan ana oku yalan

Ölen yetim oğul garîb oğul
Ananun hasretini çekesin gele

Deyü yola bakasın babanu firکہatini
İtsin yetim oğul garîb oğul

Beni arzulayup geldin ata okuna
Düş oldun bu dertli

Bağrımı deldin yetim oğul garîb oğul
Baban dervîş donın geydi

Malı mülki sana virdi
Bugün hep ellere kaldı yetim

23a

Oğul garıf oğul raziyallahi
Babanı ceheti kara imiş anan bahtı

Ussuz itdün tâcı tahtı yetim
Oğul garıf oğul ana oku seni

Yakdı kamu eller bize bakdı
Firâkın yüreğim yakdı

Yetim oğul garıf oğul
Tâcı ...²¹⁰ girdin

Gelip bu diyâra irdin
Yiğitliği bile virdin yetim oğul

Garıf oğul n'ola idi
Beni sormasan arayup

Bunda gelmesen dertli bağrımı
Delmesen yetim oğul garıf oğul

Seni evde durur derdim
Nemde okurum derdim

Murâdımı bile virdim
Yetim oğul garıf oğul

Anan 'aklı ne yorsan hasretine
Dile getürsin taht ile

²¹⁰ Kelime okunamadı

Eller otursın yetim oğul
Garîb oğul bülbüli güllere

Virdim envâ'i kullara virdim
Emegim ellere virdim

Yetim oğul garîb oğul
Beni dervişlere sordun

Oduna gitdin bildim
Sinem delik delik deldin

Yetim oğul garîb oğul
Bir nazar kıl bu felek işine

23b

Ne getürdi Edhem oğlu başına
Söyledikçe söz uzar olmaz tamâm

Biz tamâm itdik burada ve's-selâm

26a

Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi

Bismillâhi'r-rahmâni'r-rahîm

Ebu'l-Hasani Bekrî Muhammed ibn İshâk ve ibni Hüsam rahimü'llahü te'âlâ şöyle rivâyet ve bu yüzden hikâyet ider ki resûl'l-âhi sallalâhu te'âla 'aleyhi vesellem hazretlerinün peygamberliği zâhir olup berekât-i mu'cizâtı yedi iklime irişüp

26b

Çün kim San'ân vilâyetine irişdi. San'ân meliki ol zaman şakîka 'Arapların cem' idüp tâbi' itmişdi. Ve dört yana el uzadup çok vilâyete hüküm idüp günlerde bir gün Medîne-yi Münevvereden bir kişi gelüp San'ân şakîkân pâdişâhının huzurunda resûlullâhi sallallâhü 'aleyhive's-selâm hazretlerinin esvâf-ı cemîle ve ahlâk-ı hamîdelerin ol denlü vasf ve beyân eyledi kim tahkîki takrîrden pâdişâh cân-ı dil ile kulakdan 'âşık olup hazreti görmeğe meyl idüp muhabbet kıldı ve ârâm idemeyüp halvete girdi çünki uykuya vardı. Vâkı'asında bir murassa' taht üzerinde bir münevver cemâl gördi. Üzerinde kırmızı yâkûtdan düzülmiş kubbeler içinde 'âlеме berk urup cihânı münevver eylemiş ve bir ak sakallu pîr önünde durup yüce âvâz ile nidâ idüp der ki seyyid-i kâ'inât ve hülâsa-i mevcûdât-ı habîb-i hüda şefi'

27a

rûz-i cezâ hâtemü'l-enbiyâ-yi Muhammed Mustafâ budur. Murad eylediği sultân-ı enbiyânın ayağına yüz sürüp ziyâret ide. İleri geldikde hazret-i resûl 'aleyhi's-selatü ve's-selâm buyurdu kim yâ melik evvel lâıık ol andan ziyâretimize gel didi. Melik yâ Resûlullâh nice itmek gerek buyurun didi. Hazret-i Peygamber 'aleyhi's-selâm buyurdılar ki evvel Hak sübhânehü ve Te'âlâ'nın birliğine ve benim hak peygamberliğime ikrâr idüp îmân getüresin didi. Melik hemân derhâl parmak kaldurup cân-ı gönülden kelime-i şehâdeti okuyup îmân getürüp Müslümân oldu. Andan Hazret-i Resûl 'aleyhi's-selâm hitâb idüp yâ Se'id şimden sonra bu fânî 'âlemde yigirmi bir gün 'ömrün olup Nûr-i Rahmân'a gark olup âhirete nakil idersin didi. Melik bu dehşetde uyanup gördi kim sarâyın içi nûr ile dolmuş bildi kim düşi rahmânî ve gerçektür bu şâzlıkla kalkup hazinesine

27b

girüp bir çift sanduka envâ'ı armağan ve tuhfeler doldurup mühürledi ve bir Yahûdî'den on dört bin akçeye emâneti götüre diyü ısmarladı ve pâdişâhın on dört yaşında bir oğlu var idi. Adı 'Abdurrahman u anı Ebu'l-Hacer idi. Yanına getürüp düşini buna söyledi ve didi kim ey nûr-i dîdem hazînem içinde iki sanduka hedâye koyup ve on bin akçeye bir deve alup deveciye ısmarladım. Vakta kim ben dünyâdan giderim sen benim yerime pâdişâh olasın zîrâ benim vaktim yakındır ol deveyi getürüp ol sandıkları yükledüp Medîne şehrine varup benim düşümde gördüğüm âhir zaman peygamberini sen âşıkâre göresin ve îmân getüresin ve îmânını muhkem idüp emânetimi teslim idesin didi. Çün pâdişâh dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâ sarâyına göçdi. Vilâyeti mâtem idüp oğlu Ebu'l-Hacer'i pâdişâh eylediler. Kırk

28a

günden sonra babası vasiyyetine meşgûl olup şehrin uluların cem' idüp ve bir kimseyi yerine vekîl idüp sandukları alup deveye yükledüp ve bunun yanına bir kimesne almayup Medîne şehrine revân oldu. Ahşamdan yürüdü çün karanlık oldu. Yalnızlık gördüğü yok ziyâde gamdan uykusu geldi. Deveden endi. Ey mübârek ben yalnızlık görmedim isterim ki hemân bu gice beni Hazret-i Resûlullâh'ın eşiğine ırgüresin didi ve kendüsü deve üzerinde sandıklar arasında yatup uyudu. Resûl 'Aleyhi's-selâm şevkile ol deve şöyle yürüdü kim ol gice sabah olunca Medîne şehrine yakın geldi şehri 'ayân oldu. Deve durup bir kez silkindi zîrâ üzerinde uyuduğun bilürdi Ebu'l-Haceri uyanup şehri gördi. Bu dahı Hazret-i Resûlullâh'ın mu'cizâtı bereketidür diyüp Hakk'a şükürler eyledi. Bir yere konup bir haber alayım deyüp

28b

Şehir kenarına yürüdü. Nâgâh on kişiye rasat geldi. Sakalları ak sûfiyâne libâslar ile ve ellerinde 'asâ ve tesbîh ve tahlîl kılup salavât getürürler. Çün Ebu'l-Haceri ol cemâ'ati gördi. Karşu yürüdü. Bunlar dahı gördiler ki bir oğlan kisveleri a'lâ ve ayın on dördine benzer. Bir deve üzerinde iki sanduk yükletmiş gelür hemân karşılayup yakın gelicek ittiler. Kandan gidersin? Ebu'l-Hacere itdi kimler ve bu şehir ne şehridür? Evvel beyân kılun didi. Anlar itdiler bu Medîne şehridür ve şehrin şehriyârı âhir zaman peygamberi Muhammedü'l- Mustafâ sallallâhu 'alehivesellem hazretleridür didiler. Ebu'l-Hacere gönlünden itdi kim dahı sâhib-mu'cizât-ı Muhammed ki benüm bunda geldüğimi bilüp yârenler ile karşu geldi itdi kim ol kutlu peygamberdir. Üzerine lâ'lî ve altun ve cevâhir sâr ideyim didi. Hemân çıkardı anlar itdiler. Aramızda Muhammed yokdur lâkin bizden de

29a

ayru değildir didiler. Ebu'l-Hacer'e kendinin kim olduğun ve babasının düşünde görüp ve âhirete nakil edecek bilüp ve hedâyâ düzüp ve sandıklara koyup ve bir Yahûdîden deve alup cümle vasiyyet itdüğünü bunlara hikâyet eyledi. Meger bu on kişi münâfıklar imiş. Birbirine bakışup itdiler. Gördünüz mi câzu hâşâ Medîne'de oturur. San'ân'a hükim ider. İtdiler senün baba gül âhiri hatim olmuş. Zîrâ câzûlık ile el velenüp kadîm başın terk idüp gitmiş didiler. Ebu'l-Hacer bu cevapları eşitdi. Ey kavem ben ol Hak peygamberin hizmetinde şöyle i'tikât ile geldim ki olur olmaz söz ile dönmez böyle herzedenden ne hâsıl olur didi. Devesin koyup yürüdü.

Ol münâfıklar şermende olup biri birine didiler ki zühî câmez iş biz işledik şimdi bu oğlan hazreti Muhammed ‘aleyhi’s-selâma bu denlü mâl u ni’met ile vara. Hazreti Bilâl-i Habeşî ezân

29b

okuya biz namâza varayuz. Bu oğlan bizi görüp Muhammed ‘aleyhi’s-selâma su’âl idüp dahı bunlar nice dostlardur ki senin hakkında böyle söz söylediler diye Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurup bizi arayup koltuğumuzdan haccelerimizi çıkarup bizi helâk ideler diyüp münâfıklar başının yüzine bakışdılar. Ol dahı itdi bunu ben itdim. Ben yaparım didi. Oğlanın ardından erişüp dur yâ melik didi. Ebu’l-Hacer devenin başını çeküp durdı. Ol münâfıklar yanına gelüp ey yiğit biz seni tecrübe kıldık hod sâdık imişsin. Gel seni Muhammed ‘aleyhi’s-selâma ta’zîm ile götürelim deyü aralarına alup nâgâh biri saçından dutup yere urdı. Cümlesi üşüp ol kadar dögdiler ki sâdık Ebu’l-Hacer’in ‘aklı gitdi ve bir gözini çıkardılar andan münâfıklar başı sen deve ile esbâbı eve götürün ben bunu bir belâya

30a

dahı giriftâr ideyim didi ol dokuz münâfık deveyi getürdiler. Biri Ebu’l-Hacere mescid kapusına götürüp bıraktı. Kendüsi içeri girdi gördi kim Muhammed ‘aleyhi’s-selâm ashâb-ı kirâm ile oturdu hemân emâmesin yire urup feryâd eyledi. Didi kim yâ habîbullâhi ekrem kâfir ise konuğa ikrâm idün buyurdınız idi. İmdi geçen gece Melik-i San’ân’dan bir putperest konuğu eve alup ri’âyet eyledim. Ta’âm yedirdim ve hoş görüp ehli ‘ayâlîm arasında yaturdım meger kalbinde kem niyyeti varımış. Biz yatdıktan sonra hazîneme girüp cemî’ varlığım alup iki sanduka koyup ve bir Yahûdiden on dört bin akçeye bir deve almış idim ol malı ol deveye yükledüp ve bir yaşında bir oğlum boğazlayup gider. Sabâh oldı bu kazayı gördüm nâleş itmeyüp Cenâb-ı Hak’dan gelen kazâya sabr itdim ve kimseye bildürmeyüp her tarafa gizlü adamlar gönderüp ol oğlanı gönderüp

30b

ol oğlanı dutup mâlım elime girüp ancak oğlumun kanı kaldı didi. Resûl-i ekrem sallallâhu ‘aleyhivesellem buyurdu bu didiğin oğlan ne kadar vardır? Ol münâfık itdi on üç on dört yaşında var didi. Hazreti Ebû Bekir radiyallâhuanhu itdi bu yaşda olan gurbetde böyle iş itmeğe kâdir olur mı? Resûl ‘aleyhi’s-selâm ol münâfığa didi kim şimdi ol oğlan kandadır. Ol itdi kim

yâ resûlallah kanlımdır elime girecek oğlum acısıyla urup başın yardım. Mescid kapısında yatur didi. Hazreti resûl Bilâl'e oğlanı getir görelim ne sıfatludur didi. Bilâl taşra çıktı. Gördi bir oğlancık kana gark olmuş yatur. Kucağına alup içeriye getürdi. Resûl itdi yâ Bilâl oğlanı kaldır. Bilâl Ebu'l-Hacer'in başını kaldırd muhkem döğmişler yüzi gözi kan ile toprağa bulaşup bellüsiz olmuş.

31a

Yüzini yuyup ve silüp pâk eylediler hemen ayın on dördine dönüp münevver oldu. Resûl çün oğlanın yüzine nazar kıldı. Hazreti Ebû Bekir'e itdi. Yâ sıddîk bu sözlere bu işler gerçek ise 'acebdür ol münâfıkın adı Salyâ idi. Resûlullâh buyurdu. Yâ Salyâ bu işe şâhidin var mıdır? İtdi. Yâ Muhammed tanık kaç gerek? Resûlullâh buyurdu iki şâhid itdi. Dokuz şâhid getüreyim didi. Varup dokuz münâfık buldu. Yoldaşların getürüp dinletdi. Medîne'de bu haber şâyi' oldu. Ashâb-ı ridvânullâhi 'aleyhim ecma'in bölük bölük mescide gelüp cem' oldu ol münâfıklar dahı gelüp selâm verib beşin bir yana ve dördü bir yana geçüp oturdılar. Salyâ, Ebu'l-Hacer yanına gelüp itdi. Yâ Muhammed kanlımdır kanımı isterim didi. Resûlullâh itdi. Şâhidün gerekdir. Hemân dokuz münâfıklar ilerü gelüp itdiler.

31b

Yâ Muhammed cânımızu kimseden ötüri götürmeziz cenâbınıza Hak Te'âlâ'nın kelâm-ı şerîfi ile i'lâ buyurdınız ki velâ tektümüşşehâde biz tanıklık viririz ki bu kişi bu oğlanın hakkında ne derse cümlesi gerçektir ve hakdır. Resûlullâh çün kim bunu dinledi. Emîrû'l-Mü'minîn 'Ömer ile 'Alî'ye emr eyledi. Tâ kim bu oğlanı meydân-ı siyâsete getürüp evvel iki ellerin kesüp andan sonra dar ağacına asa koyup ve andan oda yakup külünü göğe savuralar fi'l-hâl 'Ömer ayak üzere gelüp Eflehe'ye işaret idüp oğlanı mescidden alup arkasına yüklenüp siyâset meydânına götürüp 'Ömer Eflehe'ye oğlanın iki ellerin kesin andan asın deyüp buyurdu. Eflehe dahı gulâm iki ellerin kesüp boğazına urgan geçürüp assam gerekdir hîç söylemezsin bir cevâb virmeye dilin yok mıdur? Bu kişi seni ne belâya uğrattı diyince Ebu'l-Hacer'in iki eli bir ayağı kesilmeye lâyık

32a

değildir didi. Ellerin ve ayakların kesdiler. Üzerinde kısâs kaldı. Bu kerre şehir halkı odun getürsünler tâ kim ateşe yakalar deyü nidâ eylediler halk arasında gulgula düşüp nefir-i ‘âm oldu. Her biri birer kucak odun ile siyâset meydânına yürüdiler. Ol zamân Emîrû’l-Mü’minîn İmâm Hasan İmâm Hüseyin radiyallâhü’anhümâ hazretleri kuşluk yemeği yemek için hâceden eve giderler idi. Biri altı yaşında biri dört yaşında idi. Şehrin içinde halk ile bu feryâdı görüp aslını su’âl eylediler. Birkaç kimesne haber virüp didiler ki ey kurretü’l-‘âyni ehli’l-yakîn on koca adamlar ki bu yakında dedenizin huzûrunda îmân getürdiler. Evlerine Ben-î Şakîka’dan oğlan konuk olmuş. Henüz on üç on dört yaşında. Gice ile kalkup malların uğurlayup ve bir oğlunu boğazlayup kaçup gitmiş dutup getürdiler. Resûlullâh’ın huzûrında

32b

şâhidler dinletdi ve üzerine isbât oldu. Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurdi ki ol oğlanı siyâset meydânına iletüp iki ellerin ve iki ayakların kesüp andan salb idüp ve ateşe yaksalar gerekdür didi. Hikmet-i rabbânîle İmâm-ı Hasan ve İmâmı Hüseyin’in mübârek hâtırları gâyet ile bu ahvâlden gamnâk olup biri birine didiler kim on dört yaşında bir sabî ola ve garîb ola bunun gibi iş itmege nice kâdir olur bunu ‘aklımız kabûl itmez varup oğlanı dahı görelim ol oğlan gönlümüzde yer ederse dedemizden recâ idelim. Cedd-i a’lâmız resûlullâhı mu’cizâtından Hakk celle ve ‘alâ ‘inâyetiyle ve eli ayağı sağ ola didiler. Bu niyyet ile yürüyüp ol meydâna geldiler. cemâ’at itdi. Yâ oğlan kevser sâkîleridir imâmu mükerremi Hasan ve Hüseyin hazretlerisin ziyârete geldiler diyince Ebu’l-Hacer

33a

bir kezden âh idüp cân virdi. İmâm-ı Hasan başını kaldırup yüzünü gördi. Âh idüp düşdi. ‘Aklı gitdi. İmâm-ı Hüseyini bu görüp karındaşının başını kaldırup dizi üzerine aldı ve su serpdı. ‘Aklı başına geldi. Karındaşım sen sağ imişsin bu oğlanı seni sandım ‘aklım gitmiş bilmem n’olmuşam ben hâd cedd-i a’lemden işitmişim her kim benim Hüseyinime benzeye andan hata gelmez. İmdi bu oğlanda hata vardur diyüp ‘âmelerin ellerine alup siyâh geysülerin gül yüzlerine dağıdup feryâd idüp yâ ceddâhü yâ habîbullâh deyüp mescide girdiler. Vaktâ kim Resûlullâh bunların bu hâlini gördi. Hemen mübârek gözleri yaş ile doldı. Ey göz nûrları kimden güç ve zulüm gördiniz didi İmâm-ı Hasan itdi yâ ceddâh ve yâ Resûlullâh egerçi gâyet terk-i adeydir. Lâkin güci ‘Âli Hazretinden gördik didi. Resûlullâh buyurdi.

33b

Nûr-i didelerim benim ‘âlemde ve himmet ve sa’yim oldur ki âhiretde bir za’if karınca hak da’vâ taleb itmeye didi. Yâ sen benden ne gördünüz didi. Böyle feryâd idersin didi ki imâm Hasan itdi. Yâ ceddâ mübârek lisân-ı hikmet nisârınızdan buyurdunuz ki her kim benim Hüseyinime benzer andan hata gelmez. Resûl itdi belî öyledir. Ol sözi ben şimdi dahı diyerem didi. İmâm Hasan itdi. Yâ ceddâ öyle olıcak pes revâsidür ol ma’sûmun elin ve ayağın kesdirüp odlara yandurasın didiğinde Resûl ‘aleyhi’s-selâm Ebû Bekir’e nazar idüp didi kim ben bu oğlanı henüz gördükde bu iş bundan ‘acebdür didim idi. Hüseyinime benzettiğimden ötüri idi. Ebû Bekir radiyallâhuanhü belî benzer murâdınız nedir? didi. İmâm Hasan ve İmâm Hüseyin murâdımız şu ki ol oğlanı ateşe yandırmayup ve ol on kişinin ellerinden kurtarup Hak sübhânehü ve te’âlânın

34a

ulu dergâhına niyâz ve recâ idüp yâ ceddî ol oğlan teze hayat bulup eli ve ayağı sağ ola ve bize karındaş ola yarı yoldaş ola didiler. Resûl Bilâl’e emr idüp buyurdu kim cümle ashâbı ve ol on kişi mescide getüre Bilâl meydâna varup ashâb-ı kirâmı mescide da’vet eyledi. Ol on münâfığı buldı kapularına varup çağırdı. Çün kim Bilâl’i bildiler. Hâne sâhibi taşra geldi. Meğer bu mel’ûnlar şarâb içerlerdi meclise kaldırdılar ve cümle Bilâl’e istikbâl idüp fermân nedir didiler. Bilâl itdi. Resûlullâh sizleri ister buyurun didi anlar da Sem’ân ve Atâ’an siz varun bizler dahı abdest alup varınız didiler. İçerü girüp birbirine didiler. Bu câzû bizi okur kim bu oğlanı biz de dilek idüp ellerin ve ayakların yerine koyup üzerine afsûn okur ve ol oğlan sıhhat bulur bizden da’va ide ve cümle esrarımızı fâş

34b

idüp koltuklarımızdan hâclarımızı buldurup ve başımızı dürlü dürlü belâlar getirüp odlara yakalar lâkin göziniz açık olsun diyü birbirine ısmarladılar. Başlarına ‘imâme sarınup ellerine ‘asâların ve tesbihlerin alup dillerinde zikir salavât ile mescide geldiler. İçerü girüp resûl hazretine selâm verüp beşin bir yana ve beşin bir yana oturtdılar emirü’l-mü’minîn Ebû Bekir Sıddîk radiyallâhuanhü ayak üzere durup ‘izzet ile bunlara selâm virüp bunlar dahı selâmı aldılar andan sonra Ebû Bekir itdi. Beni bilir misiniz? Belî biliriz. Ben-i Temyin Kabilesi’nin ulusısın ve Resûlullâh’ın yâr-i gârı sıddıksın didiler. Hazreti Sıddîk itdi. Zâhirim budur bâtınım

bilür misiniz didiler bilmezüz Ebû Bekir itdi. Bâtınım budur bir gün Resûlullâh'ı Cebrâ'il 'aleyhi's-selâm su'âl idüp buyururlar yerler ve gökler yoğ iken ne var idi?

35a

didiler. Cebrâ'il itdi. Vahdet meydânı var idi ve ol meydânın ortasında nûrdan bir direk var idi. Başında iki gögercin oturmuş idi. Biri yâ Muhammed senin rûhun ve biri Ebû Bekir'in rûh idi dîcek Hazreti Resûl buyurdu. Ol zamanda bizlere Cenâb-ı rabbi 'izzet hitâb emri geldi. Uçun her kangınız geçerse âhir zamân peygamberliğini ve şefa'at hil'atını ana giderem didi ve bu mahalde resûl itdi. Tengri Te'âlâ'nın hakkî çün benim rûhum ile Ebû Bekir'in rûhu ol 'azamet meydânında pervâz idüp şöyle ucdılar. Şehâdet parmak ile orta parmak bir yere gelse nice orta parmak şehâdet parmağı geçerse benim rûhum ancak ol mikdar ilerü gitdi yohsa beraber idi. Resûllâh bunı beyân kıldı. Cümle ashâb iştdiler. Sadaka yâ Resûlullâh didiler. Hazreti Ebû Bekir dahı bunlara didi kim benim hürmetime bu oğlanı bârî şimden sonra bağışlan didi. Anlar itdiler.

35b

Senin Hakk hazretinde olan mertebenden bize ne fâ'ide biz bu oğlanı bağışlamazız didiler. Ebû Bekir absem oldu. Nevbet hazreti 'Ömer'e geldi. Ayak üzeine kalkup bunlara selâm virdi. Selâmı aldılar. Bu dahı didi kim beni bilür misin? Didiler bilürüz cümle Kabâ'il-i 'Arab'ın re'isi 'Ömer ibni Hattâb'sın ol itdi. Bu zâhirimdir bâtınımı bilür misin didi. Bilmezüz didiler. 'Ömer radiyallâhu anhu itdi kim ben Resûlullâh'dan işiddim ki bizzât hazreti rabbi'l-âlemîn celle şânühû ve 'amme nevâlühû benüm üzerime selâm kılmış ve Resûlullâh benim hakkımda buyurdu kim eğer benden sonra peygamber gelse 'Ömer gelür idi imdi bana 'izzet ve oğlanı bağışlan didi. Anlar bize senin mertebenden ne fâ'ide bağışlamazız didiler. 'Ömer apsem oldu. 'Osmân geldi ayak üzerine kalkup bunlara selâm virdi selâm aldılar. Beni bilür misin? Bilürüz Benî-Ümeyye Kabîlesi'nin melik-i

36a

zâdesinin ve Resûlü Ekrem'in damadısın didiler. Bu zâhirimdir lâkin bâtınım bilir misiniz didi bilmezüz didiler. 'Osmân itdi. Resûl-i ekrem hazretinden işiddim ki her peygamberin cennetde bir komşusu vardır. Benim komşum 'Osmân'dır deyü haber virdi. Pes imdi cemâ'at tanık

olsunlar cennette konşuluğa Hak'dan sizleri isteyem didi. Bu oğlanı bana bağışlan. Bunlar itdiler. Bir cennette olıcak birbirimize yakın ırak birdir biz bağışlamazız didiler. 'Osmân absem oldu. Nevbet hazreti 'Alî'ye geldi. Ayak üzerine kalkup bunlara selâm viridi. Selâmı aldılar. Beni bilür misiniz? Bilürüz. Resûlullâh damâdısın. Âb-ı tâlibsın didiler. Bu zâhirimdir bâtınımı bilür misiz didi. Bilmezüz didiler. Resûlullâh benim hakkımda haber virüp beşâret buyurmuşdur ki Hak Te'âlâ yarın kıyâmet gününde âb-ı kevser sâkiliğin 'Alî'ye ihsân ider. Cümleden evvel Hâbib-i Ekrem hazretine sunam

36b

ol dahı hazreti Âdem safiyye ol dahı İbrâhîm Halîl'e ol dahı Nûh necciye suna birisi içmeye tâ server-i enbiyâ 'aleyhimussalâtu ve's-selâm hazretleri içmeyince andan sonra ümmete sunam. Öyle oldukda hâzır cemâ'at tanık olsunlar cümle ümmetden evvel size sunayım. Bu oğlanı bağışlan didi onlar itdiler. Eğer Hak Te'âlâ kevseri bize sunup nasîb kıldısa içerüz evvel olsun sonra olsun dünya dolusu 'Alî olursın da bağışlamazız didiler. 'Alî asım oldu bu def'â nevbet seyyidi's-saâdât ve hülâsati'l-mevcûdât şefî'i ümmet habîbi hazreti hayri halgıllâh Muhammed Resûlullâh sallallâhu 'aleyhivesellem hazretlerine gelüp mübârek ayakları üzerine kalkup hemân cümle ashâb ta'zimân ayakları üzerine kalkdılar. Resûl 'aleyhi's-selâm oturun deyü işâret eyledi oturdılar. Andan sonra Hazreti Peygamber ol on kimseye virüp bunlar dahı

37a

ta'zîm ikram ile selâm aldılar. Hazreti Peygamber beni bilür misiz deyü buyurdılar. Onlar dahı belî bilürüz. Âhir zaman peygamberi sultân-ı enbiyâ Muhammed Mustafa Allâhü Te'âlâ'nın Hak peygamberisin didiler. Bu zâhirimdir bâtınım dahı bilür misiz didi. Bilmezüz didiler. Sultân-ı enbiyâ didi kim Allâhü celle şânühü ve ammenevâlühü kemâl-i kudret ve mahzen-i hikmetden şân-ı 'izzet nişânım hakkında 'azamet-i celâl heybeti ile levlâke levlâke limâ halagtü'l-eflâke deyü buyurdu. Yani yâ Muhammed Ekrem seni yaratmasam felekleri yaratmazdım dahı beni şefî'ü'l-müznibîn kılup şefâ'at hil'atını geydürüp mesrûr itmışdir. Cümle melekler ve zemîn ve âsumân ve ashâbım tanık olsunlar kıyâmet günü sizleri Cenâb-ı Hakk'dan şefâ'at itmeyince ümmetimden hîç kimseye şefâ'at itmeyen tek hemân bundan bu oğlanı bana 'izzet ve hürmet bağışlan didi. Bu münâfıkların yürekleri

37b

polad demirden ziyâde katılanmış mel'ûnlar te'vîle başladılar ve itdiler. Yâ Muhammed hazreti Kur'an haber virüp Allâh buyurmadı mı menzellezî yeşfe'u 'indehü illâ bi iznihi çün Hak hazretinden izin almaya sen bize şefâ'at idemezsin öyle olsa o oğlanı şimden sonra bağışlamazız diyince Allâhu ekber kebîrân ashâb arasında bir feryâd bir figân kopdı kim zemîn ve asmân harekete gelüp 'arş-ı 'azîm titredi. Feleklerde ve melekler birbirine dokundu. İmâm Hasan ile İmâm Hüseyin ağlaştılar ve cümle ashâb itdiler. Bu on kişilere hâşâ sahîh ehl-i îmân olalar bunlarda bir hâl vardır didiler. Resûlullâh hayretde kaldı. Nâgâh Cebrâ'il emr-i Hak ile gelip itdi. Yâ nebiyallâh Tanrı Te'âlâ sana selâm kılup buyurdı ki cümle ashâbı yanına alup ve 'imâme sarınup minber önünde ağup benim dergâh-ı 'izzetime senâdan sonra ol oğlanın bindüğü deveyi ve ol kimseleri

38a

minber önünde ashâb huzûrına götürüp deveyi çökerde ve 'imâmenin bir ucun devenin başı üzerine urup ahvâl ne oldıysa su'âl eyle kemâl-i kudretim ile ol deveyi söyledüp nutuk virem cümle ahvâl ne olduğın beyân ide diyüp haber viridi. Resûl-ı Ekrem ashâba bildirdi. Ma'mûr oldukları üzere ol on kimseleri ve oğlanı ve de hâzır idüp peygamber dahı minbere ağdı Hak Te'âlâ'ya hamd ü senâ eyledi. Cümle ashâb mübârek cemâlin müşâhede eylediler ve tekbîr ve tehlîl ve salavât iderek sâf sâf oturdılar ve hâdimler ol deve minber önüne getürdiler. Resûlullâh mübârek ridâsıyla deveyi örtüp ayağı üzere du'â eyledi tâ kim deve söyleye ve sizi beyân eyleye. İzn-i Hak ile deve lisâna gelüp bülbül âvâz ile itdi kim eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden 'abdühü ve resûlühü diyüp essalâtü ve's-selâmü 'aleyke yâ resûlullâh

38b

itdi. Ol Tanrı hakkıçün on sekiz bin 'âlemi ve cümle mahlûkât ve ben-i âdemi yoğ iken var eyledi. Anın hakkıçün haber ne yerden bu oğlan kimdir ve bunu on kişi kanda buldılar söyle didi. Deve itdi. San'ân melikinın düşü ve düşünde Müslüman olup ve eceli yakın olduğunu beyân idüp bir Yahûdiden on dört bin akçeye kendüni alup ve iki sandık hedâye düzüp Hazreti Resûle getür deyüp vasiyyet idüp vefâtından sonra pâdişâh olup kırk günde babasının vasiyyetine meşgûl olup vasiyyetini yerine getürmek için yalnız yola düşüp Hak Te'âlâ kerem ü ihsânı ile vasiyyeti tâ vilayeti San'ân'dan bir gecede Medîne'ye gelüp bunlara rast geldüğün bir hikâyet

eyledi. Ebu'l-Hacer'i göreyim diyü taleb eyledi. Resûlullâh buyurdu. Oğlanı deveye gösterdiler. Deve ol pâdişâh-zâdeyi bu halde görüp burunundan inleyüp şöyle ağladı. Kim

39a

İşidenler ciğerin dağladı. Göklerde melekler ağlayup feryâd-ı figân idüp yedi kat gökleri geçdi 'arş-ı 'azîm titredi. Ol mübârek hayvan bir kerre âh idüp başını minber ayağına şöyle çaldı. Kim başı pâre pâre oldu. Beyni minber ayağına dağıldı. Çünkü devenin bu işini gördiler. Tekrâr ashâb arasında bir feryâd kopdı ki zemîn ve âsumân birbirine dokundu. Hemân ol dem Cebrâ'il gelüp yâ Resûlullâh ağlamasunlar zîrâ sizin ağladığınızdan cennette hûrîler ve âsumânda melekler ağlar nâgâh bir kerre âh idüb yedi kat yerleri ve yedi kat gökleri siyâh iderler. Cenâb-ı 'izzet celledelâhü sana selâm kıldı ve buyurdu kim ol oğlanın çekdiğini ceza ve cefâ' ezel-i ezelde takdîrim ve hükmüm idi başına her ne geldise ben yazmış idim bozulmaz bir nice hikmetim vardır eğer Habîbim dilese yine sağ ola ashâba haber

39b

virsünler. Dileyen 'ömürlerinden ne mikdâr bağışlarlar ise kudretimle ol oğlana cân virem didi. Deyüp Cebrâ'il-i emîn makâmına 'urûş eyledi. Resûlullâh Cebrâ'il'in haberin ashâba bildirdi. Her biri şâd olup birkaç yıl 'ömürlerinden bağışladılar. Hazreti 'Alî radiyallâhuanhu sükût eyledi peygamber yâ 'Alî cömerdlik ne 'acebdür ki bu mahalde bir cevâb virmedin didi. Hazreti 'Alî didi kim yâ Resûlullâh bundan böyle 'ömrümün ne mikdâr olduğın bilmedüğüm için hayretde kalmışam. 'Ömrümden ne kadar vireyim murâdım oldur ki izin buyurursanız iki rek'at namâz kılup vasiyyet idem andan sonra teslîm-i rûh idüp bakiyye-yi 'ömrümün cümlesini bağışlayam didiğimde resûl ekrem tahsîn idüp Hak Te'âlâ'nın emr-i 'âlâsına muntazır iken emr-i ilâhi ile Cebrâ'il Emîn gelüb yâ Muhammed Hakk Te'âlâ sana selâm idüp buyurur kim ol ekremü'l-ekremîn

40a

Ve erhamu'r-râhimîn Allâh benim ki 'arş ve kürsi ve levhi ve kalam ve zemîn ve âsumân ve cümle mahlûkat ve on sekiz bin 'âlem ihsân-ı keremimden utanup hicâb ider iken bir gün 'Alî'nin keremnâmesinden bi'z-zât ben utandım. Cümlenin bahşin itdikleri 'ömürleri kendülerin olsun. Resûlüm oğlanın kesilen ellerin ve ayakların yerlerine koyup ve ridâsını

oturup dergâh-ı ‘izzetime du’a ve münâcât eylesün kabûl idem. Atâ kılub ol oğlana beni yıllar ‘ömürler virüp ahsâ kılam didi. Secde-yi şükür idüp fermân-ı Hakkı yerine getirüp münacât eyledi. Kabûle karîn olup Ebu’l-Hacer’e nâgâh aksırmak ve ayak üzere kalkmak ihsân oldu. Cümle ashâb essalâvât ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Resulallâh didiler. Ebu’l-Hacer gözlerin açup Resûl-i ekrem hazretlerin yanında gördi mübârek ayaklarına düşüp hoş âvâz ile didi kim eşhedü

40b

en lâ ilâhe illâllâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abdühû ve resûlühü didi. Cümle ashâb tekbîr getürdiler. Resûlullâh mübârek eliyle yüzünü sildi. Evvelkinden ziyâde yüzü münevver olup ayın on dördüne döndi. Ol münâfıklar bunu görüp har zelil oldılar. Lâkin ‘ibret alup tevbekâr oldılar. Bu kerre hazreti resûl emr eyledi. Ol münâfıkların her birisini ‘azâb-ı şedîd ile ‘azâb ve katli idüp oda yaktılar ve ol iki sanduğı varup alup Resûl-i Ekrem’in huzur-i şeriflerine getürdiler ve içinde bî-pâyân mâl çıkup ve envâ’-ı tuhfeler bulup cümlesin ashâba bahş idüp kendüsi bir habbe almadı. Ebu’l-Hacere dahı hizmet-i Resûlde kalup dinin serveri bir gâzi koptu kim server-i enbiyâ ile nice gazâlarda mevcûd olup rivâyet olunmuşdur ki ‘Irak fethinde bile olup Rüstem-i Zâl’i katil eyledi. Haber ‘âlem içinde

41a

Şâyi’ oldu ve söylenüp dâstân olmağile tahrîr oldu.

Hikâyet-i Ebû Dahdah

Tut kulagun diyeyim bir mu’cize
Bu ki bir gevherdür virem size

Var idi server zamanında meger
Bir kişi Dahdah dirler olar

Her kaçan irta namâzın kılsa ol
Durukâluben giderdi pür-melûl

Ol ki tesbîh du'â okunmadın
Giderdi evine ol dem hemân

Bir gün oldu ol Resûl ana didi
Yâ Ebû Dahdah diyüp söz söyledi

Hak katında hâcetün yok mı tamâm
Sen gidersin kılan subh u müdâm

Bunda tesbîh du'â gütmedîn
Tûr gelüben sen gider bil hemîn

Didi Dahdah ana 'özüüm var benim
Yoluna olsun fidâ cân u tenim

Pes Resûl vir didi 'özüünden haber
Seni tesbîh du'âdan ne yıkar

Didi koşumda benim ya Mustafâ
Bir münâfık vardur işi cefâ

Var evinde iki hurma ağacı
Yurduma geçmiş budakları ucı

Hurmasından her kaçan yeller ese
Düşürür benden yana hep neyise

41b

Anı oğlancıklarım görmesîn
Atarım yurdına anları hemîn

İş budur 'özüüm benim ki yâ Resûl
Budur iden beni dâ'im melûl

İşidicek bu sözi ol bahtlu
Bir sâ'at oldı anuñün gaygulu

Bir kişi gönderdi ana ol hemîn
Tîz getürdi anı ol demde yakın

Didi ana ol Resûl kim yâ fulân
İki hurma ağacun vardur 'ayân

Sat alın anları bana hemîn
Cennet içre on hurmâ verîn

Anun ağaza bercedden ola
Kökleri hermur vâriden ola

Ol münâfık döniben didi o dem
Viresiye nakdümi kaçan virem

Ol münâfık itmedi sözün kabûl
Didi ana ol Ebû Bekir usûl

Ey münâfık didi sat anı bana
On hurmâ ağacı virem sana

Ol Medîne içre anlardan 'ayân
Gökçek ağaç yokdur bu dem hemân

İşidicek bu sözi şâd oldı ol
Gün Ebû Bekr'in sözün itdi kabûl

Alup anı Ahmed'e bağısladı
Döndi Ahmet pes Ebû Bekr'e didi

Cennet içre sana ey buzi beyâz
On hurmâ ağacı olsun aviz

Çün Resûl ol dem bu işi işledi
Anları Dahdah'a ol bağısladı

42a

İşidicek ol münâfık 'avratı
Bu işe râzı olmadığını

Ol münâfık da peşîmân oldu hem
Her birisi buldu envâ'-i gam

El getürdi pes Resûl itdi du'â hem
Bir işaret ağaçdan yana

Ol gice hurmâ ağaçları hemân
Çekdi yerden göklerine nâgihân

Hak Te'âlâ didi anlara hemîn
Varun ol Dahdah evine siz yakın

Uçdı anlar yerlerinden ol zamân
Vardı Dahdah evine kondı hemân

Kudret-i hakkiyle anlar bitdiler
Her ne ise emr-i hak itdiler

Yemişini bitdi anı kim gördiler
Nice kişi görüp andan durdılar

Her işe bir du'â itse Resûl
Ol sa'âtde sözi olur kabûl

Mu'cizedür ol Resûl'den bildiler
'Aşkî şevk ile yürekler deldiler

Hikâyet-i Hazreti 'Osmân

Yine ümmet kılmağîçün beşâret
Getürdüm uşda bir dürli hikâyet

Kim işit imdi 'Osmân âmîri
Hüdâdur bunlarun dest-gîri

Resûli hem dahı ashâbı bir gün
İder da'vet kamu yüzi gülgûn

İcâbet kılbanı durdı ol şâh
Gider ashâbile ol yüzi mâh

42b

Girip yola ol sultân giderdi
Yürürken ne kadar adım atardı

Yeyince pes sayardı anı 'Osmân
Ne saymakdur didi ana sultân

Didi her bir kadem basdukca şâh
İderdim bir kul âzâdı yüzi mâh

Görün kadrin nice bilürdi 'Osmân
Her adımına âzâd itdi bir cân

Çün halk dağıldı bitdi anda da'vet
'Alî geldi melûl evine halvet

Çün gördi Fâtıma ‘Alî’yi mahzûn
Didi n’oldı sana ey yüzi gülgûn

Didi ey Fâtıma bir gün ki ‘Osmân
Resûl’i evine okudı ey cân

Ki her bir adımına kim ey yüzi gül
Âzâd eyledi ‘Osmân anda bir kul

Didi bizüm dahı dünyamız olsa
Resûl’i da’vet itsek biz de gelse

Nitekim itdi bugün anda ‘Osmân
Ki eyle söz aylâ söz biz dahı ey cân

Didi Fâtıma ‘Alî’ye biz dahı hem
Resûl’i kığırıp idelim ikrâm

Didi ‘Alî anı pes kığırırısın
Ta’âm kanı ana kim yedürürsün

Didi kim Fâtıma ana ey yüzi ak
Habîbdür ana ikrâm ider Hak

Ta’âm dahı vire Allâh yeye ol
Bilürsün kim habîbullâhdur ol

‘Alî pes şâz olup geldi Resûl’e
Ki da’vet itmeğe ol bâ üsûle

43a

Didi kim yâ Resûlullâh Fâtıma saylar
Bugün da’vet ider evine sizi

Didi kim ol Resûl ‘Alî’ye ashâb
Benimle bile varsunlar mı hep ahbâb

‘Alî didi kamusı gelsün ey şâh
Durup Fâtıma evine doldılar râh

Kamu ahbâb bile geldiler anda
Oturdılar kamu Fâtıma evinde

Durup Fâtıma girdi halvetine
Münâcât itdi ol Hak hazretine

Fâtıma didi Hüda’ya kavasiten
Ki geldi evine senin habîbin

Za’îfem ikrâm eyleyem ben
Pes ikrâm eyleyen sensin kirisen(?)

Bilürsin hâlimi hod ben garîbin
Ki vir ni’met yisin yâ rabbi habîbin

Didi bircügümi od üzere ol cân
Dinle işid neyler o sultân

Pes ol çölmekde cennet ni’metinden
Yaratdı Hak Te’âlâ rahmetinden

Getürdi Fâtıma ortaya ta’âm
Yedi doydı kamu ashâb tamâmı

Muhammed didi ashâba bildünüz mi
Ta’âmın fikrini hiç kıldınız mı

Didiler bilmezüz biz ey hümâmı
Ne yerden geldügin iş bu ta'âmı

Ki bu cennet ta'âmıdır didi şâh
Virdi bize yemek için Allâh

Pes andan durdı Fâtıma halvetine
Yüz urdı Hak Te'âlâ Hazretine

43b

Didi yâ rab kulum yok neyleyem ben
Habîbin için âzâd eyleyem ben

Velâkin ol günâhkâr ümmetinden
Âzâd idesin oddan dilerem ben

Hemân dem Cebrâ'il geldi Resûl'e
Didi bildün mi hâl n'oldı Resûl'e

Kızın Fâtıma eyledi münâcât
Varup halvetde itdi 'ârz-ı ricât

Diledi ol günahkâr ümmetinden
Beşâret etmeğe geldim sana ben

Ki sen Fâtıma evine varınca
Kaç ayak basdınlsa her birince

Ki her bir adımını yüzerden
Âzâd eyledi bilgil ümmetinden

Ki yüz bin 'avratden ey cân
Âzâd eyledi rahmet kıldı Sübhân

Her adımına yüz bin er ü ‘avrat
Âzâd eyledi beni kıldı rahmet

Kamu bunlar o şâhın ‘izzetine
Olubdur bilgil anın hürmetine

Bildin mi ‘aceb kimdir ol yüce şâh
Gör ana nice ikrâm ider Allâh

Ger anın ‘izzetin bildinse ey cân
Virgil yoluna sen dahı cân

Hikâyet-i Münâfiklar

Dahı işid neyidi mu’cizâtı
Bula olmuş cânın andan hayâtı

Velî yok mu’cizâtına nihâyet
İdeyim birkaç sana rivâyet

44a

Var idi ol zamânda çok münâfik
Bulunur mı bu zamânda yok münâfik

Derildiler bir araya çatup baş
Biri birine sırrın eyledi fâş

Didiler kim görürsüz bu Muhammed
Ki câzîdur bilürsüz bu Muhammed

Bunun sihri elinden şöyle ‘âciz
Ki kaldık çâre ne eyleyelim biz

Bunların pes ulusu var idi bir
Didi çün eylemişem şimdi tedbîr

Didiler buyur nedir bilelim
Ger olmalı ise yardım kılalım

Didi bir kuzı alalım böyün biz
Ki pîryân eyleyelim bütün biz

Bir miskâl ağı koyalım içine
Koyalım tennûr içine

Pişürüp ben ideyim pes anı hal
Bu müşkilimüz ola pes hal

Duralım geldi ana varalım
Eğer gelmez olursa yalvaralım

Çün gele anı ben gelevüz
Yiye kuzuyu andan kurtıluvuz

Bu sözi maslahat gördi kamusu
Düşüp önlerine geldi ulusu

Görüp görklü yüzini söyledi
Bize geldi da'vet eylediler

İcâbet kılıbanı durdu urı
Cihânın zulmetin götürdi nûrı

Düşüp önlerine ol nûr-i rahmân
İçeri girdi oturdu ol sultân

44b

Ferâh oldu münâfık pes ol gün
Bile geldiğine ol yüzi gül

Geliben külli oturdı katına
Getürdiler kuzuyu hazretine

Didiler kim sun ey cânımız cân
Kim olsun cânımız hep sana kurbân

Çün bismillâhi didi ben sundı ol şâh
O pişmiş kuzuya dil virdi Allâh

Yime benden didi yâ Mustafâ sen
Karışmışam kuzuya zehirle ben

Bana kasdile ağu katdılar dir
Münâfıklar kasd itdiler dir

Geldi kuzıdan iş bu kelâm
İşiddiler bi külli hâs u ‘âm

Hacîl olup çün yüzleri kızardı
Düşüp küllî hased odına yandı

Didi kim zehî câzû imiş bu
Hacîl ola elinden nice câzû

Kamu tedbîrlerini bozdı sultân
Oturup küllisi pes oldu hayrân

Didiler n’edelim biz neyleyelim
Kuzuyu yirse ger söyleyelim

Bi küllî girevüz dînine anun
Uravuz terkini yolunda cânun

Danışıb girdiler geri katına
Didiler anda şâhın hazretine

Eğer kuzı bugün sen yirsen
Dutavuz sözini her ne dirsən

Şu zünnâri kesevüz belimizden
Geçevüz kendü küllî belimizden

45a

Yıkaruz deyri mescidler yaparız
Ki sanma saparız bu sözimüzden

İşitdi bunları sözini sultân
Didi kim sen görürsen hayyi sübhân

Çün bismillâhi deyüp vardı ilerü
Kesip yedi kuzıdan ol güneş-rû

Hitâb itdi ağuya Hak Te'âlâ
Ki bir kılın yakma didi Mevlâ

İderem bir 'azâb sana yarın
'Azâbı unıdurlar Hak 'azâbın

Hitâb işidicek ağu afdan
Pınar kaynar gibi kaynar bedenden

Ki bir kıl dibi pes oldı ırmak
Degüldi taşra kanda kalan ırmak

Görürler mu'cizâtın ol Habîb'in
O dertli cânlara olan tabîbün

Önine geldiler olup Müslimân
Oğlı kızıyla bilgil küllî ey cân

Yıkıldılar yaptılar mesâcid
Pes oldılar kamusı Hakk'a akrab

Dilersen bulasın sen dahı gurbet
Firâkından irişe sana vuslat

Fidâ kıl yolına başı ve mâlın
Dileyeyin anı pes iş bu hâlî

Ey gazîzim bunu direm ben size
Ol Resûl'den oldu iş bu mu'cize

Bir gün oldu çıkdı sahraya Resûl
Ya Muhammed didi savt ağıtdı ol

45b

Bakdı andan yana ol şâh-ı cihân
Görmedi bir kişi ol dem 'ayân

Ba'dehu geldi bir hoş nidâ
Yâ Muhammed didi işitdi sadâ

Bakdı gördi bir geyik anda Resûl
Bir 'Arab sayd eylemiş ağlardı ol

Ol 'Arab yatmış uyur gördi 'ayân
Ol geyik der el-amânü'l-amân

Üç gün oldu kuzucıklarına ben
Hiç yiyecek yimedük âcib dehen

Bu ‘Arab sayd eylemiş oldu menî’
Gel şefâ’at eyle bana yâ şefî’

Kuzucuklarım varup emzüreyim
Tizrek yine size geleyin ben

Söyleşürken ol ‘Arab uyandı tamâm
Koyıvir didi ana fahri’l-enâmı

Döndi didi ol ‘Arab kim yâ imâm
Üç gün oldu sayd içün çıkdım tamâm

Hiç bundan gayrı dudmadım şikâr
Nîce salıvireyin ey bahtiyâr

İşidicek ol geyicek ağladı
Âh-ı hasret odîle dağladı

Kat kat ağladı ol demde ol
Âhı zârîle didi sen yâ Resûl

Şart idiben gideyin evlâdıma
Emrübün gelin sayyâdıma

Ben ölincek aç kalur onlar bugün
Yükümde hasreti olur düğün

Haşre dek yanar içimde ur olur
Dahı oğlancıklarım hasret kalur

46a

İmdi gel şart eyle didi Resûl
Tâ sözün ola senün kabûl

Ol geyicek didi gelmezsem bu dem
Riyâ hor kişiden şer olam

Kılmayup yatsu namâzın niceler
Yatur uyur subha dek anlar meger

Gelmez isem yine bunda yâ imâm
Şer olayın ol kişiler müdâm

Hem salavât virmeyenlerden sanâ
Şer olayın gelmezisem ol safâ

Salıvirdiler anı ol dem revân
Kuzıcaklarına vardı ol hemân

Her birine sūdünü virdi tamâm
Yüzlerine yüzini sürdi tamâm

Bir dahı ben sizleri kaçan görem
Hak Te'âlâ'ya sizi ısmarlayam

Öyle diyüp yolına oldu revân
Vardı geldi 'acele ol hemân

Didi geldin mi ana ol dem Resûl
Didi korkaram sımakdan 'ahd ol

Ol kıyâmet günü oluncak sana
Nice bulışam sayımık 'ahdi ey safâ

Katı müşgil işdürür ‘ahd-i samık(?)
Anuniçün gelmişem ey yüzi ak

İşidicek sayyâd-ı cihân
Pes Resûl’den eyledi tevbe ol zamân

Salıvirdi eyledi âzâd anı
Gitdi hüznü eyledi ol şâd anı

46b

Hikâyet-i Câbir Ensâri

Bir dahı işit Resûlullâh nider
Mu’cizâtıyla bir ulu iş ider

Dinle imdi nice ider ol Resûl
Ol selîm ü ol halîm ü pür usûl

Didi bir gün Resûlullâh meger
Cümle ashâbına itdi haber

Aydur ey ashâb durun kim gezelim
Hem bu şehre dahı hendek kazalım

Oldılar hendek kazmaya revân
Cümle ashâb işlediler şâzumân

Çünkü kazdılar ol hendeği ey cân
Hem kazanlar acıkdı ol zamân

Durdı Câbir evine ‘azim eyledi
Varı yoğı hâtûnına söyledi

Didi ey hâtûn katunda hîç ta'âm
Var mıdur kim gele yine ol hümâm

Üç gün oldu ol Resûl yemedi aş
Hem mübârek bağına bağladı taş

Hatûn aydur bir koyun vardur hemân
Bir şinik arpa vardur ey cân

Durdı Câbir koyunu boğazladı
Dahı ol arpacığı un eyledi

Koyunu tennûre asdılar hemân
Geri dönüp Câbir oldu hem revân

Geldi aydur yâ Resûlullâh ta'âm
Hazır oldu gel yiyelim hâs-i 'âm

Hoş salâ itdiler ashâba kamu
Kodılar işlerini heb iy 'amû

47a

Pes Resûlullâh yürüdi ol zamân
Üç ashâbîle oldular revân

İşid imdi nice oldu dinlegil
Hak Te'âlâ hikmetini anlagıl

Câbir Ensâri'nin bilgil ey cân
İki oğlancıkları vardı ol zamân

Büyügi küçüğine aydur işit
İş bu benim sözüme göre iş it

Bir iş idelim ki Hak râzı ola
Hem Resûlullâha dahı hoşnud ola

Küçük aydur kardeşine n'idelim
Ne buyurursın ne tedbîr idelim

Büyügi aydur n'eyleyelim söz çok
Bir iş itdi babam illâ aslı yok

Vardılar ol Resûl'i aldılar
Cümle ashâb bile bunda geldiler

Atamız huz bir fakîr nesnesi çok
Bir koyunla bir şinik var arpacuk

Bunca halka yitdi virsün bu ta'âm
Hem tennûr halk içinde ol hümâm

Gel seni demde kurbân ideyim
Pişirüp etini piryân ideyim

Aş yetişmeyen yere seni ey cân
Vireyim yesinler olup şâzumân

Ger bu işi idevüz bilgil yakîn
Hak Te'âlâ razı ola bil hemîn

Hoşnûd ola hem Resûlullâh dahı
Ne buyurursın bu söze ey âhî

Dahı ma'sûmlarıdı bunlar ey fetâ
Dinle iş bu işi kalgil 'ibrete

47b

Bilmediler ölümün acısını
Hem yinür sandılar âdem etini

Râzı oldu küçügi bil ey cân
Basdı boğazladı büyügi hemân

Çünkü kardaşcuğunu boğazladı
Üşürüp yanında bir dem ağladı

Duriben tennûre getirdi yere
Yani piryân edibeni pişür ay

Asındırken tennûre gör belâ
Dutmadı kendi de düşdi belâ

Çünkü ol tennûr içine düşdiler
İkisi de piryân olup pişdiler

Kokularından anası bildi tîz
Yügürüben ol tennûre etti hîz

Geldi gördi ol iki kuzıları
Piryân olmuş tennur içre anları

Gördi anası onları ey ulu
Aklı gitdi bir zamân oldu delü

Aklı geldi sonra aydur n'ideyim
Hele biraz bu işe sabr ideyim

Çünkü bu iş başıma geldi n'idem
Kim konuğumdur Resûlullâh bu dem

İmdi utgıla anı göndereyim
Sonra kânimce yasım yaslayayım

Böyle diyüb aldı oğlancıkları
Örte kodı bir yere hem onları

Bu yana da cümle ashâb geldier
Ol koyuncuğ ile kamu doydılar

Dahı eksilmedi bir dirhem eti
Hoş temâşâ eylegil bu ‘ibreti

48a

Bir rivâyet dahı budur ey hümâm
Yemeğe başlayacak ol imâm

Diledi suna ele ol dem Resûl
Geldi Cebrâ’il ana kim kıl kabûl

Sunma didi bu ta’âma Cebrâ’il
Yâ Resûl böyledür emr-i celîl

Gelsün Ensâr’ın oğlancıkları
Bile sundur bu ta’âma onları

Didiler Ensâr’ı ya ol dem ‘ayân
Kanı oğlancıkların eyle beyân

Didi mektebhâneye gitdi anlar
Ders okurlar hâcesinden hoş meger

Yine sunmak diledi ana Resûl
Didi Cebrâ’il sunma eyle kabûl

Pes resûlullâh buyurdi Câbir'e
Var getir oğlancıkların bunda bile

Bizimile tâ ki bile yiyeler
Girü varıp mektebe okuyalar

Döndi Câbir oğlına gitdi eve
Sür'atile geldi girdi hem eve

Bilmez oğlancıkların n'oldukların
Tennûre düşüben yandukların

Didi hâtûnuna Câbir ey nigâr
Kanı oğlancıklar ey sevgili yâr

Kim Resûlullâh anları istedi
Var getir bunda yemek pişir didi

Câbir'e hâtûnı aydur ey nigâr
Çok şükür ki ol Resûl-i mu'teber

Dönüp evüne geldi senin
Zî-sa'âdet bahtlu imiş cânım

48b

Bir koyundan doydı cümle halk
Mu'cizâtına Resûl'in bahşi yok

Buncılayın mu'cizâtı kim ide
Olsun oğlancıklarım ona fidâ

Sorma oğlancıklarım yakma cânım
Acıları bağrımı deldi benim

Ol habîbün aşkına kurban oldılar
Düşüben tennûre piryân oldılar

Vardılar oğlanlarını açdılar
İkisi de bir zaman ağlaşdılar

Câbir aydur hâtûnına n'idelim
Ol Resûl'in 'aşkına sabr idelim

Varayın ben Resûl'in katına
Yemeği yin diyeyin hazretine

Tâ ki anlar yemeğimi yiyeler
Dahî evimden melûl gitmeyeler

Anları hoş vech ile göndereyin
Sonra kâimce durup ağlayayın

Böyle deyüp döndi gitdi ol zamân
Çün Resûl'in vardı hemân

Pes Resûlullâh buyurdu Câbir'e
Katı melûl geldin ondan yere

Varısa bir iş gelipdür sana
Yâhut cândan sevgülü oğlanına

Câbir anda sabr itmedi ey cân
Zârı zârı ağladı kıldı figân

Deyivirdi n'oldıysa hep vâkı'a
Dir sataşdım seyf-i zahm kâtı'a

Pes Resûllullâh buyurdu Câbir'e
Bunda getir görelim n'oldu yâre

49a

Vardı Câbir aldı geldi katına
Ya'nî anda ol Resûl hazretine

Örtülerin kaldurup itdi nidâ
Gördiler ma'sûmcalar yandı oda

Gördi anı Resûllâh hemân
Fürkât idüp ağladı bir zamân

Pes ridâsın urdu oğlanlara
Ol tennûre düşen cânlara

Ol mübârek elini kaldırdı hoş
Yüzünü hazrete kıldı hoş

Didi yer perverdigâr zü'l-celâl
Pâdişâh-ı bî şerik ü bî-zevâl

Ey 'ademden 'âlemi var eyleyen
'Âlem içre âdemi izhâr eyleyen

Ey kamu 'âlemlerin rızkın viren
Cümle halkın hacetin bitüren

Çün beni dostum deyüb kıldın kabul
Niyâz idüp diledüğüm senden ol

Dilerim senden bana ihsân ola
Bu iki ma'sûma yine cân ola

Hacetim var eksüğüme bakmagil
Câbir'in cânını oda yakmagil

Dinle imdi Hak Te'âlâ kudretin
Nice şâd eyler Resûl'in hazretin

Ol nida altında ol ma'sûmlara
Hak Te'âlâ virdi cânın anlara

Çün tamâm oldı bu mu'cize ey yâre
Vir salavât 'aşk ile peygambere

Silkiliben dizlerini çökdiler
Es-salâtü ve's-selâm çağrışdılar

49b

Hikâyet-i Ahlâku'l-Nebbiyyi 'aleyhi's-selâm

İşitgil edeyim hulkından anın
Bu birkaç sözleri lutfından anın

Bilesiz kim nice sultânımiş ol
Gönüller derdine dermân imiş ol

Kamudan a'lâ kıldı anı Allâh
Velî fakr ile fahr iderdi ol şâh

Tevâzı'da anın misli cihânda
Getürmedi getürmezdi zamânda

Kaçan söylese azı üzre iderdi
Ki sanma fikirsiz söz iderdi

Dahı nefsi arzûsına uymadı hîç
Yüzünü kimseden ayırmazdı hîç

Ögür dimezleridi hîç selâmı
Ki duylardı lîle hâsı ‘âmı

Dahı hîç kahkaha ile gülmedi ol
Helâl olan ta’âmı yirmedi ol

Ki ulu gülse iderdi tebessüm
Garîb görse iderdi terrahhüm

Eğer görse kişi bir kez yüzünü
Kıpılurdu idemezdi gözünü

Sözini işiden bulur hayâtı
Yanından ayrılan ister memâtı

Sohbetine eren terk itmesem dir
Pes olsam bu aradan gitmesem dir

Dahı artuğıdı kızdı hayâsı
Tutardı ‘âlemi nûr-i ziyâsı

Otursa dursa zikir ederdi hakkı
Üzerinde komaz öderdi hakkı

50a

Aşağı yukarı dimezdi ol şâh
Otururdu nerede olsa ol şâh

Doyunca arpa etmeğin yemezdi
Yalan olan sözi hîç dimezdi

Yamardı kendi na'lin demâdem
Anın misli cihana gelmez âdem

Ki bir hâcât için kimse yanına
Varursa bitürür dahı hazretine

Eğer 'özür olurıdı makbûl
Varurdı namâza da'vet itseler ol

Sorardı ashâbına yoklardı dâ'im
Dururdı kulluk üzere şöyle kâ'im

Yatıban uyumazdı gaflet ile
Geçürürdi gününü zahmet ile

Ne geldi ne geliserdür burâzer
Pes oldur bunda kalanlara rehber

Anın vasfın nice dilâ dil
Enes'den sordılar bir gün işitgil

Didiler iş bu şahıs nice bildin
Koyup dinini pes ikrâr kıldın

Didi kim şöyle bildim ben bu şâhı
Ki birdür yeryüzinün şimdi mâhı

Anın 'ilmin anın sabrını şükrîn
Anın hilmin anın 'afvın kadrîn

Nice diyeyim idem takrîr gümâhı
Kaçan vasf eyleyem o şâhı

Cömerdidi gayet de ol cân
Yüzün görse sevinürdi dil cân

Ulu kılmışdı halkdan anı Hak
Ve illâ gülseydi gayetde alçak

50b

İşitgil kim diyem sabrın anın
Fidâgil yolına başîle cânın

Gazâyâ varmışdık bile bir gün
Ki küffâr gâlib oldu anda ol gün

Anın taşîle urdılar başını
Sıdılar anda bir azı dişini

Ki sonra biz cem' olduk katına
Didük bu sözleri hep hazretine

Didük ey bizim cânımuza cân
Du'â kılsan icâbet kıla Sübhân

Helâk olaydı didik cümle kâfir
Didi la'nete geldim ben ahir

Ki idem ben du'â şimdî bunlara
Bu iş bize yaramaz didi yâre

Hakikât rahmet için gelmişem ben
İlâhi sen hidâyet eylegil sen

Ki Hâdî sensin ey Settâr Tanrı
Hidâyet vir ana Gaffâr Tanrı

Diyüp du'â itdi ol şâh-ı kevneyn
Sa'âdet kubbesinde mâh-ı kevneyn

Aceb bildün mi kimdür ol habîbi
O dertli cânlara olan tabîbi

Eger bildinise bir gel özüne
Yürütdür korku başların gözüne

Çü hilmi sabrı şükrin dinledin sen
Niceyimiş hulki anın anladın sen

Tevâzu'unda nicedür hâlin anla
Diyeyim anı dahı şimdi dinle

Hüseynile Hasan bir gün meger kim
Ebu Cehil oğlunu anlar görür kim

51a

Anın taş ile urdular başını
Saydılar ana virdiler dişini

Deveye binüben şöyle yürürler
Gelib giçerler anı görürler

Segirdüp ikisi geldi Resûl'e
Didiler ey dede ol bâ-usûle

Ebu Cehil oğlunu gördük bugün biz
Deveye binüben yürür tiz tiz

Melûl olup didiler yok devemiz
N'idelim binmeye vardur safâmız

İşiddi pes bunların sözünü ol şâh
Bunlardan yine döndi yüzün şâh

Didi ey kuzucuklarım bugün siz
Görüp anı niçün mahzûn olursız

Ben olayın gelin sizin deveniz
Binin arkama var ise safânız

Alıp ikisin iki cekniniye ol şâh
Götürüben yürürdi biraz alâ

Didiler deve Ebu Cehil oğlunun biz
Devesi ger yürürse anda tiz tiz

İki yanına bakıp ‘af diridi
Görürdük ‘af ‘af deyüp yürirdi

Didi ey kuzularım imdi anlan
Ki ben dahı diyeyim siz de dinlen

Diyip ‘af sağına kıldı nazar ol
Solına dahı ‘af diyip döner ol

Çü kasd itdi diye dahı ‘af şâh
İrişdi Cebrâ’il didi ki Allâh

Selâm eyle habîbime benim der
Benimdür ol benimdür ol benim

51b

Mukarreb kıldığınca özünü der
Pes ol alçak eder kendüzini der

Var imdi beşâret ol habîbe
O dertli cânlara olan tabîbe

Sağına ‘af dedügiçün anın
Bağışladım yarısın ümmetinin

Solına ‘af dedügiçün anın
Bağışladım cümlesin ümmetinin

Der ise bir dahı ‘af ol dili şâh
İdem kâfir dahı oddan âzâd

Eşidicek dedügin böyle Allâh
Demedi pes edebb sakladı ol şâh

İşitdin mi nice cân imiş ol cân
Eger bildinise vir yoluna cân

Ne cân anın yolına dü cihânı
Fidâ eyle dilersen gel cânı

Nedür bu nice bin hulkı dahı var
Yiter bu ‘ârifisen fikri kıl var

Hikâyet Şâm Elinde Bir Yahûdî

Var idi bir Yahûdî Şâm elinde
Ki sâdık dirlerdi ol yolında

Kaçan kim cum’a irtesi olurdu
Okurdu Tevrât’ın ele alurdu

Meger kim okur iken yine nâgâh
Ne gördi ol kitâbında ol kâh

Görür dört kâğıd üzere hoş yazılmış
Resûl'in na'ti ve vasfı düzülmiş

Bakıp ol yazıya pes oldı hayrân
Ki tizcek kesdi oda atdı ey cân

52a

İkinci günde yine okur iken
Yağışdur bu gördüğüm dir iken

Görür bugün sekiz kâğıd ey cân
Yazılmış anda yine na'ti sultân

Sekizin dahı yine atdı oda
Ki ya'ni yakmağ ile adı gide

Okurken pes üçünci sebt güninde
Pes on iki kâğıd bulur önünde

Ki dolmuş cümle na'ti vasfı şâhın
Kim ol rehberleridür cümle râhın

Göricek bugün imdi fikr-i tedbîr
Kesersem bulduğum kâğıdı bir bir

Ulu Tevrât bi-küllî vasfı anın
Gerekdür kim biline vasfı anın

Çıkayım sorayım kimdür Muhammed
Bu halde kime dinilmişdür Ahmed

Çıkup halkına didi ol Yahûdî
Didi kim götürün benden bu odı

Bana kimdür Muhammed ad virin
Ya kimdür bana Ahmed ad virin

Ne kişidür ne yirdedür ya kimdür
Belî bildüm ki ol derde hakîmdür

Didiler hây hây düştü ara düşdin
Gülîken şimdi vardın hâra düşdin

Didiler kim yalancı bir kişidür
Ki dâ'im sihir kılmaklık işidür

Didiler eğer ki öldürürsen anı
Ne göresin ne göre ol da seni

Didi kim Mûsa Tivrât hakkîçün
Beni men' itmek anı göreyim çün

52b

Ne kişidür göreyim ben anı dir
Ki hayrân eyleyipdür ol beni dir

İcâzet alıben çıkdı bunlardan
Medîne yolına düşdi pes andan

Düşüp derile gider idi yola
Ki yani maksudını vara bula

Medîne şehrine geldi yakın ol
Ki Selmân'ı görür anda hayin ol

Selâm virüp didi sen misin Ahmed
Bana di sen misin bi'l-lâh Muhammed

Ben ona ‘âşık olup gelmişimdir
Yolında mâlî mülki terk kılmılmışamdır

İşidicek bu sözi anda ol sultân
.....²¹¹

Ne disün üç günidi ol güzel şâh
Ki dünyâdan vidâ’ kılmışdı âh

Kim üç gün öndi pes nakli anın
Yaraları onulmamışdı cânın

Dahı yürek yarasından kara kan
Akardı dinmemişdi bilgil ey cân

Anınçün ideridi zârı Selmân
Yavı kılmışdı pes yârı Selmân

Olub hayrân çün Selmân diyi seni
Unutdı nâ diyiüp ben kulı seni

Biraz pes kıldı itdi ra’yi tedbîr
Eger sultânım öldi dirsem dir

Ki vakti ola döne gide hemân bu
Düşe içine ve taşına kaygu

Ki yekrek budur alıb bunı varam
Kim ashâb katına eyleyem râm

²¹¹ Müstensih yazmayı unutmuş olabilir yahut gözünden kaçmış olmalı. Kafiye ve redif uyumu dikkate alınarak devam edildi.

53a

Birazcuk gönli olsun pes safâdır
Bile sonraki noldı Mustafa'dır

Didi Selmân ki kulıyam ben anın
Varalım mescidine gel o cânın

Ki Selmânile geldi mescide ol
Girib mescid içine bağladı kol

Yâ selânullâh 'aleyküm yâ Resûl dir
Eyâ adı Muhammed yâ usûl dir

Çün ashâb ol Selmân'ı dinlediler
Kamusı zârı kılup inlediler

Ki doldı mescidin hep içi efgân
Ki nâz eylediler ol bî niyâza

'Alî kaldurdu bir demde başını
Silib şahbâz gözinden başı

Didi kimsin bize de ey kişi sen
Ki bilmezsın ey yâr bu işi sen

Ki bizim yâremize yardım tuz ekdin
Biz dertliyidik bizi derde bırakdın

Didi er ki Şâm'da olmuşam ben
Muhammed'e 'âşıkam gelmişem ben

Ki kangunuzdur Ahmed deyivirin
Sana kâni Muhammed diyivirin

Didi ‘Alî bugün üç gündür ol şâh
Nakl itdi bu evden n’idem ey şâh

İşidüp ol bî-çâre eyledi âh
Didi hasretâ ben n’idem ey şâh

Ne zayı’ oldu sa’yim n’edeyim ben
Ki bilmen kaniği yana gideyim ben

‘Aceb derde giriftâr olmuşam âh
Ki cândan külli bî-zâr olmuşam âh

53b

Bulaydı andan doğmayadum ben
Çün doğdum Tevrât okumayaydım ben

Çün okıdum vasfin anın
Ki bilmeyeydim ol eksir cânın

Çün buldum n’olaydım pâdişâhım
Yüzün göreydim âridir âhim

Murâdına ireydim yâ ganî dir
Ki mahrûm itmeyeydir beni dir

Bugün n’idem derde düşmişem âh
Bu hasret odına düşmişem âh

Çün âh eyledi derdile bikez ol
Akıtdı gözyaşını yirlere bol

Didi kimse ‘aceb varamile n’idem
Ki vasfın idiben dahı işidem

‘Alî aydur diyeyim vasfın anın
Ki dinle ey âhi vasfını anın

Didi adîle kim dirler bana di
‘Alî derler benim adıma didi

Didi bulmuşlar adın bile senin
Ki na’tin okuriken âri cânın

Didi vasfını söyle imdi işidem
Ki yüzün görmedim pes itdi nidem

‘Alî aydur gel imdi dinle ey cân
Ki vasfını ideyim nice ol cân

Boyı ortayidi açukdı kaşı
Safda ağzındadır yiğidi dişi

Mübârek göğsinde asla hîç kıl
Yoğidi illa göğsi üzere var bil

Bütün hâtemini söyleyidi kim bil
Diyemez söylemegile anı dil

54a

Yazılmışdı eti kan arasında
Ki tevhîdi böyle hâl arasında

Yazılmışdı ilâheillallâh anda
Muhammed resûlullâh anda

İşitdi vasfını şâhik ol er
Didi hoş söyledin imdi server

Didi kim vasfını hoş söyledin sen
Ki Tevrât açup böyle bulmuşam ben

Velî n'idem yüzini görmedim
Ki hasret kıldım ona irmedim

'Aceb hîç geydiğinden yok mı görsem
Bu yüzüm geydüğine bâri sürsem

Beğenmezsin çü bir değme harîri
Alursın yinisin borç ile geri

Ki ya'ni âdemilik geyesidür
Cehennemlerde katran geyesidür

Pes Allâh saklasun bu hâlden ey cân
Getürdi cübbe pes anda sultân

Sunı virdi 'Alî'nün eline ol
Alıp yüzine sürdi 'Alî bol bol

Pes ashâb cübbe gördiler ey yâr
Hemân dem eylediler zâri tekrar

Figân zâr idüp âh itdiler çok
Bu derde n'eyleye sabrı yok

Kamusı yüzlerine sürdiler heb
Pes andan sundılar ol ara ashâb

Alıp yüzine sürdi ol dahı hem
Didi budur bi-küllî derde merhem

Alın bunu çü dertlere devâdur
Bu kokudan dili cân pür safâdur

54b

Sürüp yüzüne itdi ol er figân
Yürütdi gözinden yaşile kan

Bana kabrini anın gösterin dir
Bugün siz anı da isterin dir

Sürem toprağına da bâri yüzüm
Çü görmedim o güzel güli yüzi görüm

Pes anı iletdiler ravzâya ol dem
Ki dökdi gözyaşını yire ol dem

Sürüp yüzini kabre dahı andan
Başın kaldır göğe bakdı ey cân

Didi hayyu lâyezâlsin
Kamuya ver zevalsin ni zevalsin

Şehâdet iderim birlediğine şâh
Kamu hâlık sensin yüce Allâh

Dahı bu kabrin isti yâ ilâhi
Resûlindür bil budur doğru râhı

Habîb ile getürdüm ana imân
Kamu bâtil işe oldum peşimân

Kabûl itdinse imânı dir
Hemân kabzı eyleyesin cânımı dir

Resûlın ‘aşkına cânım virem ben
Çü bunda irmedim onda irem ben

Du’âsın kılmadın dahı tamâm ol
Virüp cânımı öldi pes hemân ol

Ki virdi dost yolına ey cân
Ne gerçekdür ki kalmamış gümânı

Bu hâli gördiler ashâb itdiler âh
Didiler sâdık olan buldılar râh

Kamumuzdan yeg imiş iş bu server
Ki ne kaydı cânâ irdi ey yâr

55a

Yine cem’ olıban itdiler efgân
Yine yaşlar yerine dökdiler kan

Kefen diküp yudı ‘Alî ol cânı
Bakî’a içre çün defîn itdiler anı

Dönüp mescide pes kaygılı ashâb
Gelüp bir araya derildi ahbâb

Dokundı pes yüreklerine bir ok
Yine efgânı zârı itdiler çok

Temmet bihi’l- kitâb

SONUÇ

Mecmû'alar yazıldıkları dönemin özelliklerini yansıtmada konusunda önemli birer kaynaktırlar. Birer kültür taşıyıcısı rolünde olan bu tür eserlerin incelenmesi bizi dönemin özelliklerine farklı açılardan bakmaya yöneltir. Mecmû'alardan hareketle dönemin dil yapısı, hikâyede geçen motifler, ele alınan konuların önemi, hikâyelerdeki ağız özellikleri, adet ve gelenekler, toplumsal yapı gibi pekçok veriye ulaşılabilmektedir.

13. yüzyılda kaleme alınmış eserimiz müstensih titiz çalışması ile bir düzen içerisinde bizlere sunulmuştur. Eser oldukça tertipli oluşturulmuş ve okuyucuyu yormadan keyifli bir okuma imkânı sunulmuştur. Eserimiz fasıl ile başlamakta ve akabinde münâcât ile devam etmektedir. Yazar, sanki karşısında okuyucu varmış gibi dilini oluşturmuş ve okuyucuyu canlı tutmaya çalışmış ve böylece etkili bir dil oluşturmuştur. Okuyucu ile samimi bir bağ kurmayı başarmıştır. Mecmû'a oluşturulurken üstlenilen sorumluluğun farkında bulunduğu anlaşılmaktadır. Eseri oluşturmada bir amaç güden müstensih, bu eserin hem okuyana hem de kendisine fayda sağlayacağını inancıyla eseri oluşturmuş ve dualarla, münâcâtlarla yaratıcıya bolca niyazda bulunmuştur ve istediği her okuyanın onun için de bir Fatıha okumasıdır.

İncelediğimiz dinî-tasavvufî içerikli hikâyelerin konularını Allah'ı arayış, tam teslimiyet, peygambere duyulan sonsuz sevgi ve saygı, bağlılık ve mucizeler oluşturmaktadır. Hikâyeler kendine has söyleyiş tarzıyla ve şiirin ahenk dünyası sayesinde etkili bir söyleyiş kazanmış ve halk kültürüne ait unsurların aktarılmasında önemli birer yapı taşı olmuşlardır.

Eserin konusu İslam tarihi ve önemli şahsiyetler etrafında şekillenmiştir. Peygamber mucizelerine yer verilmiş ve okuyucunun anlatılanlardan yola çıkarak ders alması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu yönüyle de ahlâkî yönden olgunlaşma ve erdemli birer insan olmayı anlatan pendname türündeki eserlere birer örnek oluşturmaktadır. Üzerinde çalıştığımız eser de tıpkı öğüt kitapları gibi kaynağını tasavvuf, gelenekler ve İslam'dan almıştır. Dinî-ahlâkî-tasavvufî unsurların bulunduğu hikâyeler etkili bir üslup ile anlatılmıştır. Manzum-mensur şekilde oluşturulan bu eser, okuyucuyu sıkmamış, olayların akılda kalıcı olmasını sağlamış ve kullanılan dil esere dinamizm kazandırmıştır.

Eserde yalnızca Hikâyet-i Ebu'l-Mahceni Rahmetullâh-i 'aleyhi adlı hikâye mensur olarak kaleme alınmıştır. Ancak yazar bu hikâyeyi de ilerleyen sayfalarda manzum olarak tekrar ele almıştır. Bu hikâyenin konusunu Hz. Muhammet'in mucizeleri, haksızlığa uğramış birinin

hakkının elbet teslim edileceği, haksızlık edenlerin ise mutlaka cezalandırılacağı, yalan sözün elbet ortaya çıkacağı oluşturmuştur ve okuyucunun ibret alması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu hikâyede ayrıca karşımıza ceza olarak kişinin yakılması ve küllerinin havaya savrulması bahsi geçmektedir ki böyle bir şeye ne Türk kültüründe ne de İslâm kültüründe rastlanmamaktadır. Muhtemelen hikâye aktarıcısı konuyu daha çarpıcı hale getirmek ve okuyucuyu sarsmak için böyle bir şeye başvurmuş olmalıdır. Bunu yaparken de elbette hikâye türünün imkânlarından faydalanmaktadır.

Hikâyet-i Münâfıklar adlı hikâyede iki anlatı tek başlık altında ele alınmıştır. İlk hikâyede Hz. Peygamberi zehirlemek isteyen münâfıkların onun mucizeleri ve sabrı karşısında iman edip İslam uğruna mallarını feda etmeleri anlatılır ve okuyucuya da dilersen sen de doğru yolu bulursun mesajı verilir. İkinci hikâyede ise bir avcı tarafından yaralanan geyiğin Hz. Muhammet'e bağlılığı ve sözünde duruşu anlatılır ki bu hâl avcıyı çok etkiler ve iman eder. Geyiğin davranışı 'sözünün eri olmak' deyimine çok güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Edebiyatımızda her türün bir işlevi olduğu gibi pendname türündeki eserin de rolü oldukça büyüktür. Okuyucuyu çarpıcı ve akıcı üslupla etkiler ve ona doğru olanı göstermeye çalışır. Çalışmamıza konu olan eser de bir pendnâme örneğidir. İbrâhîm Edhem hikâyesinde Allah yolunda maldan mülkten, makamdan hatta evlattan bile vazgeçiş anlatılır. Mutlak güç sahibi yaratıcıya tam teslimiyet, Allah sevgisinin hiçbir şeyden üstün olmadığı ve yoluna canlar feda edilmesi konu edinilir. Hikâyet-i Ebû Dahdah adlı hikâyeyi yazar bir cevher olarak okuyucuya sunar. Helal lokma yemek, Allah'ın emir ve yasaklarına uymak için çaba gösterenlerin mutlaka ödüllendirileceği anlatılmaktadır. Hikâyet-i Hazreti 'Osmân adlı hikâyede gönülden yapılan duaların karşılık bulması ve Allah'ın her şeye gücünün yetmesi konu edinilmiştir. Allah'ın izzetinin, büyüklüğünün bilinmesi ve yoluna baş koyulması gerektiği vurgulanmıştır. Hikâyet-i Câbir Ensâri adlı hikâyede mucizelere yer verilmiş ve Allah'a olan tam teslimiyetin karşılığında alınacak mükâfatlar üzerinde durulmuştur. Ve yine Hikâyet Şâm Elinde Bir Yahûdî adlı hikâyede peygambere duyulan sonsuz sevgi ve bağlılık etkili bir üslup ile anlatılmıştır. Okuyucuyu harekete geçirme ve okuyucunun düşünmesi amaçlanmıştır.

Kültür tarihimiz boyunca çeşitli mecralarda anlatılan anlatılar nesilden nesile aktarılmış ve kültürün devamlılığı sağlanmıştır. Hatta yeni unsurlar eklenmiş ve yazıldığı dönemin dil yapısı, toplum yapısı, kültür anlayışı, dini algılayış biçimleri eserlere yansımıştır. Dünden bugüne aktararak gelen ve aktarılırken de değişime, gelişime uğrayan anlatılar Türk kültürünün de özelliklerini bünyesinde barındırmaktadırlar. Bu bağlamda mecmû'alar edebiyat

ve kültür tarihine çokça malzeme sağlayan bir hazine mahiyetindedir. Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyduğundan incelenmesi gereken değerli birer bilgi kaynağıdır. Pendnâme türünde oluşturulan eserler de yaşanılan toplumun kimliğini, kültürünü aktarmakta ve erdemli birer insan olma yolunda rehber olmaktadır. Bu tür kaynaklar Türk kültürüne ve edebiyatına ışık tutacak farklı bilgiler sunması açısından araştırmalara yn verecektir. Bizler de bu araştırmalara bir nebze olsun katkı sağlamak için bu çalışmamızı siz değerli okuyuculara sunmaktayız.

KAYNAKÇA

Akkuş, Metin (2003), “**Fatıma**”. **Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Albayrak, Nurettin (2000), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Bardakoğlu, Ali (2002), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.

Bilmen, Ömer Nasûhi (2013), **Büyük İslâm İlmihali**, Sadeleştiren Mehmet Tâlu, İstanbul: Çelik Yayınları.

Bulut, Halil İbrahim (2005), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Cebecioğlu, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**.

Çağrıncı, Mustafa (1989), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Çakan, Lütfi İsmail ve Muhammed Eroğlu (1988), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Çelebi, İlyas (2019), **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.

Demir, Necati (2011), **Türk Düşünce Dünyasında Hazret-i Ali**, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi.

Dini Terimler Sözlüğü, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ertuğay, Recep (2020), “**Günümüz İmam-Müezzin İlişkinine Örnekliği Açısından Hz. Peygamber İle Müezzini Bilâl-İ Habeşî Arasındaki İletişim**”, Diyanet İlmî Dergi.

Fayda, Mustafa (1994), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Fayda, Mustafa (2004), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Fığlalı, Ethem Ruhi (1989), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Fığlalı, Ethem Ruhi (1997), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Fığlalı, Ethem Ruhi (1998), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Güç, Ahmet (2002), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.

Hacip, Yusuf Has (1974), **Kutadgu Bilig**, Çeviri: Reşid Rahmeti Arat, Ankara: Türk Tarih Kurumu yayınları.

Harman, Ömer Faruk, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi** (2007), İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Hökelekli, Hayati (2007), **İslâm'a Giriş ve Gençliğin İslâm Bilgisi**, 3. Baskı, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Işık Türker, Tülay (2019), **İBB Atatürk Kitaplığı Mecnû'a-i Kasâ'id ve Hikâyât İnceleme-Metin**, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dli ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüskek Lisans Tezi.

İslam'a Giriş Temel Esaslar (2008), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kandemir, M. Yaşat (2005), **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Karagöz, İsmail ve Halil Altuntaş (2011), **Namaz İlmihali**, Ankara: DİB Yayınları.

Koçyiğit, Talât (1983), **Hadîs-i Şerif Külliyyâtı** (1. Cilt), İstanbul: Tercüman Gazetecilik ve Mataacılık.

Közleme, Makbule (2017), **Muhammed Kâmilî Efendi'nin Mecnûa-i Kasâid ve Hikâyat Adlı Eseri Üzerine**, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S.10.

Kur'an-ı Kerim Meali, Diyanet İşleri Başkanlığı, <https://kuran.diyamet.gov.tr/tefsir>

Küçük, Raşit (1994), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Öngören, Reşat (2000), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Öngüt, Ömer (2009), **Kalplerin Anahtarı İnsan-Dünya ve Âhret**, 18. Baskı, İstanbul: Hakikat Yayınları.

Özköse, Kadir (2019), **Hazreti Ebû Bekir**, Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Matbaası.

Sami, Şemseddin (2011), **Kâmûs-ı Türkî**, 1. Baskı, İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.

Sümbüllü, Yusuf Ziya (2015), **Türk-İslam Kültüründe Nasihatnâme İçerikli Eserlere Genel Bakış**, TİDSAD, Sayı:2.

Şentürk, Lütfi ve Seyfettin Yazıcı (2003), **İslâm İlmihali**, 9. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Topaloğlu, Bekir (1986), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Topaloğlu, Bekir (1997), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Türk Dil Kurumu (2011), **Türkçe Sözlük**, 11. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uzun, Mustafa İsmet (1995), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

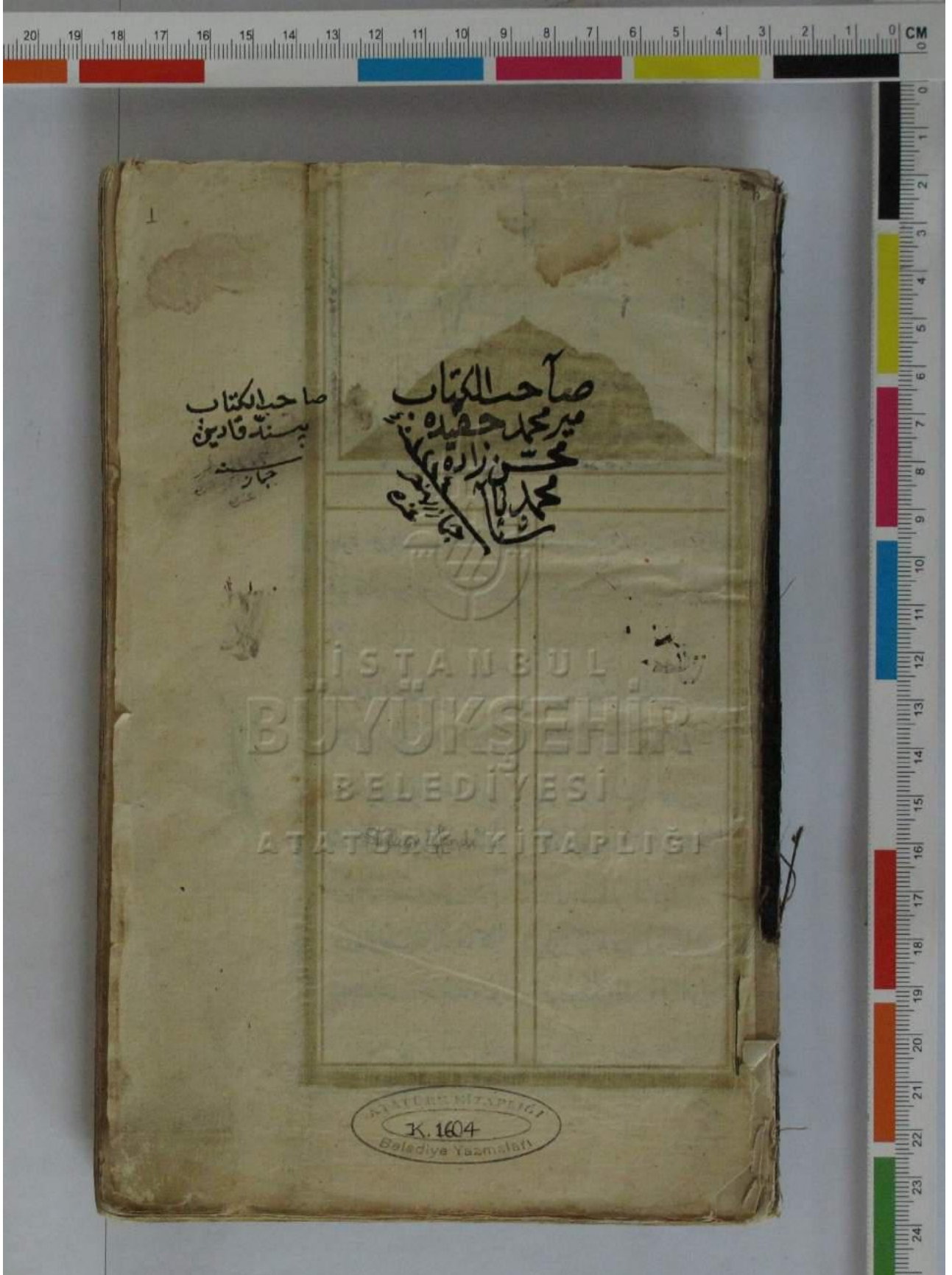
Yaran, Cafer Sadık (2011), **İslam Ahlâk Felsefesine Giriş**, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Yavuz, Yusuf Şevki (2000), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Yavuz, Yusuf Şevki ve Zeki Ünsal (1993), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Yiğit, İsmail (2007), **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Zeynüddîn Ahmed B. Ahmed B. Abdillatif Ez-Zebidî (2019), **Sahîh-i Buhârî Muhtasar-i Sarîh Tercemesi**, Tercüme Babanzâde Ahmed NAİM, Kâmil MİRAS, İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

فصل

چون سفر قلدجه آمدن مصلی
 در بادن هیچ کس و ماسون و فانی
 فرزند کله جون شرسه بز کیش
 عاقبت او نگردد آنک اشقی
 هرگز اوله عاقل دوشنوار
 واعظ ناصح کاه اوله بسز
 بپلور ز اولور زیز عاقبت
 جور و یوب طبراق اولور عاقبت
 بز بر مار بغلی اغیر اتمدیک
 لیزت با اینک تدبیر اتمدیک
 حقه لایق قلدن اشعلیز
 لیز ز کور کور لیسر خور لیز
 امد آکل عصبانیز یاد ابدک لم
 اولو بیز غصه سین بیلک لم
 نفس اولو بیز نسلک خجه کلاه
 دایما استغفر الله ربه لم
 بیلر ز کانه فیلا وزر باله
 بر بولک بجاره جهر فر عاصیوز
 فوالو عکله فاصر و هم فاصیوز
 نازه بن غصه بیز و بیزدک بیه
 نفس آرزو لوبیکه بیه بیه
 نفس آرزو لوبیکه بیه بیه

جمله من عصبانیز بیلشیز
 او مار ز سندن عباتیز اوله
 لعلنک وصفته رغابت لوقه
 لایما قولر ایش عصبان اولوز
 اولک بیره باره شور قلدن
 اول خلد حر صیون کیم اولک
 جملی عالمدن ان بندو کونوز
 بزه انک عیزتله عزت ایت
 قامو حاجیز ایله قبول
 قمر یونمجد قولنه رحمت ایت
 تکریدک بوز بیک زدوله سلافر
 اولسون الیه دخی صحابه
 امت سندن راضی و مسون اولمین
 قتت مولود النبی علی است کافر
 خیره یازسون شری کر اما کین
 حصر تک رحمت اولمه کین
 رحمت ایشک سعاد نلوا اوله
 رحمتک هم نهایت یوقدر
 یاز شاهک عقوله لیک اولوز
 سن سکا یازه شقی قیل لغین
 انک اربله بیه نوشا قودن
 قلدن انی رحمة للعالمین
 فضلله جمله من رحمت ایت
 اول سعادت حتی کور اولور اول
 بولداش ایمان یونجی جنت ایت
 مضطیق نکر رحمة صبح شام
 نایمان انصار و هم آجایان
 رحمة الله علیکم جمعیت
 بعون عبات الملک الصیف
 قلم کاه زسه اشو خطین کابین

دخی سوکر نو سوژی سوله آیم
 ایند عیال بله خلیل احوالی
 آنره حق نه خدا را آیددی
 اول خلیل مال ملک حق آید
 شو نیکو عمر ایچند اول خلیل
 یز اوغل باغشاهه لطفکده کجا
 شول قدر قله مناجان حضرت
 یز اوغل ویزدی کاتخ سوگی
 ایند عیال ویزدی بله آنک ایدی
 شول قدر حق سوژی انسی
 انی فخر ایدرد کرب دور
 انسی اوغلیه سر اریوزد
 اندا که شونله طلبد بیز
 دیشد یز اوغل ویزدی کجا
 سوژی قله قبول آنک خلیل

جی زمان ویزی کاتخ سوگی
 یز کجه کیم اول خلیل میشد
 دوش ایچیکه جاغیز رب الخلیل
 جنابیدن اوغل ایسته میشد
 یز اوغل باغشاهه لطف ایددی
 کیمی اولد سو موسی لایقیدر
 یز دملک ایچی کول قیل ایدیم
 هر کیر اولد سو به با ما انی
 یا انی سو با انی یا خلیل
 نین بخلد خلیل و یقوی نسا
 اول کجه کو غفلته وارد خلیل
 فالهیب و لکن بولر صبر بوغرد
 اول کجه فرج اولوب بید خلیل
 صلور کله اول خلیل بوغرد
 یوزد و هس وازدی ک سوگی
 کو کخی ویزد خلیل کاتخی
 غفلت او یقویس کوزن خلیل
 قانی عهد نجون ناله خلیل
 سو د و کیر قربان قلام دیشد
 یا خلیل سن دست او عیال ایددی
 بن مرک ائیک سکا لایقیدر
 ایچی سو موسی قائل اولدیم
 طامو بجزم کند و سیه حاجی
 او یقوی بجز سو بولما رب الخلیل
 تا که یون لوح قربان ایدد حقا
 یز ند قله ایسته رب الخلیل
 حق یونله انی قربان ایددی
 یینه اکا یز ند ایددی خلیل
 یینه سین ایدد ایدد خیر نه
 قربان ایدوب قاموسی اولد

آنی را در زانست نمده است ای
 ایله قریبان قلبه هم او چو زردی
 ینه اندک او نخوبه و از دلم خلیل
 دوست ولان دوستی بویله ایله
 بوز قلی واریده غایتک سرف
 ایله قریبان ایله بوز قلی
 اول کجه سحر دیده دیکه سوز
 ایله عیله در سوز و کون بکر سوز
 مالی در زلف جمله قریبان ایله اول
 بن سوک ست و زردی ای
 جنکی خلیل او غور دن بکله
 او ندم و زیم اناسیه
 بکره کنی اولدور سوز اسفله
 بلی بکر ای سانوز و کون
 ایشوندا بکر خلیل فکر ایله ای

انه سبه در دیکر یاها جره
 الله کوز لرخی اینک سوز سلمه
 جز من کیده زدی باغنه
 هم زدی قفتلرین کیده و سهین
 کده مرفیق و از زردی و کون
 شو نله بکر اولدور کون قوالله
 بولداش اولوب بلدی شاد السون
 آنسی دیکه مدد زیند عیله
 ایله عیله بزم یوز کم باغنه
 یا یا بده بولداش اولوب شاد ایله
 ایله عیله کوز زور اکنده زورخی
 انه اول سوز کجه کجه و کونه
 بن اینک ایز و لغنه در نمسه
 ایله ایتم ز سوزنی طومنی
 جاره بلی بو سوزنی جکک کون

بویله دیوب انبعلک صاحبز
 طار بوب بویله بند انبعلک
 قینه له جانبععلک الارب
 دیدنه انه نیک جکر باره سی
 کیدر دی انا انبعبله
 یوزی کوز کولک بوز نیک مایه
 اوغلی کندی کوز ندن سفینه
 حسرتی بکدی انک بلخی
 یوزینه سورده انک کولک بوز
 یرولق دزدنه سجه دویم
 بود اول صلتیم سکا سورده
 فایله دزدیم نیم قوز ورم بوز
 حسرتک جکر جکر اولوب ایم
 صون نفسک سکا سوبلی بکر
 نیم کوز زبانه کوره سین
 کجه کوندلک کوز من قیدک سین

انبعلک دیوب بولک بولک بولک
 دزدیمه بوز زمان اولام دیدیم
 اول لایله سالینه بایسه سین
 بن اولجه قیرمه کیمک اجون
 قهریم انکله زیارت فایله سین
 قهرما وشتنک اونه بلبل بکی
 اینکله حیلله اصره کدی
 اوکنه دوشوب کال اولغان لیل
 کوزک اجوب هم اولغان ایغیل
 جملعه مر حاسیل بوزیم
 باطنک مندا اوزه اولان فوکنه
 یوزکه سنک بر اوزدوشمیش
 قنده کیدر سن بچار ب
 بجا اولد ربنه اندن کیت سین
 قند کیدر سکا واندن کیت سین

دزدی مخیم جکر آسافر
 اول مبارک الکین قینه لیم
 اول مبارک الکین اله سین
 ایغیل جرمه کوز دیم بچون
 اول باکی بزه کومرجه سین
 طبل دیل اغرنده اراطو کجه
 ایشور سه سوز رسوبله کدی
 انبعبل امانت سکا باخلیل
 دوندله اوغلیله دبدله اریغیل
 دزده قوز سین لی بزیجکوز
 جکر بولک بولک اغلانا
 انک اریجه انا مشره جچار
 باخلیل اوزدک بوزکه باره قند
 صوک سوزی سولیم ایشدیم
 ایزرت اولرینه بکی کوندلک

انبعلک دیوب بولک بولک بولک
 دزدیمه بوز زمان اولام دیدیم
 اول لایله سالینه بایسه سین
 بن اولجه قیرمه کیمک اجون
 قهریم انکله زیارت فایله سین
 قهرما وشتنک اونه بلبل بکی
 اینکله حیلله اصره کدی
 اوکنه دوشوب کال اولغان لیل
 کوزک اجوب هم اولغان ایغیل
 جملعه مر حاسیل بوزیم
 باطنک مندا اوزه اولان فوکنه
 یوزکه سنک بر اوزدوشمیش
 قنده کیدر سن بچار ب
 بجا اولد ربنه اندن کیت سین
 قند کیدر سکا واندن کیت سین

هم اناس حترى حکمت	انعم بامر کر و به نغمه سب
دوب کله اوه سنا	کنده انتر ياکوز قلدي انا
اغليورق کله هاجر باينه	شيطان اولدم کردي قيتار
حاجک نه ايه اني بوزر	صوردی هاجر که کز کجيز
انعميل حاجي خور و بر ميه	ديده کله بن سلی قلبه
ان بوغز لغه کندي خلیل	نه طر و ز سين فان زني انعميل
دو کله الوب کيدب ولد زينه	دوی هاجر اناسی قيه
خلیل ان دو شنه قران و بر	پليس ديد کز يا هاجر
ان قران انم کله کندي خلیل	پليس ديد و نيه بوزر خلیل
الاسوزی یوز که کار ایلدی	هاجره ایسی آراد ایلدی
ان عجب تیلدی سنی خلیل	نازلی ناله کس بانه و کر انعميل
مر کجه قه یلیکن کجکله بر	مغوز انی سنی بوزر که مقبله
قرقنه دوشردن ایز سنجی	صافیز دیر کله کوز مردن سنجی
فنا الی سوز مای الا کوزی	ای کوزن صاحب طر اغم قوزلو
اول کولک ایچینک اوتن ایلیم	انم ایلد بر صلو ناه غجه کولوم

ان انان فوجفانه ناز نلک	طفوز انی بطنم ایچینک کز نلک
ای مبارک ابله جر مه حکم	ان کسور قیوب اوه بقان
ای کوزل فقتدرن صر کله کوز	با امله دو کونه کله کیم دین
با امله سله کیدن انعميل	قده ایلته سنی خلیل
کندي ایلین هاجر اغل ز ايله	دکله شيطان دخی فینه قلله
اول لعین اتدی فینه اینه	شولدم اراد انعميل قانه
ديده انعميل نه کله کله پیره	اشیدوب ایلین ان کله سوره
ديده ایلین کوزل انعميل کله	انان حالین ديه بن ان دکله
انان بولدره سنی دکله سوز	فر قیدن کوز اولش ایچی کوز
انعميل ديد انی بلاچی کچی	قلقب اودن دو کله کله کچی
نه انلک ایچون فرقت قلله	دو کله کیدن بنه ازنه کله
ایلیس ایدر اولله سالدن انعميل	سنی بوغز ایسر بکون خلیل
زده دو کون انی صوزر سبز	قلله کیدر سکوز بلور سبز
بوزر انعميل ديد کیم ایلپسه	نکری بیر و غن صبان کلپ سیه
بن انانک بوزر کیک با غیم	هم اناجکار کیک بر با غیم

بُوَابِهِ بِنِيبَايِم بُوَغْرَ لِيَه	بُوَابِهِ بِنِيبَايِم بُوَغْرَ لِيَه
سَبِي يَا بَانَ قَرِيَانَه نَذِرَ اَلِهَدَه	سَبِي يَا بَانَ قَرِيَانَه نَذِرَ اَلِهَدَه
اَلدَّوَابَّ اَنْتَ حَقَّه فَرِيَانَ وَرَبِّه	اَلدَّوَابَّ اَنْتَ حَقَّه فَرِيَانَ وَرَبِّه
دَرَنْ كَبَلَه اِهْمِي دَرَكْنِ حَالَه دَرَكَلَه	دَرَنْ كَبَلَه اِهْمِي دَرَكْنِ حَالَه دَرَكَلَه
كُوْرَمَزْ اَوَّلِيَشْ دَرَنْ اَلْمَلِكْ كُوْرَمَزْ	كُوْرَمَزْ اَوَّلِيَشْ دَرَنْ اَلْمَلِكْ كُوْرَمَزْ
اَنْغِيُوْبْ كُوْرَمَزْ سُوْرَه اَلَانْ اَنْجِيَم	اَنْغِيُوْبْ كُوْرَمَزْ سُوْرَه اَلَانْ اَنْجِيَم
بُوَابَه بُوَابَه اَعْلَه سَيَا سَيَا	بُوَابَه بُوَابَه اَعْلَه سَيَا سَيَا
سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا	سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا
اِيْجِي دَرَسْتُوْن اَرَسْتَه اَلْمَلِكْ	اِيْجِي دَرَسْتُوْن اَرَسْتَه اَلْمَلِكْ
اَسْمِعِي حَقَّه فَرِيَانَ اَلْبَلَسَم	اَسْمِعِي حَقَّه فَرِيَانَ اَلْبَلَسَم
دَوِيْمَه طَاشَر اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي	دَوِيْمَه طَاشَر اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي
اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه	اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه
قَم اَنْخِر طَامُوْبَه كَهْمِي	قَم اَنْخِر طَامُوْبَه كَهْمِي
اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه	اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه
سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا	سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا

بُوَابِهِ بِنِيبَايِم بُوَغْرَ لِيَه	بُوَابِهِ بِنِيبَايِم بُوَغْرَ لِيَه
اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي حَقَّه فَرِيَانَ	اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي حَقَّه فَرِيَانَ
بُوَابِهِ بِنِيبَايِم بُوَغْرَ لِيَه	بُوَابِهِ بِنِيبَايِم بُوَغْرَ لِيَه
سَبِي يَا بَانَ قَرِيَانَه نَذِرَ اَلِهَدَه	سَبِي يَا بَانَ قَرِيَانَه نَذِرَ اَلِهَدَه
اَلدَّوَابَّ اَنْتَ حَقَّه فَرِيَانَ وَرَبِّه	اَلدَّوَابَّ اَنْتَ حَقَّه فَرِيَانَ وَرَبِّه
دَرَنْ كَبَلَه اِهْمِي دَرَكْنِ حَالَه دَرَكَلَه	دَرَنْ كَبَلَه اِهْمِي دَرَكْنِ حَالَه دَرَكَلَه
كُوْرَمَزْ اَوَّلِيَشْ دَرَنْ اَلْمَلِكْ كُوْرَمَزْ	كُوْرَمَزْ اَوَّلِيَشْ دَرَنْ اَلْمَلِكْ كُوْرَمَزْ
اَنْغِيُوْبْ كُوْرَمَزْ سُوْرَه اَلَانْ اَنْجِيَم	اَنْغِيُوْبْ كُوْرَمَزْ سُوْرَه اَلَانْ اَنْجِيَم
بُوَابَه بُوَابَه اَعْلَه سَيَا سَيَا	بُوَابَه بُوَابَه اَعْلَه سَيَا سَيَا
سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا	سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا
اِيْجِي دَرَسْتُوْن اَرَسْتَه اَلْمَلِكْ	اِيْجِي دَرَسْتُوْن اَرَسْتَه اَلْمَلِكْ
اَسْمِعِي حَقَّه فَرِيَانَ اَلْبَلَسَم	اَسْمِعِي حَقَّه فَرِيَانَ اَلْبَلَسَم
دَوِيْمَه طَاشَر اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي	دَوِيْمَه طَاشَر اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي
اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه	اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه
قَم اَنْخِر طَامُوْبَه كَهْمِي	قَم اَنْخِر طَامُوْبَه كَهْمِي
اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه	اَو اَلْمَلِكْ اَسْمِعِي سَا وِيْمَه
سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا	سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا سَيَا

دردی کنی نیه کله ک حایه	نه خبرتک وار بودی نیه
ایلیس بد ز کرا کاجدیم	شده اسمعیل قتلک کاورم
خلیل اسمعیل آرا ایلدک	انی یاغنی هب بغلک
بو نی جوردی نیک قبیه	دیلدی انی کون بوغزیه
اسمعیل زارن اشید کلام	اشد جقد اغلک کوزر
دکله امده نیله بسر هاجره	صانکه ایلر کدوتی باره
اول مبارک صاحبی نیه بود	و زدی رحمتی کور نفلد
آنک گندوسن آرا ایلدک	دخی ایله یاغنی بغلک
دوند بو ن قبیه حق نیش	گند و کدوسن قریان تمل فصله
قریان اولد اسمعیل حق یولنه	بنک اوم اسمعیلک یولنه
هاجره جمله حالک سولنگه	دیله و از مر هب انی دیمکه
قعی دیل نیک حالک شرح ایله	قعی انی انی یازوب وصف ایله
آنی یاز معنه اوصاف ازل کونک	دخی ییل ییل صلی دیل کونک
حوش انی اولد نیک یولنه	واروب اسمعیل حالن شرح ایله
الد ک کده انی و کده آنا	اردیله بر کون واروب عرفانه

عنا

چنکه بو نر عرفانه ازلدی	اندی رحمت مقامه وار دیله
دوند خلیل اسمعیله دیر نور	دکله کل بودنی ناندن سوز
دکله آنانک سوزون یا اسمعیل	سنی قریان اسماعیل ارب جلیل
تجری بیزوغن و غل صامره	هم سنی اولدیمکه ییه مزهر
ایکی دوستون ارسند قلم	بمان دزد کرفناز اولشم
سکا طاشیق اوغل فکر ایلدک	قعی سینه راضی سیک سولنگ
اسمعیل بد ز خلیله انی آنا	دوسته بکونک دوستک سولنگ دونا
راضی اولدم بن دخی جقد بکا	حق ایچون نه ایلد ز سولنگ بکا
چنکه لایق اولشون قل حقنا	نیدر مرفانی وار کون نسا
ایلیاسن سنی اولد ورجنک	عرفانک قریان و بر جلال
یجد سین اولد حشر حکن	اسمعیلیم دی یولوله با قعی
نه جواب دیر و سبب اولد تجاره	اوغل ایچس کورن او آریه
یردخی مکر او و وار میه سین	در نیل آنا فر لوزی کور میه سین
کر یولیده اوده بار سولنگ	قریان اولاجاغی شرح ایلسک
انامه بن صار یلوب نوقایدم	طوبه طوبه یولونه بقایدم

باکه اولان کتبه اولانی	بو خستنه قیامتہ فلا می
کجه قلوب شیکی بختیان	طغورای کویکین صقلان
بوساچی نازی نازی هر ایدان	کجه کوندر فیکرک قیامتیان
آی کوزل کوز لر نه سورجه کوز	هر دخی لر نه قینه یقات
اشبو قفنا نلرت و برن آنگله	اول و صیقلی کلان و نظله
او غلی کوز میجکی بلش اش	اشبو خست بورکه و میشر
نیمدی کجا نمدک سله مکی	انه حقی حلال قلام مکی
جون خلیل دنگله اشبو سوز	باش طوقه کوز مز اولدی
دیده جانیز اسمعیل نیسیلم	جازه ندر بو ایشه نه قلام
اسمعیل ایدر حق امرن لیکلی	اشبو ایلی باغی نقلیل
جان اجسی کوچ اولاکم جیم	بلکم بریا نکه صوفیم
قوز فرمکی عاصی اولار تالیه	خست اولدو حقی دنی اینه
خلیل ایدر کجه بغلام لیلک	با نیجه اولمز ایدم لیلک
هر بوغز لاقه یخه دویمیم	کول یوز کی یخه فانه بویم
حال بو که بک سن بوغز لیم	اناک سوز اینه نوجوب لیم

نه

نیمدی حق امرن اتمک کونک	هر ایلک امرن نماز اتمک کونک
کل بروقی مزو جاع اسمعیل	نیمدی امرن ایدر با یغیل
اسمعیل ساسی بک بغلامک	دویمدی زار زار اغلامک
شوبله اغلامی خلیل کونک بل	کوز لردن باغی اوب اولد سنا
اسمعیل ایدر ندر اغلام و غلامک	بیدر ای سن ای ادا دوعن
لله اذک ایدک دو کینه کت به	بو یلی قول ایدک انا سله
خجکی بو ایشی کجا ایدر ایدرک	بوغز لاقه لوب کیده ایدرک
بوش اولد دینک بک اولد	بقید مرانه طوبیه طوبیه
اوسیدک خایک با این ملام	سودی قلام بدی حلام
الوداع اولسون سکا جالم انا	بیم ایچون کر مین با نه با نه
سن صیور سین بی کده دو کینه	بن طوش اولدم کونک بر غنه
یز مطیور نهر نهم حقدن کلوز	انه خست کجی دی فلوز
یز و لغی قول باشنه و هر سیز	انه یوق بوغز کت کوز سیز
اولدم یوزنی کوز مدیر	هر دخی نخوله و غن بیدر
انه آله فر و بک خست ک	قلد بو خست ک نا قیامت ک

بوكون وقر اوله ديلمه هله اباغ ايم	ايسو حالم سكا معلو اولوز ايجيم
تيايك با كصده بوغز ايجه دوت	عجب قديم اوستو كلور انا ايجيم
بولمه بوزدي ذوالجلال	سلو وهرز بوكون جمال
عجب انوز دوكوت	خلال اولوز انا ايجيم
يون وهرز احفا انا دياسين	آخره سته ياره وار دوز يون
دوكوت انا تورب بغداد بكون	بودرد بور كنه دوكوت
اولوز انا ايجيم	قر بان اوله وغي بيله
بوله كبره بيله بيله	كوزل صاحبن بوله بوله
كلور انا ايجيم	نه كله در نلي باشله مضيف
جمله انله باشي عجب طاشله	اوروز انا ايجيم
آنا انا دوست دعوا انا انا انا	دوست بولنه انا انا انا
سن بزا اوله بن برباننه	ذي صفار دست اوله سلطاننه
ايميل اوله انا سته مقيم	الا انا كوكلن غاينك سفيم
ايشانده اوله خليلك ايشي	نيليه جوردي انا انا انا
هر دني صاغ انا انا انا	صول انا انا انا انا انا

جكي بغداد ايميلك بوزنه	هر طوش اوله انا انا انا
كوزي كوز بوز بوز اوله انا انا	مير شفت يون انا انا انا
كوزي شهاب كوزي بوزنه بوز	اول خليل انا انا انا
يما كوزن جلد اوله انا انا	سن صبرين ويره سين انا انا
جالد انا انا انا انا انا	بچه جالد انا انا انا انا
حق حبل اوله انا انا انا	ايميلك انا انا انا انا
بوجنه جلد انا انا انا	بچه كسون حق حبل انا انا
بوز خليل انا انا انا	كندا انا انا انا انا
در كرا انا انا انا انا	بجونا انا انا انا انا
دله كرا انا انا انا انا	كسه در دله انا انا انا
بور ورفي انا انا انا انا	جمله انا انا انا انا
بن نه انا انا انا انا	بانه صوح انا انا انا
ايشو مال انا انا انا انا	ايشو مال انا انا انا انا
هر دني انا انا انا انا	يدرك انا انا انا انا
تكري سلام انا انا انا	ايشو مال انا انا انا انا

ايشو مال

درد و دستم کوه کوه اول و کوه کوه	اشک و قدسایه بر منم عظیم
سبعی بر آکا باغشادرف	تم انک حقیقک احسان افکاره
اول فوجی بوغزله الله خلیل	اندر شاد آیدم رب الجلیل
کند حیرت لیل اول حضره	بفک میردخی بو عیترت که
تکریمک دستم خلیل کوه	دوست بولیکه ارف و بریکه
بولیکه ختم اولد بوستان بره	و بر صلاوه صد قلده بفریره

ابراهیم از همه

بینه کله کوه کوه بر سوزده	سویتم ز کرایسک ای ای
الله آدیله سوزه کیره بر	هم محمدا صلاوه و برهیم
بر حکایت لایله خوش مختصر	لیک غایت معجزه معتبر
خوزه ساند و اورد بر باد شاه	حکمره شرفه غره کوه ای شاه
آینه در زردی بر ابراهیم آدهم	مال ملک حدان زیاده آدهم
خوزه ساند اول ملک سلطانده	غایتله فانیل اهل دایدهم
آیدم انک تیلیک بند و کنی	خوزه ساند کیمیکه کینه و کنی
ایشله هده حق عیترت آیدم	خیر اول سلطان ای تیله آیدم

تخت اوزره بر کجه بنمیدم	حریر اطلس دوشنگه بنمیدم
اول حالیه باور کن دوش کوه	دوشی بجه صانکه سفینه کوه
مامک اوزرند بر کنی کوز	جون طفر طفر نسنه آراز
بر ابراهیم جلیغ دی کین ای کوه	کلبین آلیله سن بو ایش
کینی مده بن سنک دو حکم	دوه یاوی قایدیم ای سترم
بر ابراهیم آدهم بوسوز سولده	آن جامان باشفیس نجه دولا
هم طاهر اوزرند دوه ای و له	باید شاه تخته دوه جقه ای
بن صبره ایشی کلب باشی	سکا شمه اوزر ملک بر دوه
لوب ای کید سین یوه اوه	حریر اطلس بجه دایره باله سین
بولتون تخت و دوه کوه اولد	کیمی رشتا بن بورد دوه بولور
کوه بولور کوه بولور لیکه	دایره نفس آرزو سین و بر کجه
دوله شافین یله در بزم سین	کنه و اوزر کجه بر نظر کوه سین
هانیم بولند دایره کوه	هانیک کیره قوملر دیکه
شمه کوه دوه بولور کوه	ناجی تختی باشوکه طاز ایدم
دوه کوه کل سین کوز عیترت	غایت اولد سویلب بو حکم

ایستد فان شوده مملک سونله کوز
 بونمده ز دیشده لای انجی
 بوکده کوزان سزاید ز بله سین
 جحکه اول کنگر کجده بلسر
 فانیده ز کولکوی و پرمه سن بولکا
 باقی شو فانیه صبه سین
 فانیده ن هج کسه بولمده وفا
 عارف اولکم کجده کز دزدن
 اولکی کوز انجی دکل بر نیاید
 اول سب اولد کجده کیمنه
 سونمده کالجیه عبرت کلانم
 ان کوز بیز ایمیک طاقی
 شول کجه کوز میشده فصر
 اوش انک عشا سنی جکر بکر
 حضرتن دزد کوز و دره اوزه

کوزان دکل بوسرای دید و کون
 بوسرایدن کوز من دجی
 طوری بوسرا بخت بر اعین فایده
 بیز بر آرد نجه قلوب کوه بیلر
 هب کلن کجده نوبت کلن سکا
 دنیا ایچون لخر فیضیه سین
 سنک کوز سین بزه قلده جفا
 بولمده دیوبت غایت اولد اوزن
 شول نیکر حضرتن لایس اید
 براهیم ادهی ازشان اتمبه
 ناید بید اولد ارا دن اولتلام
 یته اولد کوز دده اوز دجی
 دوه جیدن لیشه حصی
 نه خبالده ز اشبو احوال کز بکر
 ارفق اولد اول غمها بوزدن دجی

باد شاهیک هج بحالی قلده
 نطقی دونه کس سونلر دلی
 سن بلور سن حالیز یار بست
 اولفوسوز کوندر کز اولد
 ازشی کون یته شوش خایده
 واروب طاقان کز اولتلام
 بوحالیز نیه بزر کوز لوم
 آخ دوجا حاضر قلده بلسر
 اوز دبلر اولخر سان باد شاهیک
 دکله حاجی فولد انده ادهیک
 جرم سیندن ابر دیک دوشدا بلوشده
 صلوتده ابر طاع اوشنوه ها کله
 مشغول اولد کجده کجده حالیه
 آرزو اذن یته ایشدی سوزن
 یته نیدا کایند بلسر حوش

قلده خبر ننگ کجده سین اید
 بزمز اولد دجی نسیبالی
 دیو باغ اخلده یانه یانسه
 بوحالیله ابر کوز کولک کوزنه
 ان کز انک یته بزم دیر انکزه
 جمله عسکر سونلرک وار لوم
 باد شاهیک ارفق هب بیلر
 هب بولن دوشده شاهیک یانه
 اولنوب کجده بوجه ضایع اوشنه
 یوغده هم اقی باشینک انک
 ز به کجده کجی بلر اوشنه
 بزمی ادهم قولاغنه بزمیندا
 اولدند قونمدهی قولاغنه
 اول وازه صلوتده اوزن
 بزمی ادهم اتمک اوزمک کوش

صوتن آوازده دد بکر آینه	ینه قله دد بر آن نسیته
یعنی او با نردین او باله دد	یز اهنم ریشو آوازی دکلده
ینه درش آرزو دره اولد آهنی	قلده آسبر د و کده طاقی
ینه نکلوا باش طلوعه کوزلو	ایده آوج اولد والورجک بوزو
با ریشه ایشو بی بولمه ریجک	جسته کله ناکهان بر کجک
اول کیکه مشغول اولد با ریشه	آن بر افده آنک ردمه با ریشه
اطور روت فودب کوه اوسته	سکوله ای یقی قصدنه
اطور کجه اول کیک اولد آهنی	فاجه فاجه اولد عاجز اولد آهنی
جانجوز غازی حاجده کوزینده	حق فسیح دبل بر د کیک سینه
یعنی بویچون خلق یله حق	یز اولد ایچ سنی چون ایلیقه
بش بویچون خلق یله حق سن	سکاتیلدی قوز سینی
برجیک بلدی کی قله بلک آج	بیم آینه اولد بلک اخیج
کولک حله بوزن کین همان	ددی بوشاهلک ننگ آلمان
ناجی نغنی قوب سینه اینه	طس آیلده بر فقه آینه
اوش حالتم قله سینه ایوم	ایشو اطالیدن ی قوز قریله

شیر

ایده و بدم خ اولد اقلیده	آرادن اولد اول کجه نابیده
دوشده اطلدن بارشاه کوزینده	سینه بخوش اولد کوز حکنی
اذا اولد یون طلوبون کله	وزد تخنک اریکه ایوم ایوم
کوز د بکر اول اهلک کله و کنی	یلد بکر بادشاهک اولد و کنی
قوی قیس جماله کله سکو	قوی قیس جماله کله سکو
بیزه اولان بر کسبه اولد ک	ای کله اول شاه کله کدی
ینه کوز سوزه کلا نوفر	بادشاهک اولد اهلک ایلد
اول کیک سوزین ایشین اید	اطور زرنده بره و نیشده
بانده اند بوق فلکین اینه	بر زمان عقی کله ای اینه
قلده بر نکلدی بولده	قخر و کید و کین هر یله
بر کین کوسون کوب ایلد	بر سانه دوه و اولد عز و راه
اول صوغ توبین دیکه قلام	اکاکف اولد املوکات عالم
شول قدر اظه کیم جفده اوف	کوزی باشی صلا د افواض
کیمدی بولک وار من بر جان	کندی قوبد مکر ارجان
کین بر کینک اولد جوان	بر کجه نغیا باشک و ارجان

سحر زده دمبکه مگودر بیون
 بادشاه بدله اکامی قول
 شول کوزکم فماش و هم برین سکا
 فوخی صاری سکا و بریم
 سکا و هم جملکین اولی سکا
 بز اول مده بو ابته ایشلیم
 جویان ایدرین سنک و اول سکا
 بادشاهم بن سکا نه دیه بریم
 بن بیچاره قولم اکیم انی شاه
 بو فویولر جمله سنک زهی ز
 بادشاه ایدر سوزیم آله یاد
 بو فویولر جملکین صاعیشلیم
 شول لیاسر ففنانلری کیه سن
 سبویوب جزده شهاد و نلوش
 بقدیله اول بادشاهک ایشنه

بادشاهک امر نه و برمش بیون
 بر سوزم و وار سوبیم قیاقول
 اول گنگی باغیشه سن سکا
 اول گجدهن نقیای بن کیم
 بچکله بلکیم جمله سنک
 سنک ابله دانسن دکندهم
 بنوز زرد ایلما ایشک
 سنک اول بک بجه کیه دیفر
 بلک بر حال اوزره اولان ایشنه
 اول ای گنگه فیلور و فر حد ز
 سن شمدن کرو ایلیم آدانه
 قوسین هب سکا باغیشلیم
 بچاهیم بر کیمه و بریم
 اهل کول فله تفیح انلری
 کجدهن نقیای گجده ایشنه

بادشاهک اخلاسین کیمه جان
 اول ایشی بچون اکیسی بو طایفه
 کورک ابراهیم ادهم ایلما نلده
 دنیا نیک جبل دون چغرد اول
 دوز ابراهیم دوز کیم حیوان
 جویانله سوزن ختم اولد ایلما
 بینه کلا لوم سوزن ما قیلنه
 کیمه و فیت بر او غلو واردیم
 خید متا به زدی کا انسی
 ابراهیم ادهم بچون اخلار دیم
 او غله مشغول اید ایلما همان
 یکت اولد ایلک بخینه
 دایما دزدی ناد کله سوزی
 ادرک اناس کوزم مسین
 ناچخی سوزانسن ندر فر

گنگی و برده شاه ایلانی جان
 بر بر بله لیاسر دکنده سکا
 فانی باقیه تبدیل ایلده
 ایزت خلقی فله قبول
 کیمه و مبه سن ای حیوان
 دوغریلوب بر یوله گنگه همان
 ابراهیم خندان اهلته
 اکی ایلوق ایشنه بار ایدیم
 در ایدیم هر ایتک بر دانی
 انک ابله کولک اکلار دیم
 ابردی فر فایح با ایشنه بوجان
 جفده اولوزدیم با ایلک نخینه
 بچکی اناسوزی خلق ایلدی
 فله کیمه و کیم یلر مسین
 بن بیسی کسوز انیس ندر فر

السبي يذبحه ويحرقه مردوم
 آبي كوردم بر كون بنده آينه
 چغه اول رسته دغرو آوه
 صكره آبي كله كنده كله
 اول وقيدك بر ويا كله آوه
 دكله آسي سوزين هات
 ايشد اتمد بچك نك تيلدي
 اون سكر يا شنه كبره بهلوان
 الا بو ازمه تيبلكي
 اون سكر يلدك سوز دكله
 اتمدي بر خوردي سوزم اول آبي
 بوز سوزوب دوليكه كلشم
 از فاسيله داغدا اولون بچكر
 مالي ملكي نك ابد وب بچكر ادا
 اول بچك ايشد وب ايشو سوز

ينه ناز ليدك در دردي
 جمله سين سنجي اتمد جمله قاتنه
 اول وقيدك بر ويا كله آوه
 قند كندو كين عالم يلدك
 نه بلور سن نك ابي بلور مر
 آسي بچون اغدا د بهلوان
 نجه يل حكيم حكومت يلدك
 مني بوغده جهاند اول زمان
 اون سكر يبا اولد غاشيا ولب
 چغه كله او غلنه بر سنجي
 بكاره خلعت و برديس ابي
 مكه شير نك انا كور ميسم
 ايلتوب مكه بزارند صناد
 اتمد در و شكره اولمش كخدا
 قبا باشله طولد امبارك كور

اول كيشه نردنم ايله مره سولده
 دوند چريسته اتمد كلكوز
 مكه شير نه وارون ايره بيم
 جمله سين چون امريشه ايله بيلد
 دونه اور ديلر بونك و افتر
 جمله عسكر بلسخه در ديلر
 بادشاه چغه بيلر ابي جان
 يكدي كورن كور نك صافير
 اكيته كنده بر املس قاش
 رخلدي كول مشاييم حلال افندي
 اوغلو نك اردنه رومده آسي
 تاز ليدن يته بغير يا نسي
 سن كده نجه بن قهر بنده سين
 خسر خي انا بچون اغدا بچك
 سنك بچون در نك فودله تبي

لطف ايدوب كاخلفت ايلدك
 اطي دوف جمله حاضر فلكوز
 در تلي انا ملك بوز كور ايره بيم
 نر درون بول بر اغي كور ديلر
 بغدا اتمد بر اولو غافله
 اتمد تاجر صفاته كور ديلر
 اول بچه بند امله لوجوان
 دكله سلطان ده بوغده صافي
 ابي كورن اولور ديم عقي قاش
 جمله سته اولد بزارنك باشي
 ديدك اناك بزد آسي
 يند اقلدك كور ملك باشي
 بو قورچي قلم قيوب كند سين
 سكل ريله كوكلومر اكر بچك
 اتمد باوب غلده اول بيزد ابي

بوکر یکی در دایم چون غلابین	کیک ایله کوکوم اکلبارین
کوردی نالک زار بی هملوان	اندک اندک یونین کجده هان
آنچه منجکده بن وار سیم	آنک حال بی بن کور سیم
وار بن کسوریم مردیک	کوکله کورن کسورین دوردی
آغله سن بن زجکده کورم	آنرا لوب بنه کوراکورم
اسی اوغول ایم سنی ددی	قرقرم در نل قیاس نی
بور کیند بر ای وار بلورم	قرقرم بلور کاسرت بلورم
آنا اوغول ساز مشد بیلر	نوحه قیلوب ایچی آغله بیلر
جکده عطفله دور کون هان	منجکده یونلوب اولد بلورم
بالکوز قیونک کیندک انای	انای کوندرد اول بر دانی
ایله واران ای کورم دین	آج کور کور قونجک قوبات
کیندک بار بر کان باشی قصبه	حج دکلی مکر عانی حق دوسینه
کجه کوند وز یور و یون کدیلر	کعبیه کور کورده رکون بندیلر
یکت آنک قلسوب اول قیرنه	بر سینه کوردی منجکده شهبینه
قلابین کله منجکده دار سینه	وار و سینه منجکده دار سینه

پا

منجکده اهل کورم بیلر بوغ کورم	منجکده اهل کورم بیلر بوغ کورم
کوردی یکت بیلر کور بیلر	دیده بیلر ایچکده مبدلر
خرساندن بر کچی وار مبدلر	آدی بر اهریم از قهر ایدک
خرسانده اولکچی سلطانده	خبر ادر سیزه اولمش کجده
آنک بچون مشد کج کله بیزه	جنگیده در بیلر ایشدک بویچی
دید بیلر وز در زرمه بر کچی	نیمده ایبلدک و بطا بیکه
اوردینه کیندک شو شحر ابته	دایما اول ورنه داغده وارده
شول دبدان شون خیمه کولور	یکت آنک درن بوسور ایشدک
باشیله روله اسکوزک	اول خرمندن اعلیو اطرسه حقم
کجکی دینه دوعرو ایقر	جنگیده کور لده ادمی هملوان
اول دبدان بر کچی ایشدک هان	صرتینه بو کیش اودن بر خجه
کوزاق صقلو ابر فجه	قولیه طافیش ورونک ایچی
بکینه سو قش بطله نک صابر	اول مبارک ای بو کیش دخی
قرق صرتینه باشیش ایچی	کول تیا قرضولیش دور بیله
ضراروب کول تیا قرضولیش	

اسکنان کلینت هم بالین یاف
 بخسوا بده سینه اون سکرسته
 اون فیه و زدن او کز کلوا جمال
 بجه باهلو بجه معمار ممدی
 اول بکت کوزده انا بی حالنی
 زنده بفسین ز فاستندک و زنی
 اول و زدن سرتنگ ادهم کلان
 جا غروب بوسلان او دنی
 یوی کله بزاند بسون
 ادهم او دونه آجه سن لیجان
 انکی کوزده اول سکرسته
 دخی بفسین کده الله ای جان
 انزه اول بکت صور مشد
 کله انزه ادهم نخاد به
 از همک والایه معبد حاسنی

اول نهانه قدی فاست کی فانت
 ایوب صوب صباحی قلیعه
 اولمشد کون بجا فکر زنی مال
 او فیهو ایجون هم بیده باش قدی
 بز زمان او مده واروب حانی
 واروب اندن صکر کوزسه حالنی
 مکه بارند فلدی اش
 حلال آجه الان واروب
 آجه نلک دوزین و زده الله ای جان
 و زده اورت آجه لک انک همان
 نضی فلدی نضدق انزه
 کیدی نول در و شکره الله همان
 بکت انزدن خبر لیس ایدی
 کجوب او نوزده اولو نخاد به
 دکله اید انبله هر داسنی

ل

ایشد امد بکت اند نیلدی
 انک حالنی کوزده ای جان
 تاجی حنی سر ساند مالکی بولدی
 حنک عتریه بولدی حنر بولدی
 تخی کی بولدی قلوب و ایدم
 او دین جکن بب جعفر
 کلوب بوند بالین یاف
 جناب کیک بده عصا سن لایله
 حنک عتریه بولدی قلوب
 و زده جکن بب جعفر
 کسور بزم قلوب حق مرینه
 سولده بوسور بکت بولدی
 اید و زدن ای بابیم
 ایدم ای انا ملک بخت کا
 بولده بولدی ناسنه ساد حور

کوزدی ارنجه ای سیر ایدم
 بزین باشله اند بولون
 اون سکر بولدی بولدی ایدم
 قها غازیه اب دق و زده حنی
 دیوب دوزین و زین کیوب
 انا ملک حنر بولدی سن ای جان
 او دین جکن بب جعفر
 صوب بولدی بولدی ایدم
 اند بولدی بولدی حنی
 مالی ملک ز کین ایدم
 مصلح اولوب ایدم حنی
 انا سته بولدی بولدی همان
 انا حنک بولدی کوزیم
 جقار ای بولدی کده حنی
 انا سنک کوزی کاد و لدرش

کورد خادهم فرسوسند برکت
 بر سوز کله از هک کوه کله
 کتک اولوا ولد و عین بلاه هان
 دیدی کجانی عالی و اولیبت
 شول زمان دوش ایلد کجک
 مالی ملک بر ایلد زدن هب بکا
 اول سکر بل فریه کیش بکت
 کوه کله چکنی دوش بکت
 بادشا هلق ترک ایلد کیش بکت
 قیوب بی کوز اول اول
 دیر مکی سنه ای بار حله
 اتا اولوا بر مبره در مسین
 یانیم جانیم آل ساعت هان
 اوله جقه ادم غریزه دعا
 دوشده اندن بق فلک ایشنه

چن کله فرسوسند کیش
 کوز میش اوله بکت هج غریبه
 کوه کله اولوزین اولده هان
 دیدی عالی اظه اولیبت
 وافق ایلد بی هج غریزه
 حق قیوب طوبی قایم بن سکا
 قولعه بران بیون و برمش بکت
 حق اولونه بر از ایشوش بکت
 بنه بکون بر کیش صلوات بکت
 امکی ابد بستر باد هوا
 فلک مسلط ای بکون بزه
 کج بکت چون بده و بر مسین
 با آنک دینجه دنده بهلوان
 یکدب بقوب جانم الدی خلد
 اولیسه اول در و بشلر باینه

جمله بر آزار کون هب کله بکر
 کوز دیر کج جانی و برمش حقه
 دیدی کج زهی نازین بکت
 ای عجب یوقمکی سونک ایشی
 آجد بکر آکا نجه بور کیشی
 بفسد بکری اند اولان ایشله
 بر ایهیم ادم در بکر و ایشی
 خلق را سیون کله ایشان
 باشجو غازن ایلد و زینه انا
 بیاز زو لویس کن بو حالیمه
 اولن نیم اول غل غریب اول
 دیولوله بقین بیک و قینی
 بی زو لویس کله انا اوقوم
 بغرمی دیک بستم اول غل غریب
 مالی ملک سکا و بردی

ای طاهر نور کله ایشله
 ای کورن قلد بکر هج غریبه
 فریت لدا ایشوز اولان بکت
 نجه دویله ایشود زده ایشی
 بر ایهیم ادم کوزد بوشی
 دخی نه کله اول در نی باشله
 کوه و طر و کله بکر و کوریم
 اولور و اول غل غریب ایشله
 بر نظر قیل ایلد و کفر قسا
 مطیع اولان انا اوقوبلان
 انا لک حسرتی چکن کله
 ایشین نیم اول غل غریب اول
 دوش اولدک بودرنی
 بیان در ویش دوش کجه
 بکون هب لره قلد بستم

اَلَيْسَ قَلْبَانِ دُنْيَا
بَيْنَ حَجْرَيْسِيَّانِ اَبُو قَلْبَانِ دُنْيَا
ذِكْرُ بُوْرَتِ بِالْبَيْتِ فَزَيْدٌ كَرْت
رَأَيْتُ حَفَّهٖ اِرَّانَ اَلْوَلُوْرِيَّ
عَبَسِيَّ اَبُو قَلْبَانِ دُنْيَا
طُوْرًا وَشَدَّكَ اَبِي
قَلْبَانِ دُنْيَا يَزْجُنْ بِنَسِيْكَ
فَارُوْنَهٗ قَلْبَانِ دُنْيَا اَنَّهُ اَكْبَرُ
قُوْدِيَّ اَبُو صُوْبَانِيَّ اَوَّلُ
قَلْبَانِ دُنْيَا مَا لَنْ فُقُوْرَهٗ
اَوْغَلِيَّ فَرَبَانَ وَبَرْنَ حَبْلِيَهٗ
فِيُوْنِ رَايَسَ جَاوُوْلُوْفِ اَلْبَلَدِ
اِسْتَعْبَلَهٗ قَلْبَانِ دُنْيَا
اِبْرِيْشَهٗ عَزِيْرَهٗ فَرَمَانَ
لَقَمَانَهٗ قَلْبَانِ دُنْيَا

زَيْنًا فَبَرَهٗ كِرَانَ اَلْبَيْتِ اَجْبَرَهٗ
بَلَّغَ دُوْرًا اَلْوَلُوْرِيَّ كُوْنَدُوْرُ
يُوْنَهٗ قَلْبَانِ دُنْيَا
فَلَانَ شُوْرُوْدِيَّ كُوْلَهٗ اَعَانَ
اَوَّلَهٗ خُوْرُوْدِيَّ اَلْوَلُوْرِيَّ
اَوَّلَهٗ كُوْرُوْدِيَّ اَبُو مُوْسَى اَبُو
اَخْذَرُ اَجْرَ مَا لَيْسَ اَبُو جَعْفَرُ
قُوْدِيَّ اَبُو دِيْشِيَّ اَبُو اَبِي
مُوْسَى اَبُو فَرِيْدَانِيَّ هَارُوْتِ
وَبَرْنَ كُوْلَهٗ رَحْمَانَهٗ وَبَرْنَ
قَلْبَانِ دُنْيَا حَقَّ اَمْرِيْ
اَبِي اَبِي هَا جَرِيْ اَبُو اَبِي
فَهِيَّ اَسْكَنْدَرِيَّ اَرَمَانَ
اَبِي اَبُو اَبِي اَبُو اَبِي اَبُو اَبِي
اَوْغَلِ حَسْرِيَّ كُوْرُوْتِ

فُوْرُوْدِيَّ اَبُو بَرَهٗ دَهْرِيَّ
بَعُوْبَهٗ قَلْبَانِ دُنْيَا
اَبُو اَبِي صَا لَانِ
يُوْسُفَ قَلْبَانِ دُنْيَا
خَبْرَ صُوْرَانَ رَسُوْلِكَ
قَلْبَانِ دُنْيَا حَفَّكَ عِبْرَتَهٗ
اَبُو سَكْرِيَّ اَبُو دُوْنِ جَعْفَرُ
رَسُوْلِكَ اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
بَدْرِيَّ صِدْقَهٗ قَلْبَانِ
عَدْلًا اَبُو دُوْدِيَّ كُوْفِيَّ
عُمَرَ قَلْبَانِ دُنْيَا
فَا كَا اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
دُنْيَا رَسُوْلِكَ فَرَدَاشِ
وَبَرْدِيَّ اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
دُنْيَا اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو

صُوْرَتِيَّ اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
سُوْلُ فَبُوْبَهٗ اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
مِيْرَ اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
جَبِيْهٗ سِنِ كِيْنِ وَبِيْهٗ
بَقْنِ اَوْغَلِيَّ حَسْرَتَهٗ بَقَانِ
اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
دُنْيَا اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
بُوْرُوْدِيَّ فُوْرُوْبَهٗ فَبُوْبِيَّ
صُوْرَتِيَّ كُوْلَهٗ اَبُو اَبُو اَبُو
فَرَبَانَ اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو
دَبْدُوْكَ فَرَبَانَ فَاظْمَرَهٗ
دَبْدُوْكَ عَلَيْهِ قَلْبَانِ
كُنْدُوْسِيَّ اَبُو اَبُو اَبُو اَبُو

فایده کوچن فایده قلبیان
آنچون است کسی اودر
دنیا حقیق آفرین صون
رؤصدان بنام سلطانه
ایشی حقا که بونا بسروفا
کنن ای سن نصب آینه
علیه بر عمل بر ایمان
محتاج شود ورنه آفر
بره منفی بره و ابره
اولد قیوسی بر جامع
روضی ای آینه قوشی
بره باخل بره جاهل بره
آینه شود ورنه فوشی نیانه
بره زاده ای آینه زوجه
ایراق آینه بوندر نکیر بره

دنیا قی مسیح افرای
مؤمنان ای عایشه قلبیان
احمد دنیا بی صنان احمد
قلبیان دنیا دونیان
دیر خلیل بن مصطفی بوز و عیله
بزه دنیا ده دورن شی بره
بره نفوی ای آینه
قیوسه بره فاضی
ای سن نصب آینه شود
بره مکتب بره کعبه بره
شود ورنه کعبه ای سن بره
خاین بره نما ای سن نصب
بره شفی بره شی بره عالم
شود ورنه عورق سن بره
لطف آینه ای خدا بره

از حق بیز بره بی نمازی
بره مدام قور نما ای سن
عورق دنیا ده کره آینه
زوجه بره از کو کلف
بره محله کیم بره دایره
بره شود ورنه شی مکریدن
باجوج بره ما جوج ای
شوشی دورن بره
فران بره شفا ای سن
معدن بره صیف
بره جتا نصب است
کینه لقا عین بره
بره موسی ای سن
جهنم دن بره قیل بره
ای سن نصب آینه شود ورنه

فلاز بره محلدن کلز
نصب آینه شود ورنه
بن ای بود ورنه آینه کل
بیسر بره نماز ترک آیز
بدر نفوی ای صفا فعل
بره ایلس بره دجال بره
ایکل بولداش آیز و عیله
عمل بره ایمان بره
خلاص آینه قبره دورن
بره طلت بره عفرت
روز محشره شود ورنه
دفر بره حب بره خلیل
آزاد آینه شود ورنه دایره
سفر بره جیم بره غنا
جن غفاده بره فرودن

بری نعمت بری عدت	بری مآلوی الهی سن نصیب
آنکه شود ورت از معنی	او حقیق برین بری
عسل بری سکر بری تلجا	برای او جانان نصیب آله
شود ورت منوای بری خرما	بری او ز فری بری تخم بری
علما الهی دین سنه	شوخت اجز دورت
باری بری بری رضوان بری	حوری بری غلمان بری رضا
برای برین آخر بونک	جمعی آتش دورت نصیب

است فرقی بگری دورت

نت

حکایت ابو الحجاج زینة الله عليه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 أبو الحسن بکری محمد بن اسحاق بن حسین حشامی زینة الله
 الله تعالی شوبله روایت و بویوزدن حکایت بددکه
 رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم حضرت نکر بنک
 بیغبرکی ظاهر اولوب برکافی معجزاتی بدی قلبه ایست

جو که صنغان و لایتنه ارشده صنغان مکی اول
 زمان شفقده عمر بکری جمع ابدوب تابع انبیا و دورت
 بکال اولدوب جوف و لایتنه حکم ابدوب کونکرده
 بزکون مدینه منوره دن بزکری کلوب صنغان
 شیفان بادشاهنک حضور دن رسول الله صلی الله
 علیه و سلم حضرت بکر بنک اوصاف جملة و اخلاف
 حمید برین اولدکلو وصف و بیان آله بکر تحفیجی
 نفرزدن بادشاه جان دلا بله فولقدن عاشق اولوب
 حضرت کورمکه تیل ابدوب تحت قلبه و آزار
 ابدوب حلو نه کبردی جو که او بقوبه وار دی
 واقعه سنه بر فرغ تحت ویزدن بر منور جمال کورد
 اولدک فرجه یا فوندن دورلش فیه را بعینک حاله
 برقی اولوب جهانی منور آلیش ویزقی صفالو بید
 اولدک دوروب بوجه او از ابله ندا ابدوب دیرکه
 سید کائنات و خلاصه موجودات حبیب خدا شایع

در روز جزا خاتم الانبیا محمد مصطفی بود زمر از بلاد کج
 سلطان انبیا نیک باغنه بوز سوروب زیارت ابد
 ابروی کلید کما حضرت رسول علیه الصلوه والسلام
 بیوز دیگر با ملک اول لایق اول اندن زیارت غیره کلید
 ملک با رسول الله بجه انک گزک بیوزک دید حضرت
 پیغمبر علیه السلام بیوز دیگر که اول حق سبحانه و تعالی
 نیک بر لیکه و بهم حق پیغمبر لیکه اقرار ابدوب ایمان
 کوزه سین دید ملک همان در حال بر مافی قلد روروب
 جان کو کلن کلمه شهادتی اوقیوب ایمان کوروب
 مسلمان اولد اندن حضرت رسول علیه السلام
 خطاب ابدوب با سعید شمدن صکره بوفانی عالمین
 بگری بر کون عشرک اولوب نور رحمانه عرفی اولوب
 اخرته نعل ابد ز سین دیدی ملک بود هشتاد اولوب
 کوز دیگر سرائیک اجمی نور ابله دولش یله بگری دوشی
 رحمانی و کز جکدر بوشار لقله فالقوب خزینه سینه

کوروب بر جفت صدوقه انواع ارمغان و تحفه لر
 درلد و روروب مهر لک و بر بهود بدن اون دورت
 بیگ آنچه به بر دوه الوب امانتی کتوره دیو اضمیر
 و یو بادشاهک اون دورت یا شنگ بر او غلی و اولد
 ادی عبد الرحمن و ابی بو الحیر ابدی بانه کتور و ب
 دوشنی بکاسونلدی و دید کرای نور دیدم خزینم
 اجمینک اکی صدوقه هدا یا قیوب و اولن بیگ آنچه
 بر دوه الوب دوه جبه اضمیر لدم و قنایک بر اولد
 کیم رف من بیم برینه بادشاه اوله سن زبر بیم و قنیم
 بقید اولد دوهی کتور و بول صدق قلمی یوکلد
 مدینه شهرینه واروب بیم دوشمنک کوزد کز اخر زمان
 پیغمبر حق سن اشکاره کوزه سین و ایمان کتوره سین
 و ایمان اکی تحکمه ابدوب امانتی تسلیم ابد سین
 دیدم چون بادشاه دار فنادن دار بقا سیرینه کوجدی
 ولایت ماتم ابدوب و غلی ابو الحیر بادشاه ابلد بگری

کوندن صکره باباسی وصیبتنه مشغول اولوب شهرک
 اولورون جمع ایدوب وزیرکسه بی برینه وکیل ایدوب
 سند قیزی آلوب دؤبه بوکلدوب و بونک بانه برکته
 آلیوب مدینه شهرینه روانه اولدک اخصا ائدن یوردی
 چون قزلق اولدک بالکریق کوردی یوق زیاده
 غمذن اوبغوس کلدی دؤدن آندی آنی مبارک
 بن بالکریق کوردی ائندیرمکه همان بوکجه بی حضرت
 رسول الهیک ائیکه ایز کوره سن دبد و کلدوسی
 دوه اوزرینک صدق قوراسینک یا نوب ایدک رسول
 علیه السلام شرفله اولدوه شوبله یوردی کور اول
 کجه صباح اولجه مدینه شهرینه بقین کلدی شهرعبان
 اولدی دوه دوروب برکزیسک کلدی زبر اولورینک
 اولدوغن یوردی ابو الجحری اولوب شهرک کوردی
 بودخی حضرت رسول الهیک مغجراتی هرکانبه ردیوب
 حقه شکر اولدک بریزه قنوب برحبر الایم دیوب

شهرک ناره یوردی ناکاه اولن کینه راست
 کلدی صفالری فی صوفیانه لیا شکر ابله والرنک عصبی
 و نسبیج و تقابل قلوب صلوات کور زرت چون
 ابو الجحری اول جماعتی کوردی قرضو یوردی بو یوردی
 کوردی بیکه بر اولغان کسولر علی و ایلک اولن دوزنده
 بکوردی دوه اوزرینک اکی صدق بوکیش کلور همان
 فاز شوبله بقین کلچک ائندیر قندک کبد رسن
 ابو الجحری ائندی کلدی بوشه نه شهر بذر اول تبات
 قلوب دبد ائور اید بول مدینه شهر بذر و شهرک
 شهر یاری آخر زمان بغیری محمد الصلصلی صلی الله
 علیه و سلم حضرت نر بذر دبد بول ابو الجحری کولکندک ائندیر
 دخی صاحب مغجرات محمد که بیم بونک کلدی بوکی بیلوب
 باز نلر ابله فاز شو کلدی ائندیر اول نفلو بیغیرد
 اوزرینه تعلی و التون و حو اهر ناز ایدیم دبد همان
 جفا دی ائلر ائند بذر ازمزده محمد بوقدر لکن بزدنک

آرزو دگر د پلر ابو الجحجج کندی بکم ولد و غن
 و بابا بسینک دوشدن کوروت و آخرته نقل این جنت
 بلوب و هدا با دوزوب و صند فقره قیوب و بر بودینه
 دوه الوب جمله و حجتا بند یکی بونکر حکایت ایله
 مکر بو اول کسی منافقرا پیش بر برینه با قشوب
 ایشدیلر کوز دوزکی بوساز و خاشاکد بندک او نور
 صنعانه حکرا ایدر ایشدیلر سنک با باکل آخری ختم ایش
 زبر جاز و لوق ایله ال و کلوب قلم با شین ترکه ایدوب
 کینش د پدیلر ابو الجحجج بو جوارکی ایشدی آخ
 قورین اول حق بجز لکه خد منید سنوبله اعتقاد ایله
 کلیمکله اولوز اولمز سوزیله دوزمور بونله هر زدن نه کار
 اولوز دیدی دوه سن قیوب بوز بدی دل منافقرا
 شرمک اولوب بر برینه د پدیلر که زهی جعفر ایش
 بز ایشدیلر شمد بو اوغلان حضرت محمد علیه السلامه
 بود کلا امان و نیت ایله واره حضرت بلال حبشی اذان

۶

او قویه بز نمازه واره بوز بو اوغلان بز کوروت
 محمد علیه السلامه سوال ایدوب دخی بونکر بجه
 دوستلر د که سنک حقیق بونله سوز سونله بیه
 دبه رسول علیه السلامه بیوروت بز کوروت بونکر
 هاجج بوزی جفاروت بز هلاک ایدر ایدوب
 منافقرا باشی نک بوزینه با قید بلر اول دخی ایشدک
 بونی بن ایشدیم بن ببار فریدک اوغلانک آرد ندان
 آرشوب دوز یا مکن دیدی ابو الجحجج دوه نک باشی
 حکوت دوزدی اول منافقرا یاتنه کلوب نی بکت
 بز سنی بوز بکه قلدی سن خود صادی پیشن کل سخی
 محمد علیه السلامه فقط ایله کوره لر دیوا
 آرزوینه الوب تا کله برسی صاحبندن دوطوب ره آورد
 جمله سی اوشوب و لغدرد و کد بلر که اول صادی ابو الجحجج
 عقی کندی و بز کوزنی جفار د بلر اندن منافقرا
 باشی سن دوه ایله اسپانی او کورلک بن بونی بز بلاینه

دخا کر نماز ابد دبد اول طغور منافق دوی کوزد بلر
 بری ابو الحجه مسجد قیوسه کوزد بر فدی کند و می
 انجری کوزدی کوزد بکم محمده علیه السلام اصحاب
 کرام ابله انوزده همان غما سبن بر اوروب فریاد
 ابله دبد بکم با حبیب الله اکرام ابله فوغه
 اکرام ابله انوزد بر کوزدی ابدی ابدی کجی مکن صفات
 بر یوسه برست فوغی آوه الوب رعایت ابله طعام بریم
 و خوش کوزد اهل عیال آرا سیک با نور در مکر قلبه
 کفر بنی و ارمیش بزاند فدن سک و خزیمه کبروب
 جمیع و ارفع الوب اکی صند و فیه قیوب و بره سپردن
 اون دورت بیک الحجه بر دوه المیش ابد اول ما می
 اول دوه به بوکلدوب و بر باشینک برا و غلور و غار لوب
 کید صباخ اولدی بو قضا کوزد در نالش انبوب
 جناب حقدن کلان قضا به صبر اندر و بر کتبه ابله
 میوب هر طرفه کوزد اولد مکر کند روب اول غلان کند روب

اول اوغلان د و طوب ما فر ابله کبروب انجمن
 او غلن فان فادی دبدی رسول اکرم صلی الله
 علیه و سلم بیوردی بودیدن اوغلان نقد و وارد
 اول منافق ابدی اون اوج اون دورت باشینک و از
 دبد حضرت ابو بکر رضی الله عنه ایندک بو باشک
 اولان غزینک بوبله ایش نمکه فادیر اولوز می رسول
 علیه السلام اول منافقه دد کبر نمیدی اول اوغلان
 فدن در اول ابدی کبر بار رسول الله فانیدر ابله
 کربچک او غم اجسبه اوروب باشین باز در مسجد
 قیوسه با نور دی دی حضرت رسول بلا اله اوغلان
 کوزد کوزد نه صفت بود دبدی بلال مشر حقه
 کوزد بر اوغلان جوق فانه عرف و لیش با نور قوسا غنه
 الوب بجر و ایه کوزدی رسول ایندی با بلال اوغلان
 فلد ر بلال ابو الحجه باشین فلد دی محکم دو کشتک
 یوزی کوزی فان ابله طبرغه بولا شوب بلوریز المیش

یوزون بیوت و سیلوت بالک ایلد بلر هان آیدک اون
 در دینه د یوت منور اولدی رسول جون اوغلانک
 یوزینه نظر قالد حضرت ابوبکر اینه یا صدیق
 یوسوز لره بول ایشلر کرجن اینه عجب د اول منافقک
 ادی صلیا ایدی رسول الله بیوزدی با صلیا بول ایش
 شایه د و از میدز اینه با محمد طابق قع کونک
 رسول الله بیوزدی ایشی شایه اینه طغوز شایه
 گوریم دیدی واروب طغوز منافق بولدی
 یولدا شریک گوروب دکندی مدینه بوخبر شایع
 اولدی اصحاب رضوان الله علیهم اجمعین بولک بولک
 سخی کلوب جمع اولدی اول منافق دخی کلوب
 سلام ووروب بشین بزیکا و دوردی بزیکا کلوب
 اونوز دبلر صلیا ابو لبحر باینه کلوب اینه با محمد
 قانیدر قانمی سترم دیدی رسول الله اینه شایه
 کونک در همان طغوز منافق ایلر او کلوب اینه بلر

بال محمد جانمزی کسندن اونور کوز مرز جبار کوه
 حق تعالی کلا و شریف ایلر اغلا بیوز دیکر کوه
 و لایکنو الشهاده بر طابق بی و هر رز که بولکنی بول اوغلانک
 حقیقک ندرسه جمله بی کرجکدر و حقد رسول الله
 جو کوه بولون دیکر اید امیر المؤمنین عمر ایلر علی به
 امر ایلد ناکر بول اوغلان میدان سیاسته گوروب
 اول ایشی اللین کوب ندره صکره داز اناجه اصفیوب
 و اندان اوره با قوب کلنی کوه صاوره بول ایشی الحاح عمر
 ایشی اوزر کلوب فله به ایشرت بدوب اوغلان
 مسجد دن الوب اراسته بولکلوب سیاست مبدلینه
 گوروب عشر افله به اوغلانک ایشی اللین کین اندان
 اصیلک دیوب بیوزدی افله دخی غلام ایشی اللین کسوب
 بوغازنه اوزخان کجوب اضم کونک زهیج سولر سبین
 بزجوب و بز مکه دیک بوفیدر بولکنی سنی به بلاسه
 اوغرندی دینجه بولبحر ایشی ایشی بز ایشی کسکه لایق

د کلدرد بدی آلرین و آباقرین کند بیلر اورزند
 فصاض قالدی بوکزه شهنر خلقی و دون کوزسونلر
 تا کیم آنکه یقار د یوندا ایله بیلر خلق آرسند غلغاه
 دوشوب نغیز عار اولدی هر بری برز فوجا ق و دون
 ایله سیاست مبدائنه یورد بیلر اول زمان امیری
 المؤمنین اما محسن اما حسین رضی الله عنهما
 حضر نری فخلق یگی بک بجون خواجدا نوه کیدر
 اید امیری انی باشند و بری دورت باشند اید امیر
 بجیند خلیفه بو فو قباد کوروب اصلنی سؤالا بیلر
 بز فاج کسه خبر و بر و ب د بیلر که انی فتره العین
 اهل البین اون فوجه اذ مکر که بو بقید دده کیرک
 حضورند ایمان کوز د بیلر او زینه بنی شیفندن بر اولد
 فنوق و لیش هنوز اون اوج اون دورت باشند کجه
 ایله قاقوب مالرین او غریب و میرا و علی بو غریب
 قجوب کیمش دوشوب کوز د بیلر رسول اللهک حضورند

۳

شاهدن د کتندی و او ز ربه اثبات اولدی
 رسول علیه السلام بیوز د بیکه اول او غلامی سیاست
 مبدائنه ایستوب بکی آلرین و اکی ایقلرین کسوب
 آندن صلب ایدوب و آنته بقتر کک کوز د بیلر
 حکیم ربانیه اما محسن و اما حسین مبارک
 حاضر نری غایت ایله بو احوالندن غمناک اولوب بری
 برینه د بیلر که اون دورت باشند بر صبی اوله
 و غریب اوله یونک کیمی ایش ایشک کجه فادیر
 اولوز بو بنی عقیلر قبول انمزل واروب او غلام
 دخی کوره نر اول او غلام کوز کله ده بر ایدر سه دده
 مژدنت رجا ایدر جدا اعلامر رسول الله مفر اتندنت
 حق جل و علی عینیه و آلی و باغی صاع اوله د بیلر
 بو نیت ایله یور یوب اول مبدائنه کله بیلر جماعت ایشند
 یا او غلام کوز سا قیلر دز امام مکر مین حسن
 و حسین حضر نری سین زیارنه کله بیلر د بجه اولد

برگزیدن آه ایدرب جان و بر دی امام حسن باشی
 قلد روت یوزخی کوزدی آه ایدرب دوشدی عقی
 کندی امام حسین یونی کوروت فریادشیک
 باشی قلد روت دزی اوربته آدی و صوسرتدی
 عقی باشی کلای فریادتم سن صاع امش بین بو اوغلا
 سنی صانیم عقی کیش بله نولیم بن خود جد
 آغلامدن ایشتم هرگزیم حسین به آندت
 خطا کلمه اعدش بو اوغلا خطا وارد دزدیوب
 عامتر بن الرینه الوب سیاه کسورین کول یوزر بته
 طاعنوب فریاد ایدوب باجده الله یا حبیب الله دیوب
 مسج کزد بتر وقتا کوز رسول الله یونلرله بو حالین
 کوزدی همان مبارک کوزی باش بله دوله ایا کوز
 نوزدی کیدن کوج و ظلم کوزد بکر ایددی امام حسن
 یندی باجده و یاز رسول الله اگر چه غایت ترید ایدر
 لکن کوی عالی حضر کدن کوزدی ایددی رسول الله یوزدی

۳

نور دیده لورم بنیم عالمک مسائیک رهت وسعیم اولدرکه
 لخرتک برضعیف فرجه بندان حق دعوی و طلب ایتیا
 دیدک باسن بندان نه کوزد بکر ایددی یونله فریاد ایدرین
 دید بکر امام حسن ایندی باجده مبارک لسان حکمت
 یثار بکر دن بیوزد بکر که هر کیم بنم حسین بکر آندت
 خطا کلمه رسول ایندی ایلی اولدیر اول سوزی بن
 شمدی دخی دیرم ایددی امام حسن ایندی باجده
 اوله او یحق اسر و اسپدر اول معصومک این و ایان
 کسه روت و نقره باند رزمین دیدکنا رسول علیه
 السلام بوبکره نظر ایدوب دید بکر بن بو اوغلا
 هموز کوزد کدی بو این بوندن عجب در دیدم ایدی
 حسین به بکر نیکدن ونوری ایددی ابو بکر رضی الله عنه
 تلی بکر مراد بکر ندر دیددی امام حسن و امام حسین
 مراد بکر شوکه اول اوغلا فی آشه یاندور میوب و اول
 اون کیشیک لردن کوز ناروت حق سبحانه و تعالی

اوله د زكاهنه نياز ورجا بدوب باجدي اول اوغلان
 نازه حيات بلوب الى وياغي صاع اوله ويزه قرينداش
 اوله ياري بولداش اوله د بديلز رسول بلاله امر بدوب
 ميوز د بكي جملة اصحابي واولون كشي مسيحي
 كوزه بلال مبلاته واروب اصحاب كرامى مسيحي دعوت
 ايلدي اولون صافى بولدى قبوله واروب
 حاجه زدي جوكر بلال يلد يرخانه صاحي طشه كلدي
 مكر بولمغونلر شراب ايجر زدي تجلسي قلدي بديلز اوله
 بلاله استيفال بدوب فرمان ندر د بديلز بلال ايندى
 رسول الله سوزى استر سوزنه ديدن اولوزده ستمعا اولما
 سوزاروك بزورده خي ابدست الووب واربريز د بديلز
 ايجر بواكب روب بز بريته د بديلز بوجاز و ايزجك
 او فوزكم بواوغلان يزدده د بلال ابدوب الذين وبقريته
 بريته نو بوب و زرينه افسون او فوز واولا وغلان
 صحت بلوب بز دن دعوا اليك وجملة اسرار مري فاش

ابدوب قولشقره مر دن حاجه مري بولد وروب وياشيره
 دز لودر بولار كك نوب او نلره باقره اسكن
 كوزيكه اجوف اولسون د بولوز بريته اصغر ليد بياشيره
 عمامه صار بوب آلرينه عصا لرين و نشيخه رين
 الووب د لرينك ديك صلوفا ايله مسيحي كلدي بيا ايجر
 كزوب رسول حضرتنه سلا فر و هر وب بشين بز چكا
 و بشين بز او نورد بديز امير المؤمنين ابو بكر الصديق
 رضی الله عنه ابالي و زره طور وب عزت ايله
 بونوره سلا فر و هر وب بولورده خي سلامي الد بديز اددت
 صكره ابو بكر ايندى خي بولوز مسكره بلي بولوروز
 خي تمبه قبيله ينك اولوب ينك و رسول اللهك بار غاري
 صديق ينك د بديلز حضرت صديق ايندى ظاهر
 بودر باطنيم بولوز مسكره د بديلز بولوز ابو بكر ايندى
 باطنيم بودر بكون رسول الله جبرائيل علمي ماكتلام
 سؤال ابدوب ميوزر ز بوزر و كوكلر بوعك ننه اول ابدوب

بجز

ديدن جبرائيل ايدي و خدات ميدي و از ابدى و اول
 ميديك اوز ناسينك نوزدن بر درك و از ابدى باشيد
 ايجي كوكچين اولونمش ابدى برب با حمله سنك روحك
 و برب ابو بكر ك روح ابدى ديجك حضرت رسول
 بيوزدى اول زمانه بزره جناب رب عزت خطاب
 امر كدى اوجونك هر نفيك كجسه آخر زمان بغير
 ايجي و شفاعت خلعيني كاكين دم ديد و ابو طالب رسول
 ايند كرى تعالليك حفيون بيم روح الله ابو بكر
 روح اول عظمت ميديك بوز از ابدى و شوبله
 اوجد برك شهادت بر مقي الله اوز نه بر مقي بريم كلكه
 بجه اوز نه بر مقي شهادت بر مقي كجسه بيم روح الحق
 اول مفدا ز ابلر و اكنند بو حسه بر ابراهيم رسول الله
 بوحي بيان قلد جملة اصحاب شيد باره صدق بار رسول الله
 ديد برك حضرت ابو بكر دحي بو نوره ديد برك بيم خرميمه
 بو اوغلاى بارى شمدن مسكرو باعشك ديد انلر ايند برك

لن

سنك حق حضرتنده اولان مرننگدن بزه نه فائيك برك
 بو اوغلاى باعشك اوز ديد برك ابو بكر البسم اولدى
 نوبت حضرت عمره كلدى باقى اوز رينه قلوب
 بو نوره سلام و برك سلامى ابد برك بو دحي ديد برك
 بيم بلور ميسين ديد برك بلور ز جمله قبايل عربت
 رابى عشرين خطابين اولان ابد بو طاهر ميدر
 باطنى بلور ميسين ديد برك برك ديد برك عمر رضى الله عنه
 ايند برك بيم رسول الهدان اشيدنمك بالذات حضرت
 رب العالمين جل شاناه و عه نوله بيم اوز ريمه
 سلام فليس و رسول الله بيم حقيق بيوز برك اكر ايند
 مسكرو بغير كلكه عمر كوز ابدى امد باعشك
 بو اوغلاى باعشك ديد انلر بزه سنك مرننگدن
 نه فائيك بيشلر ز ديد برك عمر البسم اولدى عثمان
 كلدى باقى اوز رينه قلوب بو نوره سلام و برك سلامى
 ابد برك بيم بلور ميسين بلور ز حيايته قيه سنك مياك

زاده سی بین و رسول اکرم را مادی سین دیده بود
 بوظاهر مبدی لکن باطنی بلور میزد بدید بلور بدید
 عثمان بنیادی رسول اکرم حضرت ندک آیشند مکه
 هر چه بریزد جنتل بر فو کوشی و از دریم فو کوش
 عثمان در دیو خیز و هر دی بس آمد بوجماعت طابق
 او سونل جنتل فو کوش لفته حقدن سیزای استیم دید
 بو او غلابی با که بغشاک بونلر ایند بکر بز جنتل و بیجق
 بز بریمه بغین ارفی هر دریز بغشاک زد دید بکر عثمان
 آستد اولل نوبت حضرت علی کادی باقی وز بینه
 قلفوب بونلره سلام و هر دی سلامی اله بر بی بکر بیز
 بلور ز رسول الهیک دامادی بین اسی طالب سین
 دید بکر بوظاهر مبدی باطنی بلور میزد بدید بلور بدید
 رسول الله بیم حقیق خبر و هر رب بشارت بیور می شد که
 حق تعالی بارین قیامت کونینک اب کور سا قلعین علی به
 یحان ایند جمله دن اول حبیب کرم حضرتیه صوته

المنیر

اولدی حضرت آدر صبیبه اولدخی امیر ابراهیم خلیله
 اولدی نوح نجیه صونه برسی ایجه نامسور و انبیا
 علیه الصلوه والسلام حضرت نوری ایچینجه اندن مکه
 اینه صوتم اولله اولدقک حاضر جماعت طابق
 اولسون کجمله اتمدن اول سیزه صوتیم بو او غلابی
 بغشاک دید انلر ایند بکر آکر حق تعالی کو شریک
 بیره نصیب فدیسه ایچر ز اول ولسون مکه اولسون
 دنیاد و لوسی علی و لور سکک بغشاک زد دید بکر علی امیر
 اولدی بود نعه نوبت سید الشادان و خلاصه اولدی
 شفیع امت حبیب حضرت خدی خلیف الله محمد رسول
 الله صلی الله علیه و سلم حضرت قرینه کلوب مبارک
 ایقاری او زربیه قلفوب همان جمله اصحاب نغظیم
 ایقاری او زربیه قلفوب بکر رسول علیه السلام
 او نور کد دیو اشارت ایندی او نور دیدر اندن مکه
 حضرت پیغمبر اول اول کسبه و بر رب بونلر دخ

تغلب اكر ام بيله سلامه الله بخر حضرت بغير ديني
 بلور ميسر ز بلور بيور د بلور انك د خي بلور ز اخير
 زمان بغيري سلطان انبيا محمد مصطفي الله
 تعاليك حتى بغيري سين د بد بلور بو ظاهر مندر با طير
 د خي بلور ميسر د بد بلور ز د بد بلور سلطان انبيا د بد بيه
 الله جل شاناه و عم نواله كمال قدرت و محض
 حكمت ان شان عزت نشان حقيقت عظم جلال
 هيني ايله لولاك لولاك يا خلق الافلاك ديور
 دي يعني يا محمد اكر سني بار نسم فلك كوي
 بار نمر دمر د خي بغي شفع الذين فلوب شفاعت
 خلتيني كني و روب مسرور انشد و جمله ملكه
 و زمين و آسمان و اصحاب طابق و السوتر فيات
 كوي مزر كوي جناب حقدن شفاعت نبيجه اتمدن
 هنج كسبه شفاعت اتمم نك همان بوندن بو و غلافي
 بكاعت و حرمت بعشاك ديد بو ما فقدر بلور كوي

بولاد دمر دن زياده قيتنيش ملعون نر نا و بيله بشكيد بلر
 و ايشد بلر يا محمد حضرت قران خبر و هر روب
 الله بيور مدي من ذالذي بشفع عندك الا يا ذليل و جوت
 حق حضرت نيك ادين اوليكه سن بزه شفاعت ايد منيز
 اوله اوله بو او غلافي نمدن صكره بيشلر ز د بجه
 الله اكبر كبر اصحاب ارا سلك بزر قرايد و فغان
 قويد كبر زمين و ايمان حركه كلوب عمرين عظيم
 د زردى فلك كره و ملكه بر بربنه د و فندى ما و حسن
 و اما ما حنين اغشيد بلر و جمله اصحاب ايند بلر كه
 بولون كيشلره حاشا صبح اهل ايمان اولار بونكر ده
 بر حال و از د د بد بلر مسرور الله خير نك قلدي ناكاه
 جد ابل امر حتى ايله كلوب ايشدي بانتي الله تكوي تعالى
 سكا سلامه فلوب بيور د بيه جمله اصحاب بانته لوب
 و عاقبه صار لوب منبر و ز ريبه اغوب نيم د ز كاي عزيه
 شاهان صكره اول او غلافي بيشدي دوه و اول كيشلر

مِنبَرًا أَوْ كَوْنَهُ أَصْحَابِ حُضُورِهِ كَثُورًا وَدَوْرَهُ
 حُجْرَةً وَوَعْمَانِيكَ بِرَأْسِهِ دَوْرَهُ نِكَ بَانِي أَوْ رِبْتِ
 أَوْ رِبْتِ أَحْوَالِ نَهْ أَوْلَادِ بَسْ سَوَالِ إِلَهَ كَمَالِ قَدَرِ نَمِ اِهْلِهِ
 أَوْلَادِهِ دَوْرَهُ دَسُونِ دَوْرِ نَطْقِ وَبِهِمْ جَمَاهُ أَحْوَالِ نَهْ أَوْلَادِ وَغَيْرِ
 بَيَانِ اِبْنِ دِيُوبِ خَبَرِ وَبِهِ رِسَالِ كَرَمِ أَصْحَابِ
 يَلْدِ رِدِي مَأْمُورِ أَوْلَادِ قَلْبِي أَوْ زَرَهُ أَوْلَادِ اِنْ كَسْتِ رِي
 وَوَعْلَانِي وَدَهْ حَاضِرِ اِبْدِي بِبِعَبْرِي مَنبَرَهُ اَعْدِي
 وَحَقِّ نَعَالِي بِهَمْ نَشَا اِبْدِي جَمَاهُ أَصْحَابِ مَبَارَكِ
 جَمَالِي مَنَاهِكِ اِبْدِي بَلَرِ وَتَكْبَرِ وَتَهْلِيلِ وَصَلَوَاتِ
 اِبْدِي لَكَ صَافِ صَافِ اَوْ تُوْرِدِ بَلَرِ وَحَادِ مَنبَرِ اَوْلَادِهِ
 مَنبَرًا أَوْ كَوْنَهُ كَنُورِ دَبَلَرِ رَسُوْلَ اللهِ مَبَارَكِ رِدِ اِسْبَلِهِ
 دَوْرَهُ اَوْ رِنُوْبِ اِبَانِي اَوْ زَرَهُ دَعَالِ اللهِ اِنْ اَكْرَدِ دَوْرَهُ سُوْبَلِيهِ
 وَبِهِ بَيَانِ اَبْنِيهِ اِذِنْ حَقِّ اِبْلَهُ دَوْرَهُ اِسْلَامِهِ كَلُوْبِ بَلْبَلِ
 اَوْ اَزَابِلِهِ اِبْتِدَا بِكَمِ اَلَمْ يَهْدِ اَنْ لَالِ اَلْاَلِ اللهُ وَاشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا
 عَبْدُكَ وَرَسُوْلُكَ دِيُوبِ اَلْعَلُوْهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللهِ

و...

اِبْدِي اَوْلَادِ كَرِي حَفِيُوْنِ اَوْ نَسِيْرِكَ بِيْكَ عَالِي وَحَسْبُهُ
 مَحْلُوْقَاتِ وَبِحَادِي بُوْعِيْكَ اَوْ اَزَابِلِي نِيْكَ حَفِيُوْنِ
 خَبَرِ نَهْ بَرْدَنْ وَاَوْ اَعْلَانِ كِنْدِرِ وَاَوْ بُوْنِ اَوْ اِنْ كِنِي
 قَدْرُ بُوْلِدِ بَلَرِ سُوْبَلِهِ دَبَلَرِ دَوْرِهِ اِبْتِدَا صُنْعَانِ مِيْكَ اِيْكَ
 دُوْشِي وَرُوْشِي نَسِيْلَانِ اَوْلُوْبِ وَاَجَلِي بَقِيْرِ اَوْلَادِ وَغَيْرِ
 بَيَانِ اِبْدِي وَبِهِ مَبْرُوْدِيْدَنْ اَوْ نَدُوْرْتِ بِيْكَ اَلْحَبِيْهِ
 كَنْدُوْبِ اَوْلُوْبِ وَاَجِي صَنِيْفِ هَدَا اَبَادِ وَاَوْ رُوْبِ حَفِيْرِيْ
 رَسُوْلَهُ كَنُورِ دِيُوبِ وَصِيْبِ اِبْدِي وَرَفَائِدِي نَسِيْرِكَ
 بَادِي شَاهِ اَوْلُوْبِ فَرِيْ كَوْنِ بَابِ اِسِيْكَ وَصِيْبِيْهِ مَسْخُوْلِ
 اَوْلُوْبِ وَصِيْبِيْهِ بَرِيْبِيْهِ كَنُورِ مَكْحُوْنِ يَالِكِرِ بُوْلَهُ دُوْشِي
 حَقِّ نَعَالِي كَرَمِ اِحْسَانِيْلِهِ نَارِيْتِ صُنْعَانِ اَنْ اِنْ رِكْحِيْهِ
 مَدْبَسْتِهِ بِهْ كَلُوْبِ بُوْنِ رَهْ رَاسْتِ كَلِ اَوْ كِنِ بَرِيْبِيْ حَكَايْتِ
 اِبْدِي اَبُو الْحَجْرِ كُوْرَهُ بَرِيْدِ بُوْطَلَبِ اِبْدِي رَسُوْلَ اللهِ بِيُوْرِ
 دِيْ اَوْ غَلَا فِيْ دَوْرِهِ كَسْتَرِ دَبَلَرِ دَوْرِهِ اَوْلَادِ اِبْدِي شَاهِ زَادِهِ
 بُوْحَالِهِ كُوْرِ رُوْبِ رُوْنِيْدَنْ اَكَلِيُوْبِ شُوْبَلِهِ اَعْلَامِ اِبْدِي

ايشانگر جگرين طغندي کو کزده مملکت اطلوب
 فر باد فغان ايدوب بدی قات کو کزای جگدی عرش
 عظیم در تری اول مبارک حیوان بر کزاه ایدوب
 باشی منبر آباغنه شوبله جالد بکر باشی باره اولوب
 بلی منبر آباغنه دغدی جونجه دوه دن بوایشی
 کوز دبلر تکرار اصحاب آرا سیند بر فر باد فو بسجه
 زمین و آسمان بر برینه طغندی همان اولم جبرائیل
 کلوب بار رسول الله اعلی نوز ز بر اسیرک اغلد بغیر دن
 جنت حور بلر و آسمانک مملکت اغلر ناکاه بر کزاه
 آه ایدوب بدی قات بر تری ویدی قات کو کزای
 سیاه ایدر لر جناب عزت جل جلاله سکا سلا فر قلد
 و بیوز د بکم اول اوغلا نیک حکم یکی جبر و جفا
 از لایک تقدیر فر و حکم اید باشی هر کله بسه
 بن بازش ایدر یوز و لمر بر نیجه حکم و ایدر
 کدر حسینم د بلسه یته صاغ اوله اصحابه خدر

و بر سونلر د بلین عسر لر ندن نه مفدا از بعشر لر
 ایه فدر زینله اول اوغلا نه جان و بر فر بدی ایدوب
 جبرائیل امین مفا یسه عروش ایلدی رسول الله جبرائیل
 خدرین اصحابه ایدر دی هر هر ی شاد اولوب بر فاج
 بل عسر لر ندن بعشر ایدر حضرت علی رضی الله عنه
 سکوت ایلدی ببعبر با علی جو مریک بجد رکه اولمکن
 بر جواب و بر میدک ایدر حضرت علی ایدر کبر بار رسول
 الله یوندن بونله عسر و مکن مفدا اولد رعین
 یلد و کیم ایچون خدر تک قلم عسر مکن نقد
 و بره بر فر ایدم اولد رکه اذن بیوز سکر ایکی رکف
 نماز قبول و صبت ایدر اندک صکره تسلیم روح
 ایدوب ابقیه عسر مکن جمله سنی بعشتم ایدر کن
 رسول اکرم تحسین ایدوب حق تعالی نکر علیت
 منظر ایکن امر لاهی ایه جبرائیل امین کلوب با محمد
 حق تعالی سکا سلا فر ایدوب بیوز رکه اولد کزای کزین

وَأَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُ بِمَكَّةَ عَرَشَ وَكَرْسِي وَتَوَجَّحَ
 وَقَامَ وَزَمِينِ وَأَسْمَانِ وَجَمَلَةَ مَخْلُوقَاتِ وَأَوْنِ سَكْرَتِكَ
 عَالَمِ إِحْسَانِ كَرَمِ مَدَنِ الْوَلُوبِ حِجَابِ بَدْرٍ أَيْ كُنْ يَكُونُ
 عَلَى نَبِيِّكَ كَرَمًا تَمَاسِدَةً بِاللَّذَاتِ بِنِ أَوْتَانِيَمِ جَمَلَةَ نَيْلِ
 بَحْشِيْنِ أَيْ نَدِكْرِي عَمْرُوِي كُنْدُوْرِي أَو لَسُوْنِ
 رَسُوْلُوْمِ أَوْ غَلَايِكِ كَسْبِلَانِ الْكُرْمِ وَأَبَا قَلْبِ بْنِ لُوْرِيَّةِ
 قَبُوْبِ وَرِدَائِي أَوْ لُوْرِي دَرْكَاهِ عَزْمِيَّةِ دَعَاؤِ مَتَابَانِ
 أَيْ لَسُوْنِ قَبُوْلِ بَدَمِ وَعَطَا قَلُوْبِ أَوْلِ أَوْ غَلَا نَهْ بِنِي
 يَلُوْرِي عَزْمِي وَبِرُوْبِ أَحْسَنِ قَلَمِ دِيْدِي سَجْدِ لِكْرِ الْيَدُوْبِ
 قَرْمَانِ حَقِي مَرْبِيَّةِ كَنُوْرُوْبِ مَسَاجِدِ الْبَلَدِي
 قَبُوْلُهُ فَرِيْنِ أَوْلُوْبِ أَلُوْلُجِيْمِ نَاكَاةِ أَقْسَرِ مَقِي وَأَبَا فِ
 أُوْرُوْرِهِ قَلَمِي إِحْسَانِ أَوْلَدِي جَمَلَةَ أَصْحَابِ الْعَسْكَوْرَةِ
 وَالسَّلَامِ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللَّهِ دِيْدِي بَلُوْرِ أَلُوْلُجِيْمِ كُوْرُوْرِي
 أَجُوْبِ رَسُوْلِي كَرَمِ حَضِرِ نَلَمِي بِأَيْتِكَ كُوْرُوْرِي مَبَارَكِ
 أَيْ قَلَمِي دُوْشُوْبِ خُوْشِ وَأَزِيْمِيَّةِ دِيْدِي كَرَمِ أَشْهَادِ أَنْ

لِأَلَا لَهِ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ
 دِيْدِي جَمَلَةَ أَصْحَابِ نَكِيْبِي كَنُوْرُوْرِي دِيْدِي رَسُوْلِي لَنْ
 مَبَارَكِ السِّيَّةِ يُوْرُوْرِي سِلْدِي أَوْلَايِكُنْدِي زِيَادَةَ يُوْرُوْرِي
 مَسُوْرَا أَوْلُوْبِ أَيْلِكِ أَوْنِ دُوْرِيَّةِ دُوْرُوْرِي أَوْلِي مَانِ فَعْلَرِ
 يُوْرُوْرِي كُوْرُوْرِي خُوْرُوْرِي دَلِيْلِ أَوْلَدِي لَكِنْ عَمْرِيْتِ الْوَلُوْبِ
 تُوْبِي كَارِ أَوْلَدِي بَلُوْرِي كَرَمِ حَضِرِيْتِ رَسُوْلِي قَرْمَانِي
 أَوْلِ مَسَافِعِ لَكِنْ فَرْمِي سِنِي عَذَابِ شَدِيدِ بِلَهْ عَذَابِ
 وَفَقِيْلِ الْيَدُوْبِ أَوْدِي بَقْدِي بَلُوْرِي أَوْلِ أَيْ كِي سَنَدِ وَغِي
 وَأَرْوْبِ الْوَلُوْبِ رَسُوْلِي كَرَمِي حَضِرِي وَشَرِيفِيَّةِ
 كَنُوْرُوْرِي دِيْدِي وَأَيْجِيْدِي بِأَيْلَانِ مَالِ جَفُوْبِ وَالنُّوْرِ
 مَخْفَلَرِ بُوْلُوْبِ جَمَلَةَ سِيْنِ أَصْحَابَةِ بَحْشِي الْيَدُوْبِ كُنْدِي حِي
 مَرْغَبِيَّةِ الْبَلَدِي أَلُوْلُجِيْمِ دَخِي خِدْمَتِ رَسُوْلِي قَلُوْبِ
 دِيْبِي كَرَمِي مَرْغَازِي فُوْبِي كَرَمِي سَرُوْرِي تَيْبِيَا بِلَهْ
 نَجْمِي عَزْمِي دُوْرُوْرِي مَوْجُوْدِ الْوَلُوْبِ رِيَاثَتِ أَوْلِيْمَشِدِي دَرْكِي عَمْرِي
 فَعْمِيْتِ بِلَهْ أَوْلُوْبِ رَسُوْمِ ذَالِي قَلَمِي الْبَلَدِي خَبَرِ عَالَمِ أَيْجِيْدِي

شایع اولادک و سوبلوت دانسان اولغیله

تخریر اولد

حکایت منت ابو دحاح

طوبت اولانک دینه برنجیم	بویکه بر کوهود و بر سره
وارده سروز زمانیک حکم	برنجی دحاح دوز اولور
هر چی زانه نمازین قیسه اول	دور کالون کزدی برجهول
اولکه شیب دعا اولغیله	کزدی اوینه اولد مهربت
برکون اولد اول رسول کادیم	بالو دحاح دینه سوز سینه
حق قیامت ساحتک بوقی تمام	سن کدرین فین صبح مده
بونت شیب دعا کونمده	طور کالون سن کیدیل مین
دیده دحاح کاعزیم واریم	بولکا اولسون فلجاک نیم
بس رسول و بر دینه عزیم کدیم	سانی شیب دعا اولد نایم
دیده کونشیم ایم با مصطفی	بر منافی وار دوز ایشیم
وار اولد اکی حرما غاجی	بود ما کیش بل قلم اوجی
خرم سندن هر چی بلر اسه	دوشور بیکان کاهت نایسه

و

آنی اولغیله کوهود مسین	آزیر بوز دینه انلری مین
ایشود دوز عزیز بریم کوهود	بودر ایلک نجه دایر قیول
ایشید بیک بوسوزی اولغیله	بر ساعت اولد اول کونمده
بیرکی کوندردیم کاه اول مین	تیز کزدی آنی اولد تک نین
دیده کاه اول رسول کاهلاند	اکی خرما آنجک وار دوعیان
منت این لدر کاه مین	جنت ایچیم اولن خرما و دین
آنک عازر جده اول	کوهری هر مزار ایدیل اول
اول منافی دوزین دینه اولد	و بر سینه نقدی فاجین و بر
اول منافی کدیم سوز سینه	دیده کاه اول بویک اصول
آنی منافی دینه کاهت اکی	اولن خرما غاجی و بر رسکا
اول مدینه ایچیم انردن عیان	کویک کعج بوقدر بود مرهان
ایشید بیک بوسوزی سار اولد	جون بویک کوهود اولد قیول
اولی آنی آمد با غیله	دولدا احمد بس بویک دینه
جنت ایچیم کاه بوی بر	اولن خرما غاجی اولسون عویض
جون رسول اولد بوی ایشید	انلری دحاح اولد با غیله

بشید جنگ اول منافق عتورف	بویسه اول را ضی و طار فی
اول منافقین شیطان اولی عمر	هر بر سی بولد انواع غم
آن کز دی بس رسول ندیده عالم	بر اشارت آن محمد بن بکا
اول کجی نما عجزی همان	چکری بر دین کونگری ناکهان
حق تعالی دیده خانه همیت	وارک اول د خداح اوینه سزین
او چنان لرزید بر ندان اول زمان	و از دید خداح اوینه قد همان
فردی حقیقه آنکه بر سبیل	هره ایسه امیر حق است سبیل
بیشی بنیادی که کورد سبیل	بچه کبی کورد با ندان دزدید
هر ایسه بر د عالت سر رسول	اول ساعت سوزی او یور قبول
مخبر در اول رسول ندان بلدیله	عشق شوقه یور کز دلده بلدیله

حکایت حضرت عثمان

بینه انت قلیجیون بشارت	کورد اولونک بر دین حکایت
کرالینت امیدی عثمان امیری	خدا دوز بولاله دست کبری
رسول هر دخی اصحابی بر کون	ابد ز دعوت کویور کون کون
اجابت قبلیانی هوزدی اول شاه	کبد را صحابه اول یوزی ماه

کرب بوله اول سلطان کورد	یور ز کین نقد ز ادم از دمی
ببچه بس صیدی انی عثمان	نصبت قدریدی انک سلطان
دیده هر بر قدیم بصد جبه شاه	ابد ز دیزه نولان ادا یور شاه
کورد کوردین بجه بلور کون	هر دینه ز ادا انی بر جانت
جو خلق صانع است اینه اند دعوت	عی کله معلول اوینه صلوات
هون کورد فاطمه عالی خیرت	دیده اولد اسکای یوری کل کون
دیده ای فاطمه بر کون که عثمان	رسول اوینه اوقه ای جان
که هر بر دینتیم ای یور کون	اذا ان ابد عثمان اند میر قول
دیده هر دخی دنیا میر ارسه	رسول دعوت استک بر تکله
بشکر اید بو کون اند عثمان	که آله سوز ابل سوز بر دخی کون
دیدی فاطمه علیه بر دخی نم	رسول فیغیر بایله اکر امر
دیدی عالی انی بس فیغیر سبیل	صعانه قانی کاکر بیدر سبیل
دیدی که قطره اکای یوزی آق	حبیدر اکاکر امر بذر حق
صعانه دخی و بر اولد بینه اول	یلور سبیل که حبیب الله اول
علی سبیل اولوب کله رسوله	که دعوت استکمال الوصوله

دیدی که بار رسول الله فاطمه سبز	بوی کون در غوث بدر اوینه سزی
دیدی که اول رسول علیه السلام	بنهله بیله وار رسولی قسب خا
علی ددی قومی کسسون نشانه	طور وب فاطمه اوینه طولدانه
قمو اجاب یله کله بلر آند	اوتوز د بوز قو فاطمه آوند
طروب فاطمه کردی حلوینه	سناجات ایدی اول حق حضرتینه
فاطمه د بک خاله تاواستک	که کله ای اوینه سنک حبیله
صیغهم کمر از ایلم بن	بس کمر از ایلم سن سن کمر بن
بلور سن حالین خود بن غریب	که وز هر هفت سین بارب حبیله
د بک بر جکی اوذا ورزه اولجان	د کله است نیرا و سلطانت
بس اولجه کله جنت لغزینک	برنده اسحقا رحمت دانت
گوزر د فاطمه اوز نه معای	یدی حلو یله قمو اصحاب کما
تخله د بک اصحابه بیلد کوزی	طعام و کله کوزی هم قله کوزی
د بک بلر بلور بوز ای هماغ	نه بیزک کله کله کین ایشوا طعای
که بو حنت طعامیدر د بک شاه	و بیزدی بزه بک ایچون الله
بس آندک طوزردی فاطمه حلوینه	بوز اورد حق تعالی حضرتینه

توبه

د بک بارب قلو فرقی نیلم بن	حبیب ایچون آزاد ایلم بن
ولکن اول کاه کار امت دانت	ازاد ایلم سین اولدک دروز بن
فران در جبرائیل کله رسوله	د بک ایلم کله حال اولدک رسوله
فرین فاطمه اولدک مناجات	واروب حلوته کله غریب
د بک اول کله کار امت دانت	بشارت کله کله کله و کسان
که سن فاطمه اوینه و رنجه	قج ایلم بصدیست کله هر رنجه
که هر بیز ایلم بک یوز اردن	ازاد ایلم بیل کله کله کانت
که بوز بک عورت دن ای جان	ازاد ایلم رحمت الله سجده
قهر د بک بوز بک ا عورت	ازاد ایلم بی قله دی رحمت
قمو سنرا اول شاهک عترت	اولدک بکله کله کله حرمینه
بیلدی کله عجب کله اولدک شاه	کوز کله کله کله کله کله الله
کله ایلم عترت کله کله ای جان	و بیز کله بولینه سنک حبیله

حکایت منافق

دخی ایشدنه بیلدک مخرجانی	بالا اولسن حالک الله کله حیانی
و بولدی مخرجانته نیماست	ایلم بیز مخرج ساکار و روابت

وارده اول زمانك حق منافق	بسنوزي بوزمانك بون منافق
در ليد بيزر اياك جنوب بان	ببر بيزر بيزر اباد فاش
د د بيزر كور سوز بوسم	كه جاز بيزر بوز سوز بوسم
بلك سوزي ايتك شبله طيز	كه قلد جاز نه ايتك بيزر
بوز ليد بس اولوي وارده بيزر	دك جن ايتك سوزي تل بيزر
د بيزر كور بيور ندر بيله بيزر	گر ايتك ايتك بيزر بيزر بيزر
دك بيزر قوزي لام بيون بيزر	كه بيزر ايتك سوز بون بيزر
بيزر بقال اغو قويله ايجك	قوبال بيزر سوز ايجك
بشورب بن ايتك بيزر بس ايتك	بوشورب اوله بس ايتك
طوره ايتك اكاو ايتك	ايتك ايتك اوله بس ايتك
جون كله ايتك بن كلوز	بته قري ايتك سوز بوز
بوسري مصلحت كورده قومي	دوشوب ايتك كورده ايتك
كوروب كور كور بوزي سوله بيزر	بيزر كورده دعوت ايتك
اجابت قبليان طوره ايتك	بجانبك طوبى كورده ايتك
دوشوب ايتك ايتك اوله ايتك	ايتك كورده ايتك ايتك

له

فرح اوله منافق بس اوله كون	بياه كورده اوله بوزي ايتك
كلين كلين اوله بوزي قيتك	كوز بيزر بوزي قوزي حصرته
د بيزر كور صون ايتك جان جان	كر اوله سون جان بيزر بس ايتك
جون بيزر الله ديدك من صيدك	ايتك بيزر بوزي اوله بيزر الله
بته بيزر ديدك بام صطفى سن	قري بيزر بوزي اوله بيزر الله
بجاقصم له اغو قويله بيزر	منافق بيزر بيزر ايتك
كله بوز بيزر ايتك ايتك	ايتك بيزر بيزر ايتك
بجمل ايتك جون بوز ايتك	دوشوب ايتك ايتك ايتك
د بيزر ايتك ايتك ايتك	بجمل اوله ايتك ايتك ايتك
قوتك بيزر ايتك ايتك ايتك	ايتك ايتك ايتك ايتك
د بيزر ايتك ايتك ايتك	قوتك بيزر ايتك ايتك ايتك
بكي كورده ايتك ايتك ايتك	اورا ايتك ايتك ايتك ايتك
طاليب كورده ايتك ايتك ايتك	د بيزر ايتك ايتك ايتك ايتك
ايتك بوزي بوز ايتك ايتك ايتك	دونا ايتك ايتك ايتك ايتك
سوز ايتك ايتك ايتك ايتك	بجا ايتك ايتك ايتك ايتك

بِقَدْرِ الَّذِي جَاءَ فِيهِ الْوَسْطَانُ	كَيْ صَمَّهَ مَبَارِزَ لَوْ سَوَّاهُ
بَعْدَ كَلِمَةِ مِرْحُوشٍ سِدَا	دَبْدَبَ كَيْ سَنَ كَوْرَسَ حَيْ جِيَا
بِقَدْرِ كَوْرِي مِرْكِي كَلَمَ سَوَا	كَيْ سَبَدَا مَرِي دَنَ الْوَلَكْسَ رَوَا
أَوْ عَرَبِي مَيْشِ أَوْ لَوْرُ كَوْرِي مَعَا	كَيْ مِرْفَلِكِ بَقَرَه دِيدَا مَوَا
أَوْ جِ كَوْنِ أَوْلَادِ فَوْرَ حَفَلَه مَعَا	عَدَا حَقِ أَوْ سِدَرُ عَدَا بِنِ
بِوَعْبِ مَسْبَةِ الْبَيْتِ أَوْلَادِ مَنِيغِ	بِنَا زَقْبَرِي مَيْزَ بَدَلَدَانِ
فَوْرِي حَفَلَه مَرَوَارِبَ كَوْرِي مَعَا	دَكَلَمَ طَشَرَه قَلَمَ بِنِ مَرَوِي
سُبُلَه شَوْرَكِي أَوْ عَرَبِي مَيْشِ مَعَا	أَوْ دَرَنِي جَانَلَه أَوْلَانِ سَبِيلَه
دَنَدِي دِيدَا أَوْ عَرَبِي مَرِي مَعَا	أَوْ غَلِي مَرِي مَعَا بِلِكَلِي كَلِي جَانَه
بِحِجَابِ مَدَانِ غَيْرِ دَوْدَانِ مَرِي مَعَا	بَسْ أَوْلَادِ بِلَرُ فَوْرِي حَفَلَه مَعَا
رَشِيدِ مَجَلَا أَوْلَادِ مَعَا مَعَا	بَسْ أَوْلَادِ بِلَرُ فَوْرِي حَفَلَه مَعَا
قَاتِ قَاتِ خَلَدَا أَوْلَادِ مَعَا مَعَا	مَرِي قَوْدَانِ رَيْشَه مَعَا مَعَا
سَرَطِ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	دِيلَه بِيكِ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا
بِنِ أَوْ حَلَكِ أَوْ فَوْرَانِ مَعَا مَعَا	أَوْلَادِ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا
حَفَلَه دَكَلَمَ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	بَا حَفَلَه دَكَلَمَ مَعَا مَعَا مَعَا

نور

كُوْرَمَدَا مَرِي مَعَا مَعَا مَعَا	بِقَدْرِ الَّذِي جَاءَ فِيهِ الْوَسْطَانُ
بَا حَفَلَه دِيدَا مَعَا مَعَا مَعَا	بَعْدَ كَلِمَةِ مِرْحُوشٍ سِدَا
بِرَعْبِ مَسْبَةِ الْبَيْتِ مَعَا مَعَا	بِقَدْرِ كَوْرِي مِرْكِي كَلَمَ سَوَا
أَوْلَادِ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	أَوْ عَرَبِي مَيْشِ أَوْ لَوْرُ كَوْرِي مَعَا
بِحِجَابِ مَدَانِ غَيْرِ دَوْدَانِ مَرِي مَعَا	أَوْ جِ كَوْنِ أَوْلَادِ فَوْرَ حَفَلَه مَعَا
كَلِ شَفَاعَتِ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	بِوَعْبِ مَسْبَةِ الْبَيْتِ أَوْلَادِ مَنِيغِ
مَرِي مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	فَوْرِي حَفَلَه مَرَوَارِبَ كَوْرِي مَعَا
فَوْرِي مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	سُبُلَه شَوْرَكِي أَوْ عَرَبِي مَيْشِ مَعَا
أَوْ جِ كَوْنِ أَوْلَادِ مَعَا مَعَا مَعَا	دَنَدِي دِيدَا أَوْ عَرَبِي مَرِي مَعَا
بِحِجَابِ مَدَانِ غَيْرِ دَوْدَانِ مَرِي مَعَا	بِحِجَابِ مَدَانِ غَيْرِ دَوْدَانِ مَرِي مَعَا
رَشِيدِ مَجَلَا أَوْلَادِ مَعَا مَعَا	رَشِيدِ مَجَلَا أَوْلَادِ مَعَا مَعَا
أَهْ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	قَاتِ قَاتِ خَلَدَا أَوْلَادِ مَعَا مَعَا
أَهْ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا	سَرَطِ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا
بِوَكُودِ حَفَلَه مَعَا مَعَا مَعَا	بِنِ أَوْ حَلَكِ أَوْ فَوْرَانِ مَعَا مَعَا
دَحِي أَوْ حَفَلَه مَعَا مَعَا مَعَا	حَفَلَه دَكَلَمَ مَعَا مَعَا مَعَا مَعَا

آمد کمال شرط آبله دین رسول	ناموسک اولاسنک قبول
اول بچک دین کلمه ستم بود	ربا بخور کسبیدن شر اول
فلیوب بنسوا نمازین بیان	شر اولاین دخی نکر دن عیان
فلیوب بنسوا نمازین بجز	یا نور اولیور صحنه دیک اول ککر
کلمه یسم پنه بونک بالامه	شر اولاین اول کسب اول
هم صلواته و بر بشارت سک	شر اولاین کلمه یسم ای صفا
صلی و بر بشارت اوللم روان	فوز بجز کربنه وارده اول همان
هم بر پسته سوزد بقیه نماز	یوز زینه یوز دخی سوزدی نماز
بزد دخی بن بزر بن کوز	حق تعالی به سبزی صبر یسم
اوله دیوب بولینه اولد اول	واردی کلمه عجمه اول همان
دیده کلمه کی کا اولد فر رسول	دیده فوز فر صفت اول
اول قیامت کونی الحق سک	بجه یولشم صبیغ عیله ای صفا
فانی مشکل اشد از عرید صبیغ	آکچون کلمه ای یوزی آف
ایشه بچک بو صبا دجهان	پس رسولان ایله توبه اول زمان
صلی و بر بشارت آبله اول	کینه آخری آبله اول شادانی

حکایت جابر انصاری

بر زنی اینست رسول الله نذر	مغیر آبله بر اولو این ابد
دیکه ایله بجه ابد اول رسول	اول سلیم اول حلیم بر اصول
دیده بر کون رسول الله مکر	جمعه اصحابیه اندی خبر
ابدی ای اصحاب در دیک کوز	هم بوشه دخی هندک فازم
اولد ز هندک فر ما غه روان	جمعه اصحاب اشد بر شادان
جوجک فر دیک اوله دیک ای جان	هم فر نکر جفده اول زمان
دردی جابر و نه غم اولدی	واری بوغی خانویه سیددی
دیده ای خانون قنتن هر صفا	وازمه ز کرم کلمه پنه اول همان
ارح کون اولد اول رسول الله	هم مبارک بفر نه بغلا و طاش
خانون ابد بر یون اولد ز همان	ببر شیک آبله وار دانی جان
دردی جابر یونی بوغی اولدی	دخی اولار به جوغی اول کلمه
فوی شوره اصد بقر همان	گری دوت جابر اولد هم روان
کلمه ابدی رسول الله صفا	حاضر اولد کلیم خاص عام
خوش صلا ابد بقر اصحابه قوا	فوز لایشر دخی غیب ای عموا

این رسول الله زبیریم اول زمان
 ابتدا آمد آنچه اوله دیکله کل
 جابر انصاریک بیل کل آنجان
 یوکی کوجوکنه ایدر اینست
 بزایش ایتم که حق راضی الاله
 کوجک ایدر فر داشته بیدتم
 یوکی ایدر نیکیم سوزجوف
 وار دین اول رسول الله بیز
 اثر خودیم بقدر سنه بی حق
 بیخه سلفه یتیم و بی سون بولغا
 گلشنی بودم که قربان ایدر
 آن پیشین برهستی ای جان
 کر بولوشی بنا و زویل کل بیعت
 خسوند اوله هر رسول الله دخی
 دخی معصومید بنزانی فنا

اوج اصحاب سیده اولد بیزوان
 حق تعالی حکمتی آگاه غل
 ایکی اولغی قدری وارید اول اول
 ایشوایم سورمه کوره ایشوایم
 هر رسول الله دخی خسوند اول
 نه بیور زین نه تدر ایدر
 بزایش ایدر ایل اول اصل بولغا
 جمله اصحاب سیده کله
 بر قیوله بر شیک و زار به جز
 هر سوز خلق ایدر اول ایل
 بیزوب آندی بزبان ایدر
 و برین نسیه اول اول اول اول
 حق تعالی راضی اوله بیل بیعت
 نه بیور زین سورمه ای ایدر
 دیکله ایشوایم فاعل عیدت

یلد بیز اولومک ایحیف
 راضی اولدی کوجکی بیل ای جان
 چوکنه فر دخی غنی بوغز اول
 د وین شوره کزدی بری
 اصین دین شوره کوز بلا
 چوکنه اول شورا ایچته رشید
 فو لردنک اناسی ایلدی سید
 کله کوز دین اول ای کوز بیز
 کوزدی اناسی ایلدی اول
 عقی کله صکره ایدر سید
 چوکنه بولوش بائمه کله رفتم
 ایدر اعلیله ای کوند ریم
 بولله دیوب الله اولغی قدری
 بویکله جمله اصحاب کله بیز
 دخی کسیده بریزدیم آف

هر بیور صد بیز اولد ایشوایم
 بصدقه بولغا زلدک یوکی هان
 و شرب بائیک بیزه اولدی
 یعنی بزبان ایدر بیسوز ای
 د و تمامدی کندره دشمنی بلا
 ایکی سیک بزبان اولوش رشید
 یو کوزین اول شوره ایدر ایدر
 بزبان ایشوایم شورا ایچره ایدر
 عقی کله هر زمان اوله اول
 همه بیز اولوش صبر ایدر
 کوز فو لردنک رسول الله بودم
 صکره کله بیز بصیرت بیز
 اوزته قدر بریزه هر ایدر
 اول فیو جوجواغله فامو صلوات
 خوش نماشا ایلکل بو عیدت

زير وابتدعي بود ذاتي هامة
 ديدك صونه كه اولد رسول
 ضمه ديدك بوضعا مه جبرائيل
 كسون انصارك او غلجق قديم
 ديدك انصاريه اولد عيان
 ديدك مكب فانيه كدي انور
 يتاصوفق ديدك اكار رسول
 بس رسول الله بيوردي جايرة
 بزجمله ناكه يسه پسر
 دنه جايز او غلجق كنه آوه
 بيز او غلجق قديم نلد قديم
 ديدك خالونيه جايز اي نكاز
 كرسول الله انلري استديك
 جايزه خالونيه اي نكاز
 دنوب او كه كادي سنديك

بلكه بشلا بجن اول امام
 كاد جبرائيل كا كير قاي قول
 بار رسول بونه در اصر جليل
 بهله صوندك بوضعا مه انلري
 فاني او غلجق قديم ابه بيان
 درس وقور ز حواله نلد حوقل
 ديدك جبرائيل صونه ابه قيلم
 وار كوز او غلجق قديم بونه يله
 كبر او ارب مكبه او قير
 سر عته كاد كيردي هم آوه
 تنوره دشون بيله قديم
 فاني او غلجق قديم اي سوكي ناز
 وار كوز بونل يمك بشير ديدك
 جوق شكر كه اول رسول اعتر
 ذي سعادت بخلو بيش جانيت

يز فؤادك صوبدي جمله خلق
 بوخلدين معجزاتي كير ابد
 صورعه او غلجق قديم نلد جانم
 اول جديك عشق قديم فانيه بيله
 وار كوز او غلجق قديم جديت
 جايز ايد ز حواله نلد نديم
 وارين نرسولك فانيه
 ناكه انلري نكي يسه لر
 انلري خوش وجهه كوند زرين
 بونله دنوب دنه كند اولد
 بس رسول الله بيوردي جايرة
 وار يسه بيز ايش كلته رسك
 جايز انك صبر نلد اي جان
 يدي ورد نلد سه هب واقعه
 بس رسول الله بيوردي جايرة

معجزاتي رسولك بجن لوف
 اولسون او غلجق قديم اكا فدا
 آجركي بغيري دلد ي بسيم
 دوشان تنور زيربان اولد بيز
 بكسيك بيز زمان غلجق بيز
 اول رسولك عشق قديم صبر ايد
 بلكي بك ديه نيك حصر نيه
 دعي وندن ملول كمتب لير
 صكره كا كچه در رب غلايين
 چون رسولك واردي فانيه
 فاني ملول كلك او كد كير
 باخود جانك سوكو اولد اكل
 زاري زاري غلجق قديم فانيه
 در سستيم سبب اديم فاطمه
 بونل كوز كوز بونل كدي ستم

وآردی جائز آمد کلامی فایسته	یعنی آنکه اول رسول حضرتینه
اوردن کلامی روبرویش اندا	کوردی که معصومینند اوره
کوردی ای رسول الله هات	وقت پادوب غلادی بر زمان
پس رد اسبین اوردی او غلاده	اول تنوره روشن جاناره
اول مبارک ای هلم بردی خوش	یوزف حضرتنه فایده خوش
دیده ای برورد کازد و لجالا	پادشاهی خاشکی تی زوال
ای عدلند عالی و آریا بابت	عالمه ایچره در افرها را بابت
ای قو عالمه لر زرفین و برین	جمله خلقک حلجک بنورین
چون تی دوستم ز یوب فایسته	نیاز ایدوب دبله و کسند ان
دبره رستند کجا احسان اوله	یوب کی معصومه بیجان اوله
حاجتم و بر کسکومه بقره غل	جاریک جانی اوده بقره غل
دکله امد حق تعالی قدرین	نیجه شان اولر رسولک حضرتینه
اول رد الیبت اول معصومه	حق تعالی و بردی جانک انوره
چون تمام اولد بو غلهر ای بر	و بر صلاوه عشقه بیغیره
سیکین ندر زری چونکه پد	الصلوة و السلام و جاشد پد

جایزه

حکایت اخلاص	الشی علی السلا
یشیک ابدی خلقند انک	بویز فرخ سوزری لطیفند انک
بیه سز کیمجه سلطانیش اول	کوکله زردنه در مانیش اول
موندن اخلاصه ای الله	ولی نفر بیه خیر دردی زلفانه
نواصوه آنک مثل جهانان	کرمه کدی کز فرزدی زمانان
چون سوبسه از اوزده ابدرد	یکه صفا فکر سوز ابدردی
دخی نفس از رسته و یکنه	یوزف کسند آیزمزدی هیچ
او کورد بمرز به اهی سلامی	یکه طبردی ایله خامسای
دخی هیچ صفا کولم اول	حلال اولان طعامی برمه اول
کی اولو کولسه ابد زده انبسم	غریب کورسه ابدردی ترخم
اکر کورسکین بریز یوزف	فی اولور دی ایتمزدی کورف
سورجی الیبتن بو یوزف جانی	بیتدن آیزمزدی ایشتمانی
صحبتن ارن ترک انتمسدر	بسن اولتم بو ارن کیمسدر
دخی رنوعده ابدردن حجابی	دو مردی عالی نور صاسی
او نورسدر و رسد کیر ابدردی	اوزرنک نومز اوزردی خفی

آشای نو فری دزدی اول شاه	او نورزدی مرده اول شاه
دو بجه آریه آنگین بزدی	تلان اولان سوزی بیخ دیزدا
بزم دی گندی تعابن دمازه	ایک مناجیه آیه کلر ادر
یک بر حاجات چون کسه بنه	وزسه بزم دخی حضرتیه
اگر عذر او نوردی مقبول	وارزدی نمازه دعوت اوله
صورتی اصحابی بقدره دایم	دورده اقلق اوز مسئله هم
بیتک او بزم دی غفلتله	چورده کوننی زحمتله
نه کله آیه کلسرد اوز راز	بس اولد یونک قلندره رهبر
ایک وصفیک نجاری بلادین	اشدن صورتی بزم کون ایستکل
دیده ایشو شخص خجه بلدک	فیوت دینکی بس افره قالدک
دیده کبر شیشه بلده من بوشاهی	که بر دز بزم بزم شمه ابراهی
ایک علی ایک صبر کون شکرین	ایک حلی ایک صفون قدرین
خجه دیم ادره نفر بزم کاهی	چن وصف ایلم سبز اوشاهی
جوهر دی غایتک اول حاجان	یونن کوزسه سوب بزم دی دلیان
اولو ایشو خلفدک ای حق	اولا کون سیدی غایتک ای حق

ایشیکل کبر دیر صبرن ایست	فداقل یونک باشیله حاجانک
غزایه وارشدی جمله بزم کون	که کفار غایب اولد اکن
ایک صا شبها اوز دیر باشی	سید بزم آنگ بر اطمی دیشی
که مکره بزم اولدق فایتک	دیده کوسوز ای هب حضرتیه
دیده کوننی بزم جازم حاجان	دعا قلسک حاجت قله بجان
هلاک اولدک دبدک جمله کون	دیده آغنه کلیم بن احر
که ایدم بن دعا فیدم دی بونله	بویش بزمه بزم مار دبدک باره
حقیقت زحمت بچون کلیم بن	ایمن سن هلاکت ایستکل سن
که هادی سن سن ای سناز کون	هدایت و بر اغمقار کون
دیوب دعا اولد اول شاه کون	سعادت بزم سنک ماه کون
عجب ایله کون کیمز اول حلی	اودر قلی جانله اولان صلی
اگر بلده کسه بزم کل اوزو که	یرنند اوز نومشلا دین کون
جوهر صبر کون دیکه دکن	خجه ایست خلق نک اکل کسن
نواضعک خجه در حالیک اکل	دی بزم ای دخی شمه دکل
حسینه حسن بزم کون دکر کون	ابو جهیل اوز غنی اکل کون کون

انك حاشية اوردى بياشنى
 دونه سون شوبله يوزوز
 سكر دوت ايكى كلك رسوله
 ابو جهل او غلبه كوزلك بكن بيز
 ملول اولوب ديدلر بوق دوز
 يشدى بس اونلر سوزنى اولناه
 ديدلر ان فرجه لمر بوكون سوز
 بين اولين كلك سيزك دوه كوز
 ايت بكن ايكى چكليه اولناه
 ديدلر دوه ابو جهل او غلبه بيز
 ايكى ياشنه باق علف ديدلر
 ديدلر اى فرجه لمر امدى اكلت
 ديب علف صاغنه فاقه لهر اول
 جوصد ايدله ديه دى علف شاه
 سلا اوله حبيبته بيم دوز

صيدلر انه اوردى بياشنى
 كلب كچر لى كوزوز
 ديدلر اى دوه اول باصوله
 دوه به سوبك يوزوز
 نيك ايتيمكه اوردو صفار
 بونلر دن يته دله اونون شاه
 كوزوشون خوزوا اولوس
 ينك زقمه وارسه صفا كوز
 كوزون برزدى برز الا
 دوه سى كوزوز سه ايلك نوز
 كوزوزلك علف علف بوزوز
 كوزون دى ديبك سيزه ده دكلت
 صوبينه دى علف ديب دوز اول
 ارشدى جبرائيل ديكه الله
 بيمدار اول بيمدار اول بيم

مقرب هلا عجمه اوزف ديز
 وارايد انشانت اول حبيبته
 صاغنه علف دوز بكون ايلك
 صولنه علف دوز بكون ايلك
 دريسه بر دى علف اول دى شاه
 ايشد بكون داد و كين سيله الله
 ارشدى كى ججه جانين اول جان
 نه جان ايلك بولنه دوجهان
 ندر بوججه بيلك خلق دى واز
 واريله بر بهور شام ايلك
 جن كوزجه ارضى اولوز دك
 مكر كوز او فوز بكن يته ناكاه
 كوزوز دوش كا خدازوز حوز اولوش
 باقى اول باينه بس اول حوزك

بس اول الحق بده كند و زنى بيز
 اوردنلى جاننه ايلك حبيبته
 بعشلا ديم بار سلك ايتليك
 بعشلا ديم جمله سن ايتليك
 ايله كافر دى و دن ازل
 دما دى بس ارب غلام اولناه
 اكر يلد يسه ديم بولنه جان
 فدا ايله در سلك كل اول جان
 يته بو عاز بيلك فو كرايل واز
ايشد بكون
 كه صايدى بر بولنه اول بولنه
 او فوز دى نور ائين اهلورد
 نه كوز ديم اول كابلنك اول كاه
 رسولك تقي ووصفى و دوش
 كوزوزك كنده اورد الله اول جان

لا

بکسی کوننه بنه او نور بکن	بغضید بو کورد و کورد بر بکن
کورد بو کون سکر کاغذانی جان	بزمیش آنک بنه لغت سلطان
سکر بن زنجی بنه زندی اوده	که یعنی بقمیله ادمی کسک
او نور کن پس او چی بیت کونیه	پس اون بکسی کاغذ بولور او کوله
که سلوش جمله لغتی وصف شاهک	کرو اول زهد زور بد ز جمله راهل
کورد بکن بو کون اید که بکده بیز	کسر سرب بولد و عومر کاغذ بیز
او نور ان بکسی وصف انک	کورد کرم بینه وصف انک
چهار صوریم کیدر محمد	بو حلال کیمه در لیلیدر احمد
جنوب خلیفه بدله اول بود	دیدی کورد و کورد بند بولور
بکا کدر محمد ز و بر انک	به کیم ز با که آمدان و بر انک
که کشید ز نه زره در زره کیدر	بی بله مکه اولد زده حکیمه
دیده های های دوشی زه زه	کولکن شیده وارده شکار زه زه
دیدی کورد بلا چی بر کشید	که دایم خیر خلقی کشید
دیده اگر که اولد ز سن ای	نه کوره سن نه کوره اولد سن
دیدی کرم موسی نوریت حقیقون	بخی منع انک ای کورد بر چون

که کشید کورد بر بنای دزد	که حیران آلبیدر اولی خیز
بجارت الین جقه بونوردن	مدینه بولیه در شد پس آنک
دوشوب دزد بله کیده ربه اوله	که یعنی مقصود بی واره بوله
مدینه شهر نه کله بقیق اول	که سلمانی کورد ز آنک هین اول
سلام و بر رب دینه سنبسین	بکاردی سنبسین بالله محمد
من کا عاشق اولوب کشیدر	بولدک مال بیکه ترک فیله
ایند کجاک بوسوزی آنک سلطان	نه بسون و ج کوندا اول کوننه
که زبایدن و داغ فیل شاه	کرو اوج کون اولد کس نفس اولک
برازی اولکل امشده جانک	دخی بوردک بر اسندن قره قان
آفریدی دگمه میشد بیکل تن	ایکچون ایدر ربه زار سلمان
اوی فلیقه پس یار سلمان	اولوب حیران چون سلمان بیسن
اوننه نادریوبین قولسنی	یراز پس فله اندر ایدر
اگر سلطانم اولد در سم دیز	که وقت اولد و نه کیک همان
دشمنه ایچکه و صافنه قیغو	که بکرتک بود ز لب بونی و زفر
کرا اصحاب فایسته ایلد بر از	بر ز جک کوهلی اولسون بصلطانی

بِه صکره که نوله مضافی در	دی سلمان که قوتیم بن اینک
و از ده مسجد به کل و جانک	که سئایله کله مسیح اول
کرب مسجد الحجه بعله قول	باسلام الله علیکم یا رسول الله
آبادی حقه با اصول دین	چون اصحاب را سلامی که کله کز
قوسی را بر قبولی که کله بزر	که صلواتی مسجد کعبه ای افغان
که ناز آله بکر اولی نیازه	علی آردی بر دمک باشی
سیب شجاری کوزندن باشی	دیده کسین برده ای کنی سن
که برین آبی باز بولوش سن	که بر باره بره بر دیک طوون آردن
بیز درنی بدلی بری درده بر افله	دیده اولان که شامه اولشم تبه
غلام عاشق کسین سن	که نفس کوز در آله دین دین
سکافانی حقه دین و برش	دیده علی کون اوج کوند اولان
نقل ندی بو اوردن نیم ای شاه	بیشید و سولون حجاره آله
دیده و احسن ناین نیم ای شاه	نه ضایع اولد سعیم نینیم تبه
که برین نفعی کاکین نیم تبه	عجب درده کفاز اولشم اه
که جانان کلی بر آزا اولشم اه	بولیده آلدن طوغما به دوم تبه

۹۹

چون طغله و نورانک و قومایله	چون اوقینه و صفین اینک
که بیلتیم اولان کسر جانک	چون بلده نلسید فرما دین
یوزین کوز یوزیم آرید دایم	مرا دیمه بریزیم یاغنی دین
که خروم انما بیدله بی در	کون نیم درده اولشم اه
بو حسرت و دینه اولشم اه	چون آله ایله کوز دینله کوز اولان
افندی کوز باشی بره بول	دیده کت عجب واره جمله بید
که و صفین بدین دین نیم	علی آبدن دینیم و صفین اینک
که دیکله ای خج و صفین اینک	دی دی آبدله کوز در کجادی
علی در نیم دیمه دین	دی دی بلسله اوله سلسله
که تعین اوقه کن ارجانک	دی دی و صفی سببه امده اینه
که یوزین کوز دیمه بس نینیم	علی آبدن کله امده کله انجان
که و صفی اینک بر نجه اول بیان	بو خوار و پایله اجوده افان
صفه اغرنند دز بیکدی دین	مبارک کوز کسینه اصله هیچ اول
بو عده الا که کسی اوزره وارید	بون خانمی شکیله کوز اول
دیده فرسونه کله ای دین	بر آله ای فان آرا سن

که تو خجسته بینه امی حال را ایند	بزنشید که الاله الا الله است
محمد رسول الله است	استند و صفی شایک اول از
یدی خوش بید که در سر روز	دید که و صفی خوش بید است
که تو را آن خوب بینه بستم	ولی بیدم یوزنی که در مقدم
که خست قدیم آکا نیز ما دم	عجب هیچ کید کیدن بفر کورم
بیوزم کید کینه با رسو بتم	بگمزمین جو بز دکه حریم
لوز من بی کسین یوز جمله کرد	که یعنی از صلیق کاب سیدر
جهنم کرد و فطمان کاب سیدر	بس الله صفت سون بوالدین
توزدی جبه بس آن سلطان	صوفی وزدی بلیک الیه اول
الب یوز بینه سورده ای یول یول	بس اصحاب جبه کوزیدل اول
هان در آبد بکر دار کوز از	فغان زار آبد و آب آبد بکر جوق
بوزرد و نیلیه صبر یوسف	قاموسی یوز بینه سرد بکر است
بس آن دن صوند بکر اولاره آقا	الب یوز بینه سردی اولدی هم
یدی بود در بکلی در دهم هم	الک یونی جود ز نه و اول
بوفو فودن دل جان برفناز	سرب یوز بینه آند اولار فغان

بزنندی کوز ندن باشیله فغان	بکا قهری انک کوز ندن در
بو کون سز انید استورون در	سوز و طبر اعنه ده با یوز فر
جو کوز مدم و کوزن کل یوز کوز	بس ای التبد بکر و رضا به اولدم
که دو کده کوز یا بشیله اولدم	سرب یوزنی فیره دخی اندن
باشین قلدر کوه بقه ای جان	یدی حیا لامیرال سبت
قویبه و از زوال سین ب اولین	شهادت بیک رفیز لیکه کشته
قوی خالق سنسن بوجه الله	دخی بوقهر کوز استی بالهی
رسولک در بید رضر راهی	حبیله کتوز در آکا امانت
قوی باطل بینه اولد و بشین	قبول ند بکسه ایمانی در
هان فیض آلیه سین جانم یوز	رسولک عشقنه جانم بر مرت
جوتنه از مدم آند ابر مرت	دعایین قلدرن دخی نما اول
و برت جانی اولد بس همان اول	که و مزیدی دوست یول بینه آقا
نه که کجدر که قلا میش کما ف	بو حال کوز در اصحاب اندک راه
دهد بکر صادقی اولان بلدر راه	قوی مزدن بکیش اشوسر و
که نه قید جانه اولم ای باز	بینه جمعی اولین آند بکر آفغان

بینه باشلر برینه دو کد بکر فان	کفن د بکوب بودی علی واحادی
بقعه ایچرم چون دوق انی بکرانی	د نوب مسجاس بس بقول اصحاب
کلوش بر آیه د یلی آحاب	دوقند کلس بود کله بر اوف
بینه افغان زاری ند بکر جوف	تت بیه الکتاب

مولود شریف قصیده سی

جاغ شوز اول قیامت کویله	مولود او قند کلسون د بکر
حق فاعلی رحمت سبک آندره	مولود او قند کلسون د بکر
آنر حقیق د بر ایدی کوره لر	هر برینه آغلا کوشلر و بر لر
الای لای اولوش کور حویله لر	مولود او قند کلسون د بکر
آنر صراطی فوش کچ کچ لر	اب کوز ازماعنه دن ایچ لر
اولور مش حور بکر حله خور لر	مولود او قند کلسون د بکر
آکا کوره ابلت بونک بر ایدی	بخت اوزی ندر لیک دور ایدی
فرشته لر دوسوب دوز د بکر	مولود او قند کلسون د بکر
یوش افری سن غایر بیه صوجله	عالمه بد اچور هماغه بیه
آنر محبت دن قور اولاجله	مولود او قند کلسون د بکر

بالعون

اول اوزاق بود لری خلی قیامت	صحنه کد بوشهر اول کله ایقین
چون مدینه شهر کور کور طوز	سیکنی بن صاحبی ف ابارز
ایلیک کور کور بر شهر لطف	اکا وار مغه عزیر فیلد اول لطف
دیده بوشهر وار دین بن هاله	یونلر ده بولداش بولور کور کور
تخله بوشهرک او حینک لوجون	اون کینه طوش اولدش ناکاه
اق صفا جماله سن کیش عبا	هر برینک آلر ننگ بر عصا
تسبیح اوزور رسولون د بر لر	بونه بو وجهله یونلر بوز لر
چون اولمجن بونلر کور کور	ناقین بونلر قوشلر سوز کور
اول حکار بونلر دنی کور د بکر	نکبکی سن د بونلر دن سوز د بکر
دیده اولغان آنلره نه آید	بونه بر دوز بونلر کور شهر بار
دیده بکر بوزر مدینه آی صفا	شیر بار محمد مصطفی
کوش د بچک لون ارن اولهان	شوقله آه ابدون اولدش ازمان
دیده اوزی ر اوزر ده بکر کاکا	تاکه صاحب کور صاحب دن بکر
دیده بکر کور سن ندر سن سن ایدی	ایک و بر کور ایلتا و بر سن

حکایه ابوالمجن منافق لری

دیدی صنعان مالکین و اهل بیت	مصطفیٰ ذلک عشقته بفرط علم
آنا بی ایمان کورب اولدو کون	بو قدر نسته وصیت قلدغون
ایشید جک بو نکر او غلام کون	قصدا قلدیر و نارا کده ورسن
دیده بو جاز واکوز اولور	حیره صنعاندان ادم کوروز
دیر ابو الحجاج بولره قولدی	یزدن اوز که بلیتم بن اف
بو نه سوررد رسوب سز بکا	جان دلدن عاشق اولشم اکا
ان شاء الله بن کاورتم کون	خاکه پایته یوز فرسرم کون
بولره دیوب دونده بولردن کون	کوز نه فتنه دوزدر اولور کون
بهر بریده دیده کور بوجوان	یردی واروب سولر بسه ناکون
کرتلیسه دیر بسه حالوز	الدوروب الوزلر مالوز
ایمدا بوزده بولا لومر بوز	جو مالیز بر فریق سره ولا
چونکه بوند بیری نکر ایشید	یتوب زدن لکن او خلق ملو تیلر
بهر ندن بیری کی ملعون ایدی	طاش بفر بولکده مقبون ایدی
صاحبه باشیده حکم او غلام	با قیستدن بره دوشرد کور
دو کده بلسو کده بولر اید بر حفا	کوز نکر حکم کی عشق مصطفی

دوه سین مالین ایدی فالنی	احمد المندی بر ص او غلام
بهر اکر دی رسوله سولیدی	باشید دیوب نغان ایلدی
مصطفی چون کوزد انکر بولیدی	دیده بو باریکه نکر ایشید
دیده با احمد وصیت اید کوز	فوغو کوز خوش موند بیدر
مال صنعاندان بزاو غلام بوجا	بکافوق اولدو کور ایشید
یلدی او غم حسین بن اف	کوز نه مقبون ایشید اولدی
مالی ایش حیات ایشید	او غلوم ادریش ایشید ایشید
سته بر ووب سالده ادر ایشید	دوطوب کوز بر شمدی سکا
بکادکی مالی ایلد مر مقبون	تلیک او غلوم قانی ایشید بار سول
صوردی احمد نکر ایشید اولدی	دیده اون دورت باشید در صوفی
بو قدر باشید بر طفلی عرب	سن دیدیک بو کاکا کجیب
قانی ایشید او غلام اولدی	تار سول الله کوز دوز بولدی
احمد ایدر با بال اول او غلام	یوری ایش کور م کور ایش
دهمه جقد کوزد اول مین	قانه عرفی ایش بالورده نازین
حضرت احمد ایدر لاله سولیدی	بالیکی قالدوز کور ایش

چونکه سید بوز فانی که بلبل	نور اجینت ظاهر اولدو حوچال
صانه سین جفته بولونک بدراخی	روشا اولدو شعله سندن غله جان
دیده او بکره محمد بولونه حال	بولغیلدن بولسا ذالوق مهال
گرچه کیدر بلنر بوجوان	ایک بیاسینک وار نور باهات
نعمه ایدر اولدک دعویسه	شاهدک وار می کوز بولغیه
کوزین دیوب کندی اولار	کله بولما شربه و بردی خبر
اول منافعله دیده ز صولنه	یندیکر بنشان طانوقی و بره نه
اولغلان بوجان زویه لدر لوف	سیر و کیمه عالی قیمت فلا لوف
اولنا فقره رسوله کله سیر	کیندی بلر بلان شها دشا دبلر
دیده بلر کوز بلور ز بر ایشی	دعوه سینک کرجک ایلدی بولکیشی
شاهد ز بولک شهادت ایت روز	بولشاد نده صداقت ایت روز
یکلوت ایدر بولار اولد سوز	سن عسکر دن بکار اولد بوز
دینیزده یا بودر اساس	شرعه سن لاسن ایدن فیصاض
طور کبر بولدن عسکر قاده	نبدک لور چون بولما دافر لاده
آمر ایدون کین یاغین بغلده	ترجمت فلوب اولی جوق غلده

ط

کیتسه بوزتمه بنشان اولسونک	بولاندن سکر قان اولسونک
باللی قولار و خاقل ابراف	کوز مسونلر ظلم و بیکه نولر اف
سن کرسین سن دجین سن عزیز	شرد نیادن بیری فیل کل تمیز
چون عمر کله کیکالک بایسته	انته وقت بره نه جا رسته
قولته دیدیکر اول بولغلاف	وار یاسانت بره نه ایشاف
آقلا کوز دی خا اول زمان	کوز برت بیداندک قودی همان
دیده یا موف بوز غل سن بیک	نلجرا سن و بره نه بیتک بولکا
سربقه ایش لکری کس دیدک	کله شوبه کله یا اینک لورم
بولبولنن نهالی سوبلنوز	کند و انفسله سوزون اولنوز
دیز کسیدک اول لکرم دنگه بونه	نهر و ادر کیمه الین اوبه
شکوز ایدر اول حالته غصه نه	شاز اولور انلره هیچ تشنه دیمز
کله یار ایفلا چی هم اولوت	مؤمن ایشک باقلا جانک تنوت
دیده و جریک اول باغی آشدره	کر وار و ب سجد قبولد آشدره
ایله حکم ایلد بلر کیم واره	حکیم الوت و نلره بقلر بره نه
دیده یا ترتم ز اولدن عرب	زهر اصولنا جز انتمن جیب

عزیزانند تا جوی خندک لبر و بر	بوسیدند در دره در شد و هم صورت
رو خروک شمع چون برانیم	یا ای الله فوید بحق با نسیم
بوی طربند کزت عین الرسول	یعنی اول امیر و روح النبوت
اول سعادت کلشک کلاری	اول فرات باغینک بلبلاری
جان بچینک جان اولان اولجان	حوری رضوان دیره جانانلره
خوض کونتر سربه بندک صافی	اول حسین کن حسن که یکی
حوضه دن کوزلر یکی نفس واز	کوز دیر کیم خلف بچینک فیتنه واز
بر کسیندن صور دیر کیم کیمی	دی نندک دز بوبله خلفک جوانی
دیدی اذ باشی بچینک میر جوان	فان بدویم هر سرقه شمش بکریان
کالد دعوا سینی اولک رسول	شرعه سن فیلنه حکم ایلد اول
رشد و با اول کیم تروری معین	اه ایدوب در دله فله بکر امین
بیر سینه دیر بکر کل واره لومر	دده فتره واره لومر بلواره لومر
اول زمان کیر الوب زاد الیله	انویکله بیز خوش شاد الیله
اوش سکا ایزدی حسینک حسن	اولا کرسن فتره صاع حسن
انگرم کیم کوزدی غظیم ایلدیم	جانی شکر انه تسلیم ایلدیم

۶

کوز در کیم دمه حسن اولک بوز	عقل کینه باوی فله کند و سن
سند اولد ز حسین شهر بار	بیردوشده ایه فله زار زار
بوزینه صوب دیر طوره حسن	در حسین فدا سن آن جانم خنر
سین سنده کوی جان اول اولان	شبه بکر تمیز زانی و المعنی
سجده ابر شد آه آسلیوا	کیر دیر ائمه فیتنه اعلیوا
چون رسول شینده سوزلر	یا ک عمر فایده مبارک کوزلر
انچ ک کوزم ائمه اولدی حال	سینه کت فله با مکر آل
دیر دیر ریمدکی با رسول	کرحسین بکر رسنه بزرغول
اول کخی وغور حرای الیله	بار زایش هر کزاندن کلبه
مضطی انلره دوندی مویلد	شده دخی دهر مران کن دبد
یازده بوسوسن دینک نند	د ونوب کا لوجه جبر ایلک نند
انی خون حق شوبله بکر نفس کا	یوزلر کن کورن کخی فالور کسا
ایده سنک دیر ز کیرزهین	اول عرب فتره سن با امین
این ایغن برهیه فویه سن	لطف ایدوب کا دعای فله سن
ینه اول جمله اعضا سی نماز	بیر نه اولافره اول نماز

اول جوان حصبه ال کل	انما ابدز با بلال سن صلوة کل
صوره ز کر بندز بو حال فالت	واز دی اولادی کوزد انزلان
مضطی به عرت ابدوب صلوة کوزد	کله بکر مسجد بچیل کرد بکر
دین بولینه جان ویروب اولیش اول	کوزد بکر کوزله سنی اولیش اول
بو عرب بکا بغضک دبدی	کوز بکر طورد برتک سوبله
بارن انا دستک اولام سیزه	کوز اولار اولوز سکر سوزونه
اول نکارک اولادز دینه اول	کوزد بکر بوزنی نکرز اول
بکا بغضک اولوز سوزم خیر	طورد برتک عمر قلده حوش
طوری کله بو کوز عثمان کله	طونم بکر سوزن اولوک آکبار
سیره جنت ویرم طیفندان غیر	دیده کلک بکا بغضک ان
بسن همین طوردی عیالر نصا	بو کادی ویرم بادی نکر رضا
بکا ویرمک دیو کوز اولادی	بوتره خوش عیالر کوز اولدی
خاطری صند او اولدی متول	قلده بکر سوزخی اولوک قبول
اول حبیب حق رسول میکات	طوردی اناک منکره شری کایان
حدی کوز کوز ب خیران اولوز	سرمی زیبا قیسه نه خیران اولوز

ایق اوسته طوب ویرمک سلام	سوبله کیرین سوزم خیرن کلام
سزوری سزناج اول سیرین نهاد	اول محمد مضطی خیر العباد
دبد بکر بن سزی حقه ن د بایم	رور خنرده شفاعت ایاکم
جنته کبروب کوزد سن زحمتی	ناز بچینه چکیده سن زحمتی
بوجوانی تک بکا ویرمک دبدی	بارن اناک اهری کوزد دبدی
یزانی باغشلا مازوز دبدی	فالوموز انی نمازوزد دبدی
فوبده اشحاب ارسنه نر لغات	اول یغان کوش ایدن ویرمک ایدان
دبد بکر بولمه حالدر بار سول	حق رسولک سوز اولوز قیلا
بسن حسین له حسن فاییدا	بولک جانلر فیلدر بادده
وارسه بولنر مشا فکله روز	بیر بریه موافقله روز
ایچون صند بکر سوز اول سوز	یلده بکر قدر کوز بولنر سوز
بوتفکرده بکن احمد همین	نازل اولدی کاجه انی امین
یا محمد حق سلام ابر سکا	اول سلامیه کلام بکر سکا
دبدی مغزیم کجسی مولنری	اول حبیب کوز اولدی وارهی
مظفرین صیدا نه ابل سوز دبدی	چشوب اناک خلق و عیال سوز دبدی

اول جوائک بند وک دوسری	مشر وک اوکون جو کسین اذ
مترعما سبن اور سبن باشنه	کول سون تهر و زید کار و کاشنه
سن دعا علی رسول محترم	سجابت اوله دعا چون جاریه
اول دعوی قدره شبه سوبله	وصیف حالن سکا تفریب البیه
مشره جیفه مناجات ابدک	اکتور ب عرض حاجات ابدک
اول دوه اکا سوبلدی کلار	عزمت ابد و سب اتم و برک سدر
لفظه کله خوش نهادت ابدک	حالی اتم حکایت ابدک
دیده اکا اولاس سن یحیی	میک صغاندن کورم بن عزیز
بادشاهی درنده کورد چون سنی	او غلبه سکا کوندر دی سنی
تاکه کلوب حضرت نوکه ایزه اول	ایاغونک نوز نه یوزون سوره اول
جان دلدن خلد متو نلفه در	فایه کلسون کومرین قلعه دار
مضطبی اتم ابدک کوز دسبدر	مشر وک اوکونک ای با نور دیز
اول ککار احوک یوله کورک اول	طافه جهاد باشی جان و بر جان
بوفراق کور و سلفان اتم دسبدر	کوز زینک باشون فان اتم دسبدر
بیک کال حضرت ابدک رسول	یا حی یا قیوم اغلام سن ساکن اول

کرسکا زینک سلافر ایزه دسبدر	دیلین بندن کور دیزه دسبدر
کوزیز اول جوانی دیز کوزیز	جمله مقصود سینه ای کوزیز
دیلین اصحاب کمان دن سروری	و بره زعم بندن اتم هر برک
دوند اصحاب اتم سوبلدک	جبر اتم سوز دن عرض اتم
کوش ابد و سوبله اتم دوزیز	قیه ابد کور مقداز و بر دیز
خیر طاهر دندک ابدک با علی	منبعی لطیف کور سبن با و بی
کچون سن نو اداه طوز قلعه	عمر اوله بعضی دن اکا و بر قلعه
دیدم عمر زنده در بستم	یوقد ز عمر اوله اولسون دتم
لیک مهلت و بر سن سکا کوریز	دست نماز ابد و سب و سبت اتم
قرخس بر اتم حسین کوریز	یوز فرخیز یوز اتم سوره بن
جانی اتم ایلین بن هب	باقی عمر اوله اولسون با اتم
یوقد ز یوب سوبله کور کمان	خاص سبک سلطان جهات
حق سلافر اتم سکا بار سوبله	جمله حاجت اتم اولد اتم قبول
اول عینک حریفه بارشاه	و بر دیز عمر بن اصحابک الاله
کند و قدرت خد بنه سلافر کور	اکا التیس اتم عمر و بر دیز اتم

دیدی که قفسون چسبید چید عا	اول دعا سنی انونک قیام زوا
چون محمد آل کوزدی شادمان	دیدیدل آمین زمین آسمان
حق تعالی قدر نیدن اول کماز	باشی بریدن کوزدی نمس واز
صورتی بریدن شهادت ایلدی	گند و حال ندن حکایت ایلدی
کوزدی بولونچیزه خاص عام	دیدیدل خوش الصلوة و الصلا
میشیر ندن اندر دما اول حبیب	آبا غنه دوشدی بولونچیزه
اکن ایدی احمد انونک ایلست	جوق سلام اولسون کال ایلست
اولدم آندن خوش میمان اولما اول	غصندن کوزدی بولونچیزه اول
رحمة العالمین سین شک دکل	سنتک ایچون در قوس حال اول
اکر که مؤمن اوله بیله علی	اوقیه دکلده ساهه علی
اکا بارین دیر ایدی و مهر حق	که فضل بیله کوزده زمت قلده
یشید اولد دخی اولغایمسن اولما	اوقومغه و مهر نیک نصیبی تم
مکر کتبه بیدی خلیل الله	بسن اول کما امر اندی الله
نماز ایلدوب نواب کوزدی اولما	نه دیدی موی اکا دکله ایلدی

با خلیل سن مسجد چون با بویست	نواب ایشیر مبین ایشیر ایشودن
خلیل الله بیدی ایدی جبار	نه دیر سنک آکا اعتقاد
بسن خلیل ایدسن و مهر علی	که سن سیک موعالمه بار دیشای
جلب ایدر بولونک کوزده	فیاتمه دکلن کوهوف فلور
بولونک نوابین و مهر فرسکاده	خلیل الله ایشیر ایشیر ایشودن
خد و بر صانی نوبی ساعیشجه	و شسته کوزدین و مهر دوشو ایشجه
خلیل الله ایدر ایدی دیر فر	که فضل بولونک کوزده او ما زمر
خلیل الله خطاب اولدی سبحان	دیدیدل اولغول کوزده کوزدی قران
سن و غولون اوقومغه ایشیر ایشودن	بوفضلومه کوزده زمت ایشیر ایشودن
خلیل ایدر ایدی و غلان اوقومغه	بوسجد ندن دخی زلفی ایشودن
دیدیدل الله خلیل ایشیر ایشودن	صباح اویانله اولما و قوس ایشودن
به محضین به خفا سین الله اول	دورن ساری فایته واره اول
نه دکله و ارسه مسجد جهاند	بولونک سن سولکوزدی یا نیک
دخی با خلیل ایشیر ایشودن	فضلومه کوزده زمت ایشیر ایشودن
مکر علی اوقومغه قلم دیر	به او غولون اوقومغه و مهر دیر

دخی د کوا عابد د کتله بوند	قیامت د کین ماعتن قلم بوند
موسندک عالم سوکول زکدز	بر عالم جمله سندن بیکر کدز
که جمله حاجی بر عالمه اولمز	فانمک هم دخی مرنه بولمز
عزیزه کوهر قران او فومو	قوم سندن لاری زوف سوخو
دخی وچ نسته نکه قری بل نمانه	که کسیر کوب دهر رسالت
پرسی بودر انا نادر عاسی	اگر اوغلی فری اولما د بستان
که بعدالوت فری بل کسیر	اوغولدن فریدن صلا کور اولون
یکجی دخی بر اولوسلمات	دورب قهر ورده د عاقبت هماغه
گیگر فری یلا دکن د عاسی	بر ز اول د عالمه قهر د وری
انجیمی نرزه بر عالم اولسه	اجل بر و ب دخی نرزه اولسه
د عاسی فری یلا دکن کسیر	د واسی اول ولایتندک کسیر
خلیل الله اندر اولونه تعلیم	نیجه کوسد دی کور هر عالمه تعلیم
د بد کیم کینه علم حکت	زکد ز کور اوله اوله اوله دولست
جمع سندن بل علم کدز	کویک که علمه وار عالمک بکدز
پن هر نسته فی لوز بر اغین	بلوز دنیا د عباد د وراغون

ن

بکن کله و سی صفله جمله دن	یک عالمه هر ایشین خطر دن
الله رحمت ایلسون اول جانچون	فانجه احسان ایلسون باران چون
زکد زک سر بعت علم تقوی علم	عشقاهه دیک انصاوه اولسا
فی بیان نصیب	نصیحت
آباد نیاجی سوب مفرور اولان	فلا ذوت لیم من سکا ایش جان
جهه بر با نه سین غفلت د ایشم	اجل بر نرزه اولدکن اولسا
انسان اولما که غفلت ایشکدیز	بول اول قدر که اوله قد رخد بانان
بلوز مسین بخون کلرک هماغه	ستی اولیغون بار ندرک بخان
کوزک آج ناکه کور سین بلویک	قیوب کجه بلوی کجه بیانه
بلوز د شوبله دهر بل عاقبت	یتاکر بلوی ای سویله عمر بیان
چو غمور اکیلور هر هر نفس	کوز سون دوندکجه ایشود اولان
سکا بومالی ملکون لوق و لاسی	بخون ایلیم سین ایشود اولان
کجه زده حقه سن ایلد مناجات	تحریر اولدیکر غنط ایلان
کدز نیک سوزی ورتدن سن	که بو خلقیله دی اصحاب اولان
کوکدن عجب کبرک نفسی بود	کلوز صدق حجت کینه عنوان

فَوَاضَعَهُنَّ بِلُوزِ نَفْسِكَ كَمَا لِي
 يَوْمَ مَاجِيهِ كَيْسَ نَفْسِي بِلُوجَاتِ
 دِي كَرِي اَوْ فَنَسَمِ جُمَّلِهِ عَلَيَّ
 بِمَنْ عَالَمُهُ بِلُوزِ دَعْوَا فُلُوزِ سِنِ
 عَزَا زِلْمَتِ دَعْوَا جُورِي بِلِه سِنِ
 شَرَفِ دَمَقَدَّ دَرِ بِلِ كَمَكِ صَمْتِهِ
 كِرِ سِنِ كَمَدِي عَجْرِي بِلِ سِيخِهِ
 يَجْهَ تَرَبَايِنِ اَبَلِ سِنِ كَمَدِ زُرُوكِ
 سَكَا سِنِ فَيْتِه بِمَشِ اَوْ فُورِ غَلِكِ
 كِه سِنِ اَوْ سِنِ اَلْمَا سُوْرُوْرُ دَرِ سِنِ
 كُوْرُوكِ بَقْدَرِ كُوْرِ مَرْسِنِ بِلُوكِ
 صَبِيْمِ دِي جِي اَوْ دِي مَعْلِ اَلْفِ
 عِلَا جِنِ كِي سَهْ بِلِ كَسْبِيَهْ بَاهِ سِنِ
 اَبَسِ اَمْدِ اَعْلِي اَبْعُوْرُ بِي كُوْرُ
 صَدَقِ فَرْسِنِهْ كِرِ زُوْرُ اَلُوْرِ اِنْجُوْرُ

حَمَلِ قَلْبِ مَرَايِنِ اَوْلِهْ عَضْبَانِ
 دِي جِي نَفْسِ اَلْبَاوَرِ اِبْحَاثِ
 عَمَلِ جُوْنِ اَبَلِ مَرْسِنِ سِنِ اِي دَانِ
 شُوْكَ اَمِي اَبِ دِي عَمَلِكِ بِلِ اَلْمَا اَوَانِ
 كِه عَجْمِي دَانِ اَبِي رُوْرِ اِنْدِي اَسْمَانِ
 بُوْكَ اَطَا نَقْدَرِ زَا بَايَتِ فَرَاثِ
 سَكَا عَالَمِ دِي مَكِ بَقْدَرِ اِي اَلْمَا اِنِ
 اَبُوْنْدَرِ مَعْرِ فَنَدَانِ جُوْكَ عَرَاثِ
 صُوْرُوكِ سَكَا اَبِ دِي مِ بُوْرُ دَرِ اَلُوْرِ اَوَاثِ
 اَلَا يَكْمَكِ اَوْ كِنِ اِبْحِيَاثِ
 اَكْرَجِيَهْ اَوَا اَلِكَمِ اَوَا اَلْمَا اَبَا اِنِ
 كِه سِنِ اَوْ فُوْرِ مَرْسِنِ عَمَلِ اَدْبَانِ
 اَبَلِ مَرْسِنِ جُوْكَ دِي مَرِ دَرِ مَانِ
 دُوْرِ كِرِ جِنِ بُوْرُ زُرِيَهْ اَبِ اَسْمَانِ
 اَعُوْرُ اَلُوْرُوكِ اَتَدَكِ اِنْجِيَهْ اَعْبَانِ

جَوْصُوْرُ دَرِ اَزِ اَلُوْرُوكِ دَكِ اَبِ كِي
 نَعْبِيَهْ كِي بِلُوزِ مَرْسِنِهْ دِي سِنِي
 يَتِهْ مَرْسِنِ كِ شَكْرِي بِسَلِهْ
 يَجْهَ زِهْ هِدَايَتِ اَوْلِهْ عَلِي
 سِنِ نَفْسِكَ اَزِ هِي كِرِ اَبَلِشِ فُوْلِ
 بُوْرُوكِ اَوَا دَرِ اَبَا اَلْمَا اِنْدِي اَوْرُوشِ
 طَا سَكِ سِنِ اَبِ جِنِ كَا فِرِ اَلُوْرِ اَوْرُوشِ
 صَدَا اَتَدَكِ اَبُوْرُوكِ اَلْمَا اَزِ سِنِ
 كِه يَقْبَلُوْرُ بُوْرُوكِ اَوْ فُوْرِ كُوْرُوكِ
 اَبَسِ اَلُوْرُوكِ حَقْدَرِ اِنْجِيَهْ اَلُوْرِ سِنِ
 كِه اَتَدَكِ اَبِ جِنِ جَرْمِ عَدَا اَزِ
 كَاهِي اَوْ عَجْمِي اَبِ اَلْمَا اَوَا اِنِ
 بُوْرُوكِ اَبِ دِي اَوْرُوكِ اَزِ اَلْمَا اَوْرُوكِ
 بُوْرُوكِ اَبِ دِي هِي جِنِ دَرِ مَانِ اَبِ اِنْدِي
 سَلَاطِي اَلُوْرُوكِ اَبِ اَلْمَا اَبِلْمَانِ

اَلْمَا اَبِ دِي مَرْسِنِهْ مَرْكَاتِ
 كِرِ اَوَا اَبِي جُوْرُوكِ اَبَا اِنِ
 اَبَلِكِ كِرِ بَا اَسْمَانِ اَبِ اَلْمَا اِنْدِي
 يَجْهَ زِهْ سَفَاوَتِ جَهْلِ عَضْبَانِ
 كِرِ مَرْسِنِ كِرِ دَرِ بِلِهْ اَوْرُوكِ اَبِ اِنِ
 يَجْهَ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ
 دَكِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ
 مَلَا اَتَدَكِ جَكَا سِنِ دَوْنِ اَلْمَا اَبِ اَبِ
 اَوْرُوكِ دَرِ مَرْسِنِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ
 اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ
 كِرِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ اَبِ
 كَاهِي اَوْ عَجْمِي اَبِ اَلْمَا اَوَا اِنِ
 بُوْرُوكِ اَبِ دِي اَوْرُوكِ اَزِ اَلْمَا اَوْرُوكِ
 بُوْرُوكِ اَبِ دِي هِي جِنِ دَرِ مَانِ اَبِ اِنْدِي
 سَلَاطِي اَلُوْرُوكِ اَبِ اَلْمَا اَبِلْمَانِ

دوشده من آبرو فامور انگر کند	بوسه جانی خراب چون بر حسن
نه بیهوشم نژاد اولاس با بریشان	بلو کوجه بیاسین سین بچند
که سکارحت ابد حتی منات	دی ایله بندتک بارغن فیل
عباد ندر بلورسک کچر عثمان	کچه کوند زعبانده در شکل
اجله اولمز که سباندت	فضای آسمانی چون بر بست
گرگ سن باش بریکه اغفل فانت	کلاجه کسنه کلوز جاره بغداد
حقک سوزکی فوز نلر بارادن	بودیاده بلا بر صبر ابد کوز
بر بر آتد سلطانیه جویانک	اولور زقیو در جگن کرگداز
وکی اولاند که بچکان	کچی خجمله اوشر بندن ایچستر
اولور شران ایچوب و بر بر ایتا	بخی و بی فوز نلکی هیج
آجکدن چو عه تقدیر ارمکا	بودنیاده کسنه قلز آلت
اودرده و غم دی دود سیدان	یله فرجه انک جن ایسی بوداز
ذخی یعقوب بوسف شاهی گهناک	یا فانی اول خلیل تعجیل ایچخی
بیضا که اول موحی بن عثمان	آینه آرزوها اولان عصای
بوسنتکرا کدر این اراکات	متمد کرجه انک فخری ابد

بوسنتکرا

ایچون باره و لک خجمله عالم	ایچون در در ابدی ایشره جان
و فاقدا ایچین بود نیای بیل	سکا خود فالسره کچل بر فلات
ابو کر عمر عثمان علی هم	یا فانی جمیع ابدن قران عثمان
حسن فانی حسین فاطمه هم	قوسچی کندی بلور و کون ابدان
جو عمرک آکیلوز هر هر بقصد	کوزر سن دنگجه ایشیو اورتان
عمر اولان جهلایه وین دیکه سن	عجرات و لیا سیر ایشیو اورتان
یتنه عالم کچی رسته راحنت	شول او ده کردید بتر اکر زندان
اقامت و لیا سیر عفتکی بهر	یادین کیندک ایچون سن بولنه پنهان
کدونی کلیدک سن بوجیهانه	یکه دار بویور یاسین زر دیکه بان
جو عیبون کر ابدک خفندک اکر	بلور کوا کادی سوزکی زخمان
الکک و ارا بکن سز مایه زنهان	ایکوز هر سنای بوندا اراکان
تکلیف اول سن امانه عاریفتک	یکه و از در عاقبت بو عمر بابان
کلیجک و قی راحنت کیمدر سن	یکه بر لحظه ذخی و بر امان
و ارا جانک کاهدن توبه آیه	والا قصد ابدرا امانه شیطان
و فاقا و تبه بودنیان سن سین هانی	اینگله فلق سن عهد پیمان

سنى الكون بديان خبر سن	او كود و مرد و ن بوسوز ربه بانك
بوسنيا الله مفرور اوله	بوتس بيله كل همچون خفات
سن كوز برفس كمد زى دنيا	صوتك اوج بيل كزين قلد ز غنا
انك سكا بترى نصيحت	چون عقلوكي در مزين ايجات
بوزنيا بلكه سكا باقى قلمز	اگر ملك اولاشه خوراسانك
كه اخو با ستر سن سين ايجانك	بش اون از شون بزياده عقلمانك
نه مفرور سن جهانك اذ بيسكه	بجه بوز بوسن شاز خندانك
قصد ايجان اولارين اناز	سكاز ده و قوز اخو اول و قلانك
اول و قلان زجه نه همچ كسه دنز	كوز اولمز روز جاني قريانك
كل ايمه كند و زوكه ديز او كوي	اجل ارشدنك سكا ناكهانك
كه عقلك در باشك وقت يقندك	اونان كرسكا نظر در ميرانك
هوايه او غمه كج نفس از روستنك	بوتسك باشه او زحك اوليانك
بودنباي وفادار بل حقيقت	سن كوجوز مدنك اول كوج اذت
بوقا بيلك بجه باقى قلا سن	سنوز سين اولادنيا ابادت
بوتيه مرسيلن اوليا تر	صحا به تا عين اخبار بار اوله

فوسى سن ازشاد ايليد دز	كونول و بزمه شو كرا اوله بوز
فكرا اعلق و بيله آنت	كلون دنبا ده خندانك
نه حاله اولوز اوله اولومك	قباسك ابلدرا اتم بوزندانك
بجنگر خلق خور كوره سين	قيامت هيستيدن اولانك اكرات
شوكه خالك اولانك دهشت	كه قوز قوزون اغاز جهله اولانك
حقل اولوغنه دن بل او كند	تلاوين لارنك اوستنه ازانك
دولون كوز رنج كوكه قريشا	اولكز جهله خلق اول كند خيرانك
لبس هر كشي نفسدن عاجز	اگر عيسى اكرموسن عثمانك
دومه كزين فلانك ين فلام	كده ايد شاهر اذ اذ بكسانك
نسب صور نمز اذ بركشيدنك	عقدنك صور و نور نسجه اذت
كيسك صانع كه كده برف	كيسك صول البسه خور خجلانك
ايوبيا و زحك اذ اذ جهانك	اكو بزمه ز بزا اولو ديوانك
فيلن قلدن سحر ازل اركند	شوقيت كور نور بيله اذت ميرانك
اگر خبرك اغره كلكه مدي دولت	بوزك اغ اولان همچون ماه تابانك
اگر نيزك اغره كلكه اتم سكون	وازه حق برك اولانك بيرانك

صراطاً و غیر بسزد ز بولک بی	فخندان آنچه دیز ز آنچه فایان
یخه از قوش کی کجه صراطی	یخه را اول صراط مویه آزان
یخار ندان یخار ابد از اسی	مناعندن یخار ابد خسران
یخه سازد یق پیچند اوله	یخه را کوزندن دو کله فان
یخه را یخه کوزم شرابک	یخه را اوله را تا عطفان
شور ز کوه اوزره خورشید	بول از خست یخه خورشیدان
اگر نمود ز ابد رسک جنتاک	و یخه اندک اولاس جراتان
کلامه ایله کل بولک بر اغی	که تاسن بولسین ابدندن غفران
نجلی ایلنه نوری ایمی	و صاله و کس به جمه بهران
یخون سن غفلتیه متلاسن	جو و ازی و یزینیه ابدان افزان
دوش کل سن دخی استه قلاوز	آفاق یخه یزینیه جمه افزان
اگر بولوب صبار رسک بولودن	یتا اوله کولکله نور ایمان
اگر بولوب آرد و بسکه بولوب	اولاج سن هر بیک سن پشیمان
جهالت کسبه عه را و نلایستر	اگر رسک بیل اولور رسک زاکر ایمان
معین سن قمو حالک بلور سن	بیان نمشد ز فایانک رخسار

انچه

میزهد رسک بول بلد غندان	فضل ابدون کنددی قران
عبد ز جمله عالم و از غندان	عرض سوزد ز هر لشیکه اسطافان
لهو فدر قولره دایم قیوسمی	نه مانع منع ابد فایر عطفان
قوا عالمه اکا عاصی اولور سنه	ایک ملکه بوفد ز زو نقصان
دخی ملکه ابد ایکن سنه از نمر	اگر عابد اولور سنه چی نشان
بکر بولونک اکر سنه ایزت	بکر و ایچ بکر سن ای سیمان
صافن یخه اکر کندن غافل اوله	که صید اتمبه سنی نفس قنات
یخه کولک جو کدی عطفیه	اگر رسک کور کی و فیدر ایمان
سوز خمر ایله کدی کار عطفیه	دوش فرستد دخی کجمنان امان

بیان ایدر

که دکل رسول الله نه ربدی	بوعاصی استیک قیدی سیدی
بیدر کجمن کجمن بدست لور سنه	که نش و فن جماعته قبلور سنه
اوش و فیک لویجی لارا	قیامتک زازویه قویار لارا
دخی برینه قویار ای جان	بوجمله مخلوقات دکل ایمان
قوی بریری کولکری تمامی	دخی عین کورس لویج قلمی

وهم حجتهم جملة بيته
 وهم طائفة ذكر بيته أولا
 ذخي انسان بن شياطين
 ذخي مركبة كوند بيته أولا
 ذخي جملة مسكروه در بيته
 قومي سخي كله ذكاه انجان
 كبر وقتك لوانى كله آخر
 نكرايد سن حطك مرتبه كوش
 كبر منه ومرتبه بله نيازى
 اگر سگ بونمازى فلماه سبك
 كوز امد رسول الله سيورده
 ديد برك امتدك كنى دورسه
 اگر پيشي اگر از كل اوله انجان
 اگر اوله نمازى ترك ايدرسه
 اگر كند نمازى فلمازسه انجان

ذخي كوش يلدوز كرسيله
 ذكر كزده بلفلر بيته اوله
 وهم باجوج وماجوج باطون
 جانواز كز و فوشلر بيته فونه
 نماز و كسب كه هب صالسه
 او بر وقتك لوانى جملة سبك
 جماعته اولك دالما حاضر
 كجه كند نماز مطوره دورش
 مسلمان سگ دوست فل نمازى
 كه هر كند ربه بلكه سب
 نماز فلمازك قبرى قيدون
 صباچى ترك ايدوب قير كدرسه
 محقق بلكه امان بيزاز اندك
 كه قران بيزاز اندك ترك ايدرسه
 كه جملة انبىال بيزاز اندك

اگر نكتم نمازى فلمازسه انجان
 اگر نكتم نمازى فلمازسه
 كه الله تعالى بيزاز اندك
 رسول الله بوبى بيته سيورده
 كل ان مؤمن اركات ذكاه بسورده
 اگر فلمازك سنى صلور كز
 ريش كنه رسول الله ديدى
 ديد برك امتدك ترك ايدرسه
 كبر كز ابد او اكراهه هب ان
 حفايق خاص اولد مرتبه هب
 حقايق بيورغى كاسينى كمله
 او بر وقتك سبكان بيل بلانجا
 قل امدى فل نمازى كجه كوندز
 حمر كزه الك فالدير سباز
 قيامت بجه كز دوكوشون

ملكه جملة بيزاز كز اندك
 جماعته داروب ايدرسه
 ذخي بوجمله مخلوق بيزاز اندك
 بوسلاز بوبى بجنى قبرى
 نمازى فلمازسه اوله يوزى
 زيان بجهه انشور
 نمازى ترك ايدنره سيورده
 نمازى قصده له صالح ايدرسه
 اكوبن فلماه هرده مغاف
 دوكوبن كوز باشى غلبا هب
 ريش ذكاه كرانك حلى نوله
 جهنمك بغار دبر و سلطان
 ولا فله سبك باش اوله باوز
 كه غر اولسا اصل هب نماز
 ديلن جنوبي حقا غلبا سبك

وَالْأَيْدِي وَبِرِّهِنَّ أَنْتَ بِشَهَادَاتِكُمْ يَلُومُونَ كَرِيمًا يُدْرِكُ الْبُزْجَ الْأَعْيُنَ أَوْ كَادَ لَوْ يَدْرُسُكَ أَيُّ كَيْفِي أَذَانٌ شَرِيفٌ لَيْدٌ وَحَاضِرٌ أَوْفَعٌ أَكْرَمٌ قَلْبًا رَسُوكَ سَنَ الْفَمَازِي بَيْنَ الْيَدِ وَالْجَنَّةِ وَبِشَرِّهِ دَيْبًا شَوْلًا تَكْرِي حَقِّكَ كَمَا جَاءَهُ فَمَازِي تَرْتِيبًا يَدُوبُ جُنَّ الْأَوَّلِ بَلَّ سِرِّكَ رَأَيْكَ قَبْرِي الْجَنَّةِ جِفَا طَلْقَانِ طَلْفُورٍ يَلَانِ سِنَةٍ فِي أَمْتِهِ دَكْنِ سَوْفَلَارِخِ جُونَ سِنْدِي الْبُوسُورِ رَسُوكَ كِرَامَتِكَ وَصِفِي كَرَمِيَّةً بِيَدِي فِي أَمْتِهِ دَكْنِ سَوْبَانِ مَبِيدِي جُونَ سَلَامٌ شَرِّطَكَ بِاللَّيْلِ كَيْفِي	كَلَّ أَيْدِيَهُ نَوْبَهُ قَالِ عَقْلُكَ دَانَ وَأَبَانِ بُنْكَ الْبِكْرِي رَفِجَ عَنَادُورِ بَصِيحَتِ دُونِكَ خَوْشِ الْوَالِدِ الْبَانِي جَمَاعَتِكَ فَمَازِي بِيَاهِ قَلْبِي رَسُولُ اللَّهِ نَهَ دِيَدًا دِكَلَهُ سَوْرِي فَمَازِي تَرْتِيبًا يَدُوبُ جُنَّ الْأَوَّلِ أَيْدِيَهُ دَرَانِكَ بَقْدَرِ كَابِسِمِ جَنَارِهِ مِي نَانِ سِنَلِيهِ قُوتِهِ جَهَنَّمُ دَكْنِ قَبْرِ الْجَنَّةِ أَوْشَهُ طَوْلَانِ الْوَلِيَّ نَوْبَهُ يَكْفِي الْجَنَّةِ الْوَالِدِ الْبَانِي صَبِيحَتِ الْبَيْتِ مِنْ صُكْرَةِ بَيْتَانِ دُونَ كُونِ طَوْلِ سَوْبَانِ سَرِخِ بَيْتِي فَمَازِي نَضِيحِي دَخِي سَرِخِ الْوَالِدِ أَكْرَمُ كَرِيمَتِكَ دِي جَمْعِي سَبِينِ
--	---

و

أَيْدِيَهُ بِلَدِي جَمْعِي جَانِكَ أَوْجَعِي دِكُونَهُ مَكْرَانِي وَشَا رُكُونَهُ فَرَضِ الْوَلَانِ وَبِرِّهِنَّ أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ أَيُّ سَوْبَانِ سَوْرِي فِي أَمْتِهِ دَكْنِ سَوْفَلَارِخِ دِي كَرَامَتِكَ فَمَازِي وَبِرِّهِنَّ مَبِيدِي كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي ذَلِكَ دِينِ الْقِسْمَةِ فَمَازِي قَلْبِي وَبِرِّهِنَّ رُكُونِ فَمَازِي رُكُونَهُ مَكْرَانِي وَشَا رُكُونَهُ مَكْرَانِي وَشَا عَلَا كَرَامَتِكَ قَبُولِ الْبَيْتِ رُكُونِ إِلَا نَوْبَكَ جَهَنَّمُ أَمَّا رُ فِي أَمْتِهِ بَلْوَمَتِكَ الْوَالِدِ الْبَانِي بُنُونِ الْوَلِيَّ الْبَانِي سَلَامَاتِ	أَيْدِيَهُ بِلَدِي جَمْعِي جَانِكَ أَوْجَعِي دِكُونَهُ مَكْرَانِي وَشَا رُكُونَهُ فَرَضِ الْوَلَانِ وَبِرِّهِنَّ أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ أَيُّ سَوْبَانِ سَوْرِي فِي أَمْتِهِ دَكْنِ سَوْفَلَارِخِ دِي كَرَامَتِكَ فَمَازِي وَبِرِّهِنَّ مَبِيدِي كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي ذَلِكَ دِينِ الْقِسْمَةِ فَمَازِي قَلْبِي وَبِرِّهِنَّ رُكُونِ فَمَازِي رُكُونَهُ مَكْرَانِي وَشَا رُكُونَهُ مَكْرَانِي وَشَا عَلَا كَرَامَتِكَ قَبُولِ الْبَيْتِ رُكُونِ إِلَا نَوْبَكَ جَهَنَّمُ أَمَّا رُ فِي أَمْتِهِ بَلْوَمَتِكَ الْوَالِدِ الْبَانِي بُنُونِ الْوَلِيَّ الْبَانِي سَلَامَاتِ
---	---

كه نابوله زكوسيله نجاف
 زكونك انجس البعبان بايك
 يكرى شش اولوز بكنه و قهريل
 قيامتلكا هلك اولوز هاش
 سكا بكن آجه و مرقياه بخان
 سكا بكن آجه و مرقياه و مرقياه
 بيجون و مرقياه سكا بكنه اولوز
 يكرى بشين بيكنه و مرقياه
 سح جشونه بلك بيم بلك
 سر و بوب جهتم اسار
 قيامتلك فلا فاني افغان
 قوسين قزير و بلك نه بصره
 اولوز ياره شوطنو رجو كوردن
 زكوني سته كوز حن غنني فاف
 ريش السنون زكونين اولمه نادان

ريش لوبدي سكا شرح اوله بليك
 يكيوز آجه بلك آجه در بيل
 كال نصاب اوله ايمه ايمه اولوز
 كه الله تعالى ترب رحمان
 ديه كراي هاورين سكا و مرقياه
 يكرى بشين بكنه و مرقياه
 اگر ازمه ميم او مرقياه
 قيامتلك بركا بقميم بلك
 زبا بركه ديم بركه حونا لوز
 اگر متع بلك ريشك بولما اعطاه
 زكوني و مرقياه اوله اطرار
 اياك كه اوله لوز كوز كوردن
 كه بريم بكنه و مرقياه كوز كوردن
 زكونك جو كوسيك بايك بايك
 يكرى مرقياه السنون اولوز سته

برنج مرقياه لوبدي و مرقياه
 و ساهه سين اول شوبه اوله قهريل
 ايك آجه و مرقياه و مرقياه
 و مرقياه حن بولما اوله صفا
 كه خوانات زكونك سوبه بيم
 ليد زسك ديه بيم بلك و اياك
 يكرى بشينه و ارجه فيوندر
 اگر مرقياه حن اوله فاضي
 زكوني آجه در زكونك سوبه بيم
 بس اياك دور بوز كوز كوردن
 و مرقياه دورت فيونك اوله نادان
 يكرى حن فيونك يكرى بكنان
 كه بركش حقه ايمان كوز سته
 بس اياك صكره زكونه فرض اوله
 قبول اولوز عبادتي بل اوله

والا سنج مرقياه لوبدي بوز مرقياه
 كه لوز جينك زباده آخي و مرقياه
 چون السنونك زكونك بايك بايك
 ريش كه برا شرح ابله بيم
 اولوز صغيره و مرقياه اياك بايك
 كه ش دونه زكونك فيوندر
 يكرى بشينه و مرقياه فاضي
 چون اياك كوز زشت بولما
 كه فرق فيونك مرقياه و مرقياه
 فيونك دور بوز و مرقياه حن جنان
 بس اياك صكره سن اياك بيم
 بولما و مرقياه زكونك اوله مرقياه
 نماز حن مرقياه مرقياه
 زكونين و مرقياه بلك اياك
 حن اياك بلك اياك زكونك

چون سلامه شرطتک ایچین الله
ایشند دین سونلیک بیت
بلای سلامه شرطتک درین خیر
شیان اولسه کنی مؤمن اولسا
اورخ ایچین شماسه عتداز
یارین حق جمع اید بخسولان
اورخ ای کله جنکیم عیالی
انولک کوننک مسوز اوله بوزی
دیکه یارین جنکیم ای رتدین
بچی دنیا به کندر دیکه الهی
بچار بکلی عتداز اید سیدر
مملول اولد بیری دی وار دعومه
یکه دشمنان داندلر الهی
سوز انلری قراین بوله بین
اورخ ایسه دستوز و بر اولسا

اگر دوزن اورخ حق اید
تدر ای مسک شرح ایدیه بین
اورخ صفا ایچین اید بسر حق
ذکوة و بر بوت نمازی فلسه
عباد نلری بر نور بی هوسه
مصور اولسوز دوز اورخ ای
تمشیل بدون شکی جوائ
بوز اولانک اولد دیکه سوزی
برادون بکاهم عتداز دین
یکه حرمت اید اول خلق کلام
یکه حرمت اید بوز اورخ طریقه
سوز اید بیری هر کید و کومه
بکون حقی السوزم گماهی
الله انلری وده صلابت
وار اید اذ شمانک بول دیر الله

کله نخسرت بریه اورخ ای
شونلر کور اورخ دند اید بوز
الرنیک باریش اوله ز
باز نیک کور کور کور خویسته
ای د و نمازی اولدی حقا مایه
مملول اولد بیری کله و کسه
اورخ ایسه دشمن اید کله نلر
همان مزمزم کی فایزیش اولا
باز یارین اوفیون طوی حوز
طاموبه سر و بوب اید کله نلر
بدنلرین جهنم اودی دونه
وار اوب اول حضرت عتداز اید
یکه گند و دیکدی دنیا به بی
اورخ صلوات بوز کله طغله اید
مملول اولد بیری کله و کومه

کر اوین اریه بخسول باغ
به رتوب کایرت اید بوز
قو خلق اوفیون باغ کوره کر
یکه مدح اید اید اورخ ایسه
یکه نظر ان اولدی انجیل اید
سوز اید بیری هر کید و کسه
حقا عاصی و طغیان اولد بوز
اورخ ای بونوره جن اولد بوز
قوسن جمع اید و نخسرت اید
بونلرین جمله سین طاموبه کله
اورخ ایچون آدن دونه کله
بکر اید الهی و بر کل ای
اونلر کر باک عتداز اید بوز
یکه شان اولد بیری وار دعومه
الهی انلری جمله صاعشله

كله ملك ولا يخرج لغيره الا	واروب كلجه سكا بولا
نفعه او ككلوب برنجه	بما عتسه سن واروب كلجه
بو قدر مالك ولسه بورجدر بة	كله نيت بدوب بوله كره سن
يد و اباي حقل مرينه اوبه	قوم شرط رين برينه قويه
نما نين فله و نزل انبه هيج	كه كو كلدن قور قو كنه هيج
دكه كورين حقل بولينه طوزو	او غل قور نزل بدوب بوله كره
بجج حجه قبول اوله ياربت	كه در كاهنك اوبه مقرب
بو قور قويه واروب حجه كنه	بجج كاهنك كونه اوبه
واروب نك حجات انبه هم	كه نسته اوبه بي صبه هم
دو كه كور باشي ايند ساري	بجج لاسوده هم سوره بولوي
دعي هم از معان هيج اليه كني	حقلك قور قسي اوله الحقيق
رورا اوه دوجان و سله بدن	بجج اهبه اجين طاشين اربان
بجج حجه قبول اوله و صيره	كجه كوند و زالك قيد جي يه
اوشوبني چكه او كلنجيه	كلوان اها نيت ارنجه
اگر بولنه ابدرا بيه بر قول	اولو ايجي انك مبر و مقبول

قمان قور نيلس اولو زيلين ابا	جهتم اوديه بانيمه جان
ولا شول كني كز حقه اوبه	كه قرض اولو رصك مكبه اوبه
نيت كرا اول رسول الله ديت	اوتريك بيجي قيدي بيد
دبد كور بر كسي خوش مؤمن ابا	نما ز قلب اكون دعي و برسه
اورج دعي و نسه اوكسي	ايك بونلر باشه جعفر ابا
اگر حج قور او بوين وار حربه	حقيق بيور و غنه اوتربسه
با نصر ابا اوبوسين درسه	به بهود بكي و لسون درسه
بودر حكي حنك هيات شغيف	اگر بوز جك بس سن بكة كور
جون بولودر حقلك قور نيلس	صفتين و ليه سن صكره نيلسان
بود ساي و فايدريل كالي جان	بوز كه كور بزر بكي كون ابا
حقه او غمان و غل نه ابا	بو مالك الله طاغيله كنه
خدا يا اهر ان شكر رشت	كه بري مضطوبه فله انت
كل اي انت و لان ملت شغيف	كه ناباردين بولنه سن شغيفين
ابنك اهرين ملت در انت اسما	بجج اي سنله انت اسما
بجج كنه اربه حاصل اولو نكاز	كه اولما حجه كنه اربه كير دار

اگر و از ابره ندان با که تبتک
 دیله انتم دینک
 گزشت اولان حکمه منغان
 ای کانت اولان سنت
 بتم انت دیوبت دعوی قلو توت
 بسن انتم دیکله برله ایش اولمز
 اکانت اولان یولک ورنلدز
 اگر قلدکسه انت لیا سندن
 بوملکه کلرک اتمک خجارت
 زبالو نوسنجه سرمایه بریزه
 اویره ایچی کولک ایشو زدن
 ذبی فرسنگ هم قو اتمه کاره
 کومکر الله ان لطفیه هر دم
 کومکل رنمدن کبری حسدن
 یکریعب حسد جریس ریاهر

گزشت قوینه کوزه اوله فعلک
 که کومکل او یستهر سینه مایل
 صونه حکین اولدن اوله اژد
 قودک سنشی اولدک اهل بدعت
 واز ابره دعوا دعوی بلورین
 عملوز انت دی صی قلم
 بولک و از لعین جمله ورنلدز
 خلاص اولدک بالانت لیسوسینه
 صافی سرمایه قلمه خسارت
 متاعل سرمایه تعایه و جرمه
 اوسک اوله فیز علی ابردن
 بجزومه ضایع ایشو اویر کاره
 شو کولک کبر الایستلو برنتم
 روان جعفر دن اولک ایشو حسد
 صنع نیز فاقن هر خلفه و رف

۹

خیانت بوره کوملک کذب عیب
 بونلر دشمند ز کومکل دیارین
 کومصلوت بی قوروزان حدونه
 کیزدن کل خلاص اولای مسلمان
 بر افراندن اباله کل سنت
 له ایش حکمه ایله سن اوشندا
 بس کالایق قرینه ایدرسک
 کوزنه کسین عیبی زبهار
 یوزنه کسین عیبی ورمه
 دفرسک دخی دقله مساوی
 زبان کاره زهبتک اهر عیب
 بزم مزسوز حاکومته زیارنه
 اگر عیبی ایلها دانتک اینک
 سنک عیبی اول فاسل آسیر
 بیه کوز سنون آلق بلا لب

بومد کور اباله هر دز لولید عت
 بونلره ویریدن کومکل و اخیارین
 که اولدی کند و افعیه کجا ایلند
 که کومکل هولله نور کبر یادن
 ابوایش شله اوله آکا غریب
 بلوز حق جمله سنی اشکاره
 بولندن چمقل اندک کدر اسک
 که عیبک سزا اوله عقوبت
 مساوی اولدی بریزه او نوزعه
 که دین ایشدن اولوز مساوی
 ویرز رخت کوز برینه رخت
 صفین اسی دگسرتنه زیارنه
 اولوز اول ایشک خوفه ز لول ایلند
 سکون شون دکوشو و صوا ایلند
 با کوز منک باشوکه لول اولاب

فَسَادَ مَدَنٌ بُوْدُ زِيْعَالِ عِيَانِمْ	دِيَهْ وَرْدِ لِبَاهِ فِسْقِ نِيْعَانِمْ
اِبْدَرَسَمِ سِرِي قِسْمِ اِسْكَارَهْ	لَهْ سَرَحِ اَوْنُوْرَهْ خُوْدْ كَلُوْرِ نَمَانَهْ
مَسْتَمِدَنِ حُوْسِ كِسْبِيْدَرْدَرِ كُوْرُوْرَهْ	اِبْجَمِ دِيْعِيْ كَا كُوْرَهْ صَا نُوْرُوْرَهْ
مَسْتَمِدَنِ كِسْ كُوْرِبِ غَيْبِ قَلْبِهْ	اِبْجَمِ كُوْنِ سِرِي حَالِهْ كِسْتِ اِبْلَهْ
اَكْرِيْلَسْتَرِ اَصْرُوْرُوْرِيْ دَاْرَهْ	بَاخُوْرِ اَبْلَرُوْرُوْرِيْ بَاْرَهْ بَاْرَهْ
بُوْرُوْرِيْ اُوْحَالِيْ اُوْلِ اِبْلُوْرُوْرِيْ اِيْدَهْ	كِرِ اُوْلِدَرِ غَيْبِ ذِيْنِ غَيْبِ سَنَاهْ
بَاْرِ لُوْبِ صُوْحُوْرَهْ مَسْطُوْرِ اُوْلِيْبَهْ	عِيَانِ اِنْدِيْ مَسْطُوْرِ اُوْلِيْبَهْ
اَيْشَلَرِ اِبْجَمِدَرِ جَزْمِ كِتَابِهْ	فِيْلَا وَرْدِ اِبْجَمِدَرِ طَغْوِيْ رَاهِيْ
كِتَابِهْلُوْرِ اُوْلَرَهْ رَحْمَتِ فِلَانِيْنَهْ	اُوْمَاْرَهْ فَضْلِ اَبْنَانِيْنَهْ
فِيْوَسِيْدَرِ صِيْبَانِيْحِيْ بِنَاهَسْتَهْ	اُوْلِيْ حَفِيْدَرِ حِيْمِ اُوْلِدَرِ اَلِهْمِ
اَلِهِيْ رَحْمِيْ كُنْ اُوْلِيْمِ حَمُوْرَهْ	حَضَامُوْرِيْ اَيْقِيْلَرِ اَلِهْمِ
مَنْتَا اِبْجَمِيْ	
بَعُوْرِ اَلِهْمِ	
لَلِيْلِ اَلِهْمِ	

سُوْرَهْ اَلْفَقِيْرِ اَلْمَسْفِيْرِ مُحَمَّدِ كَامِلِيْ سَلْمَانِيْ

ISTANBUL
BÜYÜK
BELEDİYE
ATATÜRK KİTAPLIĞI

K. 1604

م

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı-Soyadı : Sümeyye TURAN

Doğum Tarihi ve Yeri : Erzurum

e-mail :

Eğitim

Derece	Üniversite	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Erzurum Teknik Üniversitesi	2021
Lisans	Atatürk Üniversitesi	2017
Lise	Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	2013